

Connecter Protéger Coopérer Depuis 1893
Connecting Protecting Cooperating Since 1893

*1996 M. SPALIO 19 D. HAGOS KONVENCIJOS DĖL
JURISDIKCIJOS, TAIKYTINOS TEISĖS, PRIPAŽINIMO,
VYKDYMO IR BENDRADARBIAVIMO TĖVŲ PAREIGŲ IR
VAIKŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ SRITYJE*
TAIKYMO PRAKTINIS VADOVAS

DS-02-18-940-LT-N

**1996 M. SPALIO 19 D. HAGOS KONVENCIJOS DĖL JURISDIKCIJOS, TAIKYTINOS
TEISĖS, PRIPAŽINIMO, VYKDYMO IR BENDRADARBIAVIMO TĖVŲ PAREIGŲ IR
VAIKŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ SRITYJE
TAIKYMO PRAKTINIS VADOVAS**

Parengė Nuolatinis biuras

Paskelbė

**Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos
nuolatinis biuras**

Churchillplein 6b
2517 JW Den Haag
Nyderlandai

Telefonas: +31 70 363 3303
Faksas: +31 70 360 4867
E. paštas: secretariat@hcch.net
Interneto svetainė: www.hcch.net

© Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija, 2018 m.

Visos teisės saugomos. Be raštiško autorių teisių turėtojo sutikimo draudžiama bet kuriuo būdu ar priemonėmis atgaminti, saugoti paieškos sistemose ar platinti, taip pat kopijuoti ar įrašyti bet kokią šio leidinio informaciją.

Galimybę sumaketuoti, išversti į visas oficialiąsias Europos Sąjungos kalbas (išskyrus anglų, prancūzų ir ispanų) ir platinti leidinį „1996 m. vaikų apsaugos konvencijos taikymo praktinis vadovas“ suteikė dosni Europos Komisijos Teisingumo generalinio direktorato parama.

Oficialus šio leidinio tekstas anglų ir prancūzų kalbomis pateikiamas Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos interneto svetainėje (<www.hcch.net>). Leidinio vertimo į kitas kalbas (išskyrus ispanų) Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos nuolatinis biuras netikrino.

ISBN 978-92-79-90812-5

Spausdinta Belgijoje

Turinys

1.	ĮVADAS.....	9
2.	1996 M. KONVENCIJOS TIKSLAI	15
A.	1996 m. Konvencijos preambulė.....	17
B.	Konkretūs 1996 m. Konvencijos tikslai	17
3.	TAIKYMO SRITIS	19
A.	Kuriose valstybėse ir nuo kokios datos taikoma 1996 m. Konvencija?	21
B.	Kuriems vaikams taikoma 1996 m. Konvencija?	25
C.	Kokiems dalykams taikoma 1996 m. Konvencija?.....	26
	a) Tėvų pareigų priskyrimas, vykdymas, panaikinimas ar apribojimas ir jų perdavimas kitiems asmenims	26
	b) Globos teisės, įskaitant teises, susijusias su rūpinimusi vaiko asmeniu, ir ypač su teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, taip pat teisėmis su juo bendrauti (palaikyti ryšius), įskaitant teisę paimti vaiką ribotam laikui iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos į kitą vietą	28
	c) Globos, rūpybos ir analogiškos institucijos	28
	d) Asmens ar organizacijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, paskyrimas ir funkcijos	28
	e) Vaiko įkurdinimas globėjo šeimoje ar globos institucijoje arba kafalos ar analogiškos institucijos teikiama globa	29
	f) Atsakingo už vaiko globą asmens priežiūra, kurią vykdo valstybės institucija.....	30
	g) Vaiko turto administravimas, išsaugojimas arba perleidimas	30
D.	Kuriems dalykams 1996 m. Konvencija netaikoma?	30
	a) Tėvų ir vaiko santykių nustatymas arba užginčijimas.....	30
	b) Sprendimai dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinti priemonės, įvaikinimo panaikinimas arba atšaukimas.....	31
	c) Vardo ir pavardės suteikimas vaikui	31
	d) Emancipacija.....	31
	e) Išlaikymo pareigos.....	32
	f) Turto patikėjimas arba paveldėjimas	32
	g) Socialinė apsauga	32
	h) Viešosios bendro pobūdžio priemonės švietimo arba sveikatos apsaugos srityje	32
	i) Priemonės, taikomos vaikams padarius baudžiamuosius nusižengimus	32
	j) Sprendimai dėl prieglobsčio teisės ir dėl imigracijos	33
4.	JURISDIKCIJA IMTIS APSAUGOS PRIEMONIŲ	35
A.	Kada susitariančiosios valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis apsaugos priemonių?.....	37
B.	Bendroji taisyklė, pagal kurią jurisdikciją turi tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos	38
	a) „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ reikšmė	38
	b) Kas vyksta pakeitus vaiko „nuolatinę gyvenamąją vietą“?	38

C.	Išimties iš bendrosios taisyklės	39
a)	Pabėgėliai arba tarptautiniu mastu perkelti vaikai	39
b)	Vaikai, kurių nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti neįmanoma	40
c)	Jurisdikcija tarptautinio vaikų pagrobimo atvejais	40
d)	Jurisdikcija tais atvejais, kai tebevyksta vaiko tėvų santuokos nutraukimo arba separacijos procesas	45
D.	Kas vyksta, kai jurisdikciją turi dviejų arba daugiau susitariančiųjų valstybių institucijos?	47
5.	JURISDIKCIJOS PERDAVIMAS	51
A.	Kada galima perduoti jurisdikciją imtis apsaugos priemonių?	53
B.	Kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad būtų galima perduoti jurisdikciją?	54
C.	Jurisdikcijos perdavimo procedūra	56
D.	Kai kurie praktiniai jurisdikcijos perdavimo aspektai.....	58
a)	Kaip institucija, norinti pasinaudoti jurisdikcijos perdavimo nuostatomis, sužino, kuriai kompetentingai kitos susitariančiosios valstybės institucijai ji turėtų adresuoti savo prašymą?	59
b)	Kaip institucijos turėtų palaikyti ryšius?	59
c)	Kiti su jurisdikcijos perdavimu susiję dalykai, dėl kurių gali būti naudinga palaikyti ryšius tarp institucijų	60
6.	APSAUGOS PRIEMONĖS SKUBOS ATVEJ AIS	63
A.	Skubos atvejais būtinų apsaugos priemonių taikymas	65
a)	Koks atvejis yra „skubos atvejis“?	65
b)	Kas yra „būtinų“ apsaugos priemonės?	66
c)	Kaip ilgai taikomos apsaugos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį?	67
d)	Kai susitariančioji valstybė imasi priemonių pagal 11 straipsnį, kokių kitų veiksmų ji turėtų imtis užtikrindama tolesnę vaiko apsaugą?	67
B.	Ar apsaugos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal 1996 m. Konvenciją?	68
7.	LAIKINOS PRIEMONĖS	73
A.	Kada galima imtis laikinų priemonių?	75
a)	Kokios priemonės yra „laikino pobūdžio“?	76
b)	Kaip ilgai taikomos laikinos priemonės, kurių imtasi pagal 12 straipsnį?	77
c)	Kai susitariančioji valstybė imasi laikinų priemonių pagal 12 straipsnį, kokių kitų veiksmų galima imtis siekiant užtikrinti tolesnę vaiko apsaugą?	77
B.	Ar laikinos priemonės, kurių imtasi pagal 12 straipsnį, gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal 1996 m. Konvenciją?	78
8.	TAIKOMŲ PRIEMONIŲ TĄSA	79
A.	Ar apsaugos priemonės lieka galioti pasikeitus aplinkybėms, kai nebėra pagrindo, kuriuo remiantis buvo nustatyta jurisdikcija?	81
B.	Kas yra 14 straipsnyje nurodytas „aplinkybių pasikeitimas“?	81

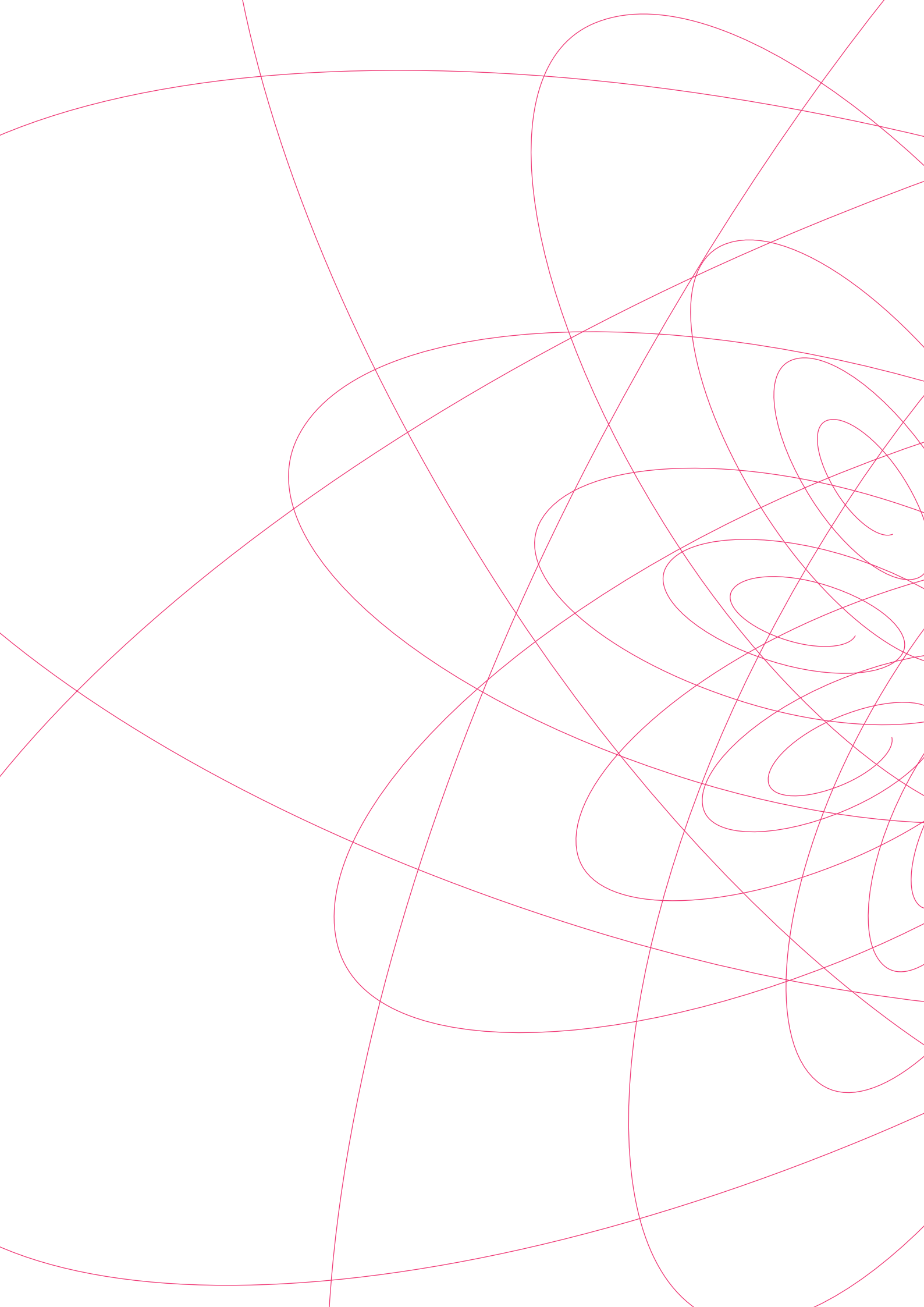
9.	APSAUGOS PRIEMONĖMS TAIKYTINA TEISĖ	85
A.	Apsaugos priemonėms, kurių imasi teisminė arba administracinė institucija, taikytina teisė	87
a)	Kokią teisę taikys susitariančiosios valstybės institucijos imdamosi vaiko asmens arba turto apsaugai skirtų priemonių?	87
b)	Kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta perkeliama iš vienos susitariančiosios valstybės į kitą, kokia teisė taikoma apsaugos priemonės „taikymo sąlygoms“ naujojoje vaiko gyvenamojoje vietoje, kai tos priemonės imtasi ankstesnėje vaiko gyvenamojoje vietoje?	88
B.	Teisė, taikytina tėvų pareigoms, kai dėl jų nėra buvę jokio teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo	90
a)	Kokia teisė taikoma tėvų pareigų nustatymui arba panaikinimui, kuris įvyksta be jokio teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo?	90
b)	Kaip keičiasi tėvų pareigų nustatymas arba panaikinimas, kai pakeičiama nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta?	91
c)	Kokia teisė taikoma tėvų pareigų vykdymui?	92
d)	Tėvų pareigų pakeitimas arba panaikinimas apsaugos priemonėmis, kurių imasi teisminė arba administracinė institucija	93
C.	Trečiųjų šalių apsauga	93
D.	Bendrosios nuostatos dėl taikytinos teisės	94
a)	Ar taisyklės dėl taikytinos teisės taikomos net ir tuo atveju, kai nustatyta teisė yra ne susitariančiosios valstybės teisė?	94
b)	Ar nuoroda į kitos valstybės teisę yra nuoroda ir į ir tos kitos valstybės tarptautinės privatinės teisės nuostatas?	94
c)	Ar yra tokių aplinkybių, kuriomis nereikėtų taikyti pagal 1996 m. Konvencijos taisyklės nustatytos teisės?	95
10.	APSAUGOS PRIEMONĖS PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS	97
A.	Kada apsaugos priemonė, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus pripažinta kitoje susitariančiojoje valstybėje?	99
B.	Kada apsaugos priemonę, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, galima atsisakyti pripažinti kitoje susitariančiojoje valstybėje?	100
a)	Priemonės ėmėsi susitariančiosios valstybės institucija, kurios jurisdikcija nebuvo pagrįsta vienu iš 1996 m. Konvencijos 5–14 straipsniuose nustatytų pagrindų	100
b)	Priemonės imtasi (išskyrus skubos atvejus) per teismo ar administracinį procesą, nesuteikus vaikui galimybės būti išklausytam ir pažeidžiant pagrindinius prašomosios susitariančiosios valstybės principus	101
c)	Priemonės buvo imtasi (išskyrus skubos atvejus) nesuteikus asmeniui, tvirtinančiam, kad ta priemone pažeidžiamos jo turimos tėvų pareigos, galimybės būti išklausytam	101
d)	Priemonės pripažinimas aiškiai prieštarauja prašomosios susitariančiosios valstybės viešajai tvarkai, atsižvelgiant į vaiko interesus	101
e)	Priemonė yra nesuderinama su vėlesne priemone, kurios imamasi valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė ir kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kai ši vėlesnė priemonė atitinka pripažinimo prašomojoje susitariančiojoje valstybėje reikalavimus	102

	f)	Nesilaikoma 33 straipsnyje nustatytos procedūros	102
C.	Kaip asmuo gali būti tikras, kad sprendimas bus pripažintas kitoje susitariančiojoje valstybėje („išankstinis pripažinimas“)?....		104
D.	Kada apsaugos priemonė, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus vykdoma kitoje susitariančiojoje valstybėje?		105
11.	CENTRINĖS ĮSTAIGOS IR BENDRADARBIAVIMAS		109
A.	Centrinės įstaigos vaidmuo pagal 1996 m. Konvenciją		111
B.	Centrinės įstaigos paskyrimas ir įsteigimas		111
C.	Kokią pagalbą turi teikti centrinė įstaiga?.....		113
D.	Situacijos, kai institucijoms yra privaloma bendradarbiauti ar palaikyti ryšius		115
	a)	Kai institucija planuoja įkurdinti vaiką užsienyje.....	115
	b)	Informacijos teikimas, kai vaikui gresia rimtas pavojus ir pakeičiama jo gyvenamoji vieta arba jis yra kitoje valstybėje	116
E.	Konkretūs bendradarbiavimo atvejai		119
	a)	Prašymas, kad kita susitariančioji valstybė praneštų duomenis apie vaiko padėtį arba imtųsi vaiko apsaugos priemonių	119
	b)	Prašymas suteikti vaiko apsaugai svarbios informacijos, kai planuojama imtis apsaugos priemonės	119
	c)	Pagalbos įgyvendinti apsaugos priemonės užsienyje prašymas	120
	d)	Pagalbos prašymas arba teikimas tarptautinėse bylose dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais.....	121
	e)	Dokumentų, kuriuose nurodomi tėvų pareigas turinčio arba už vaiko apsaugą atsakingo asmens įgaliojimai, pateikimas.....	121
F.	Institucijų turimų asmens duomenų ir informacijos perdavimas		124
G.	Centrinės įstaigos arba valdžios institucijos išlaidos		124
12.	1996 M. KONVENCIJOS RYŠYS SU KITAIS DOKUMENTAIS		127
A.	Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1902 m. birželio 12 d. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių globos taikymui?		129
B.	Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencijos dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje taikymui?		129
c)	Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų taikymui?.....		130
D.	Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi kitų dokumentų taikymui?....		130
13.	KONKREČIOS TEMOS		131
A.	Tarptautinis vaikų grobimas		133
	a)	Koks yra 1996 m. Konvencijos vaidmuo tais atvejais, kai vaiko pagrobimui taikytina 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo?	134
	b)	Koks yra 1996 m. Konvencijos vaidmuo tais atvejais, kai vaiko pagrobimui 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo netaikytina?	137
B.	Teisės bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais		139
	a)	Kas yra „bendravimo teisės“?	139
	b)	Tarpvalstybinis administracinis bendradarbiavimas tarptautinėse bylose dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių.....	139

c)	Išankstinis pripažinimas.....	140
d)	Tarptautinis persikėlimas	141
e)	Bendravimas (ryšių palaikymas) su vaiku tarp valstybių tais atvejais, kai taikytina ir 1980 m. Konvencija, ir 1996 m. Konvencija	143
C.	Globa šeimoje, kafala ir vaikų įkurdinimas globos institucijose užsienyje	143
D.	Įvaikinimas.....	148
E.	Tarpininkavimas, taikinimas ir panašūs taikaus ginčų sprendimo būdai	149
a)	Pagalba priimti sutartus sprendimus dėl vaiko asmens ar turto apsaugos tais atvejais, kai taikoma 1996 m. Konvencija	149
b)	Tarpininkavimas tarptautinio vaikų grobimo bylose	151
c)	Vaikų dalyvavimas tarpininkavimo procese.....	153
F.	Ypatingų kategorijų vaikai.....	153
a)	Vaikai, kurie yra pabėgėliai, tarptautiniu mastu perkelti arba neturi nuolatinės gyvenamosios vietos.....	153
b)	Pabėgę, palikti arba perduoti vaikai.....	155
c)	Vaikų perkėlimas iš vienos valstybės į kitą po valstybės institucijų įsikišimo	158
G.	Vaiko turtas	161
H.	Atstovavimas vaikams	163
I.	Susiję veiksniai.....	164
a)	Nuolatinė gyvenamoji vieta	164
b)	Buvimas valstybėje	166
c)	Pilietybė	167
d)	Glaudus ryšys („glaudžiai susijęs“).....	167
I PRIEDAS	1996 m. spalio 19 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje tekstas	169
II PRIEDAS	Įgyvendinimo kontrolinis sąrašas	185

1

IVADAS

1.1. 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencija¹ galėtų tapti plačiai ratifikuotu ir taikomu dokumentu. Pagal ją sprendžiama labai daug įvairių tarptautinės vaikų apsaugos klausimų, taigi plačia šios konvencijos taikymo sritimi užtikrinamas visuotinis jos aktualumas. Be to, šia konvencija tenkinamas realus ir įrodytas visuotinis poreikis sukurti geresnę tarptautinę sistemą, kurioje būtų sprendžiami tarpvalstybiniai vaikų apsaugos klausimai. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatinis biuras savo darbe toliau nustato atvejų, kai pažeidžiamų vaikų padėtį būtų galima pagerinti taikant 1996 m. Konvenciją. Be to, pagal šią konvenciją tęsiamos naujovės, pradėtos 1980 ir 1993 m. Hagos konvencijose dėl vaikų², nes tarptautinė teisinė sistema pagal ją derinama su bendradarbiavimo mechanizmais. Šių bendradarbiavimo struktūrų įtraukimas į Konvenciją yra itin svarbus siekiant jos tikslų. Tokiomis struktūromis skatinama geriau keistis informacija ir teikti savitarpio pagalbą tarp valstybių ir užtikrinama, kad įvairiose valstybėse įdiegtais mechanizmais būtų pasiektas visapusiškas praktinis teisės nuostatų poveikis.

1.2. 1996 m. Konvencijos įgyvendinimas gali būti naudingas, be kita ko, šiems vaikams:

- vaikams, dėl kurių globos ar bendravimo (ryšių palaikymo) su jais teisių kilo tarptautiniai tėvų ginčai;
- vaikams, kurie yra tarptautinio pagrobimo aukos (taip pat valstybėse, negalinčiose prisijungti prie 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo);
- vaikams, kuriems užsienyje suteikta alternatyvi globa, neįeinanti į „įvaikinimo“ sampratą, todėl 1993 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio įvaikinimo jiems netaikoma;
- vaikams, kurie yra tarpvalstybinės prekybos žmonėmis aukos ar patyrę kitokių formų išnaudojimą, įskaitant seksualinę prievartą³;
- vaikams, kurie yra pabėgėliai arba nelydimi nepilnamečiai;
- vaikams, kurie su savo šeimomis tarptautiniu mastu persikelia gyventi kitur.

1.3. Dėl didelių tarpvalstybinio vaikų judėjimo srautų daugelyje pasaulio regionų kyla įvairių problemų: nuo vaikų pardavimo, prekybos vaikais ar nelydimų vaikų išnaudojimo iki sunkios vaikų pabėgėlių padėties ir kartais nereguliuojamo vaikų įkurdinimo užsienyje. Tokį tarpvalstybinį vaikų judėjimą galima palengvinti visuotine bendradarbiavimo sistema, nustatyta 1996 m. Konvencijoje. Ji taikoma, pavyzdžiui, Pietų ir Rytų Afrikai⁴, Balkanų šalims, kai kurioms Rytų Europos ir Kaukazo regiono valstybėms, kai kurioms Pietų ir Centrinės Amerikos dalims ir

¹ 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. Toliau bet kokios nuorodos į „1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvenciją“, „1996 m. Konvenciją“ arba „Konvenciją“ reiškia šią konvenciją. Konvencijos tekstą žr. I priede.

² 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, toliau – 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo arba 1980 m. Konvencija. Daugiau informacijos apie šios 1980 m. Konvencijos praktinį taikymą žr. 1980 m. Konvencijos gerosios praktikos vadovuose, kurie pateikti Hagos konferencijos svetainėje < www.hcch.net >, skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*. 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje, toliau – 1993 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio įvaikinimo arba 1993 m. Konvencija. Daugiau informacijos apie šios konvencijos praktinį taikymą žr. 1993 m. Konvencijos gerosios praktikos vadovuose, kurie taip pat pateikti svetainėje < www.hcch.net >, skyriuje *Intercountry Adoption*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*.

³ Šiuo klausimu reikėtų pažymėti, kad 1996 m. Konvencijos nuostatomis papildomos *Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio Protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos* (2000 m. gegužės 25 d., Niujorkas), įsigaliojusio 2002 m. sausio 18 d., nuostatos (visas protokolo tekstas pateiktas < http://treaties.un.org/doc/Treaties/2000/05/20000525%2003-16%20AM/Ch_IV_11_cp.pdf >). Visų pirma žr. šio fakultatyvinio protokolo 9 straipsnio 3 dalį ir 10 straipsnio 2 dalį.

⁴ Žr. seminaro dėl tarpvalstybinės vaikų apsaugos Pietų ir Rytų Afrikos regione (2010 m. vasario 22–25 d., Pretorija) išvadų ir rekomendacijų 4 punktą; šis dokumentas pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, nuoroda *News & Events – 2010*.

daugeliui Azijos regionų.

- 1.4. Tai, kad 1996 m. Konvenciją greitai ratifikavo Marokas, yra svarbus ženklas, kad ji gali būti naudinga valstybėms, kurių įstatymams įtakos turi arba jų pagrindas yra šariato teisė; ir iš tiesų tai, kad 1996 m. Konvencijoje numatytas toks galimas jos taikymas, matyti iš to, kad jos 3 straipsnyje aiškiai minima *kafalos* institucija. Be to, Maltos proceso⁵ dalyviai paragino visas valstybes nuodugniai apsvarstyti galimybę ratifikuoti 1996 m. Konvenciją arba prie jos prisijungti.⁶ Europoje jau seniai pripažįstamas Konvencijos naudingumas Europos Sąjungos valstybėms narėms⁷; iš tiesų ir pačios ES reglamentas dėl tėvų pareigų yra daugiausia pagrįstas 1996 m. Konvencija.⁸
- 1.5. Visuotinis 1996 m. Konvencijos aktualumas taip pat gali būti siejamas su tuo, kad joje paisoma didelės teisinių institucijų ir vaikų apsaugos sistemų įvairovės visame pasaulyje. Joje nemėginama kurti suderintos tarptautinės teisės vaikų apsaugos srityje. Šiuo atžvilgiu galima remtis *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija* (toliau – JT Vaiko teisių konvencija)⁹. Vietoj to 1996 m. Konvencijos paskirtis yra padėti išvengti teisinių ir administracinių prieštaravimų ir sukurti pagrindą veiksmingam tarptautiniam bendradarbiavimui tarp įvairių sistemų sprendžiant vaikų apsaugos klausimus. Šiuo atžvilgiu Konvencija teikia išskirtinę galimybę užmegzti ryšius tarp teisės sistemų, veikiančių skirtingoje kultūrinėje ar religinėje aplinkoje.
- 1.6. Kadangi visame pasaulyje vis labiau suvokiama 1996 m. Konvencijos teikiama nauda¹⁰, ir jos susitariančiųjų valstybių¹¹ toliau daugėja¹², dabar yra tinkamas metas paskelbti šį vadovą. Šis vadovas parengtas atsižvelgiant į 2006 m. vykusiame penktajame Specialiosios komisijos posėdyje dėl 1980 ir 1996 m.

⁵ Maltos procesas – 1980 ir 1996 m. konvencijų susitariančiųjų valstybių ir ne susitariančiųjų valstybių, kurių teisės sistemos yra pagrįstos šariato teise arba paveiktos šariato teisės, vyresniųjų teisėjų ir aukšto rango valdžios pareigūnų dialogo procesas. Palaikant šį dialogą diskutuojama, kaip užtikrinti geresnę tėvų tarpvalstybinių teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su savo vaikais apsaugą ir kaip spręsti problemas, kurių kyla dėl tarptautinio vaikų grobimo atitinkamoms valstybėms. Šis procesas pradėtas 2004 m. kovo 14–17 d. Sent Džulianse (Malta) vykusioje teisminių institucijų konferencijoje tarpvalstybiniais šeimos teisės klausimais. Procesas tęsėsi iki šiol: žr. svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction* nuorodą *Judicial Seminars on the International Protection of Children*.

⁶ Žr. trečiąją Maltos deklaraciją, 3 dalį; ji pateikta svetainėje < www.hcch.net > (žr. nuorodą pirmiau, 5 išnašoje).

⁷ Žr., pvz., 2002 m. gruodžio 19 d. Tarybos sprendimą 2003/93/EB, kuriuo valstybės narės įgaliotos Bendrijos labui pasirašyti Konvenciją, ir 2008 m. birželio 5 d. Tarybos sprendimą 2008/431/EB, kurio tam tikros valstybės narės įgaliotos Europos bendrijos labui ratifikuoti 1996 m. Konvenciją arba prie jos prisijungti.

⁸ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (toliau – Reglamentas „Briuselis IIa“). Tuo metu, kai paskelbtas šis vadovas, Konvenciją buvo ratifikavusios 26 ES valstybės narės, o dvi likusios valstybės yra įsipareigojusios ratifikuoti Konvenciją netolimoje ateityje.

⁹ *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija* (1989 m. lapkričio 20 d.). Jos tekstas pateiktas < <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> >.

¹⁰ Žr., pvz., Tarptautinėje teisminių institucijų konferencijoje dėl tarpvalstybinio šeimų persikėlimo (2010 m. kovo 23–25 d.) padaryto pareiškimo 7 dalį, kurioje 1980 ir 1996 m. konvencijomis sukurta sistema tarpvalstybinio šeimų persikėlimo bylų aplinkybėmis pripažinta „neatskiriama pasaulinės vaikų teisių apsaugos sistemos dalimi“; Maroko teisminių institucijų seminaro dėl tarpvalstybinės vaikų ir šeimų apsaugos, 2010 m. gruodžio 13–15 d. vykusio Rabate (Marokas), išvadas; Amerikos šalių Tarptautinio Hagos tinklo teisėjų ir centrinės valdžios institucijų susitikimo dėl tarptautinio vaikų grobimo (2011 m. vasario 23–25 d., Meksikas) išvadas ir rekomendacijas; visi šie dokumentai pateikti svetainėje < www.hcch.net > (žr. nuorodą pirmiau, 5 išnašoje).

¹¹ Kai šiame vadove minima „susitariančioji valstybė“, jei nenurodyta kitaip, turima omenyje 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencijos susitariančioji valstybė.

¹² Likusios ES valstybės narės (Belgija ir Italija), taip pat Argentina, Izraelis, Kanada, Kolumbija, Naujoji Zelandija, Norvegija, Paragvajus ir Pietų Afrika irgi, kaip manoma, aktyviai svarsto galimybę ratifikuoti Konvenciją arba prisijungti prie jos. Be to, 1996 m. Konvenciją 2010 m. spalio 10 d. pasirašė JAV.

konvencijų¹³ Nuolatiniam biurui pateiktą prašymą. Atsakymuose į klausimyną¹⁴, kuris buvo išplatintas prieš šį Specialiosios komisijos posėdį, klausimus buvo labai pritarta, kad reikėtų parengti 1996 m. Konvencijos vadovą. Po konsultacijų tame posėdyje buvo patvirtinta ši išvada ir rekomendacija (2.2 punktas):

„Specialioji komisija ragina Nuolatinį biurą, konsultuojantis su Hagos konferencijos valstybėmis narėmis ir 1980 ir 1996 m. konvencijų susitariančiosiomis valstybėmis, pradėti darbą rengiant 1996 m. Konvencijos praktinį vadovą, kuriame būtų:

- a) pateikta patarimų dėl veiksmų, į kuriuos svarbu atsižvelgti per Konvencijos įgyvendinimo nacionalinėje teisėje procesą, ir
- b) padėta išaiškinti Konvencijos taikymą praktikoje.“

1.7. Nuolatinis biuras, pradėdamas savo darbą, parengė dokumentą, kuriame daugiausia pateikta praktinių patarimų valstybėms, ketinančioms įgyvendinti Konvenciją nacionalinėje teisėje (pagal 2.2 punkto a papunktį). Šis „įgyvendinimo kontrolinis sąrašas“ baigtas rengti 2009 m. ir dabar pateikiamas šio vadovo II priede. Pirmas šio vadovo projektas buvo išsiųstas atitinkamoms valstybėms¹⁵ 2009 m. Tikėtasi, kad net ir nebaigto rengti vadovo projektas valstybėms bus naudingas. Valstybių buvo paprašyta pateikti pastabų dėl šio vadovo projekto, kad jį būtų galima toliau tikslinti ir tobulinti prieš paskelbiant galutinę jo versiją. Tada vadovo projektas papildomai patikslintas ir pateiktas galutinai patvirtinti Specialiosios komisijos šeštojo posėdžio dėl 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo ir 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencijos praktinio taikymo, vykusio 2011 m. birželio 1–10 d., I dalyje (toliau – 2011 m. Specialiosios komisijos posėdis (I dalis)). Remiantis Specialiosios komisijos išvadomis ir rekomendacijomis, Nuolatinio biuro buvo paprašyta „konsultuojantis su ekspertais, iš dalies pakeisti peržiūrėtą praktinio vadovo projektą, atsižvelgiant į Specialiosios komisijos posėdyje pateiktas pastabas“, prieš parengiant galutinį leidinį (54 punktas).

1.8. Nuolatinis biuras yra dėkingas už įvairiuose šio proceso etapuose pateiktas pastabas, taip pat už pastabas, kurias raštu pateikė Australija, Europos Sąjunga, Jungtinės Amerikos Valstijos, Kanada, Naujoji Zelandija, Nyderlandai (teisėjo, įgalioto palaikyti ryšius tarptautinės vaikų apsaugos srityje, tarnyba), Portugalija, Slovakija, Šveicarija, taip pat keli ekspertai, tarp jų Nigel Lowe, Peter McEleavy, teisėjas lordas Rt. Hon. Mathew Thorpe, ir organizacija „International Social Service“ (ISS)¹⁶. Šio vadovo parengti nebūtų buvę įmanoma be sutelktų Nuolatinio biuro pastangų, prie kurių ypač prisidėjo: William Duncan, buvęs generalinio sekretoriaus pavaduotojas; Hannah Baker, vyresnioji teisės reikalų pareigūnė; Kerstin Bartsch, vyresnioji teisės reikalų pareigūnė; Juliane Hirsch, buvusi vyresnioji teisės reikalų pareigūnė; Joëlle Küng, buvusi teisės reikalų pareigūnė; Eimear Long, buvęs teisės reikalų pareigūnas, ir Nicolas Sauvage, buvęs teisės

¹³ Penktasis Specialiosios komisijos posėdis, kuriame svarstytas 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų taikymas ir 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje praktinis įgyvendinimas (2006 m. spalio 30 d. – lapkričio 9 d.).

¹⁴ Klausimynas dėl 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų praktinio taikymo, 2006 m. balandžio mėn. prel. dok. Nr. 1, pateiktas Specialiajai komisijai per 2006 m. spalio–lapkričio mėn. sesiją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų; paskelbtas svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Questionnaires and responses*.

¹⁵ Vadovo projektas buvo išsiųstas Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos narių valstybių nacionaliniams ir kontaktiniams organams, taip pat 1996 ir 1980 m. konvencijų susitariančiųjų valstybių centriniams įstaigoms. Vadovo projektas popierine forma taip pat nusiųstas 1996 ir 1980 m. konvencijų susitariančiųjų valstybių, kurios nėra Hagos konferencijos narės, ambasadoriams.

¹⁶ 2011 m. Specialiosios komisijos posėdžio (I dalies) išvados ir rekomendacijos, 54 ir 55 punktai; šis dokumentas pateiktas svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Special Commission meetings on the practical operation of the Convention*.

reikalų pareigūnas.

- 1.9. Kaip minėta šios Specialiosios komisijos penktajame posėdyje 2006 m.¹⁷, šiame vadove būtina skirti dėmesį kitiems dalykams negu išdėstytieji 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo¹⁸ gerosios praktikos vadovuose. Šiame vadove tiek daug nesiremiamą pagal Konvenciją pirmiau nustatyta „gerąją praktiką“, kaip būsimos praktikos gairėmis, nes dar nėra daug praktikos, kuria būtų galima remtis. Vietoj to siekta parengti prieinamą ir lengvai suprantamą Konvencijos **praktinį vadovą**. Tikimasi, kad šis paprastai ir suprantamai parašytas vadovas su aktualiais ir išsamiais konkrečių atvejų pavyzdžiais ir nesudėtingomis schemomis padės aiškiai suprasti, kaip Konvencija turėtų būti taikoma praktikoje, taigi užtikrinti, kad pagal Konvenciją būtų iš pat pradžių nustatoma ir skatinama geroji praktika susitariančiose valstybėse. Šiame vadove daug remiamasi 1996 m. Konvencijos aiškinamąja ataskaita¹⁹ ir jį reikėtų skaityti ir naudoti kartu su ja. Aiškinamoji ataskaita šiuo vadovu niekaip nekeičiama ir tebėra svarbi 1996 m. Konvencijos parengiamojo darbo (pranc. *travaux préparatoires*) dalis.
- 1.10. Šis vadovas skirtas **visiems**, kurie taiko 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvenciją, įskaitant valstybes, centrinės įstaigas, teisėjus, praktikos specialistus ir plačiąją visuomenę.
- 1.11. Atminkite, kad jokios šiame vadove pateiktos gairės nėra teisiškai privalomos ir jokių jo nuostatų negalima laikyti privalomomis 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencijos susitariančiosioms valstybėms.

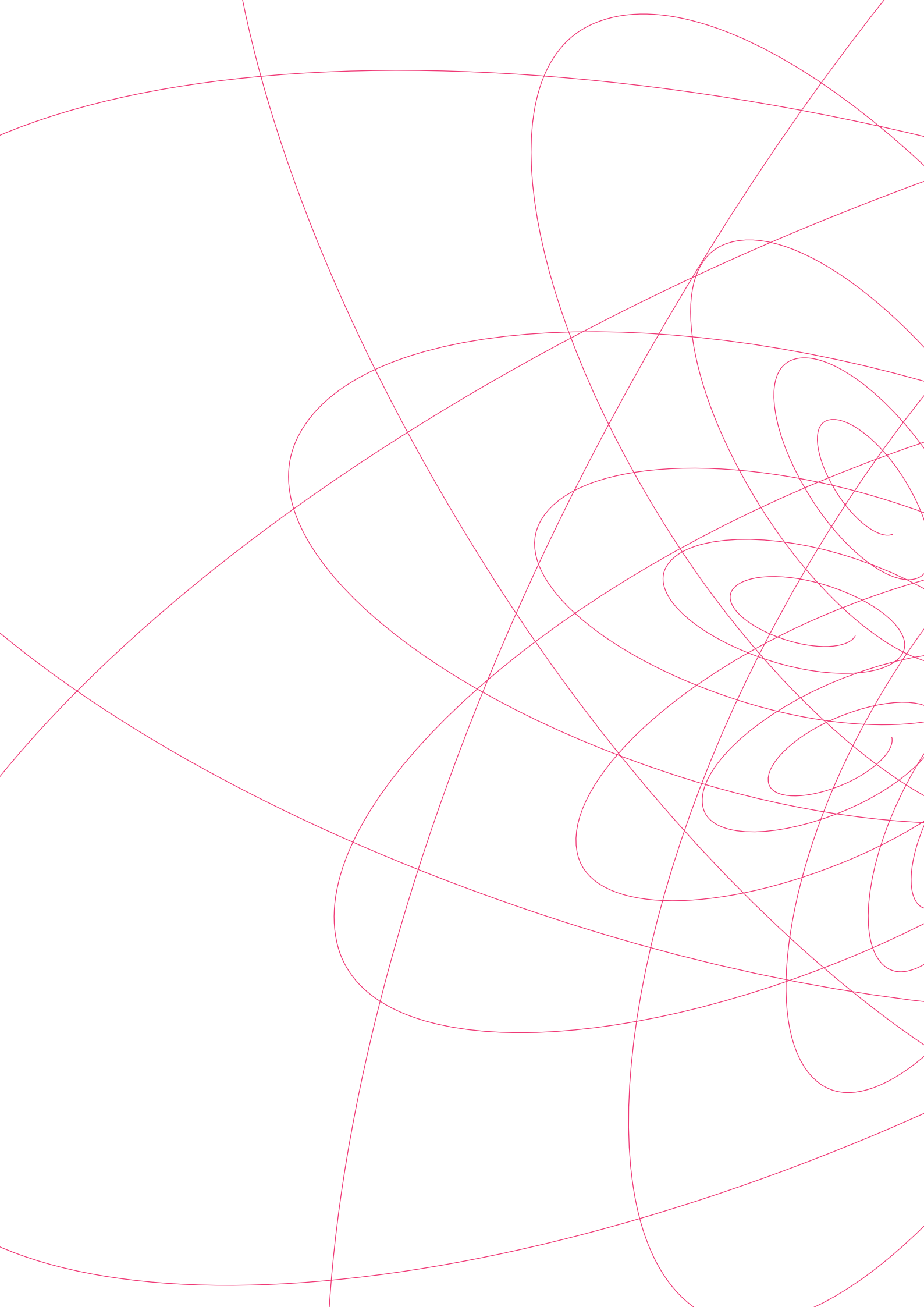
¹⁷ Penktojo Specialiosios komisijos posėdžio, kuriame peržiūrėtas 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų taikymas ir 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje praktinis įgyvendinimas (2006 m. spalio 30 d. – lapkričio 9 d.), ataskaita, pateikta svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Special Commission meetings on the practical operation of the Convention*.

¹⁸ Visi pagal 1980 m. Konvenciją paskelbti gerosios praktikos vadovai yra pateikti svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*.

¹⁹ P. Lagarde, *Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention, Proceedings of the Eighteenth Session (1996), Tome II, Protection of children, The Hague, SDU, 1998*; p. 535–605. Šis dokumentas pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, nuoroda *Publications – Explanatory Reports*. Toliau tekste jis paprastai vadinamas Aiškinamąja ataskaita.

2

1996 M. KONVENCIJOS TIKSLAI

- 2.1. 1996 m. Konvencijos tikslai yra bendrai išdėstyti Konvencijos preambulėje ir konkrečiau Konvencijos 1 straipsnyje.

A. 1996 m. Konvencijos preambulė

- 2.2. Iš preambulės aišku, kad šia konvencija siekiama gerinti vaikų apsaugą tarptautinėmis aplinkybėmis ir šiuo tikslu siekiama išvengti prieštaravimų tarp teisės sistemų dėl priemonių, kurių imamasi dėl vaikų apsaugos.
- 2.3. Preambulėje šie tikslai išdėstyti atsižvelgiant į istorinį kontekstą: paminėta 1961 m. Hagos konvencija dėl nepilnamečių apsaugos²⁰ ir poreikis ją peržiūrėti²¹, taip pat 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencija pristatyta JT Vaiko teisių konvencijos (VTK) kontekste²². Be to, preambulėje išdėstyti bendrieji esminiai teiginiai, kuriais pagrįstos Konvencijos nuostatos, t. y. tarptautinio bendradarbiavimo svarba vaikų apsaugai ir patvirtinimas, kad sprendžiant su vaiko apsauga susijusius klausimus svarbiausia atsižvelgti į vaiko interesus („vaiko interesų“ principas toliau kelis kartus minimas Konvencijos tekste²³).

B. Konkretūs 1996 m. Konvencijos tikslai

1 straipsnis

- 2.4. Po šio bendro konteksto aprašymo 1 straipsnyje Konvencijos tikslai išdėstyti konkrečiai. Kaip rašoma Konvencijos aiškinamojoje ataskaitoje, 1 straipsnis yra tarsi Konvencijos „turinys“²⁴, o 1 straipsnio a–e punktai bendrais bruožais atitinka Konvencijos II–V skyrių tikslus²⁵.
- 2.5. Pirmasis Konvencijos tikslas, nurodytas jos 1 straipsnio a punkte, yra nustatyti, kurios susitariančiosios valstybės institucijos turi **jurisdikciją** imtis vaiko asmens arba turto apsaugai skirtų priemonių. Reikėtų pažymėti, kad Konvencijoje nustatyta tik atitinkama susitariančioji valstybė, kurios institucijos turi jurisdikciją, o ne konkrečios kompetentingos institucijos toje valstybėje. Taisyklės dėl jurisdikcijos nustatytos Konvencijos II skyriuje ir toliau aptariamose šio vadovo **4–7 skyriuose**.
- 2.6. Antrasis ir trečiasis tikslai, apibūdinti 1 straipsnio b ir c punktuose, yra susiję su **taikytinos teisės** nustatymu. Antrasis tikslas yra nustatyti, kokią teisę turi taikyti institucijos vykdydamos savo jurisdikciją. Trečiasis tikslas yra nustatyti konkrečiai tėvų pareigoms²⁶, kurios įgytos be teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo, taikytiną teisę. Taisyklės dėl šių dalykų nustatytos Konvencijos III skyriuje ir toliau aptariamose šio vadovo **9 skyriuje**.
- 2.7. Ketvirtasis tikslas, išdėstytas 1 straipsnio d punkte, yra užtikrinti tokių apsaugos priemonių **pripažinimą ir vykdymą** visose susitariančioiose valstybėse. Tiek pripažinimo, tiek vykdymo taisyklės nustatytos Konvencijos IV skyriuje ir toliau aptariamose šio vadovo **10 skyriuje**.

²⁰ 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje. Visas jos tekstas pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, nuoroda *Conventions – Convention 10*.

²¹ Aiškinamoji ataskaita, 1 punktas.

²² Ten pat, 8 punktas.

²³ Ten pat.

²⁴ Ten pat, 9 punktas.

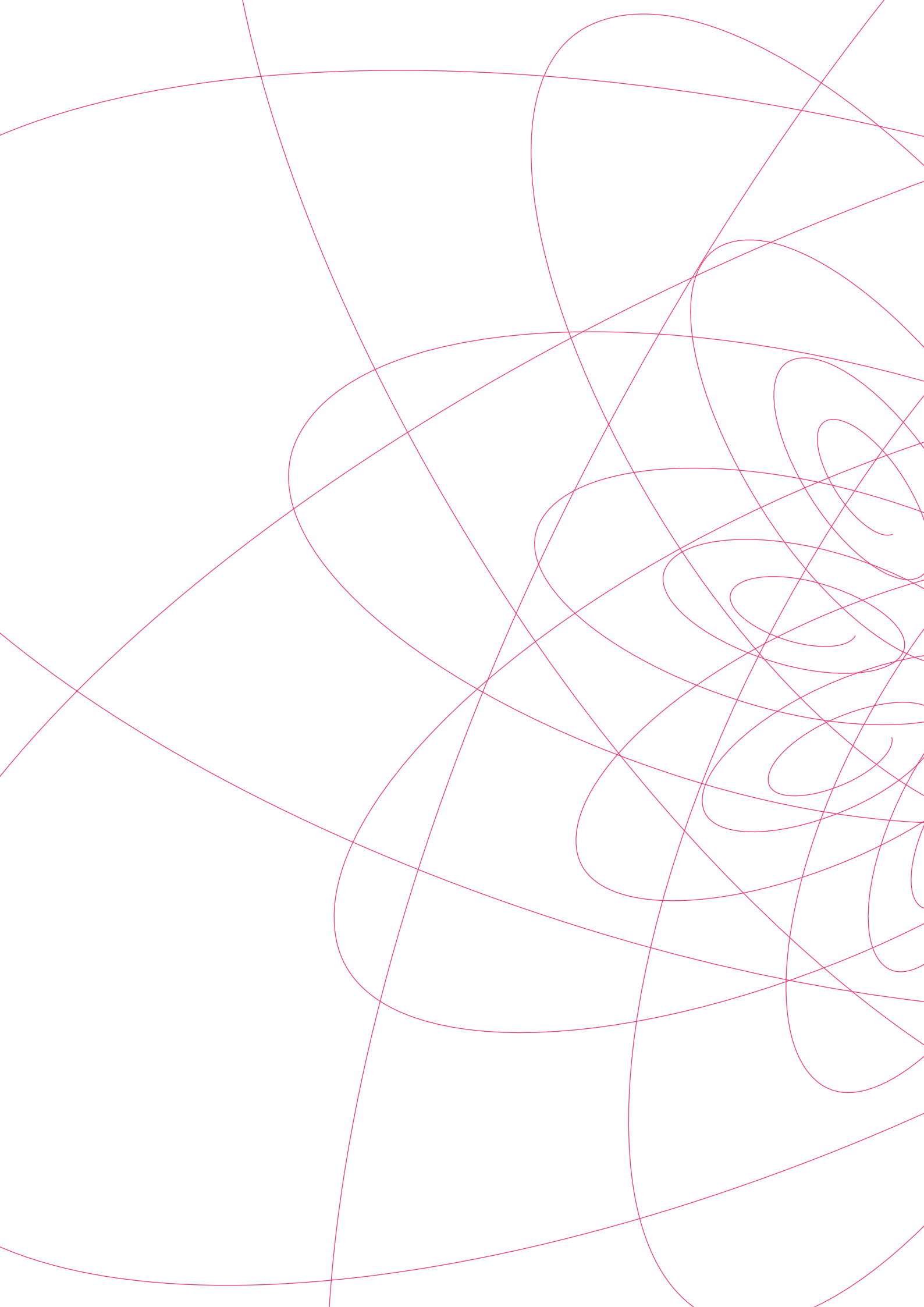
²⁵ Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad Konvencijos 1 straipsnio b ir c punktuose minimi dalykai yra išdėstyti Konvencijos III skyriuje (Taikytina teisė).

²⁶ Kaip apibrėžta Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje – žr. toliau, **3.16** punktą ir paskesnius punktus.

- 2.8. Penktasis ir paskutinis tikslas, nustatytas 1 straipsnio e punkte, yra palaikyti tokį susitariančiųjų valstybių institucijų tarpusavio **bendradarbiavimą**, kurio gali reikėti Konvencijos tikslams pasiekti. Šis bendradarbiavimas numatytas Konvencijos V skyriuje ir aptariamas šio vadovo **11 skyriuje**.

3

TAIKYMO SRITIS

A. Kuriose valstybėse ir nuo kokios datos taikoma 1996 m. Konvencija?

53, 57, 58, 61 straipsniai

- 3.1. 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencija taikoma tik apsaugos priemonėms²⁷, kurių imamasi susitariančiojoje valstybėje **po** Konvencijos įsigaliojimo toje valstybėje²⁸.
- 3.2. Konvencijos nuostatos dėl pripažinimo ir vykdymo (IV skyrius) taikomos tik toms apsaugos priemonėms, kurių imamasi **po** Konvencijos įsigaliojimo **tarp** susitariančiosios valstybės, kurioje tokios apsaugos priemonės imtasi, ir susitariančiosios valstybės, kurioje tą apsaugos priemonę siekiama pripažinti ir (arba) vykdyti²⁹.
- 3.3. Todėl siekiant suprasti, ar Konvencija taikoma konkrečiu atveju, svarbu gebėti sužinoti:
- ar Konvencija yra įsigaliojusi konkrečioje valstybėje ir nuo kokios datos ji įsigaliojo, ir
 - ar Konvencija yra įsigaliojusi **tarp** konkrečios susitariančiosios valstybės ir kitos susitariančiosios valstybės ir nuo kokios datos ji tarp jų įsigaliojo.
- 3.4. Taisyklės dėl to, ar Konvencija yra įsigaliojusi konkrečioje valstybėje, skiriasi priklausomai nuo to, ar ta valstybė yra Konvenciją **ratifikavusi**, ar prie jos **prisijungusi**.
- **Ratifikuoti** Konvenciją gali tik tos valstybės, kurios kaip Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos narės dalyvavo jos aštuonioliktojoje sesijoje, t. y. valstybės, kurios buvo Hagos konferencijos narės 1996 m. spalio 19 d. ar nuo ankstesnės datos³⁰.
 - Visos kitos valstybės gali **prisijungti** prie Konvencijos³¹.
- 3.5. Konvencija valstybėje įsigalioja pagal tokią tvarką:
- Konvenciją **ratifikuojančioms** valstybėms ji įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kurią valstybė deponavo jos ratifikavimo dokumentą³²;
 - prie Konvencijos **prisijungiančioms** valstybėms ji įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus devyniems mėnesiams nuo tos dienos, kurią valstybė deponavo prisijungimo prie jos dokumentą³³.
- 3.6. Valstybės, kurios **prisijungia** prie Konvencijos, turi laukti ilgesnį laikotarpį iki Konvencijos įsigaliojimo, nes per pirmus šešis mėnesius po jų prisijungimo prie Konvencijos visos kitos susitariančiosios valstybės gali jų prisijungimui paprieštarauti. Po to šešių mėnesių laikotarpio pabaigos praėjus trims mėnesiams

²⁷ „Priemonės, skirtos vaiko asmeniui ar turtui apsaugoti“, pagal 1 straipsnį toliau vadinamos „apsaugos priemonėmis“ arba, paprasčiau, „priemonėmis“. Tokios apsaugos priemonės nėra išsamiai apibrėžtos Konvencijoje, tačiau žr. jos 3 ir 4 straipsnius ir tolesnius šio vadovo **3.14–3.52** punktus.

²⁸ 53 straipsnio 1 dalis.

²⁹ 53 straipsnio 2 dalis.

³⁰ 57 straipsnis.

³¹ 58 straipsnis. Prisijungti valstybės gali tik po pačios Konvencijos įsigaliojimo pagal jos 61 straipsnio 1 dalį. Konvencija pagal 61 straipsnio 1 dalį įsigaliojo 2002 m. sausio 1 d. po trečiojo jos ratifikavimo (kai ją ratifikavo Slovakija, o pirmoji ir antroji valstybės, ratifikavusios Konvenciją, buvo Monakas ir Čekija). Taigi, nuo 2002 m. sausio 1 d. prie Konvencijos gali prisijungti bet kuri valstybė.

³² 61 straipsnio 2 dalies a punktas

³³ 61 straipsnio 2 dalies b punktas.

(t. y. iš viso po devynių mėnesių) Konvencija įsigalioja prie jos prisijungiančioje valstybėje. Tačiau toks prisijungimas įsigalioja tik prisijungiančiosios valstybės ir tų susitariančiųjų valstybių, kurios per tą šešių mėnesių laikotarpį jos prisijungimui **nepaprieštaravo**, tarpusavio santykiams³⁴.

- 3.7. Valstybė, kuri ratifikuoja Konvenciją **po to**, kai kita valstybė jau yra prie jos prisijungusi, gali paprieštarauti tos kitos valstybės prisijungimui tuo metu, kai Konvenciją ratifikuoja³⁵. Jeigu Konvenciją ratifikuojanti valstybė apie tokį prieštaravimą praneša depozitarui, Konvencija neturės poveikio tos Konvenciją ratifikavusios valstybės ir tos anksčiau prie Konvencijos prisijungusios valstybės tarpusavio santykiams (nebent Konvenciją ratifikuojanti valstybė atsiimtų savo prieštaravimą, ir iki tol, kol ji tą prieštaravimą atsiims³⁶).
- 3.8. Kai Konvencija taikytina **tarp** susitariančiųjų valstybių, tai reiškia, kad Konvencija bus taikoma tarp susitariančiųjų valstybių, kai: 1) ji bus įsigaliojusi **abiejose** susitariančiose valstybėse ir 2) prie Konvencijos prisijungiančios valstybės atveju, jeigu kita susitariančioji valstybė, galinti paprieštarauti jos prisijungimui, tam neprieštaraus.
- 3.9. Prisijungimui prie Konvencijos turėtų būti prieštaraujama retai.

Kaip rasti naujausią informaciją apie 1996 m. Konvencijos statusą

1996 m. Konvencijos statuso lentelė, kurią skelbia Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatinis biuras, yra pateikta interneto svetainėje < www.hcch.net >, joje žr. nuorodas *Conventions – Convention 34 – Status Table*.

Šioje lentelėje pateikta naujausia informacija apie 1996 m. Konvencijos statusą, įskaitant visus Konvencijos ratifikavimus, prisijungimus prie jos ir bet kokius prieštaravimus prisijungimui prie jos.

³⁴ 58 straipsnio 3 dalis.

³⁵ 58 straipsnio 3 dalis.

³⁶ 1996 m. Konvencijoje nėra aiškios nuostatos dėl prieštaravimų kitų valstybių prisijungimui atsiėmimo. Tačiau atsižvelgiant į kitas Hagos konvencijas, pripažinta, kad toks prieštaravimo atsiėmimas yra galimas (pvz., žr. 2009 m. Specialiosios komisijos išvadų ir rekomendacijų dėl Hagos konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo, Konvencijos dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo užsienyje, Konvencijos dėl įrodymų civilinėse arba komercinėse bylose paėmimo užsienyje ir Konvencijos dėl tarptautinės teisės kreiptis į teismą praktinio taikymo 67 punktą; šis dokumentas pateiktas svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Apostille*, žr. nuorodą *Special Commissions*.

3 (A) pavyzdys³⁷

*A valstybė prisijungia*³⁸ prie Konvencijos 2010 m. balandžio 18 d. B valstybė *ratifikuoja*³⁹ Konvenciją 2010 m. rugpjūčio 26 d. Ratifikuodama Konvenciją B valstybė A valstybės prisijungimui neprieštarauja⁴⁰.

*A valstybėje Konvencija įsigalioja 2011 m. vasario 1 d.*⁴¹ *B valstybėje Konvencija įsigalioja 2010 m. gruodžio 1 d.*⁴² *Konvencija tarp abiejų valstybių įsigalioja 2011 m. vasario 1 d.*

2011 m. vasario 14 d. B valstybėje priimama nutartis dėl bendravimo su vaiku.

*Kadangi ši nutartis priimta po Konvencijos įsigaliojimo tarp B valstybės ir A valstybės, bus taikomos Konvencijos IV skyriaus nuostatos ir ši nutartis bus pripažinta pagal teisę A valstybėje*⁴³.

3 (B) pavyzdys

C valstybė ratifikuoja Konvenciją 2009 m. kovo 21 d.; D valstybė prisijungia prie Konvencijos 2009 m. balandžio 13 d. *C valstybė D valstybės prisijungimui neprieštarauja.*

*C valstybėje Konvencija įsigalioja 2009 m. liepos 1 d.*⁴⁴ *D valstybėje Konvencija įsigalioja 2010 m. vasario 1 d.*⁴⁵ *Taigi, Konvencija tarp abiejų valstybių įsigalioja 2010 m. vasario 1 d.*

C valstybėje 2009 m. rugpjūčio 5 d. priimama teismo nutartis dėl vaiko globos ir bendravimo su juo sąlygų. 2009 m. rugsėjo mėn. viena iš bylos šalių siekia, kad ši nutartis būtų pripažinta ir vykdoma D valstybėje.

*Kadangi nutartis dėl vaiko globos ir bendravimo su juo priimta C valstybėje pirmiau negu Konvencija įsigaliojo D valstybėje (taigi, pirmiau negu Konvencija įsigaliojo tarp abiejų valstybių), Konvencijoje nustatyti pripažinimo ir vykdymo mechanizmai netaikomi*⁴⁶.

*Tačiau jeigu abi valstybės yra 1961 m. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių apsaugos šalys, tą nutartį gali reikėti pripažinti pagal pastarąją konvenciją.*⁴⁷ *Jeigu ne, reikėtų patikrinti, ar yra koks nors regioninis ar dvišalis susitarimas tarp C ir D valstybių, kuriuo būtų reglamentuojamas tokių nutarčių dėl vaikų globos ir bendravimo su jais pripažinimas ir vykdymas. Jei regioninio ar dvišalio susitarimo taip pat nėra, D valstybėje vis vien gali būti galiojančių nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis galėtų remtis šios bylos šalys.*⁴⁸

³⁷ Kai šiame praktiniame vadove pateiktuose konkrečių atvejų pavyzdžiuose minimos „susitariančiosios valstybės“, tai reiškia, kad Konvencija įsigaliojo tarp tų susitariančiųjų valstybių dar iki tų įvykių, nebent būtų nurodyta kitaip.

³⁸ 58 straipsnio 1 dalis.

³⁹ 57 straipsnio 2 dalis.

⁴⁰ 58 straipsnio 3 dalis.

⁴¹ 61 straipsnio 2 dalies b punktas.

⁴² 61 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁴³ 23 straipsnio 1 dalis (nebent būtų nustatyta, kad taikytinas kuris nors iš atsisakymo pripažinti nutartį pagrindų – tokiu atveju pripažinti nutartį gali būti atsisakyta, tačiau tai **nepivaloma** – žr. 23 straipsnio 2 dalį ir toliau, **10 skyrių**).

⁴⁴ 61 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁴⁵ 61 straipsnio 2 dalies b punktas.

⁴⁶ 53 straipsnio 2 dalis.

⁴⁷ 51 straipsnis. Žr. visų pirma 1961 m. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių apsaugos 7 straipsnį. Taip pat žr. toliau, **12.2–12.3** punktus, kuriuose aptariamas šios konvencijos ryšys su 1961 m. Hagos konvencija. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 169 punktą.

⁴⁸ Ten pat, 178 punkte, nustatyta: „žinoma, prašomoji valstybė visada gali pripažinti pirmiau priimtus sprendimus, tačiau tai būtų daroma pagal jos nacionalinę teisę, o ne pagal Konvenciją“.

3 (C) pavyzdys

*E valstybė 2007 m. kovo 5 d. **ratifikuoja** Konvenciją. F valstybė 2008 m. kovo 20 d. **prisijungia** prie Konvencijos. E valstybė 2008 m. balandžio mėn. praneša depozitarui apie savo prieštaravimą F valstybės prisijungimui⁴⁹.*

E valstybėje Konvencija įsigalioja 2007 m. liepos 1 d.⁵⁰ F valstybėje Konvencija įsigalioja 2009 m. sausio 1 d.⁵¹, tačiau F valstybės prisijungimas prie Konvencijos neturi poveikio F valstybės ir E valstybės tarpusavio santykiams, nes E valstybė prieštarauja jos prisijungimui⁵². Konvencija neįsigalios tarp šių dviejų valstybių, nebent E valstybė atsiimtų savo prieštaravimą F valstybės prisijungimui, ir iki tol, kol ji savo prieštaravimą atsiims.

2009 m. liepos mėn. nesusituokusi pora, turinti du vaikus, kurie nuolat gyvena F valstybėje, tačiau yra E valstybės piliečiai, pradeda gyventi skyrium. Kyla ginčas dėl to, kur ir su kuo vaikai turėtų gyventi. Vaikų tėvas dėl to pradeda bylą F valstybėje. Kadangi F valstybėje yra įsigaliojusi Konvencija, F valstybė turi jurisdikciją imtis vaikų apsaugos priemonių pagal Konvencijos 5 straipsnį⁵³.

Motina, tam prieštaraudama, pateikia F valstybės institucijoms prašymą leisti su vaikais persikelti į E valstybę. F valstybės institucijos suteikia motinai leidimą persikelti, o tėvui – teisę bendrauti su vaikais.

Po motinos ir vaikų persikėlimo nebesilaikoma nutarties dėl bendravimo su vaikais. Tėvas siekia, kad ši nutartis, kuria jam suteikta teisė bendrauti su vaikais, būtų pripažinta ir vykdoma E valstybėje.

Nors Konvencija yra įsigaliojusi ir E valstybėje, ir F valstybėje, kadangi E valstybė paprieštaravo F valstybės prisijungimui prie jos, Konvencija neįsigaliojo tarp abiejų valstybių. Taigi, Konvencijoje nustatyti pripažinimo ir vykdymo mechanizmai šiuo atveju netaikomi⁵⁴.

Tačiau jeigu abi valstybės yra 1961 m. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių apsaugos šalys, tą nutartį gali reikėti pripažinti pagal pastarąją konvenciją. Jeigu ne, reikėtų patikrinti, ar yra koks nors regioninis ar dvišalis susitarimas tarp E ir F valstybių, kuriuo būtų reglamentuojamas tokių nutarčių dėl vaikų globos ir bendravimo su jais pripažinimas ir vykdymas. Jeigu regioninio ar dvišalio susitarimo taip pat nėra, F valstybėje vis vien gali būti galiojančių nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis galėtų remtis šios bylos šalys.

3 (D) pavyzdys

*G valstybė 2008 m. rugpjūčio 13 d. **prisijungia** prie Konvencijos. H valstybė 2009 m. spalio 30 d. **ratifikuoja** Konvenciją ir ją ratifikavusi praneša depozitarui apie savo prieštaravimą G valstybės prisijungimui prie Konvencijos⁵⁵.*

G valstybėje Konvencija įsigalioja 2009 m. birželio 1 d.⁵⁶ H valstybėje Konvencija įsigalioja 2010 m. vasario 1 d.⁵⁷, tačiau Konvencija neturi poveikio G ir H valstybių tarpusavio santykiams, taip pat ir po 2010 m.

⁴⁹ 58 straipsnio 3 dalis.

⁵⁰ 61 straipsnio 2 dalies a punktas.

⁵¹ 61 straipsnio 2 dalies b punktas.

⁵² 58 straipsnio 3 dalis.

⁵³ Žr. toliau, **4 skyrių**.

⁵⁴ 53 straipsnio 2 dalis.

⁵⁵ 58 straipsnio 3 dalis.

⁵⁶ 61 straipsnio 2 dalies b punktas.

⁵⁷ 61 straipsnio 2 dalies a punktas.

vasario 1 d., nes H valstybė paprieštaravo G valstybės prisijungimui⁵⁸. Konvencija neįsigalios tarp šių dviejų valstybių, nebent H valstybė atsiimtų savo prieštaravimą G valstybės prisijungimui, ir iki tol, kol ji savo prieštaravimą atsiims.

B. Kuriems vaikams taikoma 1996 m. Konvencija? 2 straipsnis

- 3.10. Konvencija taikoma visiems vaikams⁵⁹ nuo jų gimimo momento iki jiems sukanka 18 metų⁶⁰.
- 3.11. Kitaip negu pagal 1980 ir 1993 m. Hagos konvencijas dėl vaikų, vaikas nebūtinai turi nuolat gyventi **susitariančiojoje** valstybėje, kad jam būtų taikoma 1996 m. Konvencija. Pavyzdžiui, gali būti taip, kad nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta yra **ne susitariančiojoje** valstybėje, bet jam vis tiek taikomas 1996 m. Konvencijos 6 straipsnis (vaikai pabėgėliai, tarptautiniu mastu perkelti vaikai arba tie vaikai, kurių nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti nepavyko), 11 straipsnis (priemonės, taikomos skubos atvejais) arba 12 straipsnis (laikinos priemonės)⁶¹.
- 3.12. Tačiau reikėtų pažymėti, kad kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta iš tiesų yra **susitariančiojoje** valstybėje, II skyriuje nustatytų jurisdikcijos taisyklių sistema yra vientisa, uždara ir kaip nedaloma visuma taikoma susitariančiosiose valstybėse. Taigi, „susitariančioji valstybė neturi teisės vykdyti jurisdikcijos dėl vieno iš šių vaikų, jeigu tokia jurisdikcija Konvencijoje nenumatyta“⁶².
- 3.13. Ir priešingai, kai vaikas **neturi** nuolatinės gyvenamosios vietos susitariančiojoje valstybėje, susitariančiosios valstybės institucijos gali vykdyti jurisdikciją pagal Konvencijos taisykles, kai tai įmanoma, tačiau, be to, niekas netrukdo institucijoms vykdyti jurisdikcijos pagal savo valstybės taisykles, kurios nėra pagrįstos Konvencija⁶³. Šiuo atveju akivaizdi jurisdikcijos vykdymo pagal Konvencijos taisykles (kai tai įmanoma) nauda būtų tokia, kad atitinkama priemonė būtų pripažinta ir vykdytina visose kitose susitariančiosiose valstybėse pagal Konvencijos IV skyriaus nuostatas⁶⁴. Kita vertus, kai jurisdikcija vykdoma ne pagal Konvenciją, o remiantis kitais jurisdikcijos pagrindais, apsaugos priemonės negali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal Konvenciją⁶⁵.

⁵⁸ 58 straipsnio 3 dalis.

⁵⁹ Reikėtų pažymėti, kad Konvencija gali būti taikoma net tada, kai vaikas susitariančiojoje valstybėje nuolat negyvena ir nėra jos pilietis, pvz., pagal Konvencijos 6 straipsnį pakanka, kad vaikas tuo metu būtų susitariančiojoje valstybėje. Žr. Aiškinamosios ataskaitos 17 punktą ir toliau, **3.11–3.13** punktus.

⁶⁰ 18 metų ir vyresniems asmenims, kurie dėl negalios ar asmeninių gebėjimų stokos negali patys ginti savo interesų, bus taikoma 2000 m. sausio 13 d. Hagos konvencija dėl tarptautinės suaugusiųjų asmenų apsaugos (toliau – 2000 m. Hagos konvencija dėl suaugusiųjų apsaugos), jeigu atitinkamos valstybės yra tos konvencijos susitariančiosios valstybės. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 15–16 punktus.

⁶¹ Dėl 6 straipsnio žr. toliau, **4.13–4.18** punktus ir **13.58** bei paskesnius punktus; dėl 11 ir 12 straipsnių žr. toliau, **6** ir **7 skyrius**.

⁶² Aiškinamosios ataskaitos 84 punktas. Žinoma, išskyrus atvejus, kai taikomas 52 straipsnis; žr. toliau, **12.5–12.8** punktus.

⁶³ Aiškinamosios ataskaitos 39 ir 84 punktai.

⁶⁴ Jeigu tas atvejis atitinka kitus IV skyriuje nustatytus kriterijus – žr. toliau, **10 skyrių**.

⁶⁵ 23 straipsnio 2 dalies a punktas – kai apsaugos priemonės imasi institucija, kurios jurisdikcija nėra pagrįsta vienu iš Konvencijoje nustatytų pagrindų, pripažinti ją remiantis tuo pagrindu pagal Konvenciją gali būti atsisakyta. Žr. Aiškinamosios ataskaitos 122 punktą.

3 (E) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena ir yra X valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė. Susitariančiosios A valstybės institucijos, vykdydamos savo jurisdikciją, imasi to vaiko apsaugos priemonės pagal savo ne Konvencijos jurisdikcijos taisykles, remdamosi tuo, kad tas vaikas yra susitariančiosios A valstybės pilietis. Susitariančioji A valstybė turi teisę tai daryti, tačiau ta apsaugos priemonė negali būti pripažinta pagal Konvenciją kitose susitariančiose valstybėse⁶⁶.

3 (F) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena Y valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė. Vaikas neseniai atvyko į gretimą susitariančiąją B valstybę dėl pilietinio karo, kuris vyksta Y valstybėje (ne susitariančiojoje valstybėje). Jis yra našlaitis, išgyvenęs po žudynių, įvykdytų jo kaime. Susitariančiosios B valstybės institucijos imasi šio vaiko apsaugos priemonių pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Šios apsaugos priemonės bus pripažintos pagal teisę visose kitose susitariančiose valstybėse⁶⁷.

C. Kokiems dalykams taikoma 1996 m. Konvencija?

3 straipsnis

3.14. Konvencijoje yra nustatytos taisyklės dėl „priemonių apsaugoti vaiko asmenį ar turtą“⁶⁸. Konvencijoje nėra aiškiai apibrėžta, ką tokios „apsaugos priemonės“ gali apimti. Tačiau 3 straipsnyje pateikta dalykų, dėl kurių tokios apsaugos priemonės gali būti taikomos, pavyzdžių. Šio pavyzdžių sąrašo nereikėtų laikyti išsamiu⁶⁹.

3.15. Taigi, apsaugos priemonės gali apimti visų pirma tokius dalykus, kurie nurodyti toliau.

a) *Tėvų pareigų priskyrimas, vykdymas, panaikinimas ar apribojimas ir jų perdavimas kitiems asmenims*⁷⁰

3.16. Terminas „tėvų pareigos“ yra apibrėžtas Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje ir apima tėvų valdžią ar bet koki analogišką valdžios santykį, nustatantį tėvų, globėjų ar kitų teisėtų atstovų teises, galias ir pareigas vaiko asmens arba turto atžvilgiu⁷¹. Šį terminą Konvencijoje stengiasi apibrėžti plačiai⁷². Šis terminas apima atsakomybę ir už vaiko asmenį, ir už jo turtą, ir apskritai teisinį atstovavimą vaikui,

⁶⁶ 23 straipsnio 2 dalies a punktas. Taip pat žr. toliau, **13 skyrių, 13.58–13.60** punktus dėl vaikų, kurie yra pabėgėliai, tarptautiniu mastu perkelti arba neturi nuolatinės gyvenamosios vietos.

⁶⁷ 23 straipsnio 1 dalis. Tai bus padaryta, nebent būtų nustatytas pagrindas, kodėl reikėtų atsisakyti jas pripažinti, pagal 23 straipsnio 2 dalį – taip pat žr. toliau, **10 skyrių**.

⁶⁸ 1 straipsnis.

⁶⁹ Tolesnį kai kurių 3 straipsnyje nurodytų priemonių svarstymą žr. toliau, **13 skyriuje** konkrečiomis temomis. Reikėtų pažymėti, kad 3 skyriuje pateikti pavyzdžiai nereiškia griežtai apibrėžtų kategorijų: apsaugos priemonės gali apimti vieną arba daugiau iš pateiktų pavyzdžių, pvz., pagal kai kurių susitariančiųjų valstybių nacionalinius įstatymus vaiko įkurdinimas globėjo šeimoje (3 straipsnio e punktas) gali būti taikomas kartu su tėvų pareigų apribojimu (3 straipsnio a punktas). Tokiai apsaugos priemonei aiškiai būtų taikoma Konvencija. Be to, priklausomai nuo priemonių, kurių galima imtis pagal susitariančiosios valstybės nacionalinę teisę, „apsaugos priemonės“ nebūtinai bus nustatomos tik oficialios teisminės ar administracinio teismo institucijos: pvz., valdžios institucijos pareigūnas, kaip antai policijos pareigūnas ar socialinis darbuotojas, gali būti pagal nacionalinę teisę įgaliotas imtis vaiko „apsaugos priemonės“, ypač skubos atveju. Jeigu priemonės paskirtis yra apsaugoti vaiką, atrodo, kad ji įeina į materialinę Konvencijos taikymo sritį, nebent būtų priskirta prie kurios nors 4 straipsnyje nurodytos kategorijos.

⁷⁰ 3 straipsnio a punktas.

⁷¹ 1 straipsnio 2 dalis.

⁷² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 14 punktą. Ši formuluotė pagrįsta JT Vaiko teisių konvencijos 18 straipsniu. Vis dėlto ši tėvų pareigų sąvoka nebuvo pakankamai tiksliai apibrėžta, kad tikėtų tam tikriems tų pareigų perdavimo atvejams, todėl ji išsamiau suformuluota 1996 m. Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje.

kad ir kaip būtų vadinama atitinkama teisinė institucija.

- 3.17. Su vaiko asmeniu susijusios „teisės ir pareigos“, nurodytos 1 straipsnio 2 dalyje, apima tas, kurias dėl vaiko auginimo ir raidos tikslų turi jo tėvai, globėjai arba teisėti atstovai. Šios teisės ir pareigos gali būti, pavyzdžiui, dėl vaiko globos, išsilavinimo, sprendimų dėl jo sveikatos priežiūros, vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ar asmeninės vaiko priežiūros ir ypač jo santykių su kitais žmonėmis.
- 3.18. Terminas „įgaliojimai“ 1 straipsnio 2 dalyje konkrečiau reiškia atstovavimą vaikui. Šiuo atstovavimu paprastai užsiima tėvai, tačiau vaikui visapusiškai ar iš dalies gali atstovauti ir trečiosios šalys, pavyzdžiui, tėvų mirties, negalios, netinkamumo ar nepasirengimo atstovauti vaikui atveju arba kai vaikas yra savo tėvų paliktas ar patikėtas trečiajai šaliai dėl kitos priežasties. Tokius „įgaliojimus“ galima vykdyti vaiko asmens arba turto atžvilgiu.
- 3.19. Įvairiose valstybėse vartojama skirtinga su šiomis sąvokomis susijusi terminija: kaip kelis pavyzdžius galima paminėti globą, tėvų valdžią, *patria potestas*, taip pat pačias „tėvų pareigas“. Net kai konkretus terminas „tėvų pareigos“ yra vartojamas valstybės nacionalinėje teisėje, to termino aiškinimą nacionalinėje teisėje ne visada galima laikyti lygiaverčiu jo aiškinimui Konvencijoje. Šis Konvencijos terminas turėtų turėti savarankišką reikšmę pagal Konvenciją.
- 3.20. Pagal valstybės nacionalinę teisę asmenys gali įgyti tėvų pareigas keliais skirtingais būdais. Tėvų pareigų turėtojais dažnai tampa pagal teisę suteikiamos susituokusiems tėvams, gimus jų vaikui, o kai kuriose valstybėse jos suteikiamos ir, pavyzdžiui, nesusituokusiems kartu gyvenantiems tėvams. Kai kuriose valstybėse tėvų pareigų turėtojai gali būti nustatyti po to, kai atliekamas tam tikras veiksmas, pavyzdžiui, vaiką pripažįsta jo nesusituokęs tėvas, vaiko tėvai vėliau susituokia arba sudaromas tėvų susitarimas. Tėvų pareigos gali būti suteiktos ir teisminės ar administracinės institucijos sprendimu. Terminas „priskyrimas“ (tėvų pareigų suteikimas) 3 straipsnio a punkte turėtų apimti visus šiuos tėvų pareigų įgijimo būdus.
- 3.21. Taip pat gali būti daug įvairių būdų, kuriais pagal valstybių nacionalinės teisės aktus gali būti nustatomas tėvų pareigų vykdymas, panaikinimas, apribojimas ir perdavimas. Plačia 3 straipsnio taikymo sritimi užtikrinama, kad ši nuostata apimtų visus šiuos būdus, taigi jie visi įeitų į Konvencijos taikymo sritį.

3 (G) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės teisėje nustatyta, kad jeigu vienas iš tėvų išreiškia savo testamentinę valią, kas, jo (jos) noru, turėtų rūpintis vaiko asmeniu ir (arba) turtu po jo (jos) mirties, vykdant jo (jos) valią, tėvų pareigos perduodamos tam asmeniui. Šiam tėvų pareigų priskyrimui taikoma Konvencija⁷³.

3 (H) pavyzdys

Nustatomas atvejis, kai vaiku visiškai nesirūpinama ir prieš jį smurtaujama, todėl susitariančiosios B valstybės institucijos imasi priemonių paimiti tą vaiką iš jo tėvų globos ir panaikinti jų turimas tėvų pareigas. Šiam tėvų pareigų panaikinimui taikoma Konvencija⁷⁴.

⁷³

3 straipsnio a punktas.

⁷⁴

Ten pat. Gali būti ir taip, kad kai kuriose susitariančioiose valstybėse smurto prieš vaikus ar nesirūpinimo jais atvejais vaikas gali būti paimtas iš tėvų ar teisėtų globėjų, tačiau tie tėvai arba teisėti globėjai tebeturi tėvų pareigas su tam tikrais apribojimais. Šiam tėvų pareigų „apribojimui“ taip pat taikoma Konvencija (3 straipsnio a punktas).

b) *Globos teisės, įskaitant teises, susijusias su rūpinimusi vaiko asmeniu, ir ypač su teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, taip pat teisėmis su juo bendrauti (palaikyti ryšius), įskaitant teisę paimti vaiką ribotam laikui iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos į kitą vietą*⁷⁵

3.22. Į šį skirsnį įtrauktos visos priemonės, susijusios su vaiko priežiūra, auginimu ir bendravimu arba ryšių palaikymu su juo. Tokiomis priemonėmis gali būti nustatyta, su kuriuo iš tėvų (ar kitu asmeniu) vaikas turėtų gyventi ir kaip bus organizuojamas to iš tėvų, su kuriuo vaikas negyvena, arba kito asmens bendravimas su vaiku. Tokio pobūdžio priemonės įeina į Konvencijos taikymo sritį nepriklausomai nuo to, kaip jos vadinamos valstybės nacionalinėje teisėje.⁷⁶ Tiek, kiek „bendravimo su vaiku teisės“ ir „globos teisės“ yra apibrėžtos 3 straipsnio b punkte, jų formuluotės atitinka 1980 m. Konvencijos 5 straipsnio b punkto formuluotes. Tokios formuluotės pasirinktos sąmoningai ir terminai „globos teisės“ ir „bendravimo su vaiku teisės“ turėtų būti nuosekliai aiškinami siekiant užtikrinti, kad abi Konvencijos viena kitą papildytų⁷⁷.

c) *Globos, rūpybos ir analogiškos institucijos*⁷⁸

3.23. Šios institucijos yra vaikų apsaugos, atstovavimo arba paramos jiems sistemos, taikomos vaiko labui, kai jo tėvai yra mirę arba nebegali jam atstovauti⁷⁹.

d) *Asmens ar organizacijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, paskyrimas ir funkcijos*⁸⁰

3.24. Šioje nuostatoje minimas „asmuo ar organizacija“ gali būti ne tik kuris nors iš vaiko tėvų ar globėjas, bet ir globėjas *ad litem* arba vaikų teisių gynėjas, arba asmuo, turintis valdžią vaikui tam tikromis aplinkybėmis (pvz., „mokykla arba asmuo, vadovaujantis atostogų stovyklai, kuriam pavesta priimti sprendimus dėl [vaiko] medicininio gydymo nedalyvaujant jo teisėtam atstovui“⁸¹).

⁷⁵ 3 straipsnio b punktas.

⁷⁶ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 20 punktą, kuriame nustatyta: „Negalima teigti, kad Konvencijoje vartojamos formuluotės yra tinkamos visoms atstovaujamoms valstybėms, turint omenyje jų kalbinius ypatumus.“

⁷⁷ Taip pat žr. toliau, **13 skyrių, 13.15–13.30 punktus** dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių. Be to, žr. Tarptautinio vaikų grobimo duomenų bazėje (INCADAT), adresu < www.incadat.com >, pateiktą pavyzdinę nacionalinių teismų praktiką dėl šių terminų reikšmės pagal 1980 m. Konvenciją. Šie terminai turi savarankiškas reikšmes ir turėtų būti aiškinami nepriklausomai nuo jokių jų apribojimų nacionalinėje teisėje.

⁷⁸ 3 straipsnio c punktas.

⁷⁹ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 21 punktą.

⁸⁰ 3 straipsnio d punktas.

⁸¹ Aiškinamosios ataskaitos 22 punktą.

e) Vaiko įkurdinimas globėjo šeimoje ar globos institucijoje arba kafalos ar analogiškos institucijos teikiama globa⁸²

- 3.25. Šiame punkte minimos galimos alternatyvios vaikų globos formos.⁸³ Jos paprastai taikomos, kai vaikas yra našlaitis arba tėvai negali juo rūpintis⁸⁴.
- 3.26. Reikėtų pažymėti, kad šiame punkte neminimas įvaikinimas ar pasirengimo įvaikinti priemonės, įskaitant vaiko atidavimą įvaikinti⁸⁵. Konvencijos 4 straipsnyje yra aiškiai nustatyta, kad šioms priemonėms Konvencija netaikoma⁸⁶.
- 3.27. Kai kuriose valstybėse kafalos institucija yra plačiai naudojama kaip vaikų globos forma, kai jais negali rūpintis tėvai. Pagal kafalos sistemą vaikais rūpinasi nauja šeima arba giminaičiai, tačiau teisinis ryšys su biologiniais tėvais paprastai nenutrūksta⁸⁷. Kafala gali turėti galią tarp valstybių, tačiau kadangi tai yra toks susitarimas, kuris nereiškia įvaikinimo, 1993 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio įvaikinimo kafalai netaikoma. Vis dėlto, kai naudojama kafalos institucija, akivaizdu, kad ji yra vaiko apsaugos priemonė, todėl aiškiai įeina į 1996 m. Konvencijos taikymo sritį⁸⁸.
- 3.28. Jeigu institucija, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos 5–10 straipsnius, ketina imtis apsaugos priemonės pagal 3 straipsnio e punktą (t. y. priemonės, pagal kurią vaikas būtų įkurdintas globėjo šeimoje ar globos institucijoje arba atiduotas kafalos ar analogiškos institucijos globai) ir jei toks vaiko įkurdinimas arba atidavimas globai turi būti atliktas kitoje susitariančiojoje valstybėje, esama tam tikrų pareigų pagal 1996 m. Konvencijos 33 straipsnį. Šis dalykas kartu su apsaugos priemonių, dėl kurių atsiranda pareigų pagal 33 straipsnį, tikslios taikymo srities klausimu aptariamas toliau, **11 ir 13 skyriuose**⁸⁹.

⁸² 3 straipsnio e punktas. Taip pat žr. toliau, **11 skyrių, 11.13–11.17** punktus, ir **13 skyrių, 13.31–13.42** punktus dėl Konvencijos 33 straipsnio, kuris taikomas, „jei institucija, turinti jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, planuoja įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar atiduoti kafalos ar analogiškos institucijos globai ir jei toks įkurdinimas ar atidavimas globai turi vykti kitoje Susitariančiojoje Valstybėje <...>“.

⁸³ Dėl apsaugos priemonių, susijusių su alternatyvia vaikų globa, taikymo žr. „Alternatyvios vaikų globos gairės“, kurioms oficialiai pritarta 2010 m. vasario 24 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje A/RES/64/142 (jos pateiktos < http://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf >). Šiose gairėse „nustatytos pageidaujamos politikos ir praktikos kryptys“ dėl alternatyvios vaikų globos, „siekiant geriau įgyvendinti Vaiko teisių konvenciją ir atitinkamas kitų tarptautinių dokumentų nuostatas dėl vaikų, likusių arba galinčių likti be tėvų globos, apsaugos ir gerovės <...>“ (žr. Generalinės Asamblėjos rezoliucijos preambulę). Šiose gairėse yra atskiras skyrius „Vaikų globa išvykus iš šalies, kurioje jie nuolat gyvena“ (VIII skyrius). Tame skyriuje rekomenduojama, kad valstybės ratifikuotą 1996 m. Konvenciją arba prie jos prisijungtą „siekdamos užtikrinti tinkamą tarptautinį bendradarbiavimą ir vaikų apsaugą tokiomis aplinkybėmis“ (138 punktas).

⁸⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, aiškindamas panašias Reglamento „Briuselis IIa“ nuostatas, nustatė, kad šis reglamentas taikomas tiek sprendimui paimti vaiką iš jo pirmosios šeimos, tiek sprendimui patikėti jį globai kitoje šeimoje (žr. 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimą byloje C-435/06, Rink. p. I-10141, ir, papildomai, 2009 m. balandžio 2 d. sprendimą byloje C-523/07, Rink. p. I-0000).

⁸⁵ Žr. toliau, **3.38** punktą dėl žodžio „atidavimas“ reikšmės šiomis aplinkybėmis.

⁸⁶ Žr. toliau, **3.32** punktą ir paskesnius punktus dėl Konvencijos 4 straipsnio ir **3.38–3.39** punktus dėl įvaikinimo. Taip pat žr. toliau pateiktą specialų skyrelį dėl įvaikinimo **13 skyriuje (13.43–13.45** punktai). Galiausiai žr. Aiškinamosios ataskaitos 28 punktą.

⁸⁷ Tačiau įvairiose valstybėse, kuriose veikia kafalos institucija, jai taikomos skirtingos taisyklės.

⁸⁸ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 23 punktą.

⁸⁹ Žr. toliau, **11.13–11.17** ir **13.31–13.42** punktus.

f) Atsakingo už vaiko globą asmens priežiūra, kurią vykdo valstybės institucija⁹⁰

- 3.29. Nustatius šią kategoriją pripažinta, kad valstybės institucijos darbas su vaiku ne visada apsiriboja vien jo įkurdinimu alternatyvios globos vietoje. Valstybės institucija taip pat gali turėti pareigą prižiūrėti vaiko globą jo paties šeimoje ar kitoje aplinkoje. Tokioms priemonėms aiškiai taikoma Konvencija, nes jomis akivaizdžiai siekiama apsaugoti vaiko asmenį.

g) Vaiko turto administravimas, išsaugojimas arba perleidimas⁹¹

- 3.30. Prie šios kategorijos priskiriamos visos vaiko turto apsaugai skirtos priemonės⁹². Jos gali apimti, pavyzdžiui, globėjo *ad litem* paskyrimą, kad šis gintų su tam tikru turtu susijusius vaiko interesus per konkretų bylinėjimosi procesą.
- 3.31. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad Konvencija nedaro poveikio nuosavybės teisės sistemoms. Taigi, Konvencija neapima materialinės teisės nuostatų dėl turto nuosavybės teisių, pavyzdžiui, netaikoma ginčams dėl turto nuosavybės ar nuosavybės teisės.

D. Kuriems dalykams 1996 m. Konvencija netaikoma?

4 straipsnis

- 3.32. Dėl tam tikrų priemonių yra konkrečiai nustatyta, kad jos į Konvencijos taikymo sritį neįeina. Šis priemonių sąrašas yra išsamus, taigi Konvencijos taikymo sritis gali apimti bet kokias vaiko asmens ar turto apsaugai skirtas priemones, kurios į šį sąrašą neįtrauktos.

a) Tėvų ir vaiko santykių nustatymas arba užginčijimas⁹³

- 3.33. Pagal šią nuostatą į Konvencijos taikymo sritį neįeina priemonės, skirtos konkrečiam vaiko ar vaikų kilmei iš tėvų nustatyti arba užginčyti. Taigi, jeigu susitariančiosios valstybės institucijoms bus pateiktas prašymas nustatyti arba užginčyti konkrečiam vaiko kilmę iš tėvų, tos institucijos turės pagal savo ne Konvencijos jurisdikcijos taisykles įvertinti, ar turi jurisdikciją. Sprendžiant šį klausimą taikytina teisė ir užsienyje priimtų sprendimų pripažinimas taip pat yra dalykai, reglamentuojami ne Konvencijos taisyklių.
- 3.34. Ši išimtis apima ir klausimą, ar tėvų ir vaiko santykių šalims, t. y. vaikui ir jo tėvams ar vienam iš tėvų, jei tas asmuo yra nepilnametis, reikia teisėto atstovo leidimo pripažinti tuos santykius. Valstybė turės pagal savo taisykles, ne pagal Konvenciją, nustatyti atsakymus į tokius klausimus:
- ar vaikas, kuris yra pripažįstamas, turi sutikti su tokiu pripažinimu ir jam tuo tikslu turi būti atstovaujama, jeigu jis yra jaunesnis negu tam tikro amžiaus;
 - ar turi būti paskirtas globėjas *ad litem* atstovauti arba padėti vaikui teismo byloje dėl tėvų ir vaiko santykių, arba

⁹⁰ 3 straipsnio f punktas.

⁹¹ 3 straipsnio g punktas.

⁹² Tolesnį Konvencijos taikymo priemonėms, kurios skirtos vaiko turto apsaugai, aptarimą žr. toliau, **13.70–13.74** punktuose.

⁹³ 4 straipsnio a punktas.

- ar nepilnametei vaiko motinai turi būti atstovaujama teikiant bet kokius pripažinimo ar sutikimo davimo pareiškimus arba dalyvaujant bet kokiuose procesuose dėl jos vaiko statuso⁹⁴.

Tačiau atitinkamo vaiko teisėto atstovo **tapatybės** klausimas ir, pavyzdžiui, ar tas asmuo paskiriamas pagal teisę, ar tam reikia valdžios institucijos įsikišimo, priklauso Konvencijos taikymo sričiai⁹⁵.

- 3.35. Konvencijos 4 straipsnio a punkte nustatyta išimtis taip pat apima pagal tarptautinį surogacijos susitarimą gimusio vaiko statusą.
- 3.36. Tėvų ir vaiko santykių nustatymui arba užginčijimui netaikoma jokia kita Hagos konvencija (išskyrus vieną išimtį 2007 m. Hagos konvencijoje dėl vaikų išlaikymo⁹⁶, kurioje numatyta, kaip spręsti vaiko kilmės iš tėvų klausimą byloje dėl išlaikymo).
- 3.37. Ši nuostata taip pat neapima klausimo, ar vaiko įteisinimas, pvz., paskesne santuoka ar savanorišku jo pripažinimu, turi poveikį vaiko statusui.

b) Sprendimai dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinti priemonės, įvaikinimo panaikinimas arba atšaukimas⁹⁷

- 3.38. Ši išimtis yra labai plati ir taikoma visiems įvaikinimo proceso aspektams, įskaitant vaiko atidavimą įvaikinti⁹⁸. Reikėtų pažymėti, kad terminas „atidavimas“ šiomis aplinkybėmis reiškia valstybės institucijos intervenciją, tačiau nereikia mažiau formalių susitarimų dėl vaiko globos.
- 3.39. Tačiau po įvaikinimo tie vaikai, kurie yra įvaikinti, nuo kitų vaikų pagal Konvenciją nebeskiriami. Taigi, Konvencijos taisyklės bus taikomos visoms įvaikintų vaikų asmens ir turto apsaugai skirtoms priemonėms taip pat, kaip jos taikomos visiems kitiems vaikams.

c) Vardo ir pavardės suteikimas vaikui⁹⁹

- 3.40. Vardo ir pavardės suteikimo vaikui priemonės į Konvencijos taikymo sritį neįeina, nes šie dalykai nelaikomi susijusiais su vaiko apsauga¹⁰⁰.

d) Emancipacija¹⁰¹

- 3.41. Emancipacija yra nepilnamečio išlaisvinimas iš jo tėvų ar globėjų kontrolės. Emancipacija gali įvykti pagal teisę, pavyzdžiui, susituokus, arba kompetentingos institucijos sprendimu. Emancipacija skirta vaikui išlaisvinti iš tėvų valdžios, taigi ji yra apsaugos priemonės priešingybė. Iš to aišku, kodėl ji neįeina į Konvencijos

⁹⁴ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 27 punktą.

⁹⁵ Žr. pirmiau, **3.24** punktą dėl 3 straipsnio d punkto.

⁹⁶ 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų ir kitokių šeimos išlaikymo išmokų išieškojimo – žr. 6 straipsnio 2 dalies h punktą ir 10 straipsnio 1 dalies c punktą. Taip pat žr. 2007 m. lapkričio 23 d. Protokolo dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės 1 straipsnį, 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencijos dėl išlaikymo pareigoms taikytinos teisės 2 straipsnį ir 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencijos dėl sprendimų, susijusių su išlaikymo pareigomis, pripažinimo ir vykdymo 3 straipsnį.

⁹⁷ 4 straipsnio b punktas.

⁹⁸ Žr. toliau, **13.43–13.45** punktus dėl įvaikinimo.

⁹⁹ 4 straipsnio c punktas.

¹⁰⁰ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 29 punktą.

¹⁰¹ 4 straipsnio d punktas.

taikymo sritį.

e) Išlaikymo pareigos¹⁰²

- 3.42. Išlaikymo pareigoms taikomos kelios tarptautinės konvencijos, naujausia iš jų yra 2007 m. Hagos konvencija dėl vaikų išlaikymo ir jos Protokolas dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

f) Turto patikėjimas arba paveldėjimas¹⁰³

- 3.43. Tarptautinės privatinės teisės klausimai dėl turto patikėjimo jau sprendžiami pagal 1985 m. liepos 1 d. Hagos konvenciją dėl patikai ir jos pripažinimui taikytinos teisės.
- 3.44. Paveldėjimas yra 1989 m. rugpjūčio 1 d. Hagos konvencijos dėl paveldėjimui dėl mirties taikytinos teisės reglamentuojamas dalykas.

g) Socialinė apsauga¹⁰⁴

- 3.45. Socialinės apsaugos išlaidas apmoka tos įstaigos, kurios paskiriamos priklausomai nuo siejamųjų veiksmų, pavyzdžiui, nuo socialiniu draudimu drausto asmens ar asmenų darbo vietos arba nuolatinės gyvenamosios vietos. Šie siejamieji veiksniai nebūtinai dera su nuolatine vaiko gyvenamąja vieta. Todėl manyta, kad Konvencijos taisyklės „nebūtų tinkamos“ taikyti tokioms priemonėms¹⁰⁵.

h) Viešosios bendro pobūdžio priemonės švietimo arba sveikatos apsaugos srityje¹⁰⁶

- 3.46. Ne visi su sveikata ar švietimu susiję dalykai nėra įtraukti į Konvencijos taikymo sritį; į ją neįeina tik **viešosios bendro pobūdžio** priemonės, pavyzdžiui, priemonės, kuriomis nustatytas privalomas mokyklos lankymas arba skiepijimo programos¹⁰⁷.
- 3.47. Ir priešingai, „konkretaus vaiko priėmimas į konkrečią mokyklą arba sprendimas, pavyzdžiui, atlikti jo chirurginę operaciją yra sprendimai, kurie įeina į Konvencijos taikymo sritį“¹⁰⁸.

i) Priemonės, taikomos vaikams padarius baudžiamuosius nusižengimus¹⁰⁹

- 3.48. Aiškinamojoje ataskaitoje rašoma, kad pagal šią išimtį susitariančiosios valstybės gali imtis tinkamų baudžiamųjų ar auklėjamųjų priemonių dėl vaikų padarytų baudžiamųjų nusižengimų arba nusikalstamų veikų, ir norint tai daryti, nebūtina

¹⁰² 4 straipsnio e punktas.

¹⁰³ 4 straipsnio f punktas.

¹⁰⁴ 4 straipsnio g punktas.

¹⁰⁵ Aiškinamosios ataskaitos 33 punktas.

¹⁰⁶ 4 straipsnio h punktas.

¹⁰⁷ Aiškinamosios ataskaitos 34 punktas.

¹⁰⁸ Ten pat.

¹⁰⁹ 4 straipsnio i punktas.

turėti jurisdikcijos pagal Konvenciją¹¹⁰. Ataskaitoje toliau rašoma, kad norint taikyti šią išimtį nebūtinai turi būti iš tiesų pradėtas vaiko baudžiamasis persekiojimas (nes dažnai jaunesnių nei tam tikro amžiaus vaikų negalima patraukti baudžiamojon atsakomybėn nacionaline baudžiamojo proceso tvarka). Vietoj to, kad būtų taikoma ši išimtis, vaiko padarytas veiksmas turi būti toks veiksmas, kuris laikomas nusikalstama veika pagal tos valstybės baudžiamąją teisę, kai jį įvykdo vyresnio amžiaus asmuo, kuris gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Jurisdikcijai imtis priemonių dėl šių veiksmų Konvencija netaikoma ir tai yra kiekvienos valstybės vidaus teisės reikalas.

3.49. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad dėl šio 4 straipsnio i punkto aiškinimo yra ginčijamasi. Pagal kitą aiškinimą 4 straipsnio i punkto išimtis turėtų būti taikoma tik toms priemonėms, kurios taikomos kaip iš tiesų įvykdyto to vaiko baudžiamojo proceso rezultatas **arba jų imamasi pagal įstatymų nuostatas dėl baudžiamųjų nusižengimų ar nusikalstamų veikų**. Pagal šį požiūrį, kai vaikas įvykdo veiksmą, kuris pagal nacionalinę teisę yra nusikalstama veika, tačiau ta valstybė tai vertina kaip vaiko apsaugos problemą (kartu imdamasi baudžiamųjų priemonių arba jų nesiimdama), pavyzdžiui, kai paaugliui, kuris užsiėmė prostitucija ar prostitucijos siūlymu, taikomos vaiko apsaugos, o ne baudžiamojo persekiojimo priemonės, Konvencija yra taikoma bet kokiai apsaugos priemonei, kurios imamasi pagal vaikų apsaugos teisės aktus.

3.50. Dar nėra nusistovėjusios praktikos, kaip reikėtų spręsti šį klausimą¹¹¹.

3.51. Konvencija yra taikoma priemonėms, kurių imamasi dėl netinkamo, tačiau ne nusikalstamo elgesio, pavyzdžiui, pabėgimo iš namų arba atsisakymo lankyti mokyklą¹¹².

j) Sprendimai dėl prieglobsčio teisės ir dėl imigracijos¹¹³

3.52. Sprendimai dėl teisės į prieglobstį ir dėl imigracijos į Konvencijos taikymo sritį neįeina, nes „tai yra sprendimai, valstybių priimami naudojantis savo suverenitetu“¹¹⁴. Vis dėlto Konvencija netaikoma tik sprendimams dėl šių dalykų esmės, kitaip tariant, sprendimas, ar reikia suteikti prieglobstį arba leidimą gyventi šalyje, ar ne, į Konvencijos taikymo sritį neįeina, tačiau priemonėms dėl vaiko, kuris prašo prieglobsčio arba leidimo gyventi šalyje, apsaugos ir (arba) atstovavimo jam Konvencija yra taikoma¹¹⁵.

¹¹⁰ Aiškinamosios ataskaitos 35 punktas.

¹¹¹ Dėl Reglamento „Briuselis IIa“ 1 straipsnio 3 dalies g punkto, pagal kurį šis reglamentas netaikomas „priemonėms, kurių imamasi dėl vaikų padarytų baudžiamosios teisės pažeidimų“, žr. sprendimą byloje *Health Service Executive / S.C., A.C.* (byla C-92/12, 2012 m. balandžio 26 d.), kurioje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad „[vaiko] įkurdinimas [uždaroje globos institucijoje] su laisvės atėmimo priemonėmis patenka į reglamento taikymo sritį, jeigu šis įkurdinimas numatytas siekiant apsaugoti vaiką, o ne jį nubausti“ (65 punktas; taip pat žr. 66 punktą).

¹¹² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 35 punktą.

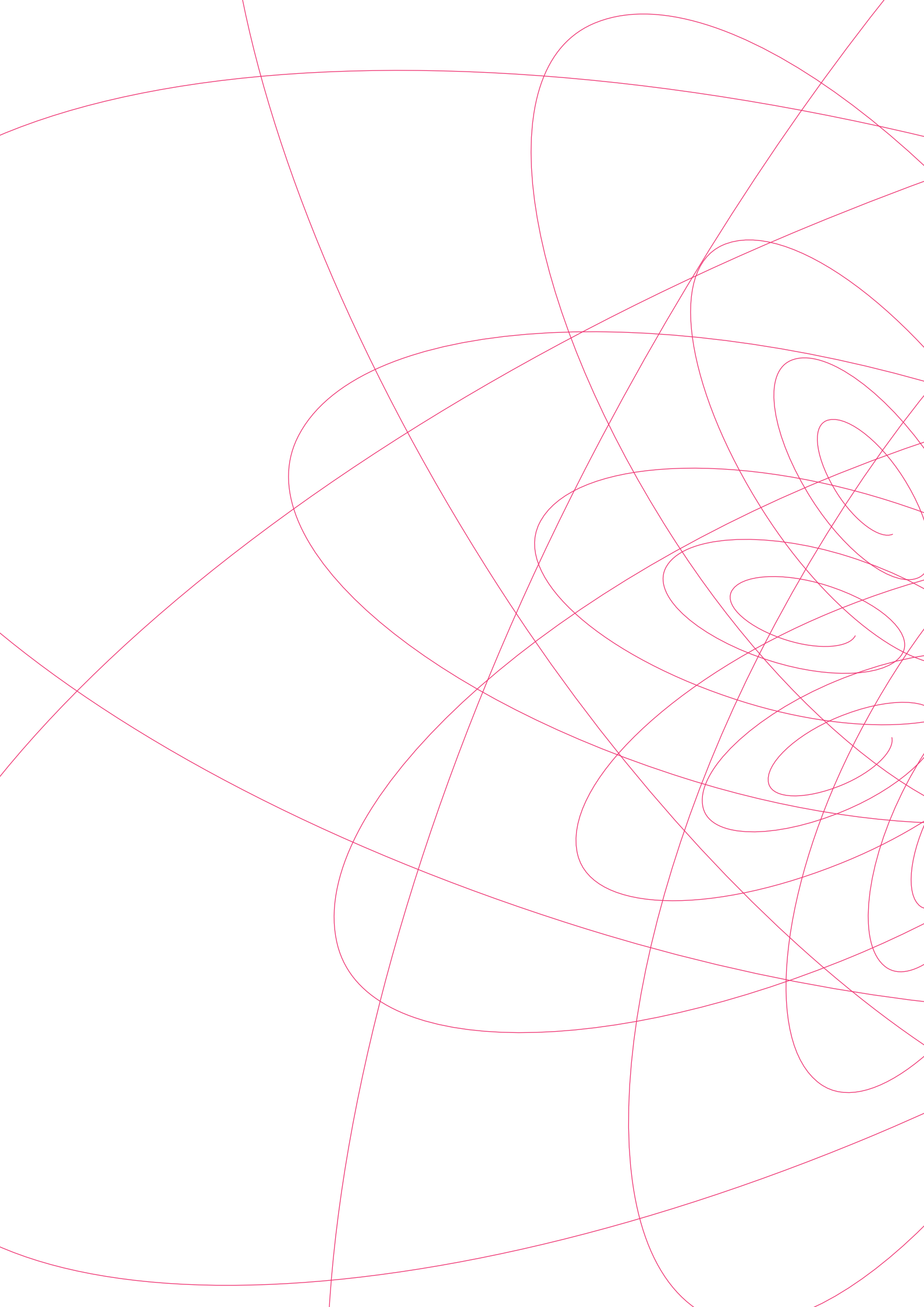
¹¹³ 4 straipsnio j punktas.

¹¹⁴ Aiškinamosios ataskaitos 36 punktas.

¹¹⁵ Ten pat.

4

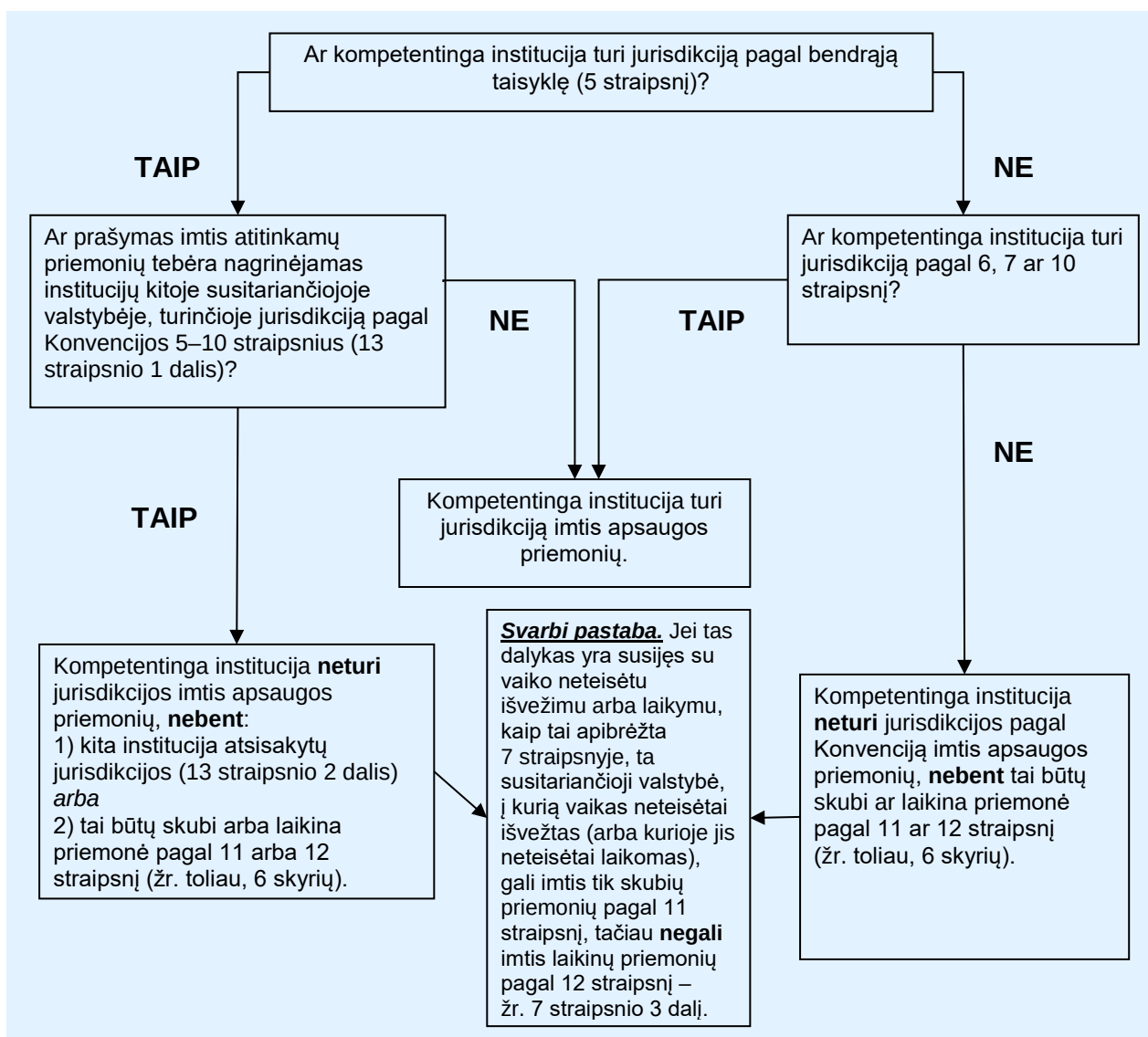
*JURISDIKCIJA IMTIS
APSAUGOS PRIEMONIŲ*

A. Kada susitariančiosios valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis apsaugos priemonių?

5–14 straipsniai

- 4.1. Jurisdikcijos taisyklės yra nustatytos Konvencijos 5–14 straipsniuose. Konvencijoje yra nustatyta susitariančioji valstybė, kurios institucijos turi jurisdikciją, tačiau ne pati institucija, kuri yra kompetentinga toje susitariančiojoje valstybėje. Pastarasis klausimas sprendžiamas pagal nacionalinę proceso teisę.
- 4.2. Kai susitariančiosios valstybės kompetentingai institucijai pateikiamas prašymas imtis vaiko asmens ar turto apsaugai skirtų priemonių, reikėtų atlikti šią analizę ir nustatyti, ar ta kompetentinga institucija turi jurisdikciją imtis apsaugos priemonių¹¹⁶:

¹¹⁶

Ši schema tinka tik toms susitariančiosioms valstybėms, kurioms neprivaloma laikytis alternatyvių taisyklių, dėl kurių susitarta pagal Konvencijos 52 straipsnio 2 dalį ir kurios yra viršesnės – žr. toliau, **12 skyrių**. Pavyzdžiui, ES valstybėms narėms (išskyrus Daniją) reikia atsižvelgti į Reglamento „Briuselis IIa“ nuostatas. Ši schema netinka ir tuo atveju, kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta pakeičiama tuo metu, kai tos valstybės, kurioje iš pradžių buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentingos institucijos gauna prašymą imtis apsaugos priemonės (žr. 5 straipsnio 2 dalį ir toliau, **4.10–4.11** punktus).

- 4.3. Reikėtų pažymėti, kad į šią schemą neįtrauktos jurisdikcijos perdavimo nuostatos (Konvencijos 8 ir 9 straipsniai) ir pagal jas susitariančioji valstybė taip pat gali tam tikru būdu įgyti jurisdikciją dėl prašymo imtis vaiko asmens ar turto apsaugai skirtų priemonių (taip pat žr. toliau, **5 skyrių**).

B. Bendroji taisyklė, pagal kurią jurisdikciją turi tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos **5 straipsnis**

- 4.4. Konvencijoje yra nustatyta pagrindinė jurisdikcijos taisyklė, kad vaikų apsaugos priemonių turėtų imtis tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisminės arba administracinės institucijos.

a) „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ reikšmė

- 4.5. „Nuolatinės gyvenamosios vietos“, kuri yra bendras pagrindinis siejamasis veiksnys visose šiuolaikinėse Hagos konvencijose dėl vaikų, samprata Konvencijoje neapibrėžta, tačiau ją turi nustatyti atitinkamos institucijos kiekvienu konkrečiu atveju, remdamosi žinomais faktais. Tai savarankiška sąvoka, kuri turėtų būti aiškinama atsižvelgiant į Konvencijos tikslus, o ne į jos apribojimus nacionalinėje teisėje.
- 4.6. 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo susitariančiose valstybėse būta daug atvejų, kai reikėjo nustatyti nuolatinę vaikų gyvenamąją vietą¹¹⁷. Vis dėlto reikia nepamiršti, kad nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktais grindžiama sąvoka, todėl gali būti įvairių aspektų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti nustatant nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą pagal šią konvenciją.
- 4.7. „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka išsamiai aptarta šio vadovo **13 skyriuje**¹¹⁸.

b) Kas vyksta pakeitus vaiko „nuolatinę gyvenamąją vietą“?

- 4.8. Jurisdikcija nustatoma pagal nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą, todėl kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į kitą susitariančiąją valstybę, jurisdikciją turi tos valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, institucijos¹¹⁹.
- 4.9. Nors Konvencijoje nėra „jurisdikcijos tęstinumo“ sąvokos, reikėtų atminti, kad pakeitus nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą, jokios priemonės, kurių jau imtasi, nepanaikinamos¹²⁰. Šios priemonės toliau galioja iki tol, kol tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos prireikus imasi kitų tinkamų priemonių.
- 4.10. Tuo atveju, kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta pakeičiama jam persikėlus iš vienos susitariančiosios valstybės į kitą tuo metu, kai pirmosios susitariančiosios valstybės institucijos yra gavusios prašymą imtis apsaugos priemonės (t. y. tebevykstant tos bylos nagrinėjimo procesui), Aiškinamojoje ataskaitoje teigiama, kad principas *perpetuatio fori* netaikomas, taigi jurisdikcija atitenka tos

¹¹⁷ Kai kuriuos sprendimus dėl to žr. duomenų bazėje INCADAT (< www.incadat.com >).

¹¹⁸ Toliau, **13.83–13.87** punktuose.

¹¹⁹ 5 straipsnio 2 dalis.

¹²⁰ 14 straipsnis. Priemonių tąsa išsamiau aptariama toliau, **8 skyriuje**.

susitariančiosios valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijoms¹²¹. Vis dėlto, kai tai įvyksta, galima svarstyti galimybę pasinaudoti jurisdikcijos perdavimo nuostatomis (žr. toliau, **5 skyrių**).

- 4.11. Kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta perkeliama iš susitariančiosios valstybės į **ne susitariančiąją** valstybę tuo metu, kai vyksta procesas dėl apsaugos priemonės, principas *perpetuatio fori* taip pat netaikomas¹²². Tačiau Konvencijos 5 straipsnis nebėra taikytinas nuo tada, kai pakeičiama nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta. Taigi, niekas netrukdo tos susitariančiosios valstybės institucijoms išlaikyti savo jurisdikciją pagal savo valstybės ne Konvencijos taisyklės (t. y. į Konvencijos taikymo sritį tai neįeina)¹²³. Tačiau svarbu atminti, kad pagal tokį scenarijų kitos susitariančiosios valstybės neprivalės pagal Konvenciją pripažinti priemonių, kurių galbūt imsis ši institucija.¹²⁴

C. Išimtys iš bendrosios taisyklės

- 4.12. 6, 7 ir 10 straipsniuose nustatytos išimtys iš bendrosios taisyklės, t. y. atvejai, kai jurisdikciją gali turėti susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas nuolat negyvena, institucijos.

a) **Pabėgėliai arba tarptautiniu mastu perkelti vaikai** **6 straipsnis**

- 4.13. Jurisdikcija vaikų pabėgėlių arba vaikų, kurie tarptautiniu mastu perkelti dėl jų valstybėje vykstančių neramumų, atvejais nustatoma remiantis tuo, kad tie vaikai yra susitariančiojoje valstybėje. Vartojama frazė „tarptautiniu mastu perkelti vaikai“ turėtų būti suprantama pakankamai plačiai, kad būtų peržengti galimi atskirų valstybių nustatyti „pabėgėlio“ apibrėžties apribojimai¹²⁵.
- 4.14. Prie šios kategorijos priskiriami tie vaikai, kurie iš savo valstybių išvyko dėl jose esamų sąlygų; jie gali būti lydimi arba nelydimi, gali būti arba nebūti laikinai ar visam laikui likę be tėvų globos.
- 4.15. Ši išimtis neskirta taikyti kitiems tarptautiniu mastu perkeltiems vaikams, kurie, pavyzdžiui, yra pabėgę arba palikti tėvų. Šių vaikų atvejais turėtų būti priimami kiti sprendimai pagal Konvenciją¹²⁶.

4 (A) pavyzdys

Du 6 ir 8 metų amžiaus vaikai išvyksta iš susitariančiosios A valstybės, kurioje vyksta pilietinis karas, kartu su savo 18 metų amžiaus teta iš motinos pusės. Jų motina buvo nužudyta per karą, o tėvas yra politinis kalinys. Jie atvyksta į susitariančiąją B valstybę ir joje prašo prieglobsčio. Pagal Konvencijos 6 straipsnį susitariančioji B valstybė turi jurisdikciją imtis

¹²¹ Aiškinamosios ataskaitos 42 punktas. Atminkite, kad Reglamente „Briuselis IIA“ buvo nuspręsta kitaip, žr. jo 8 straipsnį: „**Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta** tuo metu, kai byla patenka jų žinion, **yra toje valstybėje narėje**“ (paryškinta mūsų).

¹²² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 42 punktą.

¹²³ Ten pat. Tačiau reikėtų atminti, kad tokiu atveju susitariančioji valstybė, kurioje anksčiau buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, vis vien gali gebėti imtis to vaiko apsaugos priemonių **pagal Konvenciją**, jeigu, pavyzdžiui, taikomas Konvencijos 11 arba 12 straipsnis (žr. toliau, **6 ir 7 skyrius**). Taip pat žr. pirmiau, **3.13** punktą.

¹²⁴ Aiškinamosios ataskaitos 42 punktas. Taip pat žr. pirmiau, **3.11–3.13** punktus.

¹²⁵ Tolesnį šių dalykų aptarimą žr. toliau, **13 skyriuje, 13.58–13.60 punktuose**.

¹²⁶ Tolesnį šių dalykų aptarimą žr. toliau, **13 skyriuje, 13.61–13.64** punktuose. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 44 punktą.

tų vaikų apsaugai skirtų priemonių, kaip antai patikėti juos valstybės globai arba perduoti tėvų pareigas jų tetai. Tai neturi poveikio jų prašymo suteikti prieglobstį vertinimo procedūroms susitariančiojoje B valstybėje.¹²⁷ Tačiau Konvencija bus taikoma sprendžiant atstovavimo šiems vaikams, susijusio su bet koku jų prieglobsčio prašymu, klausimą¹²⁸.

b) Vaikai, kurių nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti neįmanoma
6 straipsnis

- 4.16. Kai nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos nustatyti neįmanoma, jurisdikcija įgyjama remiantis vaiko buvimu atitinkamos susitariančiosios valstybės teritorijoje. Tai – jurisdikcijos įgijimas esant būtinybei; išvados, kad nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos nustatyti neįmanoma, nereikėtų daryti per lengvai¹²⁹.
- 4.17. Vis dėlto yra tokių aplinkybių, kai nustatyti nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą gali būti neįmanoma. Tokios aplinkybės gali būti, pavyzdžiui: 1) kai vaikas dažnai persikelia tarp dviejų ar daugiau valstybių, 2) kai vaikas yra nelydimas arba apleistas ir yra sunku gauti įrodymų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti nuolatinę jo gyvenamąją vietą, arba 3) kai ankstesnė nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta yra prarasta ir nepakanka įrodymų, iš kurių būtų galima spręsti, jog jis įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą¹³⁰.
- 4.18. Šios jurisdikcijos netenkama, kai tik nustatoma, kad vaikas kur nors turi nuolatinę gyvenamąją vietą.
- 4.19. „Nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka išsamiai aptarta šio vadovo **13 skyriuje**¹³¹.

c) Jurisdikcija tarptautinio vaikų pagrobimo atvejais
7 straipsnis

- 4.20. Tarptautinio vaikų pagrobimo atvejais tos susitariančiosios valstybės, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą jo išvežimą ar laikymą, institucijos turi jurisdikciją imtis vaiko asmens ir turto apsaugai skirtų priemonių, iki bus įvykdytos kelios sąlygos. Taip siekiama atgrasyti nuo tarptautinio vaikų grobimo, nesuteikiant jokio su jurisdikcija susijusio pranašumo vaiką pagrobusiam asmeniui.
- 4.21. Konvencijoje vartojama neteisėto išvežimo arba laikymo sąvoka yra apibrėžta taip pat kaip 1980 m. Hagos konvencijoje dėl vaikų grobimo ir tai rodo, kad abi konvencijos šiuo atžvilgiu viena kitą papildo. Tai reiškia, kad 1980 m. Konvencijos nuostatų dėl neteisėto vaikų išvežimo ir laikymo aiškinimas ir taikymas gali padėti išaiškinti šiuos terminus pagal šią konvenciją¹³².
- 4.22. Yra dvejopos aplinkybės, kuriomis jurisdikciją galima pakeisti ir perduoti tos valstybės, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje vaikas neteisėtai laikomas, institucijoms.

¹²⁷ 4 straipsnio j punktą, aptartas pirmiau, **3.52** punkte.

¹²⁸ Ten pat.

¹²⁹ Taip pat žr. toliau, **13 skyriuje, 13.83–13.87** punktuose.

¹³⁰ Ten pat.

¹³¹ Toliau, **13.83–13.87** punktuose.

¹³² Susijusią teismų praktiką ir komentarus žr. duomenų bazėje INCADAT (< www.incadat.com >).

A situacija:

- vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje
ir
- kiekvienas vaiko globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija pritarė vaiko išvežimui arba laikymui.

Esant šiai situacijai, jurisdikcija pagal 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį pakeičiama remiantis šiuo pritarimu kartu su faktu, kad vaikas įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą.

Jeigu tarp abiejų valstybių *taip pat* galioja 1980 m. Konvencija, A situacija gali susiklostyti, jeigu:

- nepateikta prašymo grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvenciją
arba
- prašymas pagal 1980 m. Konvenciją buvo pateiktas ir paneigtas, t. y. bylos šalys susitarė, kad vaikas nebus grąžintas (žr. toliau, **13.46–13.52** punktus)
arba
- buvo pateiktas prašymas pagal 1980 m. Konvenciją, tačiau prašomosios valstybės institucijos atsisakė grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvencijos 13 straipsnį, remdamosi tuo, kad prašytojas pritarė neteisėtam vaiko išvežimui arba laikymui.

Taigi, reikėtų pažymėti, jog pagal 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį **nereikalaujama**, kad būtų priimtas sprendimas negrąžinti vaiko pagal 1980 m. Konvenciją prieš tai, kai jurisdikcija atitenka valstybei, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta. Kaip pirmiau minėta, pakanka vien fakto, kad duotas pritarimas, kartu su tuo, kad įgyta ši nauja nuolatinė gyvenamoji vieta.

7 straipsnyje minimos „globos teisės“ yra tos, kurios suteiktos pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat neteisėtą jo išvežimą arba laikymą, teisę (7 straipsnio 2 dalis).

B situacija:

- vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje
ir
- vaikas toje kitoje valstybėje gyveno bent vienų metų laikotarpį po to, kai to vaiko globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie jo buvimo vietą
ir
- nėra jokio tuo laikotarpiu pateikto tebenagrinėjamo prašymo grąžinti vaiką
ir
- vaikas yra apsipratęs su savo naująja aplinka.

Šios sąlygos iš dalies atitinka 1980 m. Konvencijos 12 straipsnį, kuriame prašomajai valstybei leista neįsakyti grąžinti vaiko, kai grąžinimo procesas pradėtas pasibaigus vienų metų laikotarpiui po to vaiko neteisėto išvežimo ar laikymo pradžios datos ir yra įrodyta, kad vaikas prisitaikė prie savo naujosios aplinkos. (Teismų praktiką ir komentarus dėl 1980 m. Konvencijos 12 straipsnio 2 dalyje vartojamo termino „prisitaikė“ aiškinimo žr. Tarptautinio vaikų grobimo duomenų bazėje INCADAT, < www.incadat.com >.)

Tačiau svarbus skirtumas tarp abiejų konvencijų nuostatų šiuo atžvilgiu yra susijęs su tuo, kad pagal 1980 m. Konvenciją vienų metų laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo vaiko neteisėto išvežimo ar laikymo pradžios. 1996 m. Konvencijoje, priešingai, kaip pirmiau nurodyta, vienų metų laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo tos datos, kai vaiko globos teises turintis asmuo, institucija ar organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie

jo buvimo vietą. (Toliau žr. Aiškinamąją ataskaitą, *op. cit.* 21 išnašoje, 49 punktą.)

Reikėtų pažymėti, jog pagal trečiąją sąlygą nėra aiškiai reikalaujama, kad konkrečios valstybės institucijoms būtų pateiktas ir tebenagrinėjamas prašymas grąžinti vaiką. Tačiau ši nuostata aiškinama įvairiai. Dėl šio vadovo projekto pateiktoje pastaboje buvo išreikšta nuomonė, kad prašymas grąžinti vaiką turėtų būti nagrinėjamas toje valstybėje, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje vaikas neteisėtai laikomas. Nors tai gali būti pati dažniausia situacija, kai konkrečiu atveju taikoma ir 1980 m. Konvencija, ir 1996 m. Konvencija, manoma, kad tai yra nepagrįstas 7 straipsnio taikymo ribojimas, ypač nepriimtinas tokiomis aplinkybėmis, kai 1980 m. Konvencija bet koku atveju *netaikoma* (žr. toliau pateiktą **4 (B) pavyzdį**).

- 4.23. Kol jurisdikciją tebeturi tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas neteisėtai išvežtas arba už kurios ribų jis neteisėtai laikomas, institucijos, tos susitariančiosios valstybės, į kurią vaikas išvežtas arba kurioje jis laikomas, institucijos gali imtis priemonių tik pagal 11 straipsnį¹³³ (būtinų apsaugos priemonių skubos atveju) ir negali imtis laikinų priemonių pagal 12 straipsnį¹³⁴.
- 4.24. Galima apibendrinti, jog nustatant, kurios institucijos turi jurisdikciją tuo atveju, kai vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, reikia atsakyti į šiuos klausimus:

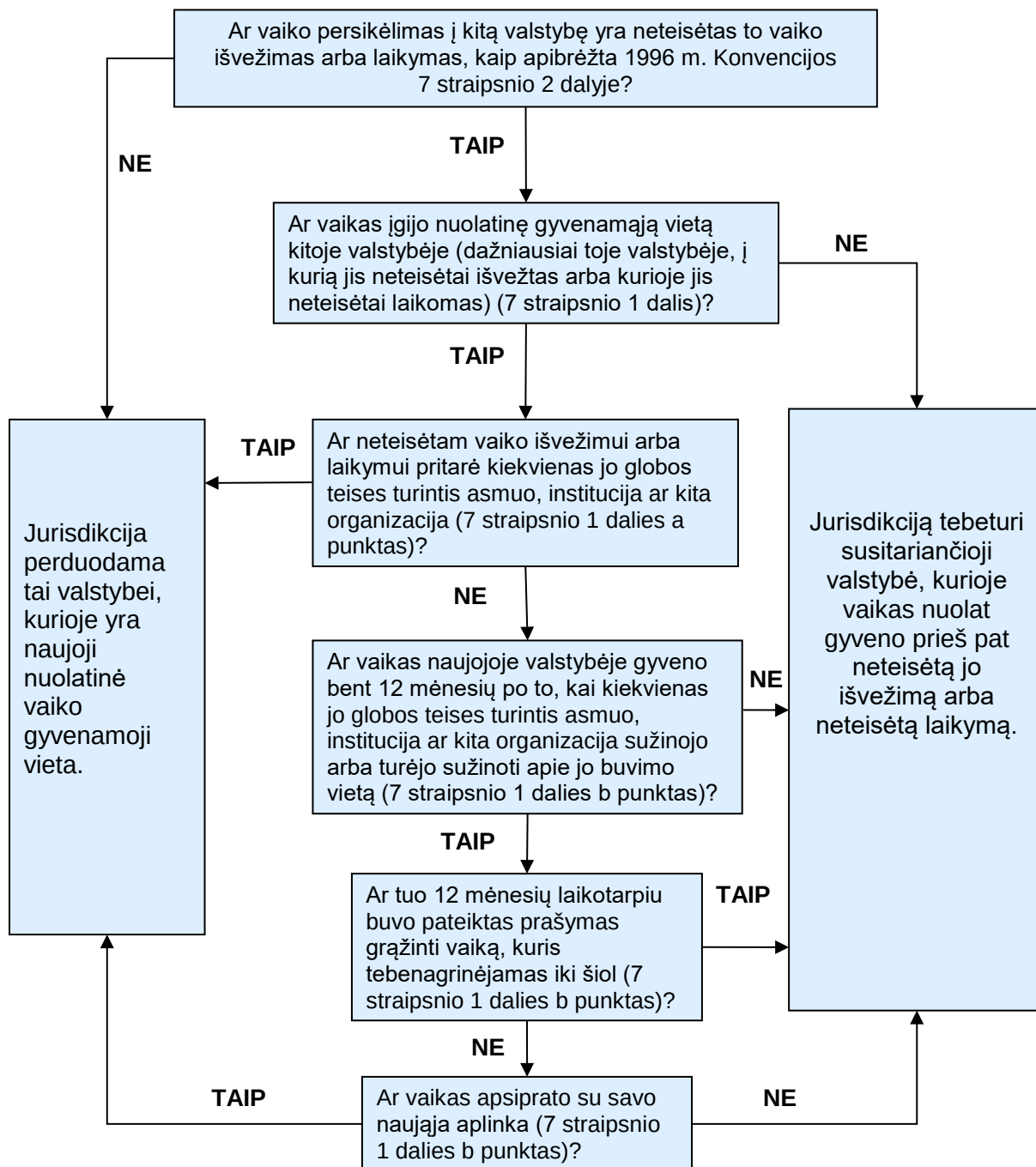
¹³³

Tai išsamiau aptarta toliau, **6 skyriuje**.

¹³⁴

7 straipsnio 3 dalis.

Vaikų pagrobimo atvejai: 7 straipsnio taikymas

4.25. Tarptautinio vaikų grobimo klausimas išsamiau aptariamas toliau, **13.1–13.14** punktuose.

4 (B) pavyzdys

Abi šiame pavyzdyje minimos valstybės (X ir Y valstybės) yra 1996 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės, tačiau X valstybė nėra 1980 m. Konvencijos susitariančioji valstybė.

Sutuoktinių pora gyvena Y valstybėje kartu su savo santuokoje gimusiu vaiku; motina yra X valstybės pilietė, tėvas – Y valstybės pilietis. 2008 m. rugpjūčio mėn. santuoka nutraukiama ir pora išsiskiria. Per santuokos

nutraukimo procesą Y valstybėje abiem tėvams suteikiamos vaiko globos teisės, tačiau 2009 m. rugpjūčio mėn. motina pareiškia, kad nori grįžti į savo gimtinę X valstybėje. Tėvas nesutinka patenkinti jos prašymą leisti persikelti. 2009 m. rugsėjo mėn. motina baimindamasi, kad teismas neleis persikelti prieš tėvo norą, vienašališkai, pažeisdama tėvo turimas vaiko globos teises, kartu su vaiku grįžta į X valstybę.

Pirmus šešis mėnesius po vaiko išvežimo tėvas bando surasti motiną ir vaiką (jis nesikonsultuoja su teisininku ir nežino apie 1996 m. Konvenciją ir paramą, kurią gali dėl to gauti¹³⁵). Galiausiai jis motiną ir vaiką suranda, tada dar penkis mėnesius bando susitarti su motina dėl vaiko globos sąlygų.

Galiamai tėvas nutaria, kad susitarti neįmanoma, ir pasikonsultuoja su teisininku. Jam patariama kreiptis į Y valstybės teismą ir reikalauti, kad vaikas būtų iškart grąžintas ir kad vaiko globos teisės būtų paliktos tik jam vienam; 2010 m. rugpjūčio mėn. jis tą ir padaro. Apie šį teismo procesą oficialiai pranešama motinai. 2010 m. rugsėjo mėn. motina pradeda bylą X valstybėje siekdama, kad vaiko globos teisės būtų paliktos tik jai vienai, pripažindama, kad vaiką išvežė neteisėtai tačiau teigdamą, kad X valstybės teismas dabar turi jurisdikciją spręsti vaiko globos ir bendravimo teisių klausimus, nes:

- vaikas dabar nuolat gyvena X valstybėje;
- vaikas X valstybėje gyveno vienus metus po tos dienos, kurią tėvas turėjo sužinoti, kur yra jo vaikas;
- vaikas yra apsipratęs gyventi X valstybėje ir
- **X valstybėje** nenagrinėjama joks prašymo grąžinti vaiką.

Tėvas atvyksta į teismo posėdį X valstybėje norėdamas užginčyti jurisdikcijos pakeitimą. Jis pareiškia, jog nepaisant visų kitų dalykų, **Y valstybėje** tebėra nagrinėjamas prašymas grąžinti vaiką, todėl pagal 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį jurisdikcija spręsti vaiko globos ir bendravimo teisių klausimus negali būti perduota X valstybei.

Naudodamasis tiesioginių teismų ryšių kanalais X valstybės teismas iš Y valstybės teismo sužino, kad Y valstybėje tebenagrinėjamas prašymas grąžinti vaiką. Kai tai patvirtinama, X valstybė atmeta motinos prašymą, remdamasi tuo, kad jurisdikciją tebeturi Y valstybė. Motina Y valstybėje pateikia priešingą prašymą leisti visam laikui su vaiku persikelti į X valstybę ir pasiūlo tėvui tam tikras bendravimo su vaiku sąlygas.

Y valstybėje prašymo grąžinti vaiką nagrinėjimas sustabdomas (atidedamas) remiantis tuo, kad šiame etape vaiko interesams prieštarautų įsakymas jį grąžinti, kol negauta atsakymo į motinos prašymą leisti persikelti, kuris, kaip nustatė teismas, gali ir turėtų būti išnagrinėtas greitai. Tėvo prašymas dėl globos teisių ir motinos prašymas leisti persikelti yra Y valstybės teismo kartu išnagrinėjami po vieno mėnesio. Y valstybės teismas leidžia motinai su vaiku persikelti, o tėvui nustatoma bendravimo su vaiku tvarka (kuri bus pripažinta pagal teisę X valstybėje, taikant 1996 m. Konvencijos 23 straipsnį).

Abiejuose tolesniuose pavyzdžiuose A ir B valstybės yra ir 1980 m. Konvencijos, ir 1996 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės.

4 (C) pavyzdys

Vyras ir žmona su savo dviem vaikais gyvena A valstybėje. Žmona 2008 m. kovo mėnesį neteisėtai išveža vaikus į B valstybę. Remdamasis 1980 m. Konvencija vyras siekia, kad vaikai būtų grąžinti į A valstybę, tačiau B valstybės institucijos nesutinka grąžinti vaikų, remdamasi tuo, kad vaikai nenori grįžti ir yra pakankamo amžiaus ir pakankamai subrendę, kad būtų tikslinga atsižvelgti į jų nuomonę (1980 m. Konvencijos 13 straipsnio 2

dalį). 2009 m. gegužės mėn. dar nėra priimta sprendimo dėl bendravimo su vaikais ir jų globos sąlygų.

Nors vyras nėra pritaręs vaikų išvežimui, kadangi vaikai B valstybėje jau yra ilgiau kaip vienus metus po tos dienos, kurią vyras sužinojo apie jų buvimo vietą, B valstybės institucijos turi jurisdikciją, **jeigu** vaikai dabar nuolat gyvena toje valstybėje ir yra joje apsipratę¹³⁶.

4 (D) pavyzdys

2008 m. sausio mėnesį tėvas neteisėtai išveža savo vaiką iš A valstybės į B valstybę. Motina B valstybėje pradeda procesą pagal 1980 m. Konvenciją siekdama, kad vaikas būtų grąžintas į A valstybę. B valstybės institucijos 2008 m. kovo mėn. atmeta prašymą priimti nutartį grąžinti vaiką, remdamosi tuo, kad taip kiltų didelė rizika, jog tam vaikui bus padaryta žalos (1980 m. Konvencijos 13 straipsnio 1 dalies b punktas). Iškart po to motina nori pradėti globos teisių nustatymo procesą A valstybėje siekdama, kad būtų priimta nutartis, jog tik ji viena turi vaiko globos teises.

Kadangi dar nėra praėję vieni metai po tos dienos, kai motina sužinojo apie savo vaiko buvimo vietą, ir motina nėra pritarusi vaiko išvežimui, jurisdikciją tebeturi A valstybės institucijos. Taip yra nepriklausomai nuo to, kur dabar yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta.

Tačiau jeigu A valstybės institucijos mano, kad B valstybės institucijos gali geriau įvertinti vaiko interesus ir kad A valstybė tuo konkrečiu atveju yra atitinkama valstybė pagal 1996 m. Konvencijos 8 straipsnio 2 dalį, jos gali prašyti (tiesiogiai arba A valstybės centrinės įstaigos padedamos), kad B valstybės institucijos perimtų jurisdikciją, arba gali laikinai sustabdyti bylos nagrinėjimą ir paraginti tėvą (arba motiną) pateikti tokį prašymą B valstybės institucijoms. B valstybės institucijos gali priimti jurisdikciją tuo atveju, jeigu mano, kad tai atitinka vaiko interesus¹³⁷.

d) Jurisdikcija tais atvejais, kai tebevyksta vaiko tėvų santuokos nutraukimo arba separacijos procesas **10 straipsnis**

4.26. Susitariančiosios valstybės institucijos, vykdančios jurisdikciją dėl kitoje susitariančiojoje valstybėje nuolat gyvenančio vaiko tėvų paduoto prašymo dėl santuokos nutraukimo, separacijos ar santuokos pripažinimo negaliojančia, gali imtis tokio vaiko asmens ar turto apsaugai skirtų priemonių, jeigu yra įvykdytos tam tikros sąlygos¹³⁸. Jos yra tokios:

- tas vaikas nuolat gyvena kitoje susitariančiojoje valstybėje
ir
- susitariančiosios valstybės, kurios institucijos vykdo tokia jurisdikciją, teisės nuostatos joms leidžia imtis tokių priemonių tomis aplinkybėmis
ir
- tuo metu, kai pradedamas procesas, bent vienas iš tėvų nuolat gyvena toje susitariančiojoje valstybėje
ir

¹³⁶ 7 straipsnio 1 dalies b punktas.

¹³⁷ Taip pat žr. toliau, **5 skyrių** dėl jurisdikcijos perdavimo.

¹³⁸ Tokia situacija gali susiklostyti, pavyzdžiui, kai vienas iš tėvų, nutrūkus santuokai, teisėtai persikelia kartu su vaiku iš vienos susitariančiosios valstybės į kitą, o kitas iš tėvų lieka pirmojoje susitariančiojoje valstybėje ir joje pradeda santuokos nutraukimo procesą. Žinoma, ta valstybė, kurioje pradėtas procesas, pagal savo teisę turi nustatyti, ar jai priklauso jurisdikcija nagrinėti santuokos nutraukimo bylą, ir nustatyti, ar jos teisė leidžia jai imtis tokių vaiko asmens ir (arba) turto apsaugai skirtų priemonių tokiomis aplinkybėmis.

- tuo metu, kai pradedamas procesas, bent vienas iš tėvų turi tėvų pareigas tam vaikui
ir
- tų institucijų jurisdikciją imtis tokių priemonių pripažįsta tėvai ir bet kuris kitas asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui
ir
- jurisdikcijos vykdymas pagal šį pagrindą atitinka vaiko interesus.

4.27. Šios jurisdikcijos netenkama tada, kai baigiamas santuokos nutraukimo procesas. Procesas gali būti baigtas todėl, kad priimtas galutinis sprendimas patenkinti arba atmesti prašymą nutraukti santuoką, ar dėl kitos priežasties, pavyzdžiui, dėl to, kad prašymas buvo atsiimtas ar neteko galios, arba dėl vienos iš bylos šalių mirties.

4.28. Santuokos nutraukimo proceso pabaigos data nustatoma pagal tos susitariančiosios valstybės, kurioje šis procesas vyksta, teisę.

4 (E) pavyzdys

Vyras ir žmona su savo trimis vaikais gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Jie pradeda gyventi skyrium ir vyras su vaikais persikelia į susitariančiąją B valstybę. Netrukus po to žmona pradeda santuokos nutraukimo procesą susitariančiojoje A valstybėje, kurioje nuolat gyvena, ir abi šalys prašo tą procesą vykdančių institucijų priimti nutartį dėl vaikų globos ir bendravimo teisių.

Pagal susitariančiosios A valstybės teisę jos institucijos gali per tėvų santuokos nutraukimo procesą imtis vaikų apsaugos priemonių. Šios institucijos mano, kad šių vaikų apsaugos priemonių imtis reikia dėl pačių vaikų interesų. Taigi, susitariančiosios A valstybės institucijos turi jurisdikciją priimti nutartį dėl tų vaikų globos ir bendravimo su jais teisių, kuri bus pripažinta ir vykdytina susitariančiojoje B valstybėje ir visose kitose susitariančiosiose valstybėse.

Taip nebūtų, jeigu vyras nesutiktų su susitariančiosios A valstybės institucijų jurisdikcija imtis tokių priemonių arba jeigu tos institucijos nemanytų, kad tokių priemonių taikymas atitiktų vaikų interesus¹³⁹.

Veiksniai, į kuriuos susitariančiosios A valstybės institucijos galėtų atsižvelgti darydamos išvadą, kad jų jurisdikcijos vykdymas atitiktų vaikų interesus, gali būti tai, kad nuolatinė vaikų gyvenamoji vieta anksčiau buvo susitariančioje A valstybėje, kad jie joje vis dar praleidžia dalį savo laiko su motina ir kad organizuoti susitarimą dėl jų globos ir bendravimo su jais per santuokos nutraukimo procesą yra paprasčiau ir greičiau negu laukti, kol bus gautas rezultatas po antro proceso susitariančiojoje B valstybėje, kurioje jie nuolat gyvena.

Kai bus baigtas santuokos nutraukimo procesas susitariančiojoje A valstybėje, susitariančioji B valstybė pagal 5 straipsnį kaip valstybė, kurioje yra nuolatinė vaikų gyvenamoji vieta, turės jurisdikciją imtis tų vaikų apsaugos priemonių (10 straipsnio 2 dalis).

4 (F) pavyzdys

Vyras ir žmona su savo dviem vaikais gyvena susitariančiojoje C valstybėje. Jų santykiams nutrūkus, pora pradeda gyventi skyrium. Žmona susitariančiojoje C valstybėje pradeda santuokos nutraukimo ir vaikų globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su jais teisių nustatymo procesą. Pagal susitariančiosios C valstybės procesines taisykles tas pats teismas atlieka santuokos nutraukimo procesą ir sprendžia vaikų globos ir bendravimo

(ryšių palaikymo) su jais teisių klausimus.

Po to, kai pradedamas šis procesas, žmona gauna naują darbą susitariančiojoje D valstybėje ir nori kartu su vaikais iškart į ją persikelti, kad galėtų pradėti dirbti naujoje vietoje. Vyras ir žmona susitaria, kad žmona su vaikais gali iškart persikelti į susitariančiąją D valstybę su sąlyga, kad vaikų ryšių palaikymo tėvu klausimus išspręs susitariančiosios C valstybės teismas.

Sutikimas leisti vaikams persikelti duodamas laikina teismo nutartimi (kol dar nėra priimto galutinio sprendimo vaikų globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) teisių klausimais) ir teismas oficialiai užregistruoja motinos sutikimą, kad susitariančioji C valstybė toliau turėtų jurisdikciją spręsti vaikų globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) teisių klausimus iki bus baigtas santuokos nutraukimo procesas.

Kadangi santuokos nutraukimo procesas tebevyksta susitariančiojoje C valstybėje, nepriklausomai nuo to, ar davus sutikimą persikelti nuolatinę vaikų gyvenamoji vieta pakeičiama, ar ne (t. y. ar susitariančioji C valstybė netenka savo jurisdikcijos spręsti globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) teisių klausimus pagal 5 straipsnį, taikant 5 straipsnio 2 dalį), susitariančioji C valstybė galiausiai gali pasilikti jurisdikciją spręsti globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) teisių klausimus remdamasi 1996 m. Konvencijos 10 straipsniu.

*Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad jeigu žmona **nebūtų** sutikusi su tuo, kad susitariančioji C valstybė toliau turėtų jurisdikciją spręsti vaikų globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) teisių klausimus, 1996 m. Konvencijos 10 straipsnis nebūtų taikomas. Tokiomis aplinkybėmis, kai nuolatinę vaikų gyvenamoji vieta būtų perkelta į susitariančiąją D valstybę, susitariančioji C valstybė nebeturėtų jurisdikcijos spręsti tokių klausimų (pagal 5 straipsnio 2 dalį), nebent susitariančioji C valstybė paprašytų perduoti jai jurisdikciją pagal 9 straipsnį ir jos prašymas būtų patenkintas).*

D. Kas vyksta, kai jurisdikciją turi dviejų arba daugiau susitariančiųjų valstybių institucijos?

13 straipsnis

- 4.29. Kadangi gali būti atvejų, kai jurisdikciją imtis vaiko apsaugos priemonių turi ne vienos, o daugiau susitariančiųjų valstybių institucijos, 13 straipsnyje nustatyta, kaip turi būti sprendžiamos galimos jurisdikcijos kolizijos.
- 4.30. 13 straipsnyje nustatyta, kad susitariančiosios valstybės institucijos, kurios pagal 5–10 straipsnius turi jurisdikciją imtis vaiko asmens ar turto apsaugos priemonių, privalo susilaikyti nuo tos jurisdikcijos vykdymo, jei pradedant tos bylos nagrinėjimo procesą „atitinkamų priemonių“ imtis paprašo kitos susitariančiosios valstybės institucijos, kurios turi jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius tuo metu, kai pateikia tą prašymą, ir tos priemonės tebesvarstomos.
- 4.31. Terminas „atitinkamos priemonės“ nėra apibrėžtas Konvencijoje, tačiau atrodo, kad norint taikyti 13 straipsnį, abiem susitariančiosioms valstybėms pateikti prašymai turi būti vienodi ar iš esmės panašūs.¹⁴⁰ Pavyzdžiui, jeigu vienoje susitariančiojoje valstybėje pradėtas procesas dėl vaiko globos teisių, o kitos susitariančiosios valstybės prašoma imtis tam tikro vaiko turto apsaugos priemonių, pastaroji susitariančioji valstybė gali nuspręsti, kad kitos susitariančiosios valstybės imtis „atitinkamų priemonių“ neprašyta, taigi ji gali

nagrinėti prašymą dėl vaiko turto¹⁴¹.

- 4.32. 13 straipsnis taikomas, kol kitoje susitariančiojoje valstybėje tebevyksta procesas dėl „atitinkamų priemonių“.
- 4.33. Tačiau reikėtų pažymėti, kad 13 straipsnio 1 dalis **netaikoma**, jeigu susitariančiosios valstybės institucijos, į kurias pirmiausia kreiptasi, atsisakė jurisdikcijos¹⁴². Aiškinamojoje ataskaitoje nurodyta, kad dėl susitariančiosios valstybės institucijų, į kurias pirmiausia kreiptasi, gebėjimo atsisakyti arba nepripažinti savo jurisdikcijos ta susitariančioji valstybė gali perduoti viršenybę **antrajai** susitariančiajai valstybei, į kurios institucijas kreiptasi po to, nepaisant 13 straipsnio 1 dalies, jeigu manoma, kad ji yra tam tinkamesnė¹⁴³. Taigi, šis jurisdikcijos atsisakymas yra panašus į jurisdikcijos perdavimo nuostatas (8 ir 9 straipsniai, žr. toliau, **5 skyrių**). Tačiau svarbūs skirtumai tarp 13 straipsnio 2 dalies ir jurisdikcijos perdavimo nuostatų yra tokie, kad pagal šį scenarijų: 1) **antroji** susitariančioji valstybė, į kurią kreiptasi, jau turi jurisdikciją pagal Konvencijos 5–10 straipsnius¹⁴⁴ ir 2) pirmoji susitariančioji valstybė, į kurią kreiptasi, pagal 13 straipsnio 2 dalį jurisdikcijos gali atsisakyti vienašališku sprendimu¹⁴⁵. Tačiau siekiant užtikrinti vaiko apsaugą, kai susitariančioji valstybė svarsto galimybę atsisakyti jurisdikcijos pagal 13 straipsnio 2 dalį, paprastai reikėtų laikytis gerosios praktikos ir palaikyti ryšius tarp abiejų atitinkamų susitariančiųjų valstybių (per centrines įstaigas¹⁴⁶ arba naudojantis tiesioginiais teismų ryšiais¹⁴⁷), užtikrinant, kad nebūtų vaiko apsaugos spragų (pvz., dėl to, kad **antroji** susitariančioji valstybė, į kurią kreiptasi, pagal 13 straipsnio 1 dalį atsisako vykdyti savo jurisdikciją tuo pat metu, kai **pirmoji** susitariančioji valstybė, į kurią kreiptasi, atsisako jurisdikcijos pagal 13 straipsnio 2 dalį).
- 4.34. Kaip aišku iš pačios 13 straipsnio 1 dalies teksto¹⁴⁸, ji netaikoma priemonėms, kurių imamasi pagal 11 straipsnį (skubos atvejais) arba 12 straipsnį (laikinoms priemonėms)¹⁴⁹.
- 4.35. Institucijai, laikomai „antra institucija, į kurią kreiptasi“, gali kilti klausimas, kaip sužinoti, ar imtis „atitinkamų priemonių“ paprašė kitos susitariančiosios valstybės institucijos (turinčios jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius tuo metu, kai pateikiamas toks prašymas) ir ar tos priemonės tebesvarstomos, taigi taikytina 13 straipsnio 1 dalis. Kai kuriais atvejais institucija, laikoma „antra institucija, į kurią kreiptasi“,

¹⁴¹ Ten pat.

¹⁴² 13 straipsnio 2 dalis.

¹⁴³ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 80 punktą.

¹⁴⁴ Ten pat. Ir priešingai, kai jurisdikcija perduodama, ją perimančios susitariančiosios valstybės jurisdikcija yra pagrįsta tik tuo perdavimu – žr. toliau, **5 skyrių**.

¹⁴⁵ Ten pat.

¹⁴⁶ Žr. toliau, **11 skyrių**.

¹⁴⁷ Dėl tiesioginių teismų ryšių žr. 2011 m. Specialiosios komisijos posėdžio (I dalies) išvadų ir rekomendacijų 64–72 punktus (šis dokumentas pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, žr. nuorodą pirmiau, 16 išnašoje) ir ypač 68 punktą, kuriame Specialioji komisija apskritai pritarė (su sąlyga, kad Nuolatinis biuras peržiūrės šį dokumentą atsižvelgdamas į Specialiosios komisijos diskusijas) „Teismų ryšių naujosios gairės ir bendriesiems principams“, kurie pateikti 2011 m. kovo mėn. prel. dok. Nr. 3 A („Būsimojo Tarptautinio Hagos teisėjų tinklo kūrimo taisyklės ir rengiami bendrieji teismų ryšių principai, įskaitant visuotinai patvirtintas apsaugos priemones palaikant tiesioginius teismų ryšius specifiniais atvejais Tarptautiniame Hagos teisėjų tinkle“). Taip pat žr. Specialiosios komisijos šeštojo posėdžio dėl 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo ir 1996 m. Hagos vaikų apsaugos konvencijos taikymo praktikoje (2012 m. sausio 25–31 d.) II dalies išvadų ir rekomendacijų 78 ir 79 punktus; šis dokumentas pateiktas svetainėje < www.hcch.net > (žr. nuorodą pirmiau, 16 išnašoje).

¹⁴⁸ 13 straipsnio 1 dalis: „Susitariančiosios Valstybės institucijos, kurios pagal 5–10 straipsnius turi jurisdikciją imtis vaiko asmens ar turto apsaugos priemonių, privalo susilaikyti nuo tokios jurisdikcijos vykdymo, jei pradedant bylos nagrinėjimą kitos Susitariančiosios Valstybės institucijos, kurios prašymo metu turi jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, prašo imtis atitinkamų priemonių, ir tas prašymas dar yra svarstomas“ (paryškinta mūsų).

¹⁴⁹ Tai išsamiau aptariama toliau, **6 ir 7 skyriuose**.

gali būti iš bylos šalių gavusi aiškių įrodymų, kuriais remdamasi galėtų nuspręsti „susilaikyti nuo jurisdikcijos vykdymo“ pagal 13 straipsnio 1 dalį. Tačiau kai iš bylos šalių pateiktų įrodymų negaunama aiškaus atsakymo dėl *lis pendens* buvimo (pvz., nes neaišku, ar kitoje susitariančiojoje valstybėje vyksta procesas arba koks yra jo pobūdis ir mastas), antroji institucija, į kurią kreiptasi, gali manyti, jog dėl tų dalykų reikėtų užduoti klausimus atitinkamoms kitos susitariančiosios valstybės institucijoms. Tokius klausimus galima užduoti naudojantis tiesioginiais teismų ryšiais arba padedant centrinėms įstaigoms¹⁵⁰ abiejose susitariančiose valstybėse¹⁵¹.

4 (G) pavyzdys

Du vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo motina. Susitariančiojoje B valstybėje vyksta jos santuokos nutraukimo ir vaikų globos teisių nustatymo procesai. Vaikų tėvas nuolat gyvena susitariančiojoje B valstybėje, o motina yra davusi sutikimą, kad tos susitariančiosios valstybės institucijos turėtų jurisdikciją išspręsti tuos klausimus; tos institucijos mano, kad gali geriausiai išnagrinėti bylą pagal vaikų interesus¹⁵². Atrodo, kad susitariančiojoje B valstybėje vykstančio proceso baigtis nebus palanki motinai, todėl motina pradeda procesą susitariančiojoje A valstybėje siekdama, kad būtų priimta nutartis, kuria jai būtų suteiktos vaikų globos teisės.

Pagal 13 straipsnį susitariančiosios A valstybės institucijos turi susilaikyti nuo bylos nagrinėjimo, nes susitariančiojoje B valstybėje vyksta procesas dėl vaikų globos teisių.

Tačiau jeigu susitariančiosios B valstybės institucijos būtų atsisakiusios jurisdikcijos, nes, pavyzdžiui, būtų maniusios, kad vaikų interesams nebūtų naudinga, jeigu jos nagrinėtų bylą, susitariančiosios A valstybės institucijos galėtų vykdyti jurisdikciją šiuo klausimu. Tokiomis aplinkybėmis susitariančiosios B valstybės institucijos gali pranešti susitariančiosios A valstybės kompetentingoms institucijoms apie savo sprendimą atsisakyti jurisdikcijos¹⁵³.

¹⁵⁰ Siekiant, kad šios Konvencijos nuostatos būtų veiksmingos, susitariančiosios valstybės būtinai turi užtikrinti, kad Nuolatiniam biurui būtų pranešami atnaujinti atitinkamų institucijų kontaktiniai duomenys. Kilus įtarimui, kad gali būti pradėti procesai ne vienoje, o daugiau susitariančiųjų valstybių, tai padės šalims greitai nustatyti, ar iš tiesų taip yra ir ar tam tikrą jurisdikciją turinčios institucijos gali imtis vaiko apsaugos priemonių.

¹⁵¹ Pagal Reglamento „Briuselis IIa“ 19 straipsnio 2 dalį tokio požiūrio laikytis rekomendavo Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. Sprendime *Purrucker / Pérez* (byla C-296/10, 2010 m. lapkričio 9 d.) ESTT nusprendė (81 punkte), kad informacijos apie galimą *lis pendens* būtų galima prašyti iš bylos šalių, tačiau pridūrė: „Atsižvelgdamas į tai, kad Reglamentas Nr. 2201/2003 pagrįstas teismų bendradarbiavimu ir abipusiu pasitikėjimu, [antrasis teismas, kuriame byla iškelta vėliau,] gali pranešti pirmajam teismui apie jame pareikštą ieškinį, atkreipti jo dėmesį į *lis pendens* galimybę, paprašyti perduoti informaciją apie pareikštą ieškinį ir išreikšti savo nuomonę dėl jo jurisdikcijos pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 ar perduoti jam visus jau priimtus sprendimus šioje byloje. Galiausiai teismas, kuriame byla iškelta vėliau, gali kreiptis į savo valstybės narės centrinę instituciją.“ Šioje byloje ESTT taip pat nusprendė, kad jeigu uždavus tokius klausimus nepaaiškėja pirmojo teismo, kuriame iškelta byla, procesas ir kai dėl bylos aplinkybių, siekiant ginti vaiko interesus, reikia priimti sprendimą, kuris galėtų būti pripažintas ne tik toje valstybėje, kurioje yra antrasis byla pradėjęs teismas, bet ir kitose valstybėse narėse, „[antrasis teismas, kuriame byla iškelta vėliau], turi, protingą laiko tarpą palaukęs atsakymų į užduotus klausimus, tęsti jame pareikšto ieškinio nagrinėjimą. Nustatyti, koks yra protingas laikotarpis laukti atsakymų, reikia labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, remiantis konkrečiomis nagrinėjamos bylos aplinkybėmis.“

¹⁵² Taip susitariančiosios B valstybės institucijoms suteikiama jurisdikcija (pagal 1996 m. Konvencijos 10 straipsnį – žr. pirmiau, 4.26–4.28 punktus) imtis vaikų apsaugai skirtų priemonių, pavyzdžiui, priimti sprendimą dėl jų globos ir bendravimo su jais teisių.

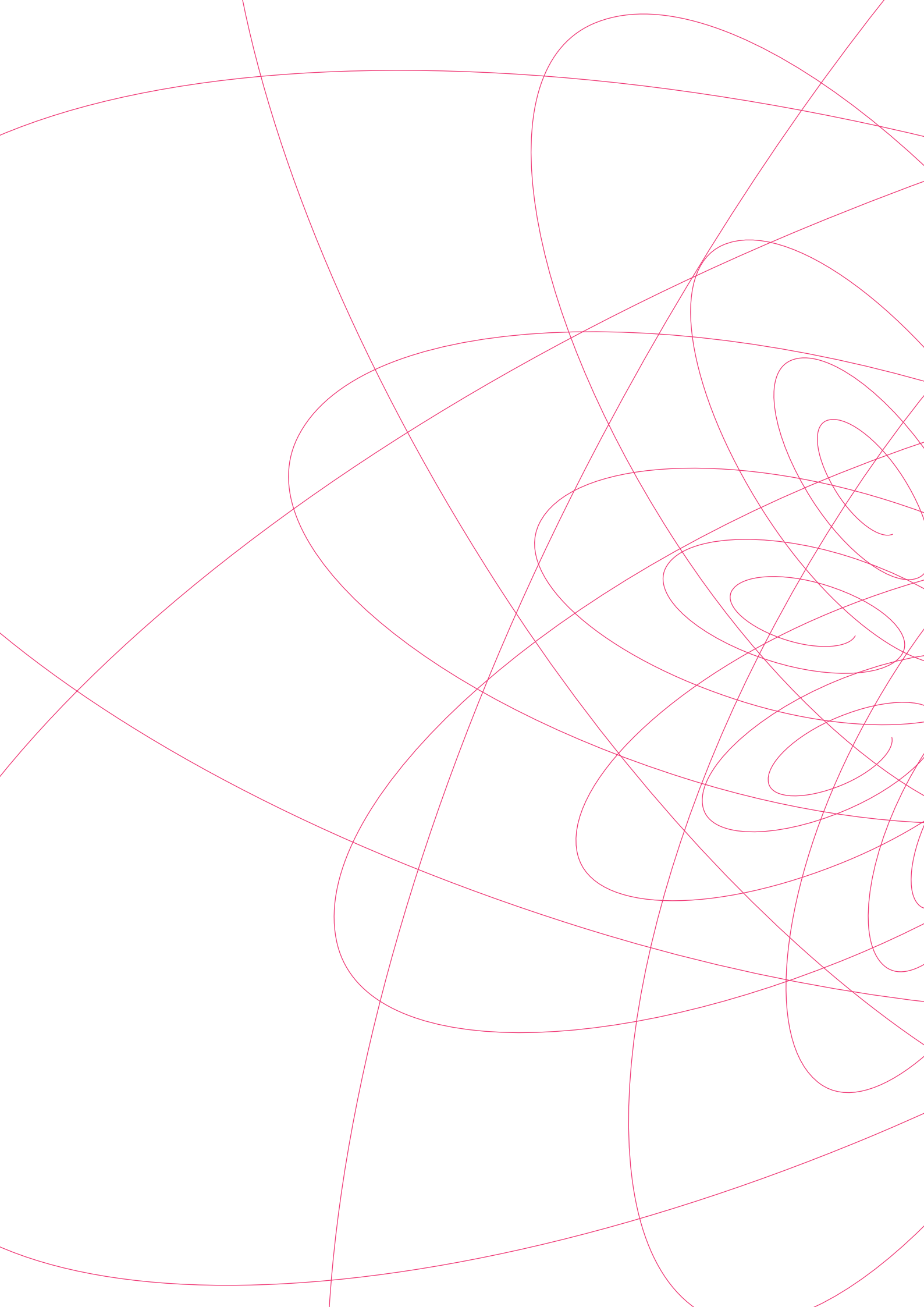
¹⁵³ Žr. pirmiau, 4.33 punktą.

4 (H) pavyzdys

Vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Jiems taikomos apsaugos priemonės susitariančiojoje B valstybėje, kurioje yra įvykdyti Konvencijos 10 straipsnio reikalavimai. Tuo metu, kai vyksta šis procesas, susitariančiojoje A valstybėje pateikiamas prašymas¹⁵⁴ dėl vaikų iš savo senelių paveldėto turto administravimo. Susitariančiosios A valstybės institucijos turi jurisdikciją priimti sprendimą šiuo klausimu, kai sužino, kad nėra pateikta panašaus prašymo susitariančiosios B valstybės institucijoms.

5

*JURISDIKCIJOS
PERDAVIMAS*

A. Kada galima perduoti jurisdikciją imtis apsaugos priemonių? 8 ir 9 straipsniai

- 5.1. Kaip išimtis iš bendrųjų jurisdikcijos taisyklių¹⁵⁵ 8 ir 9 straipsniuose yra nustatyti mechanizmai, pagal kuriuos jurisdikcija imtis vaikų asmens ir turto apsaugai skirtų priemonių gali būti susitariančiųjų valstybių institucijų, turinčių bendrąją jurisdikciją pagal Konvenciją¹⁵⁶, perduota susitariančiųjų valstybių institucijoms, kurios tokios jurisdikcijos neturi. Jurisdikcija bus perduota tik kai bus įvykdytos tam tikros sąlygos¹⁵⁷ ir tik tos susitariančiosios valstybės, su kuria vaiką sieja ypatingas ryšys¹⁵⁸, institucijoms.
- 5.2. Reikėtų pažymėti, kad pagal Konvenciją jurisdikcija gali būti perduota tik tarp **susitariančiųjų** valstybių institucijų, jos negalima perduoti **ne susitariančiųjų** valstybių institucijoms.
- 5.3. Prašymas perduoti jurisdikciją gali būti pateiktas dviem būdais:
- jeigu institucija, turinti bendrąją jurisdikciją¹⁵⁹ pagal Konvenciją, mano, kad kita jurisdikcijos neturinti institucija tuo konkrečiu atveju galėtų geriau įvertinti vaiko interesus, ji gali prašyti, kad jurisdikcija būtų perduota tai institucijai (8 straipsnis);
 - institucija, kuri jurisdikcijos neturi, tačiau mano, kad tuo konkrečiu atveju galėtų geriau įvertinti vaiko interesus, gali prašyti, kad jai būtų leista vykdyti jurisdikciją (9 straipsnis).
- 5.4. Pagal šiuos straipsnius jurisdikciją perduoti leidžiama, kai jurisdikciją turinti institucija nėra ta, kuri gali geriausiai įvertinti vaiko interesus. Vaiko interesai turėtų būti vertinami „konkrečiu atveju“, t. y. „tuo momentu, kai juntamas jų apsaugos poreikis, ir siekiant [tą] poreikį patenkinti“¹⁶⁰.
- 5.5. Gali būti perduota visos bylos ar tik atskiros bylos dalies jurisdikcija. Nors Konvencijoje nėra aiškiai nustatyta, kad galima perduoti atskiros bylos dalies jurisdikciją, jos 8 ir 9 straipsniuose nustatyta, kad susitariančiosios valstybės gali būti paprašyta (8 straipsnis) arba ji gali prašyti (9 straipsnis) imtis apsaugos priemonių, kurias ji laiko „būtinomis“, ir tai nebūtinai yra visos bylos jurisdikcijos perdavimas. Toks Konvencijos aiškinimas derėtų su kitais dokumentais, pavyzdžiui, 2000 m. Hagos konvencija dėl suaugusiųjų apsaugos arba Reglamento „Briuselis IIa“ 15 straipsniu: juose abiejuose aiškiai numatyta galimybė perduoti atskiros bylos dalies jurisdikciją.

¹⁵⁵ Žr. pirmiau, 4 skyrių.

¹⁵⁶ Reikėtų pažymėti, kad nors 8 straipsnyje aiškiai minima susitariančioji valstybė, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos 5 **arba 6 straipsnį** ir galinti pateikti kitai susitariančiajai valstybei prašymą perduoti jurisdikciją, iš 9 straipsnio galima suprasti, kad kita susitariančioji valstybė gali prašyti jurisdikcijos perdavimo tik iš tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta (t. y. tik tos susitariančiosios valstybės, kuri turi jurisdikciją pagal 5 straipsnį, o ne susitariančiosios valstybės, turinčios jurisdikciją pagal 6 straipsnį). Aiškinamosios ataskaitos 58 punkte nurodyta, jog manoma, kad tai yra „**apsirikimas**“ (paryškinta mūsų) ir kad 9 straipsnį reikėtų suderinti su 8 straipsniu. Aiškinamojoje ataskaitoje rašoma: „Jeigu valstybės, kurios pilietybę turi vaikas, institucijos turi teisę prašyti valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena, institucijų leisti joms vykdyti jurisdikciją vaiko apsaugos tikslais, tai dėl dar rimtesnių priežasčių jos turėtų turėti galimybę to paties prašyti institucijų valstybėje, į kurią vaikas laikinai perkeltas dėl toje valstybėje, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta, vykstančių neramumų.“ Tačiau dabartinė Konvencijos formuluotė yra aiški ir atrodo, kad prašymą pagal 9 straipsnį galima teikti tik susitariančiajai valstybei, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta.

¹⁵⁷ Žr. toliau, 5.9 punktą.

¹⁵⁸ 8 straipsnio 2 dalis.

¹⁵⁹ T. y. pagal Konvencijos 5 arba 6 straipsnį.

¹⁶⁰ Aiškinamosios ataskaitos 56 punktas.

- 5.6. Kai dėl jurisdikcijos perdavimo susitaria abi institucijos, tos institucijos, iš kurių perimta jurisdikcija, negali vykdyti jurisdikcijos sprendžiant tą konkretų klausimą, dėl kurio jurisdikcija perduota. Jos turi palaukti iki bus priimtas ir vykdytinas galutinis tų kitų institucijų sprendimas.
- 5.7. Vis dėlto toks jurisdikcijos perdavimas nėra jos perdavimas visam laikui. „Iš nieko <...> negalima iš anksto [nuspėti], kad būsimomis aplinkybėmis ta institucija, kuri turi jurisdikciją pagal 5 arba 6 straipsnį¹⁶¹, negalėtų geriau priimti sprendimo, atitinkančio vaiko interesus¹⁶².“
- 5.8. Kai nusprendžiama, kad galima ir reikėtų pateikti prašymą, jį galima pateikti dviem Konvencijoje numatytais būdais:
- pačios institucijos pateikia prašymą kitos susitariančiosios valstybės kompetentingoms institucijoms (tai galima padaryti tiesiogiai arba centrinėms įstaigoms padedant)¹⁶³
arba
 - bylos šalims gali būti pasiūlyta pateikti prašymą kitos susitariančiosios valstybės kompetentingoms institucijoms¹⁶⁴.

Šie du galimi būdai yra lygiaverčiai ir prašymą teikianti institucija sprendžia, kurį iš jų pasirinkti tuo konkrečiu atveju.

B. Kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad būtų galima perduoti jurisdikciją?

- 5.9. Ir pagal 8 straipsnį, ir pagal 9 straipsnį jurisdikcija gali būti perduota tik kai įvykdytos tam tikros sąlygos:
- **Ryšys tarp vaiko ir susitariančiosios valstybės, kurios institucijoms leidžiama perduoti jurisdikciją**
Susitariančiosios valstybės, kurių institucijoms galima perduoti jurisdikciją arba kurios gali prašyti, kad joms būtų perduota jurisdikcija, turi turėti tam tikrą ryšį su vaiku. Susitariančioji valstybė turi būti viena iš šių valstybių¹⁶⁵:
 - valstybė, kurios pilietis yra vaikas;
 - valstybė, kurioje yra vaiko turtas;
 - valstybė, kurios institucijos gauna vaiko tėvų prašymą nutraukti santuoką, teisiškai juos pripažinti gyvenančiais skyrium (separacija) arba jų santuoką pripažinti negaliojančia;
 - valstybė, su kuria vaikas yra glaudžiai susijęs.
 - **Vaiko interesai**
Institucija, teikianti prašymą, kad jai būtų perduota jurisdikcija, turi manyti, kad taip bus galima geriau įvertinti vaiko interesus¹⁶⁶. Institucija, kurios prašoma prisiimti arba perleisti jurisdikciją, gali tai daryti tik jeigu yra įsitikinusi, kad tai atitinka vaiko interesus¹⁶⁷.

¹⁶¹ Dėl 9 straipsnio žr. 156 išnašą (pirmiau).

¹⁶² Aiškinamosios ataskaitos 56 punktas.

¹⁶³ 8 straipsnio 1 dalies pirmoji įtrauka ir 9 straipsnio 1 dalies pirmoji įtrauka.

¹⁶⁴ 8 straipsnio 1 dalies antroji įtrauka ir 9 straipsnio 1 dalies antroji įtrauka.

¹⁶⁵ 8 straipsnio 2 dalis ir 9 straipsnio 1 dalis.

¹⁶⁶ 8 straipsnio 1 dalis ir 9 straipsnio 1 dalis.

¹⁶⁷ Tai aiškiai nurodyta nuostatoje dėl jurisdikcijos prisiėmimo – žr. 8 straipsnio 4 dalį. Tai nėra aiškiai nurodyta nuostatoje dėl jurisdikcijos perleidimo (žr. 9 straipsnio 3 dalį, kurioje minimas tik prašymo priėmimas). Tačiau sunku įsivaizduoti, kad susitariančioji valstybė sutiktų patenkinti prašymą perduoti jurisdikciją kitai susitariančiajai valstybei, jeigu nemanytų, kad tai atitinka vaiko interesus.

▪ **Abiejų susitariančiųjų valstybių institucijų sutikimas**

Abi institucijos turi sutikti su jurisdikcijos perdavimu.

- Tuo atveju, kai sprendimą perduoti jurisdikciją priima jurisdikciją turinčios susitariančiosios valstybės institucijos, atitinkamos kitos institucijos gali savo sutikimą išreikšti prisiimdamos jurisdikciją¹⁶⁸.
- Tačiau kai jurisdikcijos neturinčios susitariančiosios valstybės institucijos inicijuoja jurisdikcijos perdavimą, pateikdamos dėl to prašymą arba pasiūlydamos bylos šalims pateikti prašymą, turi būti gautas aiškus jurisdikciją turinčios susitariančiosios valstybės institucijų sutikimas ją perduoti. Jeigu atsakymo negaunama, jų tylėjimo negalima laikyti sutikimu su jurisdikcijos perdavimu¹⁶⁹.

5.10. 1996 m. Konvencijoje nėra reikalavimo, kad bylos šalys pritartų jurisdikcijos perdavimui arba su juo sutiktų¹⁷⁰. Taigi, ar bylos šalys bus išklausytos jurisdikcijos perdavimo klausimu, ir kaip tai bus padaryta, priklausys nuo kiekvienos susitariančiosios valstybės vidaus proceso teisės nuostatų. Galima išklausti bylos šalių nuomonę šiuo klausimu, kadangi jos gali pateikti svarbių pastabų dėl to, ar po tokio jurisdikcijos perdavimo būtų galima geriau įvertinti vaiko interesus. Bylos šalis reikėtų mažų mažiausiai informuoti apie tokius dalykus.

5.11. 1996 m. Konvencijoje taip pat nėra reikalavimų dėl terminų: 1) per kuriuos bylos šalys turėtų pateikti atitinkamai institucijai prašymą dėl jurisdikcijos perdavimo¹⁷¹ (jeigu „prašančioji“ institucija renkasi šį būdą pagal 8 straipsnio 1 dalį arba 9 straipsnio 1 dalį) arba 2) per kuriuos „prašomoji“ institucija turėtų priimti arba atmesti prašymą dėl jurisdikcijos perdavimo¹⁷². Tačiau turint omenyje, kad laiko klausimas yra labai svarbus nagrinėjant bet kokias su vaikais susijusias bylas, „prašomoji“ institucija (pagal 8 straipsnį – teismas, neturintis jurisdikcijos pagal Konvenciją, o pagal 9 straipsnį – teismas, turintis jurisdikciją pagal Konvenciją) turėtų deramai skubiai nuspręsti dėl jurisdikcijos perdavimo¹⁷³. Taip bus išvengta ir paralelinių procesų, kurie galėtų būti pradėti po prašymo dėl jurisdikcijos perdavimo, pvz., kai yra pateiktas prašymas pagal 8 straipsnį, tačiau jurisdikciją turinti institucija toliau vykdo jurisdikciją ir nagrinėja bylą, nes iš „prašomosios“ institucijos negauna atsakymo per, jos manymu, pakankamą laikotarpį, o vėliau „prašomoji“ institucija sutinka perimti jurisdikciją ir ima ją vykdyti.

¹⁶⁸ 8 straipsnio 4 dalis.

¹⁶⁹ 9 straipsnio 3 dalis.

¹⁷⁰ Plg. Reglamento „Briuselis IIa“ 15 straipsnio 2 dalį, kurioje reikalaujama, kad su jurisdikcijos perdavimu sutiktų bent viena iš bylos šalių.

¹⁷¹ Plg. Reglamento „Briuselis IIa“ 15 straipsnio 4 dalį.

¹⁷² Plg. Reglamento „Briuselis IIa“ 15 straipsnio 5 dalį, kurioje reikalaujama, kad „prašomoji“ institucija per šešias savaites po kreipimosi į ją nuspręstų, ar sutikti su jurisdikcijos perdavimu.

¹⁷³ Diskutuojant 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) buvo pasiūlyta, kad institucijos galėtų, laikydamosi gerosios praktikos, susitarti dėl galutinio termino, iki kurio turėtų būti priimtas sprendimas jurisdikcijos perdavimo klausimu. Jei tai nebus padaryta iki šio termino, jurisdikciją pagal Konvenciją turinti institucija pasiliks jurisdikciją ir turėtų toliau ją vykdyti.

Šis požiūris derėtų su tuo, kurio laikomasi pagal Reglamentą „Briuselis IIa“ – žr. „Naujojo reglamento „Briuselis II“ taikymo praktinį vadovą“, kuris pateiktas < http://ec.europa.eu/civiljustice/divorce/parental_resp_ec_vdm_en.pdf > (paskutinį kartą juo remtasi 2013 m. rugpjūčio mėn.), p. 19.

5 (A) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Kai jam sukako 10 metų, abu jo tėvai mirė, ir susitariančiojoje A valstybėje tebevyksta procesas dėl jo globos ir jam tėvų palikto turto administravimo. Šis turtas apima turtą ir susitariančiojoje B valstybėje; imama spręsti klausimą dėl to turto perleidimo, ir susitariančiosios B valstybės institucijos pateikia susitariančiosios A valstybės institucijoms prašymą, kad joms būtų leista priimti jurisdikciją tuo konkrečiu klausimu¹⁷⁴. Susitariančiosios A valstybės institucijos gali sutikti patenkinti prašymą iš dalies perduoti jurisdikciją, susijusią tik su vaiko turto, esančio susitariančiojoje B valstybėje, apsauga¹⁷⁵. Jeigu tarp susitariančiųjų valstybių susitariama dėl dalinio jurisdikcijos perdavimo,¹⁷⁶ susitariančiosios A valstybės institucijos gali toliau imtis priemonių, kuriomis siekiama rūpintis tuo vaiku ir vaiko turtu, išskyrus turtą susitariančiojoje B valstybėje. Susitariančiosios B valstybės institucijos gali imtis priemonių dėl to vaiko turto, esančio susitariančiojoje B valstybėje.

C. Jurisdikcijos perdavimo procedūra

- 5.12. Yra du galimi jurisdikcijos perdavimo būdai. Kai susitariančiosios A valstybės (toliau – SAV) institucija svarsto klausimą, ar reikėtų perduoti jurisdikciją susitariančiajai B valstybei (toliau – SBV), reikėtų atlikti šią analizę:

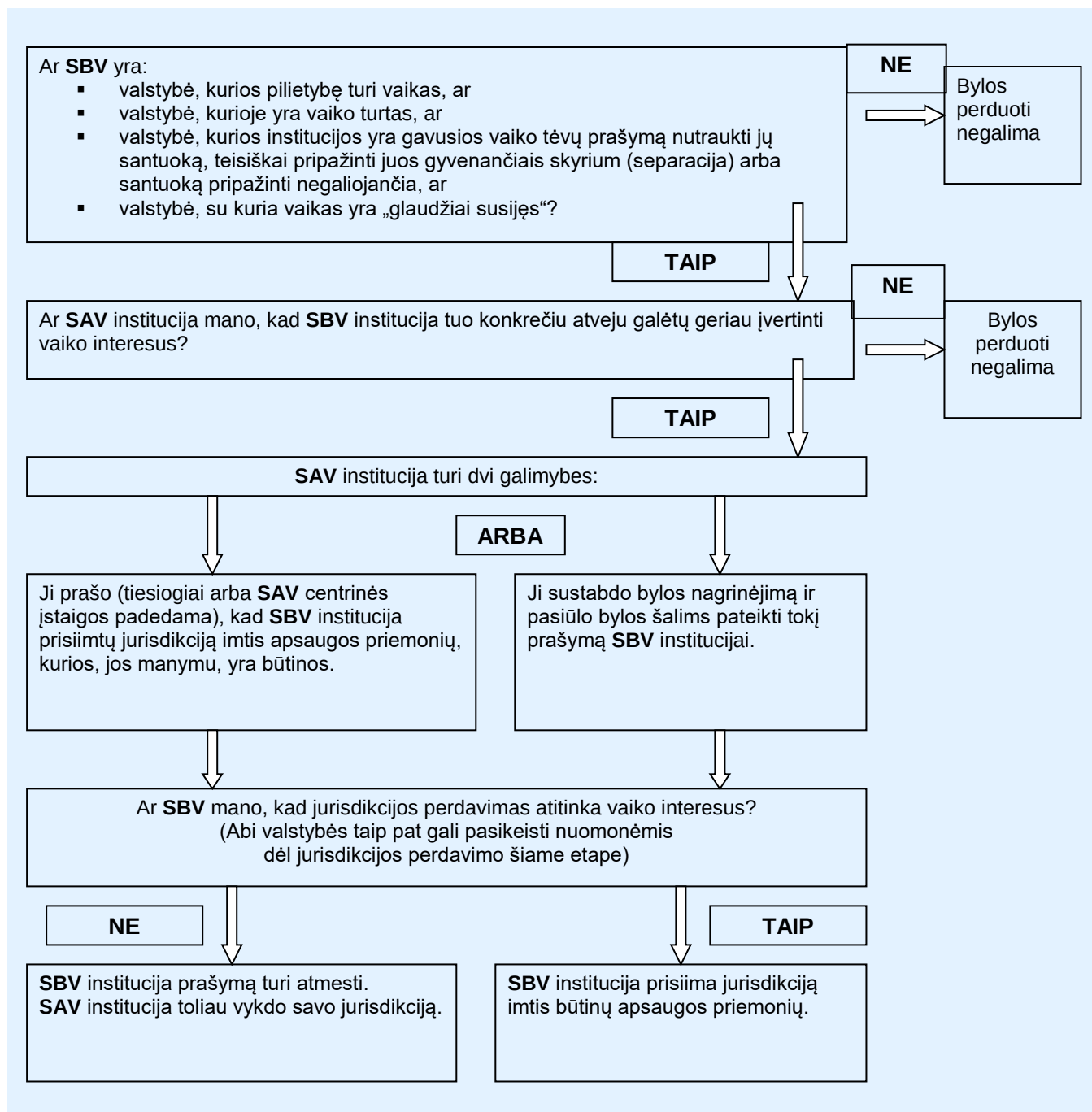
¹⁷⁴ Pagal 9 straipsnio 1 dalį, kaip valstybei, kurioje yra vaiko turtas (8 straipsnio 2 dalies b punktas). Priklausomai nuo to konkretaus atvejo aplinkybių, papildomai arba alternatyviai gali būti tinkama, kad susitariančiosios B valstybės institucijos imtųsi laikinų priemonių dėl to turto pagal 12 straipsnį arba, jei tai skubos atvejis, būtinų to turto apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį. Tačiau tokias priemones būtų liautasi taikyti iškart, kai tik susitariančiosios A valstybės institucijos imtųsi pagal tą situaciją reikalingų priemonių (žr. toliau, **6** ir **7 skyrius**). Taigi, kai susitariančioji B valstybė nori priimti bendrąją jurisdikciją dėl to turto, gali būti tinkamiau perduoti jurisdikciją (be to, galima pasinaudoti aiškia nuostata dėl paramos bendradarbiaujant pagal 31 straipsnio a punktą; žr. toliau, **10 skyrių**).

¹⁷⁵ Žr. pirmiau, **5.5 punktą** dėl galimybės perduoti bylos dalį.

¹⁷⁶ Žr. toliau, **5.19–5.22** punktus dėl aiškaus ryšių palaikymo šiuo klausimu, kuris turėtų vykti tarp institucijų.

1 būdas.

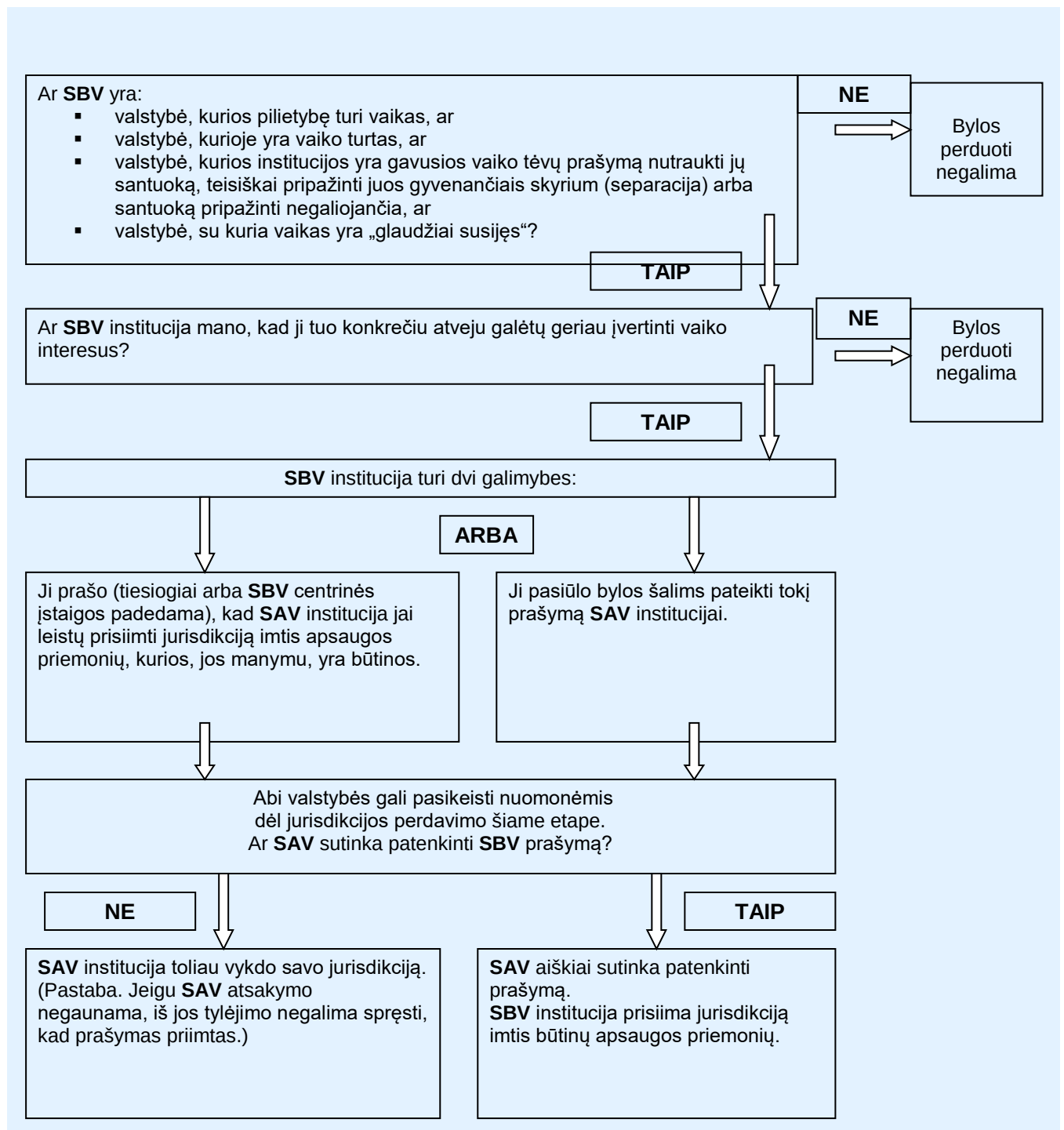
Susitariančiosios A valstybės institucija, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos 5 arba 6 straipsnį, pateikia prašymą arba inicijuoja jo pateikimą susitariančiosios B valstybės institucijai (8 straipsnis)

Kai susitariančiosios B valstybės institucija nori perimti jurisdikciją iš susitariančiosios A valstybės institucijos, reikėtų atlikti šią analizę:

2 būdas.

Susitariančiosios B valstybės institucija pateikia prašymą arba inicijuoja jo pateikimą susitariančiosios A valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijai (9 straipsnis)

D. Kai kurie praktiniai jurisdikcijos perdavimo aspektai

a) *Kaip institucija, norinti pasinaudoti jurisdikcijos perdavimo nuostatomis, sužino, kuriai kompetentingai kitos susitariančiosios valstybės institucijai ji turėtų adresuoti savo prašymą?*

- 5.13. Šiomis jurisdikcijos perdavimo nuostatomis pasinaudoti norinčioms institucijoms svarbu išspręsti praktinį klausimą, kaip surasti kompetentingą instituciją kitoje susitariančiojoje valstybėje. Tai ypač sunki užduotis, jeigu atskiri asmenys, dalyvaujantys byloje, nėra pateikę prašymo jokioms kitos susitariančiosios valstybės institucijoms.
- 5.14. Susitariančiosios valstybės gali nuspręsti konkrečiai paskirti institucijas, kurioms turi būti adresuojami prašymai pagal 8 ir 9 straipsnius¹⁷⁷. Jeigu atitinkama valstybė yra paskyrusi tokią instituciją, visi prašymai dėl jurisdikcijos perdavimo turėtų būti siunčiami paskirtosioms institucijoms. Apie jų paskyrimą būtina pranešti Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui¹⁷⁸. Apie jas bus paskelbta Hagos konferencijos svetainėje (< www.hcch.net >, nuoroda *Convention 34 – Authorities*).
- 5.15. Tačiau jeigu tokia institucija nepaskirta, institucijoms gali būti įmanoma gauti pagalbą dviem kitais būdais. Pirmasis iš jų – per kitos susitariančiosios valstybės centrinę įstaigą, į kurią institucijos gali kreiptis tiesiogiai arba per savo centrinę įstaigą. Galimas su tuo susijęs centrinių įstaigų vaidmuo yra konkrečiai nurodytas Konvencijos 8 ir 9 straipsniuose ir 31 straipsnio a punkte¹⁷⁹. Antrasis būdas yra kreiptis į Tarptautinį Hagos teisėjų tinklą, jeigu jame yra abiem valstybėms atstovaujančių narių. Šio tinklo nariai yra savo jurisdikcijos kontaktiniai asmenys ir gali teikti informaciją įvairiais savo jurisdikcijos teisės ir procedūrų klausimais, be kita ko, padėti surasti kompetentingą instituciją¹⁸⁰. Tarptautinio Hagos teisėjų tinklo narių sąrašas paskelbtas Hagos konferencijos svetainėje (< www.hcch.net >, skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *International Hague Network of Judges*).
- 5.16. Centrinės įstaigos taip pat gali padėti perduoti dokumentus tarp institucijų, o kai kurios centrinės įstaigos gali padėti paaiškinti ar išversti dokumentus arba savo valstybėje padėti surasti tarnybas, kurios tai padarys, jeigu to prašoma. Tarptautinio Hagos teisėjų tinklo nariai taip pat gali padėti gauti informacijos apie tai, ką būtų geriausia daryti, pavyzdžiui, dėl informacijos ar dokumentų, kuriuos kompetentingai institucijai gali reikėti gauti prieš svarstant jurisdikcijos perdavimo galimybę.

b) *Kaip institucijos turėtų palaikyti ryšius?*

- 5.17. Ir 8 straipsnyje, ir 9 straipsnyje taip pat nustatyta, kad institucijos gali pasikeisti nuomonėmis jurisdikcijos perdavimo klausimu. Šis pasikeitimas nuomonėmis dažnai bus reikalingas, kad prašomoji institucija galėtų įvertinti, ar reikėtų patenkinti prašymą. Šiuo atveju taip pat galėtų padėti ir centrinės įstaigos, ir Tarptautinis Hagos teisėjų tinklas¹⁸¹.

¹⁷⁷ 44 straipsnis.

¹⁷⁸ 45 straipsnis.

¹⁷⁹ Žr. toliau, **11.11** punktą.

¹⁸⁰ Žr. pirmiau, 147 išnašą.

¹⁸¹ Pagal 31 straipsnio a punktą susitariančiosios valstybės centrinė įstaiga tiesiogiai ar per valstybės institucijas arba kitas organizacijas privalo imtis visų tinkamų priemonių, kad palengvintų ryšius, ir teikti 8 ir 9 straipsniuose nurodytą pagalbą. Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

- 5.18. Abi dalyvaujančios institucijos (dažnai tai yra dvi teisminės institucijos) gali keistis nuomonėmis įvairiais ryšių kanalais. Jos gali susisiekti e. paštu arba telefonu. Jeigu joms reikia, kad dalyvautų vertėjai žodžiu, arba jos reikalauja, kad dalyvautų bylos šalys ar jų atstovai, galima surengti telefoninę konferenciją arba naudotis vaizdo konferencijos priemonėmis.

c) *Kiti su jurisdikcijos perdavimu susiję dalykai, dėl kurių gali būti naudinga palaikyti ryšius tarp institucijų*

- 5.19. Kadangi jurisdikcijos perdavimas nėra jurisdikcijos perdavimas visam laikui (žr. pirmiau, 5.7 punktą), o perduodama jurisdikcija gali būti susijusi ir su atskira bylos dalimi (žr. pirmiau, 5.5 punktą), abiem dalyvaujančioms kompetentingoms institucijoms yra svarbu kuo aiškiau apie tai pranešti, susižinant dėl bet kokio numatomo jurisdikcijos perdavimo masto.
- 5.20. Tai reiškia, kad bet kuri **prašančioji** kompetentinga institucija (prašanti leisti jai priimti arba perduoti jurisdikciją) turėtų užtikrinti, kad jos prašyme būtų aiškiai nurodyta:
- numatomo jurisdikcijos perdavimo mastas (t. y. dėl kokių dalykų numatoma perduoti jurisdikciją ir kokiomis aplinkybėmis kompetentinga institucija, kuri jurisdikciją priima, ateityje toliau vykdys jurisdikciją sprendžiant tuos klausimus) ir
 - kodėl manoma, kad tas jurisdikcijos perdavimas atitiktų vaiko interesus.
- 5.21. Kai kuriais atvejais gali būti naudinga pasikeisti nuomonėmis dėl numatomo jurisdikcijos perdavimo masto. Jeigu įmanoma, po to, kai bylos šalys pateikia reikiamą informaciją, reikėtų pasistengti baigti spręsti šiuos kompetentingų institucijų tarpusavio klausimus ir kiekviena kompetentinga institucija turėtų raštu tinkamai patvirtinti dėl to padarytą išvadą pagal savo jurisdikciją.
- 5.22. Kai padaroma aiški išvada ir (arba) minėtos nuostatos patvirtinamos raštu, tai gali padėti ateityje išvengti neaiškumų dėl to, kuri institucija dėl kokių dalykų turi jurisdikciją.

5 (B) pavyzdys¹⁸²

Nesusituokusi pora su savo vaikais gyvena susitariančiojoje A valstybėje ir yra jos piliečiai. Poros santykiams nutrūkus, motina susitariančiojoje A valstybėje pradeda procesą siekdama gauti leidimą su vaikais persikelti į susitariančiąją B valstybę. Šis jos prašymas patenkinamas ir motina su vaikais persikelia į susitariančiąją B valstybę. Susitariančiosios A valstybės teismas taip pat nutaria, kad vaikai turėtų praleisti vasaros atostogas su savo tėvu susitariančiojoje A valstybėje, su sąlyga, kad vaikai neturėtų matytis su savo seneliais iš tėvo pusės (motina tvirtina, kad jie fiziškai smurtavo prieš vaikus).

Vaikai, grįžę namo po pirmų vasaros atostogų, per kurias bendravo su savo tėvu, motinai papasakoja, kad tėvas juos nusivedė pasimatyti su seneliais. Motina susitariančiojoje B valstybėje pateikia prašymą, kad tėvo bendravimas su vaikais ateityje būtų sustabdytas. Tėvas susitariančiojoje A valstybėje pateikia prašymą, kad ankstesnė nutartis dėl bendravimo su vaikais būtų pakeista ir minėta sąlyga išbraukta.

¹⁸²

Kaip būtų galima naudotis jurisdikcijos perdavimo nuostatomis tarptautinio vaiko pagrobimo atveju, kai bylos šalys susitaria per taikaus ginčo sprendimo procesą, aptariama toliau, žr. **13.51–13.57** punktus ir konkrečiai **13.55** punktą.

Susitariančioji A valstybė prašo susitariančiosios B valstybės, kurioje vaikai dabar nuolat gyvena, perduoti jai jurisdikciją (pagal 9 straipsnį). Abiejų susitariančiųjų valstybių institucijos, nagrinėjančios šią bylą, abiejų centrinių įstaigų padedamos pasikeičia nuomonėmis dėl jurisdikcijos perdavimo. Jos susitaria, kad bylos šalys raštu pateiks savo pastabas šiuo klausimu kiekvienai iš jų ir dėl to bus pasikeista nuomonėmis per telefoninę konferenciją, bylos šalims dalyvaujant. Po šio pasikeitimo nuomonėmis susitariančioji B valstybė pripažįsta, kad jurisdikcijos perdavimo sąlygos yra įvykdytos ir kad vaikų interesus labiausiai atitiktų tai, kad bendravimo su jais teisių klausimas būtų išspręstas susitariančiojoje A valstybėje¹⁸³. Abi susitariančiųjų A ir B valstybių institucijos raštu patvirtina, kad jurisdikcija perduodama tik dėl vaikų bendravimo su tėvu ir seneliais iš tėvo pusės ir kad, jų manymu, vaikų interesams būtų geriausia, jog šį klausimą išspręstų susitariančiosios A valstybės institucijos, nes:

- *tėvas tebegyvena susitariančiojoje A valstybėje;*
- *jis bendrauja su vaikais toje valstybėje;*
- *yra spręstinas klausimas dėl tos teismo nutarties pažeidimo ir*
- *yra spręstinas klausimas dėl senelių, kurie gyvena toje valstybėje, bendravimo su vaikais.*

Susitariančioji A valstybė galiausiai baigia nagrinėti bylą ir nusprendžia, kad vaikai gali toliau bendrauti su savo tėvu ir seneliais iš tėvo pusės.

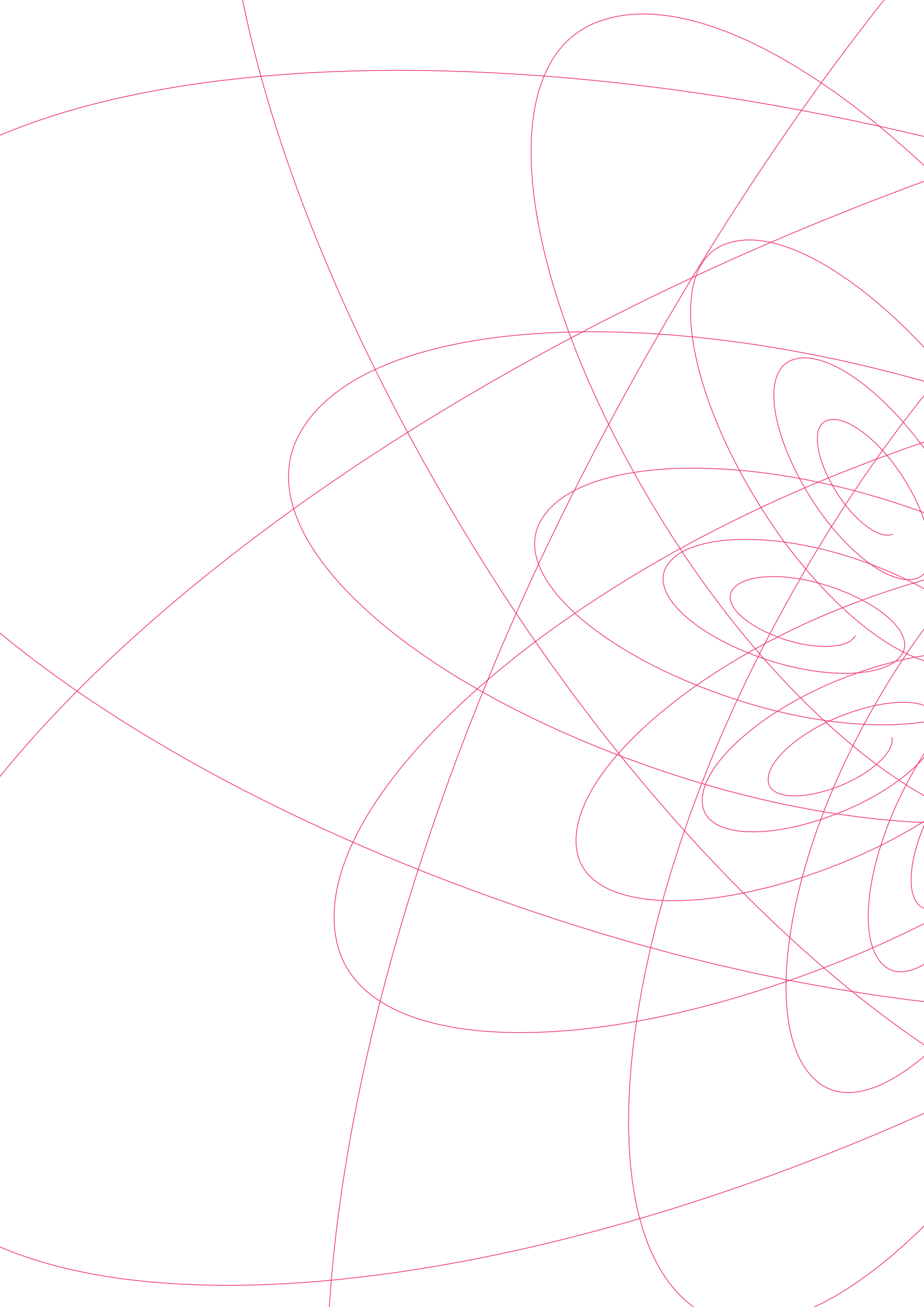
Po vieno metų motina vienašališkai sustabdo tėvo bendravimą su vaikais, tvirtindama, kad tėvas per susitikimus su vaikais prieš juos smurtauja. Tėvas pradeda procesą dėl vaikų globos teisių susitariančiojoje A valstybėje, tvirtindamas, kad motina bando atitolinti nuo jo vaikus. Susitariančioji A valstybė atsisako jurisdikcijos dėl to, kad ankstesnis susitariančiosios B valstybės jurisdikcijos perdavimas jai buvo aiškiai apribotas ir apėmė tik bendravimo su vaikais klausimą. Todėl tėvas reikalauja, kad susitariančioji A valstybė prašytų jai perduoti jurisdikciją vaikų globos teisių klausimu. Susitariančioji A valstybė nesutinka to daryti, nes nemano, kad gali geriau įvertinti vaikų interesus dėl jų globos. Ji nustato, kad vaikų globos teisių klausimas turėtų būti sprendžiamas pagal bendrąsias jurisdikcijos taisykles (t. y. toje valstybėje, kurioje vaikai nuolat gyvena, pagal 5 straipsnį, t. y. susitariančiojoje B valstybėje).

183

Atminkite, kad yra galimas ir kitoks požiūris, pagal kurį susitariančiosios B valstybės institucijos, užuot perdavusios jurisdikciją, ją pasiūlytų tėvui prašyti, kad susitariančiosios A valstybės institucijos pagal Konvencijos 35 straipsnio 2 dalį praneštų duomenis apie jo aplinkybes (ir galbūt apie aplinkybes, susijusias su seneliais iš tėvo pusės) ir nustatytų faktus dėl jo (arba ir jo, ir senelių) tinkamumo bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais ir dėl to, kokiomis sąlygomis tas bendravimas (ryšių palaikymas) turėtų vykti; ši informacija būtų panaudota per bylos nagrinėjimo procesą susitariančiojoje B valstybėje. Pagal 35 straipsnio 3 dalį susitariančioji B valstybė gali atidėti procesą, kol laukiama tėvo pateikto prašymo rezultatų. Daugiau informacijos apie 35 straipsnį žr. toliau, **11** ir **13 skyriuose**.

6

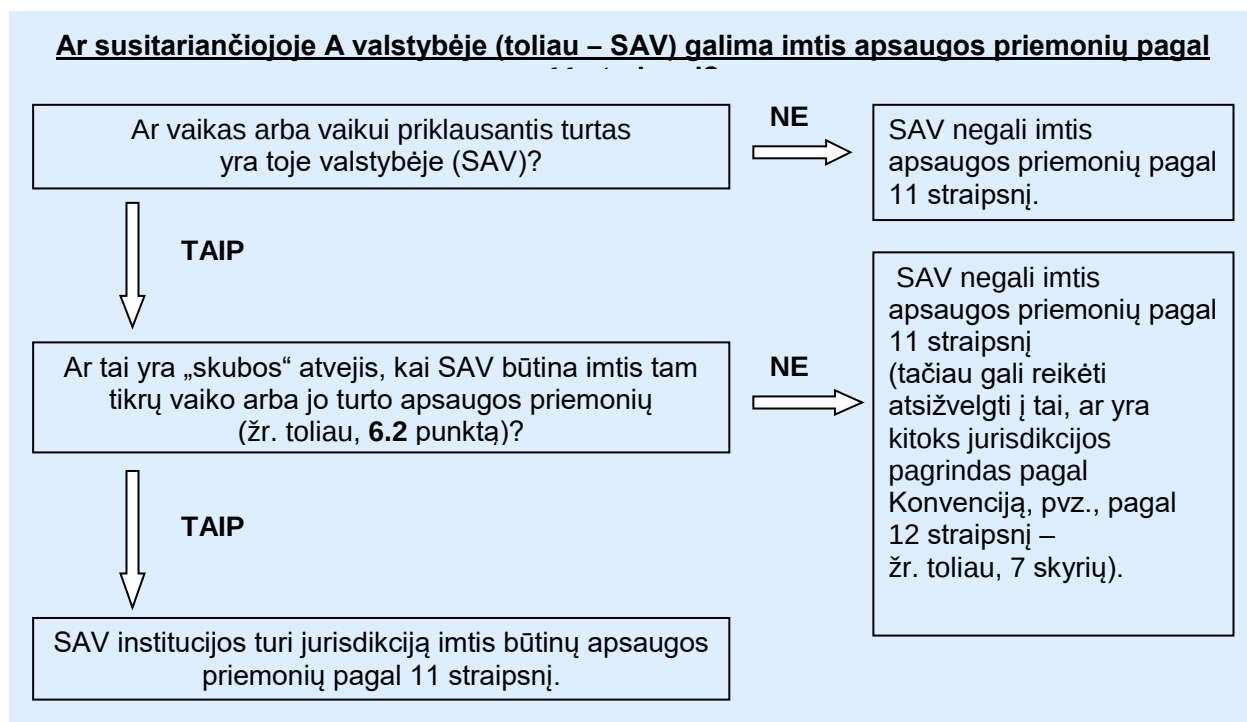
*APSAUGOS PRIEMONĖS
SKUBOS ATVEJ AIS*

A. Skubos atvejais būtinų apsaugos priemonių taikymas

11 straipsnis

- 6.1. Visais skubos atvejais bet kurios susitariančiosios valstybės, kurios teritorijoje **yra** vaikas arba vaikui priklausantis turtas, institucijos turi jurisdikciją imtis bet kokių būtinų apsaugos priemonių¹⁸⁴.

a) Koks atvejis yra „skubos atvejis“?

- 6.2. Konvencijoje neapibrėžta, kas yra „skubos atvejai“¹⁸⁵. Todėl atitinkamos susitariančiosios valstybės teisminės arba administracinės institucijos turi nustatyti, ar konkretus atvejis yra skubos atvejis. Aiškinamojoje ataskaitoje teigiama, kad skubos atveju galima laikyti tokias aplinkybes, kurioms esant, jeigu apsaugos priemonių būtų prašoma imtis naudojantis tik įprastais ryšių kanalais pagal 5–10 straipsnius (bendruosius jurisdikcijos pagrindus), vaikui gali būti padaryta neatitaisomos žalos arba gali būti pakenkta vaiko apsaugai ar interesams¹⁸⁶. Todėl institucijoms gali būti naudinga apsvarstyti, ar yra tikimybė, kad vaikui gali būti padaryta neatitaisomos žalos arba gali būti pakenkta jo apsaugai ar interesams, jeigu nebus imtasi jo apsaugos priemonės tuo laikotarpiu, kuris tikriausiai praeis iki tol, kol būtinų apsaugos priemonių galės imtis institucijos, turinčios bendrąją jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius.
- 6.3. Reikėtų pažymėti, kad tokiu „skubos atveju“ yra pateisinamas nukrypimas nuo bendrųjų jurisdikcijos taisyklių pagal Konvenciją (5–10 straipsnių). Atsižvelgiant į tai, nurodyta, kad „skubos“ sąvoka turėtų būti suprantama „gana siaurai“¹⁸⁷.

¹⁸⁴ 11 straipsnis yra beveik visiškai tapatus 1961 m. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių apsaugos 9 straipsnio 1 daliai.

¹⁸⁵ „Skubos“ sąvoka neapibrėžta ir 1961 m. Hagos konvencijoje dėl nepilnamečių apsaugos.

¹⁸⁶ Aiškinamosios ataskaitos 68 punktas.

¹⁸⁷ Ten pat.

- 6.4. Kaip tokių „skubos“ atvejų pavyzdžius galima paminėti atvejus, kai: 1) vaikas yra ne toje valstybėje, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta, ir jam reikia medicininio gydymo, siekiant išgelbėti jo gyvybę (arba išvengti neatitaisomos žalos tam vaikui ar jo interesų pažeidimo), tačiau neįmanoma gauti tėvų sutikimo, kad vaikas būtų gydomas; 2) vaikas, išvykęs iš valstybės, kurioje nuolat gyvena, bendrauja su vienu iš savo tėvų, kuris toje valstybėje taip pat negyvena, ir vėliau pareiškia kaltinimus tam asmeniui dėl fizinės ar seksualinės prievartos, taigi jo ryšius su tuo iš tėvų reikia nedelsiant nutraukti ir (arba) vaikui rasti alternatyvią laikiną globos vietą; 3) yra būtina skubiai perduoti vaikui priklausantį greitai gendantį turtą arba 4) vaikas yra neteisėtai išvežtas ar laikomas¹⁸⁸, ir kadangi yra pradėtas procesas pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo, reikia skubiai imtis priemonių, kad būtų užtikrintas saugus to vaiko grąžinimas¹⁸⁹ į susitariančiąją valstybę, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta¹⁹⁰.
- 6.5. Nors dar nėra nusistovėjusios praktikos dėl to, kas laikoma „skubos atveju“, šiomis aplinkybėmis yra aišku, kad ta kompetentinga institucija, kuri nagrinėja prašymą grąžinti vaiką, turi remdamasi tos konkrečios bylos faktais nustatyti, ar tas atvejis yra „skubos“ atvejis, kad būtų galima, remiantis 11 straipsniu, imtis apsaugos priemonių ir taip užtikrinti saugų vaiko grąžinimą. Šis klausimas taip pat aptariamas toliau, **13 skyriaus 13.5–13.12** punktuose.

b) Kas yra „būtinų“ apsaugos priemonės?

- 6.6. „Apsaugos priemonių“, kurių galima imtis pagal Konvencijos 11 straipsnį, materialinė taikymo sritis yra tokia pati kaip priemonių, kurių galima imtis pagal Konvencijos 5–10 straipsnius, t. y. tai yra vaiko asmens ar turto apsaugai skirtos priemonės, kurių neišsamus sąrašas pateiktas 3 straipsnyje, o išsamus išimčių sąrašas pateiktas 4 straipsnyje¹⁹¹.
- 6.7. Tačiau Konvencijos rengėjai sąmoningai vengė nustatyti, kokių konkrečių „būtinų“ apsaugos priemonių galima imtis skubos tvarka pagal 11 straipsnį. Nuspręsta, kad dėl skubos „būtinų“ priemonių reikėtų parinkti kiekvienu konkrečiu atveju¹⁹². Taigi, kiekvienos susitariančiosios valstybės teisminės arba administracinės institucijos turės, remdamasi kiekvienos konkrečios bylos faktais, nustatyti, kokių priemonių (jeinančių į Konvencijos taikymo sritį) „būtina“ imtis konkrečiu esamu skubos atveju.

¹⁸⁸ Žr. 7 straipsnio 2 dalį.

¹⁸⁹ Dėl 4 pavyzdyje nurodytos situacijos 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) buvo nurodyta, kad nors priemonės, kuriomis padedama saugiai grąžinti vaiką, gavus jo grąžinimo prašymą pagal 1980 m. Konvenciją, yra išties labai naudingos, jų taikymas gali ne visada būti „skubos atvejis“ (toks, kad būtų galima remtis 11 straipsniu kaip jurisdikcijos pagrindu imantis tų priemonių), ypač jeigu „skubos“ sąvoka suprantama siaurai, kaip tai raginama daryti Aiškinamojoje ataskaitoje. Priešingai, buvo nurodyta, kad 11 straipsnio taikymas tokiomis aplinkybėmis yra svarbus kaip viena iš priemonių, kuriomis institucijos gali naudotis užtikrindamos vaiko „saugų grąžinimą“ po jo neteisėto išvežimo arba laikymo. Taip pat pažymėta, kad toks atvejis, kai reikėtų imtis priemonių, kad būtų užtikrintas saugus vaiko grąžinimas į tą valstybę, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta, paprastai būtų „skubos atvejis“, taigi būtų galima remtis 11 straipsniu.

2011 m. Specialiosios komisijos posėdžio (I dalies) išvadose ir rekomendacijose (šis dokumentas pateiktas < www.hcch.net >, žr. nuorodą pirmiau, 16 išnašoje), padarytos tokios pastabos (41 punkte): „1996 m. Konvencijoje nustatytas pagrindas jurisdikcijai skubos atvejais imtis vaiko apsaugos priemonių, be kita ko, per grąžinimo procesus pagal 1980 m. Konvenciją. Tokios priemonės yra pripažįstamos ir gali būti paskelbtos vykdytinomis arba užregistruotos vykdyti toje valstybėje, į kurią vaikas grąžinamas, jeigu abi atitinkamos valstybės yra 1996 m. Konvencijos šalys.“

¹⁹⁰ Taip pat žr. toliau šio skyriaus pabaigoje pateiktus **pavyzdžius**. Dėl 4 punkto taip pat žr. toliau, **13.5–13.12** punktus.

¹⁹¹ Žr. pirmiau, **3 skyrių** dėl Konvencijos taikymo srities.

¹⁹² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 70 punktą.

c) Kaip ilgai taikomos apsaugos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį?

- 6.8. Susitariančiosios valstybės jurisdikcija, įgyta skubos atveju, yra konkuruojanti jurisdikcija¹⁹³, t. y. konkuruojanti su kitos valstybės **bendraja** jurisdikcija pagal 5–10 straipsnius, tačiau griežtai antraeilė pastarosios jurisdikcijos atžvilgiu. 11 straipsnio 2 ir 3 dalimis tai užtikrinta nustatant, kad būtinos apsaugos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, yra taikomos ribotą laikotarpį¹⁹⁴. Jeigu vaikas nuolat gyvena **susitariančiojoje** valstybėje, būtinos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, nebebus taikomos, kai tik susitariančiosios valstybės, turinčios bendrąją jurisdikciją, institucijos (paprastai tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos) imsis pagal aplinkybes būtinų priemonių¹⁹⁵. Jeigu vaikas nuolat gyvena **ne susitariančiojoje** valstybėje, būtinos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, nustos galioti iškart, kai tik pagal aplinkybes būtinos priemonės, kurių ėmėsi kitos valstybės institucijos, bus pripažintos toje susitariančiojoje valstybėje¹⁹⁶.
- 6.9. Reikėtų pažymėti, kad jeigu yra pradėtas procesas siekiant imtis apsaugos priemonių skubos atveju vienoje susitariančiojoje valstybėje (pagal 11 straipsnį), kitos susitariančiosios valstybės kompetentingos institucijos, įgaliotos veikti pagal 5–10 straipsnius, **neturi** stabdyti proceso iki tol, kol bus imtasi kokios nors priemonės¹⁹⁷. Be to, kadangi bet kokios priemonės, kurių galėtų imtis pirmoji susitariančioji valstybė remdamasi 11 straipsniu, nustos galioti iškart, kai tik institucijos, turinčios jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, priims sprendimą (11 straipsnio 2 dalis), šiomis aplinkybėmis susitariančiosios valstybės turėtų kartu apsvarstyti (per centrinės įstaigas ar tiesioginius teismų ryšius), kokių veiksmingiausių būdu būtų galima geriausiai apsaugoti vaiką¹⁹⁸.

d) Kai susitariančioji valstybė imasi priemonių pagal 11 straipsnį, kokių kitų veiksmų ji turėtų imtis užtikrindama tolesnę vaiko apsaugą?

- 6.10. Tais atvejais, kai imtasi būtinų apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį, teisminė ar administracinė institucija, kuri tų priemonių ėmėsi, gali norėti dėl to palaikyti ryšius ir bendradarbiauti su bet kuria kita valstybe, su kuria, jos manymu, tai daryti būtina siekiant užtikrinti tolesnę vaiko apsaugą¹⁹⁹. Tokie ryšiai ir bendradarbiavimas gali vykti tiesiogiai tarp kompetentingų institucijų²⁰⁰ arba, kai tinka, atitinkamoms centrinėms įstaigoms²⁰¹ padedant. Pavyzdžiui, tos susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi priemonių pagal 11 straipsnį, kompetentingos institucijos gali informuoti valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentingas institucijas (arba, kai tinka, tos valstybės centrinę įstaigą) apie to vaiko padėtį ir priemones, kurių imtasi²⁰². Taip valstybė,

¹⁹³ 13 straipsnis (*lis pendens*) netaikomas, kai būtinų apsaugos priemonių imamasi pagal 11 straipsnį (žr. paties 13 straipsnio tekstą, kuriame minimos susitariančiosios valstybės, turinčios jurisdikciją „pagal 5–10 straipsnius“) – žr. pirmiau, **4.34** punktą. Dėl 13 straipsnio taikymo taip pat žr. pirmiau, **4.29–4.35** punktus.

¹⁹⁴ Bendrą priemonių tašos aptarimą žr. toliau, **8 skyriuje**.

¹⁹⁵ 11 straipsnio 2 dalis.

¹⁹⁶ 11 straipsnio 3 dalis.

¹⁹⁷ Taip yra todėl, kad Konvencijos 13 straipsnyje nustatytos *lis pendens* taisyklės netaikomos procesams pagal 11 straipsnį. Žr. pirmiau, 193 išnašą.

¹⁹⁸ Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

¹⁹⁹ Šiame sakinyje turimi omenyje ryšiai ir bendradarbiavimas ne tik tarp 1996 m. Konvencijos **susitariančiųjų** valstybių, ir tai atitinka šios konvencijos nuostatų dvasią. Žr. toliau, **11.18** punktą ir paskesnius punktus.

²⁰⁰ Teisminių institucijų atveju gali būti palaikomi ir tiesioginiai teismų ryšiai, žr. pirmiau, 147 išnašą.

²⁰¹ Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

²⁰² Aiškinamosios ataskaitos 72 punkte nurodyta, kad „[Konvencijos] tekstu nesiekta įpareigoti institucijos, kuri įgyja jurisdikciją dėl skubos atvejo, pranešti tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko

kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, galėtų užtikrinti, kad, kai reikės, to vaiko aplinkybės būtų visiškai ištirtos ir būtų imtasi bet kokių būtinų apsaugos priemonių siekiant ilgalaikės to vaiko apsaugos.

- 6.11. Konkrečios Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo (pvz., 36 straipsnis) taip pat gali būti šiais atvejais svarbios ir visada reikėtų atidžiai apsvarstyti galimybę jas taikyti.

B. Ar apsaugos priemonės, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal 1996 m. Konvenciją?

- 6.12. Taip, apsaugos priemonės, kurių imamasi skubos atvejais, gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal Konvencijos IV skyriaus nuostatas²⁰³. Reikėtų pažymėti, kad 23 straipsnio 2 dalimi konkrečiai apriboti pagrindai, pagal kuriuos galima nepripažinti priemonių, kurių imtasi skubos atvejais (žr. 23 straipsnio 2 dalies b ir c punktus)²⁰⁴.

6 (A) pavyzdys

A valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė, nuolat gyvenantis vaikas be tėvų išvyksta į savo mokyklos organizuojamą kelionę į susitariančiąją B valstybę. Ten jis suserga ir jam reikia skubios medicinos pagalbos, kurią norint suteikti paprastai reikėtų tėvų sutikimo, tačiau su jo tėvais susisiekti neįmanoma. Susitariančiosios B valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis būtinų priemonių, kurios yra leidžiamos pagal šios valstybės teisę, kad būtų užtikrinta, jog vaiką būtų galima gydyti ir be tėvų sutikimo.

6 (B) pavyzdys

Trys vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje kartu su motina ir reguliariai bendrauja su tėvu. Per vasaros atostogas motina ir vaikai aplanko vaikų senelius iš motinos pusės susitariančiojoje B valstybėje. Būdami susitariančiojoje B valstybėje, keliaudami automobiliu jie patenka į avariją, po kurios motina yra komos būsenos ir gydoma ligoninės intensyvios terapijos skyriuje. B valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis skubios priemonės, kad vaikai būtų laikinai perduoti globoti seneliams iš motinos pusės²⁰⁵. Po savaitės motina miršta. Susitariančiosios A valstybės teismas vėliau priima nutartį, kad vaikai turi gyventi su tėvu²⁰⁶. Taigi, susitariančiosios B valstybės nutartis nustoja galioti (nebeturi poveikio), nes pagal aplinkybes būtinų priemonių jau ėmėsi susitariančiosios A valstybės institucijos²⁰⁷.

gyvenamoji vieta, institucijoms apie priemonę, kurios imamasi, siekiant, kad Konvencijos taikymas netaptų per didelę našta ir kad kitos susitariančiosios valstybės neturėtų preteksto nesutikti pripažinti tokios priemonės tuo atveju, kai tokios informacijos nesuteikta". Tačiau nors tokios pareigos Konvencijos tekste aiškiai nenustatyta, vis tiek manoma, kad susitariančiosioms valstybėms toks bendradarbiavimas ir ryšių palaikymas paprastai būtų gera praktika, siekiant užtikrinti tolesnę vaiko apsaugą, kai imamasi tokių priemonių.

²⁰³ 23 ir tolesni straipsniai.

²⁰⁴ Taip pat žr. toliau, **10 skyrių**.

²⁰⁵ 11 straipsnis.

²⁰⁶ Ši nutartis priimama susitariančiojoje valstybėje, kurioje vaikai nuolat gyvena, pagal 5 straipsnį. Reikėtų pažymėti, kad kelios Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo taip pat gali būti tinkamos taikyti tokiu, kaip šis, atveju (pvz., 32 ir 34 straipsniai); taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

²⁰⁷ 11 straipsnio 2 dalis. Susitariančioji A valstybė yra ta susitariančioji valstybė, kuri pagal 5 straipsnį turi bendrąją jurisdikciją dėl vaikų.

6 (C) pavyzdys

Du vaikai, nuolat gyvenantys susitariančiojoje A valstybėje, su savo tėvu teisėtai išvyksta į susitariančiąją B valstybę atostogų. Jiems esant susitariančiojoje B valstybėje, tėvas sulaikomas dėl įtarimo neteisėta prekyba narkotikais. Vėliau jam pareiškiamas kaltinimas įvykdžius nusikalstamą veiką ir jis paliekamas kardomajam kalnimui iki teismo. Susitariančiosios B valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis skubių priemonių, kad vaikams būtų suteikta globa²⁰⁸.

6 (D) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena A valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė, ir turi nuosavo turto, kuris yra susitariančiojoje B valstybėje. Tas turtas yra apleistas ir dėl rimtų konstrukcijos problemų tikriausiai sugrius, jeigu nebus atlikti jo remonto darbai. Susitariančiosios B valstybės institucijos imasi skubių priemonių ir paveda vienai įmonei atlikti būtiną remontą (įvertinama, kad tai truks 5–6 mėnesius). Praėjus vienam mėnesiui po to, kai susitariančiosios B valstybės institucijos imasi šių priemonių, A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, institucijos leidžia vaiko tėvams parduoti šį turtą tokios būklės, kokios jis tuo metu yra, jų jau surastam pirkėjui. Vaiko tėvai siekia, kad šis A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, priimtas sprendimas būtų pripažintas susitariančiojoje B valstybėje. Ši priemonė pripažįstama susitariančiojoje B valstybėje (pagal jos pačios, ne Konvencijos, taisykles²⁰⁹). Taigi, skubios priemonės, kurios ėmėsi susitariančioji B valstybė, taikymas nutraukiamas ir tą turtą galima parduoti²¹⁰.

6 (E) pavyzdys

Vaikas su savo tėvais nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Šios mergaitės tėvai turi turto susitariančiojoje B valstybėje, kurį ji turėtų paveldėti po tėvų mirties. Šeima išvyksta atostogauti į susitariančiąją C valstybę. Susitariančiojoje C valstybėje atostogaujančią šeimą ištinka didelė nelaimė plaukiojant laivu, per kurią abu tėvai žūsta, o vaikas sunkiai sužalojamas. Vaikui reikia skubaus, daug kainuojančio medicininio gydymo, kurio išlaidoms apmokėti lėšų įmanoma gauti tik panaudojus tą susitariančiojoje B valstybėje esantį turtą. Susitariančiosios C valstybės institucijos kreipiasi į susitariančiųjų A ir B valstybių institucijas ir praneša joms apie vaiko būklę²¹¹. Susitariančiosios B valstybės institucijos, laikydamos šį atvejį skubos atveju, imasi apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį: 1) paskiria teisėtą vaiko atstovą, kuris turi tvarkyti susitariančiojoje B valstybėje esantį turtą, ir 2) leidžia iš to turto skubiai gauti lėšų (papildomai jį įkeičiant) konkrečiai vaiko gydymo išlaidoms apmokėti. Šios priemonės pripažįstamos pagal teisę susitariančiojoje C valstybėje²¹². Susitariančioji C valstybė, laikydama šį atvejį skubos atveju, imasi būtinų apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį, kad būtų galima vaiką gydyti. Susitariančiosios B ir C valstybės palaiko ryšius, informuodamos viena kitą, taip pat susitariančiąją A valstybę, apie priemones, kurių dėl to vaiko imtasi.

Susitariančioji A valstybė gali imtis pagal aplinkybes reikalingų ilgalaikių apsaugos priemonių ir, kai ji jų imasi, nustoja galioti susitariančiųjų B ir C valstybių priemonės, taikytos pagal 11 straipsnį²¹³.

²⁰⁸ 11 straipsnis. Šiomis aplinkybėmis taip pat būtų galima pasinaudoti Konvencijos nuostatomis dėl bendradarbiavimo, kad būtų galima skubiai pranešti susitariančiosios A valstybės institucijoms apie vaikų padėtį ir suteikti joms visą reikiamą informaciją. Susitariančiosios A valstybės (susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaikų gyvenamoji vieta) institucijos tada galėtų imtis vaikų apsaugos priemonių (tarp kurių, jeigu susitariančiojoje A valstybėje yra vaikų motina, turinti jų globos teises, galėtų būti ir jų repatriacija į susitariančiąją A valstybę ir perdavimas motinos globai).

²⁰⁹ Kadangi tai yra **ne susitariančiosios** valstybės sprendimas.

²¹⁰ 11 straipsnio 3 dalis.

²¹¹ 30 straipsnio 1 dalis. Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

²¹² Žr. pirmiau, **6.12** punktą.

²¹³ Tačiau žr. Aiškinamosios ataskaitos 72 punktą, kuriame konstatuotas faktas, kad bet koks taikant apsaugos priemonę pagal 11 straipsnį **užbaigtas** veiksmas, žinoma, tikrai toliau turės poveikį. Kaip nurodyta 72 punkte, „akivaizdu <...> kad negalima atsisakyti chirurginės operacijos po to, kai ji jau

6 (F) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo motina ir tėvu. Tėvų santykiams nutrūkus, motina neteisėtai išveža²¹⁴ vaiką iš susitariančiosios A valstybės į susitariančiąją B valstybę. Tėvas iškart pateikia prašymą grąžinti vaiką pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo (kurios šalys yra abi valstybės). Motina neleidžia tėvui palaikyti jokio ryšio su vaiku ir atrodo, kad jo grąžinimo procesas susitariančiojoje B valstybėje truks kelis mėnesius. Susitariančiosios A valstybės institucijos negali imtis priemonių, kad sudarytų laikinas sąlygas tėvui tuo laikotarpiu bendrauti su vaiku.

Priklausomai nuo konkrečių bylos faktų, susitariančiosios B valstybės institucijos gali manyti, kad negalėdamas bendrauti su tėvu vaikas patirs neatitaisomos žalos arba bus kitaip pakenkta vaiko apsaugai ar interesams²¹⁵. Todėl institucijos gali laikyti šį atvejį skubos atveju, kai būtina imtis priemonių, kad būtų užtikrintas koks nors tėvo ryšio palaikymas su vaiku tomis laikinomis aplinkybėmis, iki bus baigtas vaiko grąžinimo procesas.²¹⁶

6 (G) pavyzdys²¹⁷

Trys vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo motina ir tėvu. Tėvų santykiams nutrūkus, motina neteisėtai išveža²¹⁸ vaikus į susitariančiąją B valstybę. Tėvas pateikia prašymą grąžinti vaikus pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo (kurios šalys yra abi valstybės). Per šį grąžinimo procesą susitariančiojoje B valstybėje tėvui pareiškiami kaltinimai seksualine prievarta, todėl motina remiasi 1980 m. Konvencijos 13 straipsnio 1 dalies b punktu kaip gynybos argumentu, kodėl vaikai neturėtų būti grąžinti.

*Susitariančiosios B valstybės teisėjas, nagrinėjantis prašymą grąžinti vaikus, mano, kad sprendžiant iš šios bylos faktų, nėra didelės rizikos, jog vaikams bus padaryta žalos, jeigu jie bus grąžinti į susitariančiąją A valstybę, **su sąlyga**, kad vaikai nebus palikti vieni su tėvu, kol susitariančiojoje A valstybėje vyksta tyrimas dėl kaltinimų seksualine*

atlikta, ar turto pardavimo, kai jis jau parduotas“.

²¹⁴ „Neteisėtas išvežimas“, kaip jis apibrėžtas 1996 m. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalyje.

²¹⁵ Žr. pirmiau, 6.2 punktą.

²¹⁶ Taip pat žr. leidinį *General Principles and Guide to Good Practice – Transfrontier Contact Concerning Children* (Jordan Publishing, 2008) (toliau – Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovas), ypač jo 5.1 punktą dėl to iš tėvų, kuris lieka be vaiko, bendravimo su tuo savo vaiku, kuris yra neteisėtai išvežtas arba laikomas. Šis leidinys taip pat pateiktas Hagos konferencijos svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*.

Ar vaikas dėl tėvo negalėjimo su juo bendrauti gali patirti neatitaisomos žalos ir ar tai gali pakenkti vaiko interesams, taigi ar tai yra skubos atvejis, nustatys kompetentinga institucija, atsižvelgdama į to konkretaus atvejo faktus. Šis klausimas buvo apsprastytas 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje), ir jame dalyvavę ekspertai nesutarė, ar laikinas negalėjimas bendrauti su vaiku yra skubos atvejis. Kai kurie ekspertai išreiškė nuomonę, kad nors vaikui tokiomis aplinkybėmis svarbu sudaryti laikinas sąlygas bendrauti su tuo iš tėvų, kuris paliktas be vaiko, ir, kai įmanoma, reikėtų tokią bendravimą palengvinti, laikinas negalėjimas bendrauti retai būtų toks „skubos atvejis“, kad būtų galima remtis 11 straipsniu kaip pagrindu jurisdikcijai imtis tokių priemonių, ypač turint omenyje, kad 11 straipsnio nuostata turi būti suprantama siaurai (žr. pirmiau, 6.4 punktą). Tačiau kiti ekspertai tam visiškai nepritarė ir teigė, jog tai, ar laikinas negalėjimas bendrauti yra „skubos atvejis“, priklauso vien nuo konkrečios bylos faktų: pavyzdžiui, jei vaiko grąžinimo procesas yra dėl kokios nors priežasties vilkinamas, negalėdamas bendrauti su tuo iš tėvų, nuo kurio yra atskirtas, vaikas gali patirti neatitaisomos žalos. Jei taip yra, toks atvejis yra „skubos atvejis“, todėl galima ir reikėtų imtis priemonių pagal 11 straipsnį.

Reikėtų pažymėti, kad bet koks susitariančiosios valstybės, kurioje tebevyksta vaiko grąžinimo procesas, institucijos priimtas sprendimas neturės įtakos jokiame galimam būsimam sprendimui toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kai tik joje bus galima tokį sprendimą priimti. Susitariančiosios B valstybės sprendimas dėl tėvo bendravimo su vaiku nustos galioti iškart, kai tik susitariančioji A valstybė priims sprendimą tuo klausimu (11 straipsnio 2 dalis).

²¹⁷ Žr. pirmiau, 6.4 punktą, kuriame primenama apie diskusiją 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) dėl to, kokiomis aplinkybėmis pagal 1996 m. Konvencijos 11 straipsnį galima imtis priemonių, kuriomis būtų palengvintas vaiko „saugus grąžinimas“ per grąžinimo procesą, pradėtą pagal 1980 m. Konvenciją.

²¹⁸ „Neteisėtas išvežimas“, kaip jis apibrėžtas 1996 m. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalyje.

prievarta. Teisėjo nutarimu, bet koks vaikų bendravimas su tėvu būtinai turi būti prižiūrimas iki tol, kol susitariančiojoje A valstybėje bus galima priimti sprendimą, kuriuo bus iš esmės išspręsti klausimai dėl vaikų globos teisių, įskaitant teises su jais bendrauti²¹⁹. Taigi, teisėjas įsako vaikus grąžinti, tačiau taip pat imasi skubios vaikų apsaugos priemonės, nustatydamas, kad tėvo bendravimas su vaikais turi būti prižiūrimas, iki bus galima priimti sprendimą tuo klausimu susitariančiojoje A valstybėje²²⁰. Ši skubi priemonė bus pripažinta pagal teisę susitariančiojoje A valstybėje ir bus vykdytina pagal Konvencijos IV skyriaus nuostatas²²¹. Jos taikymas bus nutrauktas iškart, kai tik susitariančioji A valstybė imsis tomis aplinkybėmis būtinų apsaugos priemonių²²².

²¹⁹ Susitariančioji A valstybė, kaip ta susitariančioji valstybė, kurioje vaikai nuolat gyveno prieš pat neteisėtą jų išvežimą arba laikymą, pasilieka jurisdikciją imtis vaikų apsaugos priemonių, iki bus įvykdytos 7 straipsnyje nustatytos sąlygos (žr. pirmiau, **4 skyriaus 4.20–4.25** punktus dėl Konvencijos 7 straipsnio, ir toliau, **13 skyriaus 13.1–13.14** punktus dėl tarptautinio vaikų grobimo). Tai reiškia, kad bet kokių tų vaikų globos teisių klausimą iš esmės išspręs susitariančioji A valstybė. Pagal šį scenarijų susitariančioji B valstybė priimtų laikiną sprendimą skubos atveju, kuris galiotų iki tol, kol susitariančioji A valstybė galėtų priimti sprendimą tuo klausimu.

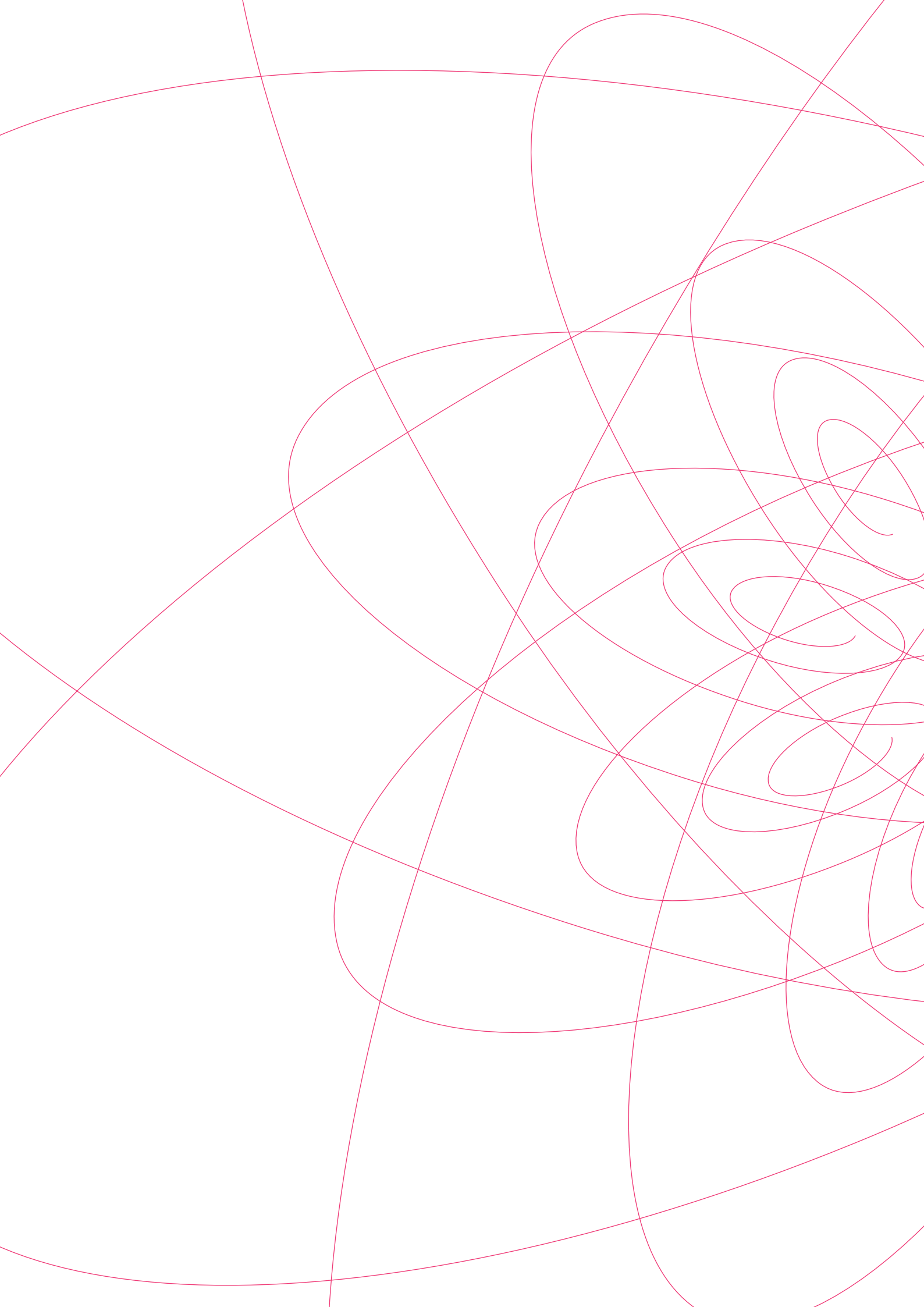
²²⁰ Konvencijoje numatyti bendradarbiavimo mechanizmai taip pat būtų itin svarbūs nagrinėjant tokią, kaip ši, bylą (žr. toliau, **11 skyrių**). Pavyzdžiui, jeigu susitariančiosios A valstybės institucijos nori priimti sprendimą dėl laikinų tėvo bendravimo su vaikais sąlygų, jos gali pagal 34 straipsnį prašyti susitariančiosios B valstybės kompetentingų institucijų pateikti visą informaciją apie tuos kaltinimus seksualine prievarta ir bet kokią kitą informaciją, kuri yra aktuali sprendžiant bendravimo su vaikais klausimą.

²²¹ Žr. toliau, **10 skyrių**.

²²² 11 straipsnio 2 dalis.

7

*LAIKINOS
PRIEMONĖS*

A. Kada galima imtis laikinų priemonių?

12 straipsnis

7.1. Nepriklausomai nuo skubos atveju, 12 straipsnyje yra nustatytas konkretus jurisdikcijos pagrindas, pagal kurį tos susitariančiosios valstybės, kurios teritorijoje **yra** vaikas arba vaikui priklausantis turtas, institucijos gali imtis laikino pobūdžio priemonių to vaiko asmeniui ar turtui apsaugoti. Dėl šių „laikinių priemonių“ reikėtų iškart atkreipti dėmesį į tris dalykus:

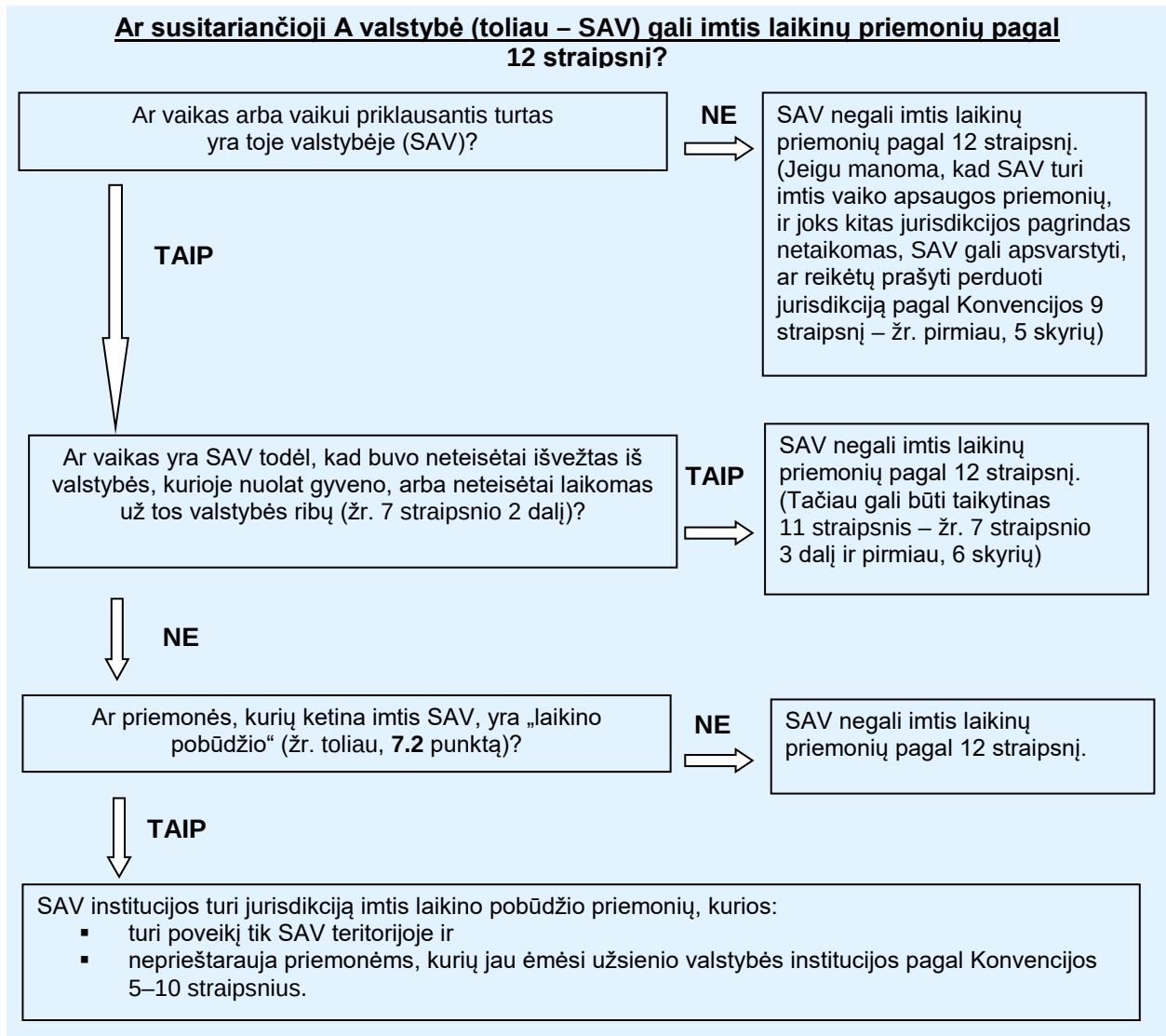
- laikinos priemonės, kurių imamasi pagal 12 straipsnį, turi poveikį tik tos susitariančiosios valstybės, kurios institucijos tų priemonių imasi, teritorijoje²²³;
- susitariančiosios valstybės institucijos gali pagal 12 straipsnį imtis tik tokių priemonių, kurios neprieštarauja priemonėms, jau taikomoms institucijų, turinčių jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius²²⁴;
- tuo atveju, kai vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas²²⁵, ta susitariančioji valstybė, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje jis neteisėtai laikomas, negali imtis laikinos priemonės, jeigu jurisdikciją tebeturi ta susitariančioji valstybė, iš kurios vaikas neteisėtai išvežtas ar už kurios ribų jis neteisėtai laikomas²²⁶; tai aiškiai neleidžiama pagal 7 straipsnio 3 dalies sąlygas.

²²³ 12 straipsnio 1 dalis.

²²⁴ 12 straipsnio 1 dalis. Pagal 11 straipsnį skubos atveju, priešingai, leidžiama, kad jurisdikciją vykdanti susitariančioji valstybė, kai būtina, atidėtų priemones, kurių pirmiau ėmėsi įprastą jurisdikciją turinčios institucijos.

²²⁵ Pagal Konvencijos 7 straipsnio 2 dalį.

²²⁶ Dėl to, ar tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas neteisėtai išvežtas (arba už kurios ribų vaikas neteisėtai laikomas), institucija tebeturi jurisdikciją, žr. 7 straipsnio 1 dalį ir pirmiau, **4.20–4.25** punktus.

a) Kokios priemonės yra „laikino pobūdžio“?

7.2. Konvencijoje neapibrėžta, ką galima laikyti „laikino pobūdžio“ priemonėmis. Aiškinamojoje ataskaitoje teigiama, kad 12 straipsnis į Konvenciją įtrauktas dėl poreikio užtikrinti vaikų, trumpam atvykusių į užsienio valstybę (pvz., atostogų, neilgą laiką mokytis, nuimti derliaus ar kt.), apsaugą²²⁷. Joje pažymima, jog kai kurioms valstybėms rūpėjo, kad kai nėra jokios ypatingos skubos siaurąja prasme (tokios, kad būtų taikytinas 11 straipsnis), susitariančioji valstybė, kurioje yra vaikas, galbūt galėtų imtis jo apsaugos priemonių, jeigu, pavyzdžiui, vaikas taptų per didelę naštą jį priėmusiai šeimai ir reikėtų jį perduoti alternatyviai globai, kad jo priežiūra rūpintųsi vietos institucijos toje valstybėje²²⁸.

227

Aiškinamosios ataskaitos 74 punktas.

228

Ten pat.

b) Kaip ilgai taikomos laikinos priemonės, kurių imtasi pagal 12 straipsnį?

7.3. 12 straipsnis, kaip ir 11 straipsnis, yra konkuruojantis, tačiau antraeilis jurisdikcijos pagrindas, palyginti su bendraisiais jurisdikcijos pagrindais, nustatytais Konvencijos 5–10 straipsniuose. Todėl 12 straipsnio nuostatos dėl bet kokių laikinų priemonių, kurių imasi susitariančioji valstybė, galiojimo pabaigos yra panašios. Jeigu nuolatinė to vaiko gyvenamoji vieta yra **susitariančiojoje** valstybėje, laikinos priemonės nebebus taikomos, kai pagal 5–10 straipsnius jurisdikciją turinčios susitariančiosios valstybės institucijos imsis tokių priemonių, kokių būtina imtis tomis aplinkybėmis²²⁹. Jeigu nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta yra **ne susitariančiojoje** valstybėje, laikinosios priemonės nustos galioti tik tada, kai pagal aplinkybes būtinų priemonių imsis tos kitos valstybės, turinčios jurisdikciją, institucijos ir pastarosios priemonės bus pripažintos susitariančiojoje valstybėje, kurioje imtasi laikinų priemonių²³⁰.

7.4. Reikėtų pažymėti, kad jeigu yra pradėtas procesas siekiant imtis laikinų priemonių vienoje susitariančiojoje valstybėje, kitos susitariančiosios valstybės kompetentingos institucijos, įgaliosos veikti pagal 5–10 straipsnius, **neturi** stabdyti proceso iki tol, kol bus imtasi laikinos priemonės²³¹. Tačiau šiomis aplinkybėmis, kadangi bet kokios laikinos priemonės, kurių galėtų imtis pirmoji susitariančioji valstybė, nustos galioti iškart, kai tik jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius turinčios institucijos priims sprendimą (12 straipsnio 2 dalis), abiejų susitariančiųjų valstybių kompetentingoms institucijoms (kai tinka, centrinėms įstaigoms padedant) gali būti naudinga palaikyti tarpusavio ryšius ir bendradarbiauti, siekiant nekartoti to paties darbo ir nustatyti, kaip būtų geriausiai užtikrinta vaiko apsauga²³².

c) Kai susitariančioji valstybė imasi laikinų priemonių pagal 12 straipsnį, kokių kitų veiksmų galima imtis siekiant užtikrinti tolesnę vaiko apsaugą?

7.5. Kai susitariančiojoje valstybėje taikomos laikinos priemonės pagal 12 straipsnį, teisminė ar administracinė institucija, kuri tų priemonių ėmėsi, gali norėti dėl to palaikyti ryšius ir bendradarbiauti su bet kurios kitos valstybės kompetentingomis institucijomis, jeigu mano, kad tai būtina siekiant užtikrinti tolesnę vaiko apsaugą²³³. Ši institucija gali pranešti, pavyzdžiui, apie vaiko ir (arba) vaikui priklausančio turto būklę ir apie laikinas priemones, kurių imtasi. Tokie ryšiai ir bendradarbiavimas gali būti palaikomi tiesiogiai tarp kompetentingų institucijų²³⁴ arba, kai tinka, centrinėms įstaigoms padedant²³⁵. Taip palaikant ryšius, pavyzdžiui, tos susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi priemonių pagal 12 straipsnį, kompetentingos institucijos gali informuoti tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentingas institucijas (arba tos valstybės centrinę įstaigą) apie vaiko padėtį ir priemones, kurių imtasi. Taip ta valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, galėtų užtikrinti, kad prireikus to vaiko aplinkybės būtų visiškai iširtos ir būtų imtasi bet kokių būtinų ilgalaikės to

²²⁹ 12 straipsnio 2 dalis.

²³⁰ 12 straipsnio 3 dalis.

²³¹ Taip yra todėl, kad Konvencijos 13 straipsnyje nustatytos *lis pendens* taisyklės netaikomos laikinoms priemonėms. Taip pat žr. pirmiau, **4 skyrių, 4.29–4.35** punktus.

²³² Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

²³³ Šiame sakinyje turimi omenyje ryšiai ir bendradarbiavimas ne tik tarp 1996 m. Konvencijos **susitariančiųjų** valstybių, ir tai atitinka šios konvencijos nuostatų dvasią. Žr. toliau, **11.18** punktą ir paskesnius punktus.

²³⁴ Teisminių institucijų atveju gali būti palaikomi ir tiesioginiai teismų ryšiai, žr. pirmiau, 147 išnašą.

²³⁵ Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

vaiko apsaugos priemonių.

- 7.6. Konkrečios Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo taip pat gali būti šiais atvejais svarbios ir visada reikėtų atidžiai apsvarstyti galimybę jas taikyti²³⁶.

B. Ar laikinos priemonės, kurių imtasi pagal 12 straipsnį, gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal 1996 m. Konvenciją?

- 7.7. Taip, laikinos apsaugos priemonės gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal Konvencijos IV skyriaus nuostatas²³⁷.

7 (A) pavyzdys

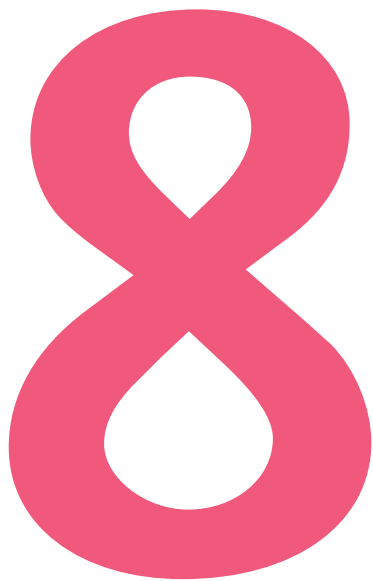
Susitariančiojoje A valstybėje su savo tėvais gyvenantis vaikas dviem mėnesiams išsiunčiamas į slidinėjimo stovyklą susitariančiojoje B valstybėje. Labai greitai paaiškėja, kad vaikas nenori dalyvauti jokioje stovyklos veikloje, jis visiškai nenori slidinėti ir stovykloje nėra pakankamai darbuotojų, kad kas nors visą dieną galėtų būti slidininkų namelyje kartu su vaiku. Deja, vaiko tėvai tuo metu atostogauja ir negali atvykti vaiko pasiimti. Vaikas neturi daugiau šeimos narių, kurie galėtų jį pagloboti, ir tėvai nori, kad jis liktų stovykloje. Už slidinėjimo stovyklą atsakinga organizacija prašo susitariančiosios B valstybės institucijų suorganizuoti alternatyvią vaiko globą. Pagal 12 straipsnį susitariančiosios B valstybės institucijos gali imtis laikinų priemonių, kad vaikas būtų įkurdintas globėjų šeimoje ar patikėtas alternatyviai globai, iki tėvai galės atvykti į susitariančiąją B valstybę jo pasiimti.

²³⁶

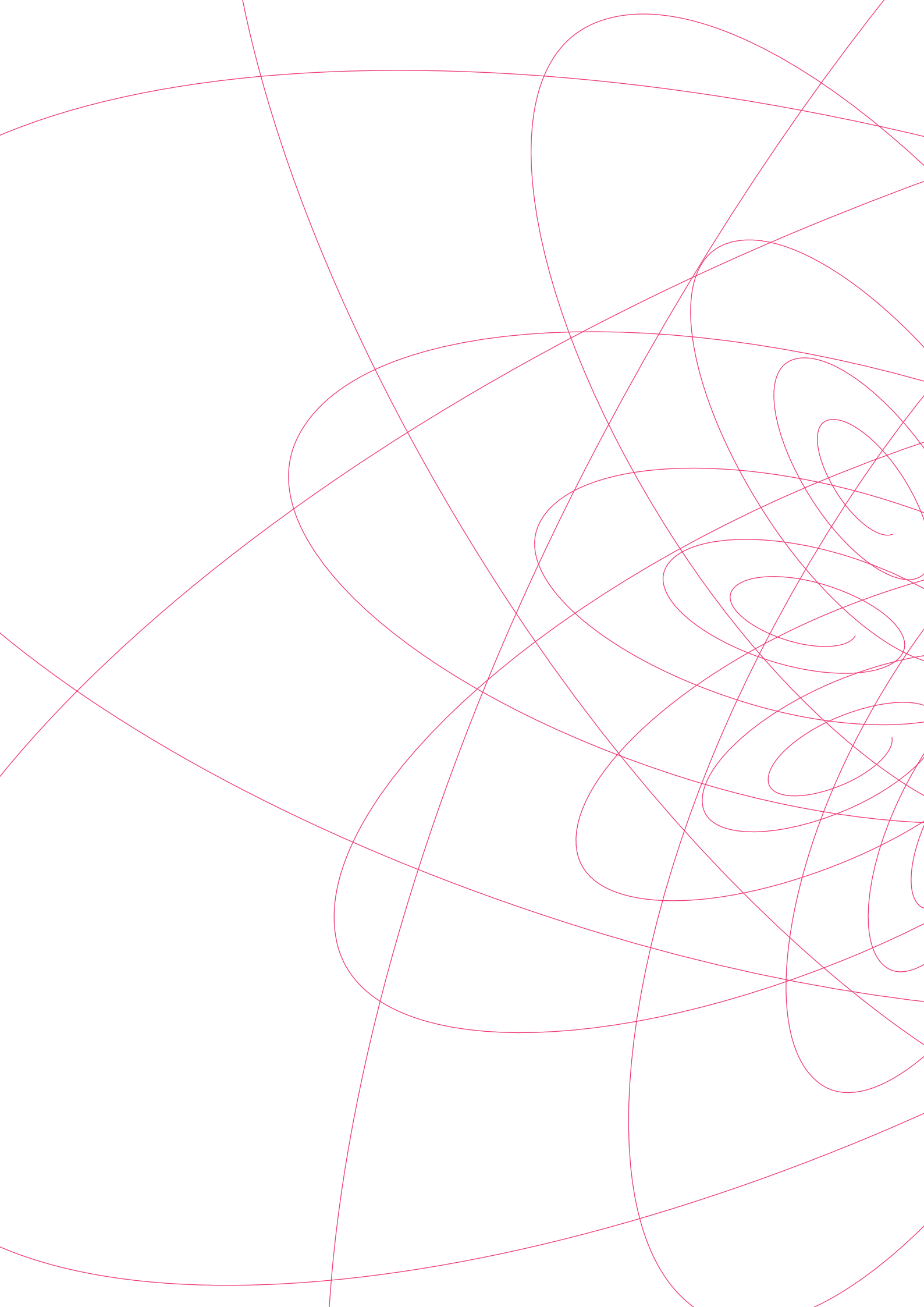
Ten pat.

²³⁷

23 ir tolesni straipsniai. Žr. toliau, **10 skyrių**.

*TAIKOMŲ PRIEMONIŲ
TĄSA*

A. Ar apsaugos priemonės lieka galioti pasikeitus aplinkybėms, kai nebėra pagrindo, kuriuo remiantis buvo nustatyta jurisdikcija?

14 straipsnis

- 8.1. Konvencijos 14 straipsniu užtikrinta, kad priemonės, kurių imasi institucija, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos 5–10 straipsnius, toliau galiotų net ir tuo atveju, kai vėliau pasikeitus aplinkybėms nebėra pagrindo jurisdikcijai, pagal kurią tų priemonių imtasi. Priemonės, kurių institucija imasi pagal 5–10 straipsnius, galios iki tol, kol dėl naujų aplinkybių jos bus iš dalies ar visiškai pakeistos arba panaikintos bet kokių jurisdikciją pagal Konvenciją turinčių institucijų.
- 8.2. 14 straipsniu siekiama suteikti saugumo ir stabilumo vaikams ir jų šeimoms. Šeimoms nereikia baimintis, kad persikėlus į kitą jurisdikciją bus savaime pakeistos nuostatos, kurios yra priimtos dėl vaiko priežiūros.²³⁸ 14 straipsniu taip pat suteikta apsauga, kad dėl faktinio vaikų aplinkybių pasikeitimo neatsirastų jų apsaugos „spragų“.

B. Kas yra 14 straipsnyje nurodytas „aplinkybių pasikeitimas“?

- 8.3. 14 straipsnyje nurodyto „aplinkybių pasikeitimo“ konkretus pobūdis priklauso nuo to, kuriuo Konvencijos straipsniu remiantis nustatyta jurisdikcija, kai imtasi apsaugos priemonių. Taigi:

- jeigu jurisdikcija imtis konkrečios priemonės buvo nustatyta remiantis 5 straipsniu, „aplinkybių pasikeitimas“ yra valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, pasikeitimas;
- jeigu jurisdikcija imtis konkrečios priemonės buvo nustatyta remiantis 6 straipsniu, tai yra valstybės, kurioje tuo metu yra vaikas, pasikeitimas;
- pagal 10 straipsnį šis pasikeitimas gali būti santuokos nutraukimo proceso užbaigimas;
- pagal 8 ir 9 straipsnius šiuo pasikeitimu laikomas bet koks ryšys su vaiku, kuriuo remdamasi susitariančioji valstybė, kuriai perduota jurisdikcija, pagrindė tą jurisdikcijos perdavimą, arba perduoto proceso užbaigimas²³⁹;
- galiausiai paties 7 straipsnio nuostatose išdėstyta, kokie pokyčiai turi įvykti, kad būtų galima perimti jurisdikciją iš tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas neteisėtai išvežtas arba už kurios ribų vaikas neteisėtai laikomas, institucijų.

Visais atvejais apsaugos priemonės, kurių imtasi pirmiau, tebegalioja nepaisant šio „aplinkybių pasikeitimo“.

- 8.4. Tolesnis ankstesnių apsaugos priemonių galiojimas užtikrinamas tik „pagal jose nustatytas sąlygas“ (14 straipsnis), atsižvelgiant į tai, kad kai kuriais atvejais apsaugos priemonių trukmės apribojimas gali būti nustatytas pačių priemonių sąlygomis. Pavyzdžiui, imantis prevencinės priemonės, skirtos užtikrinti, kad vaikas bus grąžintas po konkrečios kelionės į užsienį su vienu iš tėvų, gali būti

²³⁸ Tarptautinio persikėlimo atvejais ta susitariančioji valstybė, į kurią persikelta, neturėtų leisti peržiūrėti ar keisti nutarties dėl bendravimo su vaiku teisių, nebent tokiomis pačiomis aplinkybėmis ji leistų peržiūrėti ar keisti ir savo pačios institucijų nutartį dėl bendravimo su vaiku teisių. Tolesnį tarptautinio persikėlimo ir bendravimo teisių pagal Konvenciją aptarimą žr. toliau, **13.23–13.27** punktuose. Taip pat žr. Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovą (*op. cit.* 216 išnašoje), ypač jo 8 skyrių.

²³⁹ Priklausomai nuo tokio perdavimo sąlygų – žr. pirmiau, **5 skyrių** dėl poreikio glaudžiai bendradarbiauti ir aiškiai perduoti informaciją tarp susitariančiųjų valstybių šiuo klausimu.

nustatyta, kad ta priemonė nustos galioti, kai tik vaikas bus grąžintas; panašiai ir priemonės, skirtos vaiko globai, kai vienas iš tėvų suserga arba paguldomas į ligoninę, gali nustoti galioti, kai tik tas tėvas ar motina pasveiks. Taigi, šios priemonės nustoja galioti pagal jų pačių sąlygas²⁴⁰.

- 8.5. Pagal 11 ir 12 straipsnius imantis priemonių skubos atvejais ir laikinų priemonių, kaip pirmiau aptarta **6** ir **7 skyriuose**, laikinas tokių priemonių pobūdis yra konkrečiai nurodytas tuose straipsniuose²⁴¹, taigi 14 straipsnis netaikomas priemonėms, kurių imtasi remiantis tais jurisdikcijos pagrindais²⁴².

8 (A) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos nutaria, kad vaikas turi reguliariai bendrauti su savo seneliais iš motinos pusės, kurie taip pat ten gyvena²⁴³. Vaikas su tėvais persikelia į susitariančiąją B valstybę ir joje pradeda nuolat gyventi. Nepaisant to, kad vaikas nuolat nebegyvena susitariančiojoje A valstybėje ir nėra kitų pagrindų, pagal kuriuos susitariančiosios A valstybės institucijos galėtų turėti jurisdikciją, priemonės, kurių ėmėsi susitariančiosios A valstybės institucijos, toliau galios iki tol, kol jurisdikciją pagal Konvenciją turinčios institucijos (pvz., susitariančiosios B valstybės institucijos) iš dalies ar visiškai pakeis arba panaikins tas nutartis.²⁴⁴ Taigi, šiuo atveju, jeigu po vaiko persikėlimo į susitariančiąją B valstybę nebesilaikoma susitariančiosios A valstybės nutarties, vaiko seneliai iš motinos pusės gali siekti, kad ta nutartis dėl jų teisės bendrauti su vaiku būtų vykdoma susitariančiojoje B valstybėje²⁴⁵.

8 (B) pavyzdys

Mergaitė nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje, tačiau jos tėvų santuokos nutraukimo procesą vykdo susitariančiosios B valstybės institucijos. 10 straipsnio reikalavimai yra įvykdyti²⁴⁶ ir susitariančiosios B valstybės institucijos priima nutartį dėl šio vaiko globos teisių. Kai bus baigtas santuokos nutraukimo procesas, susitariančiosios B valstybės institucijos nebeturės jurisdikcijos imtis jokių šio vaiko apsaugos priemonių. Tačiau jų jau priimta nutartis dėl vaiko globos teisių tebegalios ir bus pripažįstama pagal teisę ir vykdoma kitose susitariančiojoje valstybėse pagal Konvencijos IV skyriaus nuostatas²⁴⁷. Ši nutartis galios iki tol, kol jurisdikciją pagal Konvenciją turinčios institucijos (pvz., susitariančiosios A valstybės institucijos, nes toje susitariančiojoje valstybėje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta) tą nutartį iš dalies ar visiškai pakeis arba panaikins.

²⁴⁰ Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 83 punktą.

²⁴¹ 11 straipsnio 2 ir 3 dalys ir 12 straipsnio 2 ir 3 dalys. Žr. pirmiau, **6 skyrių** dėl būtinų priemonių taikymo skubos atvejais ir **7 skyrių** dėl laikinų priemonių.

²⁴² Tai aišku iš paties 14 straipsnio formuluotės – jame minimos priemonės, kurių imtasi „**taikant [Konvencijos] 5–10 straipsnius**“ (paryškinta mūsų).

²⁴³ Kadangi vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje, jurisdikcija imtis jo apsaugos priemonių bus pagrįsta Konvencijos 5 straipsniu.

²⁴⁴ 14 straipsnis. Tačiau pagal susitariančiosios valstybės, kurioje yra naujoji vaiko gyvenamoji vieta, teisę (šiuo atveju susitariančiosios B valstybės teisę) po nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo bus reglamentuojamos priemonių, kurių imtasi susitariančiojoje A valstybėje, „taikymo sąlygos“ (15 straipsnio 3 dalis) – taip pat žr. toliau, **9 skyrių, 9.3–9.8** punktus.

²⁴⁵ Ta nutartis bus pripažinta pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje (pagal 23 straipsnį, jeigu nėra pagrindų, pagal kuriuos būtų nuspręsta jos nepripažinti). Jeigu tos nutarties nesilaikoma, vaiko seneliai iš motinos pusės gali siekti užtikrinti jos vykdymą pagal 26 ir tolesnius straipsnius. Taip pat žr. toliau, **10 skyrių**.

²⁴⁶ Dėl šių reikalavimų žr. pirmiau, **4.26–4.28** punktus.

²⁴⁷ Konvencijos 14 straipsnis ir IV skyrius (aptariami toliau, **10 skyriuje**).

8 (C) pavyzdys

Motina nori iš susitariančiosios A valstybės persikelti į susitariančiąją B valstybę kartu su savo vaikais. Tėvas tam prieštarauja, tačiau motina gauna susitariančiosios A valstybės kompetentingos institucijos²⁴⁸ leidimą persikelti. Kaip šio persikėlimo sąlygą susitariančiosios A valstybės kompetentinga institucija priima nutartį, kuria nustatomos tėvo bendravimo su vaikais sąlygos. Ši nutartis pripažįstama pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje²⁴⁹ ir šios nustatytos bendravimo su vaikais sąlygos tebegalioja po persikėlimo į susitariančiąją B valstybę ir po to, kai vaikai pradeda joje nuolat gyventi, iki tol, kol susitariančiosios B valstybės kompetentinga institucija tas sąlygas pakeičia²⁵⁰.

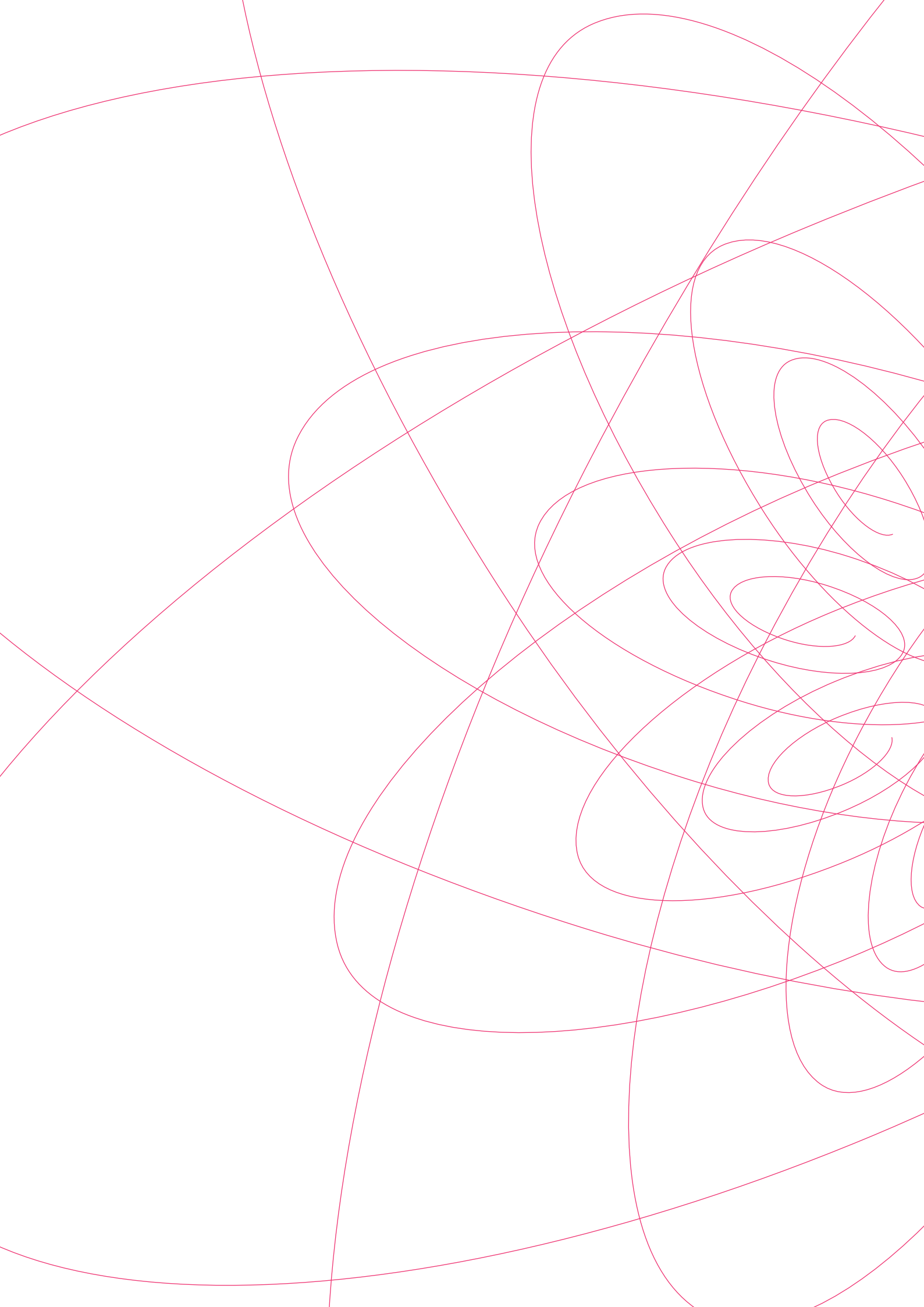
²⁴⁸ Jos jurisdikcija pagrįsta 5 straipsniu.

²⁴⁹ 23 straipsnis.

²⁵⁰ Žr. pirmiau, 238 išnašą dėl tarptautinio persikėlimo. Taip pat žr. pirmiau, 244 išnašą dėl 15 straipsnio 3 dalies, ir toliau, **9 skyriaus 9.3–9.8** punktus.

9

*APSAUGOS PRIEMONĖMS
TAIKYTINA TEISĖ*

A. Apsaugos priemonėms, kurių imasi teisminė arba administracinė institucija, taikytina teisė

a) *Kokią teisę taikys susitariančiosios valstybės institucijos imdamosi vaiko asmens arba turto apsaugai skirtų priemonių?* 15 straipsnio 1 dalis, 15 straipsnio 2 dalis

- 9.1. Susitariančiųjų valstybių institucijos, vykdydamos savo jurisdikciją²⁵¹ imtis vaiko asmens ar turto apsaugai skirtų priemonių, taiko „savo teisę“ (15 straipsnio 1 dalis), t. y. savo nacionalinę, vidaus teisę²⁵². Ši taisyklė taikoma nepriklausomai nuo to, kokių pagrindų pagal Konvenciją grindžiama jurisdikcija. Ši taisyklė naudinga tuo, kad susitariančiųjų valstybių institucijos taiko tą teisę, kurią geriausiai išmano²⁵³.
- 9.2. Tačiau 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta šios bendros taisyklės išimtis. 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu to reikia vaiko asmens ar turto apsaugai, institucijos gali išimties tvarka: 1) taikyti ar 2) atsižvelgti į kitos valstybės, su kuria esama padėtis yra artimai susijusi, teisę. Kadangi ši nuostata yra bendrosios taisyklės išimtis, ją „nereikėtų naudotis per lengvai“²⁵⁴. Institucijos turėtų įsitikinti, kad užsienio teisės taikymas arba atsižvelgimas į ją tikrai atitinka vaiko interesus²⁵⁵.

9 (A) pavyzdys

Mergaitė gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo motina ir reguliariai bendrauja su tėvu. Motina nori su šiuo vaiku persikelti į susitariančiąją B valstybę, tačiau tėvas tam prieštarauja. Motina paprašo leidimo persikelti. Institucija, priimanti sprendimą šiuo klausimu, duoda leidimą persikelti ir nori priimti nutartį dėl vaiko globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su juo teisių po persikėlimo. Nors šiuo atveju taikytina teisė yra susitariančiosios A valstybės teisė²⁵⁶, institucija atkreipia dėmesį į tai, kad susitariančiojoje B valstybėje sprendžiant vaikų globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su jais teisių klausimus vartojama kitokia terminija negu susitariančiojoje A valstybėje. Pagal 15 straipsnio 2 dalį susitariančiosios A valstybės institucija turi teisę atsižvelgti į susitariančiosios B valstybės teisę ir gali apsvarstyti galimybę suformuluoti savo nutartį taip, kad ji atitiktų susitariančiojoje B valstybėje įprastą terminiją²⁵⁷.

²⁵¹ Reikėtų pažymėti, kad 15 straipsnio 1 dalyje minimos institucijos, vykdančios savo jurisdikciją „pagal [Konvencijos] II skyriaus nuostatas“. Tačiau 15 straipsnio nereikėtų aiškinti siaurai. Pavyzdžiui, kai taikoma 52 straipsnio 2 dalis ir susitariančiosios valstybės susitaria dėl taisyklių, taikomų jurisdikcijai dėl vaikų, nuolat gyvenančių tose susitariančiosiose valstybėse (pvz., ES valstybėms narėms, išskyrus Daniją, taikomas reglamentas „Briuselis IIa“), jeigu jurisdikcija vykdoma pagal tą susitarimą, tačiau jurisdikcijos pagrindas, kuriuo remiamasi, yra nustatytas Konvencijos II skyriuje, turėtų būti taikomas Konvencijos 15 straipsnis. Vengiant Konvencijos nuostatas dėl to aiškinti pažodžiui ir pernelyg siaurai, padedama siekti vieno iš pagrindinių Konvencijos tikslų, kuris išreikštas jos preambulos trečioje pastraipoje: „išvengti <...> teisės sistemų prieštaravimų, susijusių su <...> taikytina teise“.

²⁵² 21 straipsnyje aiškiai nustatyta, kad ši vidaus teisė yra valstybėje galiojanti teisė, išskyrus jos tarptautinės privatinės teisės nuostatas (t. y. *renvoi* principas netaikytinas). Taip pat žr. toliau, **9.23–9.24** punktus.

²⁵³ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 86 punktą.

²⁵⁴ Ten pat, 89 punktą.

²⁵⁵ Ten pat: „ši dalis yra nuostata dėl išimties, daromos remiantis ne artumo principu (glaudžiausiu ryšiu), o vaiko interesais“.

²⁵⁶ 15 straipsnio 1 dalis.

²⁵⁷ Išsamesnį tarptautinio persikėlimo aptarimą žr. toliau, **13.23–13.27** punktuose.

b) Kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta perkeliama iš vienos susitariančiosios valstybės į kitą, kokia teisė taikoma apsaugos priemonės „taikymo sąlygoms“ naujojoje vaiko gyvenamojoje vietoje, kai tos priemonės imtasi ankstesnėje vaiko gyvenamojoje vietoje²⁵⁸?

15 straipsnio 3 dalis

- 9.3. Šiame vadove jau aptarėme, kad po to, kai pakeičiama nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kitos institucijos turi jurisdikciją imtis to vaiko apsaugos priemonių²⁵⁹, tačiau pakeitus nuolatinę gyvenamąją vietą tebetaikomos apsaugos priemonės, kurių jau imtasi dėl to vaiko²⁶⁰. Vis dėlto minėtomis nuostatomis nėra atsakyta į klausimą, pagal kokią teisę nustatomos apsaugos priemonės, kuri tebetaikoma, „taikymo sąlygos“ susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta.
- 9.4. Į šį klausimą atsakyta 15 straipsnio 3 dalyje: joje nustatyta, kad šiomis aplinkybėmis apsaugos priemonės „taikymo sąlygos“ bus nustatytos pagal tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra **naujoji** nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisę.
- 9.5. Apsaugos priemonių „taikymo sąlygos“ nėra apibrėžtos Konvencijoje. Tačiau Aiškinamojoje ataskaitoje aiškiai nurodyta²⁶¹, kad „taikymo sąlygos“ reiškia tai, kaip apsaugos priemonė turi būti **vykdoma** susitariančiojoje valstybėje, į kurią persikėlė vaikas.
- 9.6. Aiškinamojoje ataskaitoje paminėta, kad yra sunku nustatyti ribą tarp pačios apsaugos priemonės (t. y. priemonės, kuri tebebus taikoma pagal 14 straipsnį) ir tos priemonės „taikymo sąlygų“ (kurias nustatys susitariančioji valstybė, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, taigi jos galės būti keičiamos, pagal 15 straipsnio 3 dalį)²⁶². Pavyzdžiui, jeigu apsaugos priemonė yra globėjo paskyrimas vaikui, tačiau tas globėjas privalo prašyti teismo leidimo atlikti tam tikrus veiksmus pagal pradinę apsaugos priemonę, ar tas reikalavimas gauti leidimą imtis veiksmų yra pačios priemonės dalis, ar tos priemonės „taikymo sąlyga“, taigi gali būti pakeista vaikui persikėlus gyventi į kitą vietą? Be to, jeigu yra nustatyta, kad apsaugos priemonė bus taikoma iki vaikui sukaks 18 metų, tačiau naujojoje nuolatinėje gyvenamojoje vietoje ta priemonė nustotų galioti vaikui sukačius 16 metų, ar tos priemonės galiojimo trukmė yra neatsiejama pačios priemonės dalis, ar jos „taikymo sąlyga“²⁶³?
- 9.7. Aiškinamojoje ataskaitoje nurodyta, kad į tokius klausimus galima atsakyti tik kiekvienu konkrečiu atveju²⁶⁴. Galiausiai, jeigu atrodo, kad priemonės neįmanoma vykdyti toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra **naujoji** nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, arba tam trukdo priemonės „taikymo sąlygos“ joje, šios susitariančiosios valstybės institucijos gali manyti, kad reikia tą priemonę pritaikyti arba imtis naujos priemonės (ir turi jurisdikciją tai daryti, nes toje susitariančiojoje valstybėje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, pagal 5 straipsnį). Tokiomis aplinkybėmis Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo gali būti ypač svarbios

²⁵⁸ Kadangi tokia apsaugos priemonė tebegalioja (pagal 14 straipsnį) susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra **naujoji** nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta – žr. pirmiau, **8 skyrių**.

²⁵⁹ 5 straipsnio 2 dalis – žr. pirmiau, **4 skyrių, 4.8–4.11** punktus.

²⁶⁰ 14 straipsnis – žr. pirmiau, **8 skyrių**.

²⁶¹ *Op. cit.* 19 išnašoje, 90 punkte, 15 straipsnio 3 dalis palyginta su 17 straipsniu dėl tėvų pareigų (žr. toliau, **9.16** punktą) ir nustatyta, kad „priemonė, kurios imtasi iki atitinkamo pakeitimo, tebetaikoma ir po to pakeitimo, tačiau tai, kaip ji „vykdoma“, po to pakeitimo nustatoma pagal tos valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę“.

²⁶² Aiškinamosios ataskaitos 91 punktas.

²⁶³ Ten pat.

²⁶⁴ Ten pat.

užtikrinant, kad nebūtų iš esmės prarasta vaiko apsauga, kurios siekta pradine apsaugos priemone.²⁶⁵

- 9.8. Reikėtų pažymėti, kad 15 straipsnio 3 dalis netaikoma, jeigu vaikas įgyja naują nuolatinę gyvenamąją vietą **ne susitariančiojoje** valstybėje. Šiuo atveju tos ne susitariančiosios valstybės tarptautinės privatinės teisės vidaus nuostatos būtų taikomos nustatant, ar apsaugos priemonę galima pripažinti toje valstybėje ir kokiomis sąlygomis ji gali būti taikoma.²⁶⁶

9 (B) pavyzdys

Du vaikai yra paimti į valstybinę globos instituciją susitariančiojoje A valstybėje, nes jų tėvas atlieka laisvės atėmimo bausmę, o motina vartoja narkotikus. Abu tėvai tebepalaiko tvirtus santykius su savo vaikais, o motina sėkmingai baigia gydymo nuo narkomanijos programą. Ta valstybinė globos institucija bendradarbiauja su motina siekdama grąžinti vaikus jos globai. Po to, kai tėvas paleidžiamas iš kalėjimo, šeima nori persikelti į susitariančiąją B valstybę ir ten pradėti naują gyvenimą. Susitariančiosios A valstybės institucijos nori leisti jiems persikelti, tačiau tik su sąlyga, kad vaikai ir po persikėlimo į užsienį bus valstybės institucijos prižiūrimi. Taigi, susitariančiosios A valstybės kompetentingos institucijos per susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą susisiečia su susitariančiosios B valstybės kompetentingomis institucijomis (pagal 30 straipsnį). Jos įsitikina, kad vaikai galės būti prižiūrimi susitariančiosios B valstybės institucijų. Taigi, susitariančioji A valstybė nutaria, kad vaikus galima palikti tėvų globai, su sąlyga, kad valstybės institucija prižiūrės, kaip tėvai jais rūpinasi. Šis nutarimas dėl jų globos priežiūros, priimtas pagal susitariančiosios A valstybės teisę, tebegalioja ir šeimai persikėlus į kitą vietą²⁶⁷, tačiau šios priemonės taikymo sąlygos bus nustatytos pagal susitariančiosios B valstybės nacionalinę teisę²⁶⁸.

Kaip galimų priemonės taikymo sąlygų skirtumų tarp abiejų valstybių pavyzdį galima paminėti atvejį, kai susitariančiosios A valstybės institucija turi įgaliojimus bet kuriuo metu be perspėjimo atvykti į šeimos namus, o susitariančiosios B valstybės institucija gali tik reikalauti, kad tėvai sutiktų reguliariai susitikti su jos pareigūnais²⁶⁹. Jeigu atrodo, kad priemonės, kurios ėmėsi susitariančiosios A valstybės institucijos, neįmanoma taikyti susitariančiojoje B valstybėje arba jos taikymui yra kliūčių, susitariančiosios B valstybės institucijos gali imtis naujos priemonės²⁷⁰.

²⁶⁵ Pavyzdžiui, jeigu susitariančioji valstybė, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, gauna prašymą pritaikyti apsaugos priemonę, kurios imtasi anksčiau, ji gali prašyti susitariančiosios valstybės, kurioje anksčiau buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, suteikti informaciją apie to vaiko padėtį, dėl kurios buvo imtasi tos priemonės, ir kokio konkretaus tikslo ta priemonė siekta (pvz., galima remtis 34 straipsniu; žr. toliau, **10 skyrių**, kuriame išsamiai aptariamos Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo). Tai gali būti naudinga šiai susitariančiajai valstybei, kuriai tenka pareiga pasiekti rezultatą, atitinkantį pradinės apsaugos priemonės paskirtį.

²⁶⁶ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 92 punktą.

²⁶⁷ 14 straipsnis – žr. pirmiau, **8 skyrių**. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad Aiškinamosios ataskaitos 83 punkte numatyta, jog tokio pobūdžio priemonė būtų toliau taikoma pagal 14 straipsnį, nes nacionalinė apsaugos institucija gali vykdyti savo įgaliojimus tik savo valstybės teritorijoje, o 14 straipsnyje konkrečiai nustatyta, kad priemonės tebegalioja „pagal jose nustatytas sąlygas“. Toks 14 straipsnio aiškinimas atrodo labai siauras ir „pagal jos sąlygas“ šiomis aplinkybėmis būtų galima tikslingai išaiškinti taip, kad tokia priemonė būtų tebetaikoma pagal jos pačios sąlygas, jeigu tos šeimos ar vaiko priežiūra, kurią vykdo viešoji (valstybės) institucija, galėtų būti tęsiama ir toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią persikelta.

²⁶⁸ 15 straipsnio 3 dalis – žr. pirmiau, **9.3–9.8** punktus.

²⁶⁹ Šiomis aplinkybėmis reikėtų glaudžiai bendradarbiauti ir palaikyti ryšius tarp abiejų susitariančiųjų valstybių institucijų **dar prieš tai**, kai susitariančioji A valstybė leidžia šeimai persikelti, siekiant užtikrinti, kad būtų pasikeista visa svarbia informacija apie tą šeimą ir kad tinkama šeimos priežiūra būtų tęsiama susitariančiojoje B valstybėje.

²⁷⁰ Kaip susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos – pagal 5 straipsnį. Dėl bendradarbiavimo mechanizmų pagal Konvenciją, kuriais būtų galima pasinaudoti šiomis aplinkybėmis, taikymo žr. pirmiau, 265 išnaša.

B. Teisė, taikytina tėvų pareigoms, kai dėl jų nėra buvę jokio teismo ar administracinės institucijos įsikišimo

a) *Kokia teisė taikoma tėvų pareigų nustatymui arba panaikinimui, kuris įvyksta be jokio teismo ar administracinės institucijos įsikišimo?*

16 straipsnio 1 dalis, 16 straipsnio 2 dalis

- 9.9. Tėvų pareigų nustatymas arba panaikinimas pagal teisę, be teismo ar administracinės institucijos įsikišimo, yra reglamentuojamas tos valstybės²⁷¹, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisės.²⁷²
- 9.10. Kai kuriais atvejais tėvų pareigų nustatymas arba panaikinimas gali būti atliktas susitarimu arba vienašališku aktu, dėl kurio taip pat nereikia teismo ar administracinių institucijų įsikišimo. Tokiam tėvų pareigų nustatymui arba panaikinimui taikytina teisė yra valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta **tuo metu, kai įsiteisėja susitarimas ar vienašališkas aktas**²⁷³, teisė. Tokio vienašališko akto, kuriuo nustatomos tėvų pareigos, pavyzdžiu gali būti testamentas arba paskutinio likusio gyvo iš vaiko tėvų prieš mirtį išreikštas noras paskirti vaikui globėją²⁷⁴.
- 9.11. Reikėtų pažymėti, kad tėvų pareigų nustatymas arba panaikinimas susitarimu ar vienašališku aktu turi būti patikrintas arba patvirtintas teismo ar administracinės institucijos; šis patikrinimas arba patvirtinimas bus laikomas „apsaugos priemone“, kurios turi imtis institucijos, turinčios jurisdikciją pagal Konvencijos II skyriaus nuostatas, taikydamos teisę, kuri nustatyta Konvencijos 15 straipsnyje²⁷⁵. Tačiau jeigu teismo ar administracinės institucijos įsikišimas yra vien pasyvaus pobūdžio veiksmas, t. y. tik pareiškimo, susitarimo ar vienašališko akto užregistravimas, niekaip nekontroliuojant to dalyko esmės, tai neturėtų būti laikoma įsikišimu, prilygstančiu „apsaugos priemonei“, ir tėvų pareigų nustatymui vis vien taikytinas 16 straipsnis, laikant, kad jos nustatomos „be teismo ar administracinės institucijos įsikišimo“.²⁷⁶

9 (C) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje gyvenanti nesusituokusi pora išsiskiria prieš gimstant jų vaikui. Tėvas persikelia į susitariančiąją B valstybę, kurioje dirba. Pagal susitariančiosios B valstybės teisę nesusituokęs tėvas savaime neįgyja tėvų pareigų vaikui, tam vaikui gimus. Pagal susitariančiosios A valstybės teisę, priešingai, nesusituokęs tėvas įgyja tėvų pareigas iškart, kai tik vaikas gimsta.

Gimus vaikui, klausimas, ar tėvas turi tėvų pareigas tam vaikui, sprendžiamas pagal tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisę²⁷⁷, šiuo atveju – pagal susitariančiosios A valstybės teisę. Taigi, tėvas savaime įgyja tėvų pareigas savo vaikui pagal šios valstybės teisę²⁷⁸.

²⁷¹ Tai nebūtinai yra 1996 m. Konvencijos susitariančioji valstybė, nes jos 20 straipsnyje nustatyta, kad III skyriaus nuostatos dėl taikytinos teisės taikomos net tuo atveju, kai pagal jas nustatyta teisė yra ne susitariančiosios valstybės teisė (t. y. jos yra visuotinės). Žr. toliau, 9.22 punktą.

²⁷² 16 straipsnio 1 dalis.

²⁷³ 16 straipsnio 2 dalis.

²⁷⁴ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 103 punktą.

²⁷⁵ Ten pat.

²⁷⁶ Ten pat, 98 punktas.

²⁷⁷ 16 straipsnio 1 dalis. Taip būtų ir tuo atveju, jeigu vaikas nuolat gyventų **ne susitariančiojoje A** valstybėje: žr. 20 straipsnį ir toliau, 9.22 punktą.

²⁷⁸ Šiuo atveju tėvo turimų tėvų pareigų **vykdymas** taip pat bus reglamentuojamas susitariančiosios A valstybės teisės (17 straipsnis). Taip pat žr. toliau, 9.16 punktą.

9 (D) pavyzdys

Paauglys gyvena A valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė, su savo tėvu ir pamote. Šios ne susitariančiosios valstybės teisėje nustatyta, kad tėvų pareigos pagal teisę suteikiamos tėvui, bet ne pamotei. Tačiau pagal A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, teisę tėvams, turintiems tėvų pareigas, leidžiama sudaryti oficialų susitarimą pasidalyti tėvų pareigas su tam tikrais kitais asmenimis, neprašant valstybės institucijų sutikimo. Tėvas ir pamotė yra sudarę tokį oficialų susitarimą pagal A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, teisę.

Per kelionę užsienyje į vasaros stovyklą susitariančiojoje B valstybėje paauglys yra policijos sulaikomas dėl grafičių piešimo ir traukiniui padarytų nuostolių. Jo tėvai kviečiami atvykti į šios valstybės jaunimo bylų teismą. Pagal susitariančiosios B valstybės teisę asmenys, turintys tėvų pareigas vaikams, yra finansiškai atsakingi už bet kokią savo vaikų padarytą žalą.

Pagal 16 straipsnį susitariančioji B valstybė taikys ne susitariančiosios valstybės – A valstybės (kurioje yra nuolatinė paauglio gyvenamoji vieta) – teisę sprendama klausimą, kas turi tėvų pareigas (įgytas pagal teisę, sudarius susitarimą) tam paaugliui.

Kadangi ir tėvas, ir pamotė turi tėvų pareigas tam paaugliui pagal A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, teisę, jie abu bus finansiškai atsakingi už paauglio veiksmus susitariančiojoje B valstybėje.

b) Kaip keičiasi tėvų pareigų nustatymas arba panaikinimas, kai pakeičiama nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta?

16 straipsnio 3 dalis, 16 straipsnio 4 dalis

- 9.12. Tėvų pareigos, turimos pagal tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisę, išlieka ir po to, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į kitą valstybę²⁷⁹. Taip yra net ir tuo atveju, jeigu valstybė, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, nesuteiktų tėvų pareigų tokiomis pačiomis aplinkybėmis²⁸⁰.
- 9.13. Tėvų pareigų priskyrimas pagal teisę tokiam asmeniui, kuris tų pareigų dar neturi, yra reglamentuojamas valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisės²⁸¹.
- 9.14. Šių taisyklių paskirtis yra užtikrinti tėvų ir vaikų santykių tęstinumą²⁸². Šių taisyklių taikymo rezultatas yra toks, kad vien dėl nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo asmuo negali savaime **netekti tėvų pareigų** vaikui, tačiau kitas asmuo gali **įgyti** tėvų pareigas vaikui.
- 9.15. Kelių tėvų pareigų turėtojų buvimas vienu metu (taip gali atsitikti dėl šių nuostatų taikymo) gali būti sėkmingas tik tuo atveju, jei tie tėvų pareigų turėtojai apskritai gerai sutaria tarpusavyje²⁸³. Jeigu jie nesutaria, tai galima išspręsti taikant priemonę, kurią taikyti vienas arba keli iš jų prašo jurisdikciją turinčios kompetentingos institucijos (žr. pirmiau, **4 skyrių**)²⁸⁴.

²⁷⁹ 16 straipsnio 3 dalis.

²⁸⁰ Taip yra ir tuo atveju, kai vaikas persikelia iš **ne susitariančiosios** valstybės į susitariančiąją valstybę: žr. 20 straipsnį ir toliau, **9.22** punktą.

²⁸¹ 16 straipsnio 4 dalis.

²⁸² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 105–107 punktus.

²⁸³ Ten pat, 108 punktas.

²⁸⁴ Ten pat.

9 (E) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje gimsta vaikas; šioje valstybėje pagal teisę tėvų pareigas tam vaikui turi abu nesusituokę jo tėvai. Motina su vaiku persikelia į susitariančiąją B valstybę, pagal kurios teisę nesusituokęs tėvas gali įgyti tėvų pareigas tik teismo nutartimi. Tėvų pareigos, tėvo įgytos susitariančiojoje A valstybėje pagal jos teisę, išlieka ir po persikėlimo²⁸⁵.

9 (F) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje gimsta mergaitė. Netrukus po jos gimimo tėvai nutraukia santuoką. Pagal susitariančiosios A valstybės teisę abu tėvai išlaiko tėvų pareigas vaikui ir po santuokos nutraukimo. Po dvejų metų motina susituokia dar kartą. Naujoji sutuoktinių pora su šiuo vaiku persikelia gyventi į susitariančiąją B valstybę. Susitariančiojoje B valstybėje galioja taisyklė, kad patėvis arba pamotė pagal teisę turi tėvų pareigas savo poaikiams. Šiuo atveju po to, kai vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą susitariančiojoje B valstybėje, tėvų pareigas jam turi trys asmenys: motina, tėvas ir patėvis²⁸⁶.

9 (G) pavyzdys

Vaikas gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo tėvu ir jo antrąja žmona, savo pamote. Vaiko motina ir tėvas susitaria, kad pamotė turėtų turėti tėvų pareigas tam vaikui. Pagal susitariančiosios A valstybės teisę tėvai gali raštu suteikti tėvų pareigas patėviui arba pamotei. Tokiam susitarimui nereikia jokio valstybės institucijos sutikimo, tačiau jį būtina užregistruoti atitinkamoje ministerijoje. Motina, tėvas ir pamotė tinkamai užregistruoja savo susitarimą.

Po metų tėvas ir pamotė su vaiku iš susitariančiosios A valstybės persikelia į susitariančiąją B valstybę. Pagal susitariančiosios B valstybės teisę patėvis ar pamotė negali įgyti tėvų pareigų vaikui be teismo nutarties.

Kadangi sudarant šių šalių susitarimą susitariančiojoje A valstybėje nereikėjo teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo (žr. pirmiau, 9.11 punktą), taikoma 16 straipsnio 2 dalis, taigi tėvų pareigų suteikimas pamotei yra reglamentuojamas valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena tuo metu, kai sudarytas susitarimas (t. y. tuo metu, kai susitarimas užregistruotas), teisės. Tuo metu, kai tas susitarimas buvo užregistruotas, vaikas nuolat gyveno susitariančiojoje A valstybėje, todėl šis klausimas sprendžiamas pagal susitariančiosios A valstybės teisę.

16 straipsnio 3 dalimi užtikrinama, kad pamotė tebeturėtų tėvų pareigas susitariančiojoje B valstybėje.

c) Kokia teisė taikoma tėvų pareigų vykdymui?
17 straipsnis

9.16. Pirmiau aptartos taisyklės taikomos tėvų pareigų **nustatymui** arba **panaikinimui**, tačiau tėvų pareigų **vykdymas** yra visada reglamentuojamas tos valstybės, kurioje yra **dabartinė** nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisės.

9 (H) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje tėvų pareigų turėtojas turi gauti visų kitų tėvų pareigų turėtojų sutikimą, kad vaikui būtų atlikta neskubi chirurginė procedūra. Jeigu vaikas dabar nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje, tokį sutikimą gauti būtina, net jeigu vaikas anksčiau nuolat gyveno susitariančiojoje B valstybėje, kurioje iš pradžių buvo nustatytos tėvų pareigos tam vaikui ir kurioje tokio reikalavimo nebuvo.

²⁸⁵ 16 straipsnio 3 dalis.

²⁸⁶ 16 straipsnio 4 dalis.

d) Tėvų pareigų pakeitimas arba panaikinimas apsaugos priemonėmis, kurių imasi teisminės arba administracinės institucijos
18 straipsnis

- 9.17. Pirmesniuose punktuose išdėstytos taisyklės dėl taikytinos teisės, kai tėvų pareigos nustatomos arba panaikinamos be teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo, tačiau šiomis taisyklėmis nedraudžiama atitinkamai teisminei ar administracinei institucijai imtis priemonių, kuriomis tėvų pareigos būtų pakeistos arba panaikintos.
- 9.18. Susitariančiosios valstybės teisminės ar administracinės institucijos taikoma priemonė, kuria tėvų pareigos panaikinamos arba pakeičiamos, yra vaiko asmens apsaugai skirta priemonė, įeinanti į Konvencijos materialinę taikymo sritį, todėl jos imantis turėtų būti laikomasi Konvencijos taisyklių dėl jurisdikcijos ir taikytinos teisės.

9 (I) pavyzdys

Nesusituokusi pora su savo vaiku nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Susitariančiosios A valstybės teisėje yra nustatyta, kad tokiu atveju tik motina pagal teisę turi tėvų pareigas vaikui. Šeima persikelia į susitariančiąją B valstybę ir pradeda joje nuolat gyventi. Susitariančiosios B valstybės teisėje nustatyta, kad nesusituokęs tėvas taip pat pagal teisę įgyja tėvų pareigas savo vaikui. Taigi, taikant 16 straipsnio 4 dalį užtikrinama, kad pagal teisę suteikiant tėvų pareigas nesusituokusiam tėvui (kuris iki tol tėvų pareigų neturėjo) būtų taikoma susitariančiosios B valstybės (valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta) teisė.

Poros santykiams nutrūkus, tėvai nepajėgia susitarti dėl jokių sprendimų, susijusių su savo vaiku. Nuolatiniai jų ginčai ir santykių įtampa kelia vaikui nerimą, jis jaučiasi blogai. Vaikas neseniai net buvo nusiųstas psichiatro konsultacijai dėl patirto ūmaus streso.

Motina pateikia susitariančiosios B valstybės teismui prašymą, kad būtų panaikintos tėvo turimos tėvų pareigos. Susitariančioji B valstybė turi jurisdikciją nagrinėti šį prašymą, nes šioje susitariančiojoje valstybėje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta²⁸⁷. Sprendžiant tokį ginčą joje paprastai taikoma teismo vietos teisė (lex fori)²⁸⁸. Be to, pagal 18 straipsnį susitariančioji B valstybė gali panaikinti tėvo turimas tėvų pareigas, nors tos pareigos jam buvo suteiktos pagal teisę, taikant Konvencijos 16 straipsnį²⁸⁹.

C. Trečiųjų šalių apsauga
19 straipsnis

- 9.19. Jeigu trečioji šalis sudaro sandorį su asmeniu, kuris pagal valstybės, kurioje tas sandoris sudarytas, teisę būtų įgaliotas veikti kaip teisėtas vaiko atstovas, ši trečioji šalis negali būti laikoma atsakinga vien dėl to, kad tas kitas asmuo neturėjo įgaliojimų veikti kaip teisėtas vaiko atstovas pagal Konvencijos taisyklių nustatytą teisę²⁹⁰.

²⁸⁷ 5 straipsnis.

²⁸⁸ Pagal 15 straipsnio 1 dalį (nebent ji nuspręstų, kad vaiko apsaugos tikslais reikia išimties tvarka taikyti kitos valstybės, su kuria ta padėtis yra artimai susijusi, teisę ar į ją atsižvelgti, pagal 15 straipsnio 2 dalį – taip pat žr. pirmiau, 9.2 punktą).

²⁸⁹ Tačiau galiausiai, ar ji gali tai daryti ir kokiomis aplinkybėmis ji tai **darys**, sprendžiama pagal *lex fori* (15 straipsnio 1 dalis; arba taikant bet kokią kitą teisę išimties tvarka pagal 15 straipsnio 2 dalį).

²⁹⁰ Žr. toliau, 13.80 punktą, kuriame ši nuostata aptariama išsamiau.

- 9.20. Tačiau ši apsauga netaikoma, jeigu trečioji šalis žinojo arba turėjo žinoti, kad tėvų pareigos yra reglamentuojamos tos nustatytos teisės. Be to, apsauga taikoma tik tuo atveju, jeigu sandoris yra sudarytas asmenų, esančių tos pačios valstybės teritorijoje.
- 9.21. Ši taisyklė į Konvenciją įtraukta todėl, kad „nuo tada, kai pagal Konvenciją nuspręsta tuo atveju, kai pakeičiama nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, taikyti principą, pagal kurį išlaikomos tėvų pareigos, suteiktos toje valstybėje, kurioje anksčiau buvo nuolatinė gyvenamoji vieta, pagal jos teisę, kilo rizika trečiosioms šalims, veikiančioms valstybėje, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, suklysti dėl vaiko teisėto atstovo asmens arba jo įgaliojimų“²⁹¹.

D. Bendrosios nuostatos dėl taikytinos teisės

a) **Ar taisyklės dėl taikytinos teisės taikomos net ir tuo atveju, kai nustatyta teisė yra ne susitariančiosios valstybės teisė?** **20 straipsnis**

- 9.22. Taip, Konvencijoje nustatytos taisyklės dėl taikytinos teisės yra visuotinai taikomos – tai reiškia, kad jos taikomos visais atvejais, taip pat tada, kai nustatyta teisė yra ne Konvencijos susitariančiosios valstybės, o kitos valstybės teisė.

9 (J) pavyzdys

Mergaitė su savo tėvu ir pamote gyvena A valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė. Pagal šios ne susitariančiosios A valstybės teisę, tėvui ir pamotei susituokus, pamotė savaime įgijo tėvų pareigas šiam vaikui.

Tėvui pasiūlomas naujas darbas susitariančiojoje B valstybėje ir šeima persikelia gyventi į šią susitariančiąją valstybę. Pagal susitariančiosios B valstybės teisę pamotė nebūtų savaime įgijusi tėvų pareigų vien todėl, kad susituokė su vaiko tėvu.

Tačiau, taikant Konvencijos 16 straipsnio 3 dalį ir 20 straipsnį, pamotės turimos tėvų pareigos, jai suteiktos pagal A valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, teisę, bus išlaikytos ir tada, kai nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta bus perkelta į susitariančiąją B valstybę.

b) **Ar nuoroda į kitos valstybės teisę yra nuoroda ir į ir tos kitos valstybės tarptautinės privatinės teisės nuostatas?** **21 straipsnis**

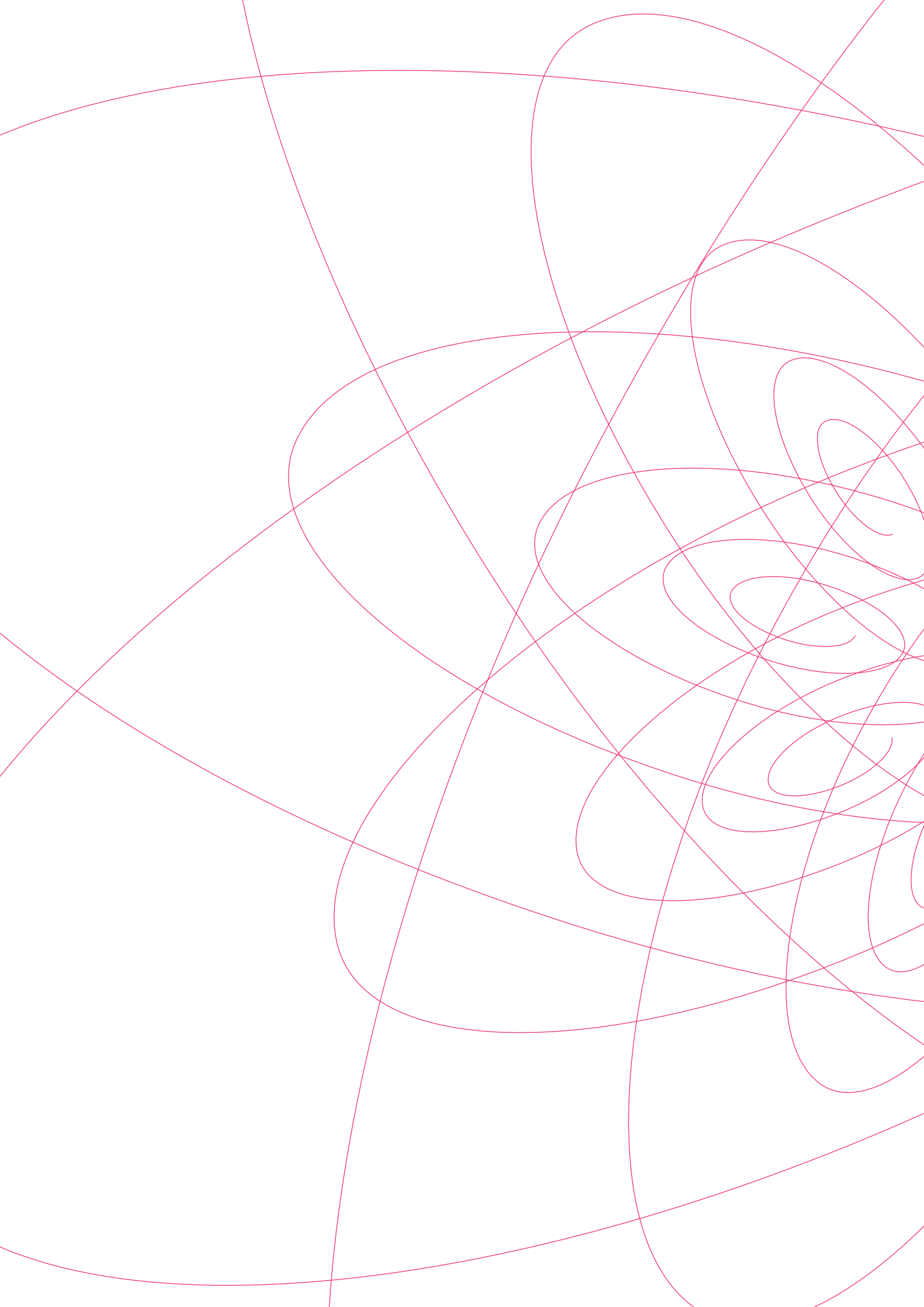
- 9.23. Ne, 21 straipsnyje aiškiai nustatyta, kad *renvoi* principas netaikomas. Tai reiškia, kad kai daroma nuoroda į kitos valstybės teisę, turimi omenyje tik tos valstybės vidaus įstatymai, o ne jos tarptautinės privatinės teisės nuostatos.
- 9.24. Ši taisyklė turi vieną išimtį tuo atveju, kai pagal 16 straipsnį taikytina teisė yra ne susitariančiosios valstybės teisė. Šiuo atveju, jeigu tos valstybės tarptautinės privatinės teisės taisyklėmis nustatyta, kad taikytina kitos valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė ir kuri taikytų savo taisyklės, teisė, taikoma pastarosios valstybės teisė. Tačiau jeigu antroji valstybė, kuri nėra susitariančioji valstybė, savo teisės **netaikytų**, tokiu atveju būtų taikoma pagal 16 straipsnį nustatyta teisė. Tokia tvarka nustatyta siekiant nesikišti į tarptautinės privatinės teisės nuostatų taikymą tarp valstybių, kurios nėra susitariančiosios valstybės.

c) *Ar yra tokių aplinkybių, kuriomis nereikėtų taikyti pagal 1996 m. Konvencijos taisykles nustatytos teisės?*
22 straipsnis

- 9.25. 22 straipsnyje nustatyta išimtis dėl viešosios tvarkos. Tai reiškia, kad jeigu pagal pirmiau aprašytas taisykles nustatytos teisės taikymas aiškiai prieštarautų susitariančiosios valstybės viešajai tvarkai, tos valstybės institucijos, atsižvelgdamos į vaiko interesus, gali atsisakyti ją taikyti.
- 9.26. Reikėtų pažymėti, kad dėl viešosios tvarkos atsisakyti taikyti nustatytą teisę galima tik atsižvelgiant į vaiko interesus.

10

*APSAUGOS PRIEMONĖS
PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS*

A. Kada apsaugos priemonė, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus pripažinta kitoje susitariančiojoje valstybėje?

23 straipsnis

- 10.1. Apsaugos priemonės, kurių imasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus pripažintos pagal teisę visose kitose susitariančiosiose valstybėse²⁹². Pripažinimas „pagal teisę“ reiškia, kad nereikia pradėti proceso siekiant, kad priemonė būtų pripažinta prašomojoje susitariančiojoje valstybėje²⁹³ ir joje būtų patirtas jos poveikis.
- 10.2. Tačiau siekiant priemonės pripažinimo gali reikėti prašomojoje susitariančiojoje valstybėje pateikti įrodymų, kad tos priemonės imtasi. Kad biurokratinės kliūtys netrukdytų apsaugoti vaikų, Konvencijoje jokių formalių reikalavimų dėl to nenustatyta. Paprastai pakanka pateikti dokumentą, kuriame raštu išdėstyta atitinkama priemonė²⁹⁴. Tačiau tam tikromis aplinkybėmis ir ypač skubos atvejais tos susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi atitinkamos priemonės, institucijos gali telefonu pranešti prašomajai susitariančiajai valstybei apie tą priemonę²⁹⁵. Tokiomis aplinkybėmis gali būti pravartu kuo greičiau pridėti rašytinį dokumentą, kuriame būtų įrodyta, kad tos priemonės imtasi²⁹⁶.
- 10.3. Apsaugos priemonės pripažinimo pagal teisę pakanka, kad ta priemonė turėtų poveikį tokiomis aplinkybėmis, kai tos priemonės nuostatų savanoriškai laikomasi arba jai neprieštaraujama²⁹⁷.

10 (A) pavyzdys

Šeima nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Tėvų santykiams nutrūkus, susitariančiosios A valstybės teismas, tėvui sutinkant, vaiko globos teises suteikia tik motinai. Po metų motina su vaiku teisėtai persikelia į susitariančiąją B valstybę. Vaiko globos teisės, kurias turi tik ji viena, bus pripažintos pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje ir jai dėl to nereikės nieko daryti. Jai nereikės prašyti susitariančiosios B valstybės teisminių ar administracinių institucijų pripažinti nutartį dėl jai suteiktų globos teisių.

10 (B) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos paskiria teisėtą atstovą, kuriam paveda valdyti vaiko turtą. Dalis to turto yra susitariančiojoje B valstybėje. Kadangi šio teisėto atstovo paskyrimas pripažįstamas pagal teisę, jis gali susitariančiojoje B valstybėje vaiko vardu sudaryti sandorius ir jam nereikia daugiau nieko daryti, kad jo paskyrimas būtų pripažintas susitariančiojoje B valstybėje²⁹⁸.

²⁹² Tačiau ją pripažinti gali būti atsisakyta, remiantis griežtai nustatytais ir apribotais pagrindais, kurie pirmiau aprašyti **B skirsnys**.

²⁹³ Šiame skyriuje vartojama su „prašomąja susitariančiaja valstybe“ susijusi terminija reiškia tą susitariančiąją valstybę, kurios prašoma pripažinti ir (arba) vykdyti apsaugos priemonę, kurios imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje.

²⁹⁴ Parengtą susitariančiosios valstybės institucijos, kuri priėmė sprendimą dėl tos priemonės.

²⁹⁵ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 120 punktą.

²⁹⁶ Ten pat.

²⁹⁷ Dėl tų atvejų, kai priemonės nuostatų nesilaikoma savanoriškai arba priemonei prieštaraujama, žr. toliau, **D skirsnį** dėl vykdymo užtikrinimo.

²⁹⁸ Šiuo atveju, jeigu susitariančiojoje A valstybėje išduodami pažymėjimai pagal Konvencijos 40 straipsnį, teisėtam atstovui gali būti pravartu gauti tokius pažymėjimus – taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

10 (C) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės miesto gatvėje randama mieganti paauglė. Susitariančiosios A valstybės teismas nutaria, kad ta paauglė turi būti laikinai patikėta valstybės institucijų globai, iki bus išsiaiškinta jos padėtis²⁹⁹. Tačiau paauglė iš tos laikinos globos vietos pabėga; yra žinoma, kad ji keliauja į susitariančiąją B valstybę. Susitariančiosios A valstybės institucijos telefonu susisiečia su susitariančiosios B valstybės institucijomis ir joms praneša apie šį skubos atvejį, kad paauglė yra patekusi į pavojingą padėtį, ir apie priemonę, kurios ėmėsi³⁰⁰. Susitariančiosios A valstybės institucijos patvirtina, kad atsiųs teismo nutartį kiek įmanoma greičiau. Vėliau jos šią nutartį patvirtina telefaksu.

Ši priemonė pripažįstama pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje, ir dėl to nereikia nieko papildomai daryti. Kadangi šios susitariančiosios valstybės glaudžiai bendradarbiauja, susitariančiosios B valstybės institucijos tikisi, kad paauglė atvyks į šią valstybę, ir gali iškart ją perduoti laikinai valstybės globai pagal susitariančiosios A valstybės nustatytą apsaugos priemonę³⁰¹.

B. Kada apsaugos priemonę, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, galima atsisakyti pripažinti kitoje susitariančiojoje valstybėje?

10.4. 23 straipsnio 2 dalyje pateiktas išsamus pagrindų, kuriais remiantis galima atsisakyti pripažinti priemonę, sąrašas. Reikėtų pažymėti, kad pagal 23 straipsnio 2 dalį leidžiama atsisakyti pripažinti priemonę remiantis šiais pagrindais, tačiau to daryti neprivaloma³⁰². Taigi, priemonę **galima** atsisakyti pripažinti tokiomis aplinkybėmis:

a) Priemonės ėmėsi susitariančiosios valstybės institucija, kurios jurisdikcija nebuvo pagrįsta vienu iš 1996 m. Konvencijos 5–14 straipsniuose nustatytų pagrindų³⁰³

10.5. Tai reiškia, kad prašomosios susitariančiosios valstybės institucijos neprivalo pripažinti priemonių, kurių kita susitariančioji valstybė ėmėsi remdamasi savo ne Konvencijos jurisdikcijos taisyklėmis, **jeigu** tos taisyklės neatitinka jurisdikcijos taisyklių, nustatytų Konvencijos II skyriuje.

²⁹⁹ Ši nutartis priimama remiantis Konvencijos 11 straipsniu.

³⁰⁰ Reikėtų pažymėti, kad pagal Konvencijos 36 straipsnį, jeigu susitariančiojoje A valstybėje manoma, kad vaikui „gresia rimtas pavojus“, susitariančiosios A valstybės kompetentingos institucijos, šiuo atveju gavusios informaciją, kad vaiko gyvenamoji vieta yra pakeista (arba bus pakeista) ir (arba) kad vaikas netrukus atvyks į susitariančiąją B valstybę, **privalo** informuoti susitariančiosios B valstybės institucijas apie vaikui gresiantį pavojų ir apie priemones, kurių ėmėsi. Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

³⁰¹ Tada susitariančioji B valstybė, jeigu būtina ir jeigu ji mano, kad tas atvejis skubus, gali imtis bet kokių tolesnių ar kitų būtinų tos paauglės apsaugos priemonių pagal Konvencijos 11 straipsnį. Gali būti patartina toliau glaudžiai bendradarbiauti susitariančiosios B valstybės, susitariančiosios A valstybės ir tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta (jei galima sužinoti, kuri tai valstybė), institucijoms siekiant nustatyti, kuri valstybė turi bendrąją jurisdikciją dėl šios paauglės, kad galėtų imtis ilgalaikių jos apsaugos priemonių. Taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

³⁰² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 121 punktą. Tai reiškia, kad net jeigu yra pagrindas, kuriuo remiantis priemonės galima nepripažinti pagal 23 straipsnio 2 dalį, susitariančioji valstybė vis vien gali nuspręsti tą apsaugos priemonę pripažinti.

³⁰³ 23 straipsnio 2 dalies a punktas. Šis punktas reiškia, kad institucija, kurios prašoma pripažinti priemonę, turi įgaliojimą dėl to patikrinti institucijos, kuri ėmėsi tos priemonės, jurisdikciją, tačiau atlikdama šį tikrinimą ji privalo remtis nustatytais faktais, kuriais institucija, kuri ėmėsi tos priemonės, pagrindė savo jurisdikciją (žr. 25 straipsnį ir toliau, **10.14** punktą).

b) Priemonės imtasi (išskyrus skubos atvejus) per teismo ar administracinį procesą, nesuteikęs vaikui galimybės būti išklausytam ir pažeidžiant pagrindinius prašomosios susitariančiosios valstybės principus³⁰⁴

10.6. Konvencija nesiekia pakeisti nacionalinių procesinių taisyklių dėl vaikų išklausymo ir ši nuostata taikoma taip, kad prašomoji susitariančioji valstybė galėtų užtikrinti, jog pripažįstant kitos susitariančiosios valstybės sprendimą jos pačios pagrindiniai principai dėl to nebūtų pažeisti. Šiai nuostatai turi įtakos JT Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnis, kuriame nustatyta vaiko teisė būti išklausytam per jam svarbius procesus. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad tuo remiantis galima atsisakyti pripažinti priemonę tik tada, kai vaiko neišklausymas prieštarautų prašomosios susitariančiosios valstybės **pagrindiniams principams**.

10.7. Šis atsisakymo pripažinti priemonę pagrindimas netinka skubos atvejais, nes pripažinta, kad tokiais aplinkybėmis „procedūrinius tinkamo teisinio proceso reikalavimus reikėtų aiškinti lanksčiau“³⁰⁵.

c) Priemonės buvo imtasi (išskyrus skubos atvejus) nesuteikęs asmeniui, tvirtinančiam, kad ta priemone pažeidžiamos jo turimos tėvų pareigos, galimybės būti išklausytam³⁰⁶

10.8. Atsisakymas pripažinti priemonę remiantis šiuo pagrindu yra pagrįstas pagarba bet kurio asmens, kurio turimos tėvų pareigos pažeidžiamos tokia priemone, teisei į tinkamą procesą ir teisingas procedūras.

d) Priemonės pripažinimas aiškiai prieštarauja prašomosios susitariančiosios valstybės viešajai tvarkai, atsižvelgiant į vaiko interesus³⁰⁷

10.9. Atsisakymas pripažinti priemonę dėl viešosios tvarkos yra standartinė tarptautinės privatinės teisės nuostata, tačiau šia išimtimi dėl viešosios tvarkos apskritai retai naudojama tarptautinėje privatinėje teisėje ir pagal Hagos konvencijas tarptautinės šeimos teisės srityje.

10.10. Pagal šią konvenciją, kaip ir pagal kitas tarptautinės šeimos teisės srities Hagos konvencijas, šia priemonių pripažinimo išimtimi galima pasinaudoti tik tada, kai priemonės pripažinimas „**aiškiai prieštarauja**“ viešajai tvarkai. Be to, svarstant, ar reikėtų remtis šiuo pagrindu, būtina atsižvelgti į vaiko interesus³⁰⁸.

³⁰⁴ 23 straipsnio 2 dalies b punktas.

³⁰⁵ Aiškinamosios ataskaitos 123 punktas. Taip pat žr. 2011 m. Specialiosios komisijos posėdžio (I dalies) išvadų ir rekomendacijų 50 punktą (šis dokumentas pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, žr. nuorodą pirmiau, 16 išnašoje).

³⁰⁶ 23 straipsnio 2 dalies c punktas; pavyzdžiui, jeigu kompetentinga institucija, remdamasi Konvencijos 18 straipsniu, panaikino asmens turimas tėvų pareigas jo neišklausiusi, tas asmuo gali, argumentuodamas tuo, kad taip pažeistos jo turimos tėvų pareigos, paprieštarauti tos priemonės pripažinimui kitoje susitariančiojoje valstybėje.

³⁰⁷ 23 straipsnio 2 dalies d punktas.

³⁰⁸ Kaip ir pagal 1993 m. Hagos konvenciją dėl tarptautinio įvaikinimo.

e) Priemonė yra nesuderinama su vėlesne priemone, kurios imasi valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė ir kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kai ši vėlesnė priemonė atitinka pripažinimo prašomojoje susitariančiojoje valstybėje reikalavimus³⁰⁹

10.11. Pagal šį pagrindą, kuriuo remiantis gali būti atsisakyta pripažinti priemonę, pirmenybė teikiama vėlesnei priemonei, kurios imasi **ne susitariančiosios** valstybės institucijos, kai tos priemonės imasi pagal pagrindinį Konvencijoje nustatytą jurisdikcijos principą (t. y. toje ne susitariančiojoje valstybėje yra vaiko **nuolatinė gyvenamoji vieta**).

10.12. Priemonė, kurios ėmėsi ta valstybė, kuri nėra susitariančioji valstybė ir kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, turi būti pradėta taikyti vėliau negu priimtas susitariančiosios valstybės sprendimas, kurį pripažinti atsisakoma. Ją taip pat turi būti galima pripažinti prašomojoje susitariančiojoje valstybėje.

f) Nesilaikoma 33 straipsnyje nustatytos procedūros³¹⁰

10.13. 33 straipsnyje nustatyta procedūra yra vaikų įkurdinimo užsienyje procedūra. Pagal šią procedūrą yra privalomas bendradarbiavimas tarp visų susijusių susitariančiųjų valstybių institucijų; ji aptariama toliau, **11.13–11.17** punktuose³¹¹.

10.14. Reikėtų pažymėti, kad sprendamos, ar yra pagrindas atsisakyti pripažinti priemonę, prašomosios susitariančiosios valstybės institucijos privalo laikytis nustatytų faktų, kuriais atitinkama institucija toje valstybėje, kurioje imasi priemonės, pagrindė savo jurisdikciją³¹². Pavyzdžiui, jeigu jos jurisdikcija buvo pagrįsta nuolatine gyvenamąja vieta, prašomoji susitariančioji valstybė negali patikrinti nustatytų faktų, kuriais ta institucija, kuri ėmėsi apsaugos priemonės, pagrindė savo atliktą nuolatinės gyvenamosios vietos vertinimą. Panašiai ir tada, kai jurisdikcijos pagrindas yra preliminarus vaiko interesų vertinimas³¹³, prašomosios susitariančiosios valstybės institucija privalo remtis šiuo vertinimu. Todėl teisminėms arba administracinėms institucijoms, kurios imasi apsaugos priemonių pagal Konvenciją, vertėtų, kai tik įmanoma, aiškiai išdėstyti nustatytus faktus, kuriais pagrįsta jų jurisdikcija.

10.15. Priimtas sprendimas taip pat neturi būti peržiūrėtas iš esmės, tikrintina tik tai, kas būtina siekiant nustatyti, ar yra pagrindas atsisakyti jį pripažinti³¹⁴.

10 (D) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės ne Konvencijos taisyklėse dėl jurisdikcijos yra nustatyta, kad kai vaikas nuolat negyvena susitariančiojoje valstybėje, tačiau yra susitariančiosios A valstybės pilietis, susitariančiosios A valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis to vaiko apsaugos priemonių³¹⁵. Taigi, susitariančiosios A valstybės institucijos priima nutartį dėl vaiko, kuris yra susitariančiosios A valstybės pilietis, tačiau nuolat gyvena B valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė. Nors susitariančioji A valstybė turi teisę imtis

³⁰⁹ 23 straipsnio 2 dalies e punktas.

³¹⁰ 23 straipsnio 2 dalies f punktas.

³¹¹ Žr. toliau, **11.1** ir **13.31–13.42** punktus.

³¹² 25 straipsnis.

³¹³ Žr., pvz., 8 straipsnio 4 dalį, 9 straipsnio 1 dalį ir 10 straipsnio 1 dalies b punktą. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 131 punktą.

³¹⁴ 27 straipsnis.

³¹⁵ Akivaizdu, kad susitariančiosios A valstybės institucijos negalėtų, remdamosi šiuo pagrindu, vykdyti jurisdikcijos dėl vaiko, kuris nuolat gyvena kitoje **susitariančiojoje** valstybėje – žr. pirmiau, **3.11–3.13** punktus.

šios apsaugos priemonės³¹⁶, susitariančiosios C valstybės (ar bet kurios kitos susitariančiosios valstybės) institucijos gali atsisakyti ją pripažinti, nes ji buvo priimta remiantis jurisdikcijos pagrindu ne pagal Konvenciją³¹⁷.

10 (E) pavyzdys

11 metų amžiaus vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos priima nutartį, kuria apribojamas to vaiko bendravimas su tėvu, gyvenančiu susitariančiojoje B valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos, imdamosi šios apsaugos priemonės, dėl jos neatsiklausia paties vaiko; socialinis darbuotojas kalbasi tik su vaiko tėvais, tačiau vaiko nestebi ir su juo nesikalba. Susitariančiosios B valstybės Konstitucijoje yra nuostata dėl vaikų teisių, pagal kurią su vaikais turi būti tariamasi ir būtina juos išklaudyti priimant jiems svarbius sprendimus, jeigu jie yra pakankamo amžiaus ir pakankamai subrendę. Susitariančiosios B valstybės institucijos nustato, kad vaikas yra pakankamo amžiaus, pakankamai subrendęs ir pagal šios valstybės Konstitucijos taisykles, priimant tokį sprendimą, derėjo jį išklaudyti. Taigi, institucijos gali atsisakyti pripažinti priemonę, kurios imtasi susitariančiojoje A valstybėje, argumentuodamos tuo, kad vaikui nebuvo suteikta galimybės būti išklaudytam, taip pažeidžiant susitariančiosios B valstybės pagrindinius proceso principus³¹⁸.

10 (F) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės institucijos priima nutartį, kuria panaikinamos motinos turimos tėvų pareigos dviem jos vaikams. Tuo metu, kai priimtas šis sprendimas, motina buvo susitariančiojoje B valstybėje ir jai nebuvo suteikta galimybės būti išklaudytai prieš jį priimant, todėl šį sprendimą gali būti atsisakyta pripažinti visose kitose susitariančiosiose valstybėse³¹⁹.

10 (G) pavyzdys

Mergaitė su savo motina nuolat gyvena susitariančiojoje B valstybėje. Jos tėvas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Tėvai nusprendžia nutraukti santuoką susitariančiojoje A valstybėje ir sutinka, kad susitariančiosios A valstybės teismai išspręstų visus su vaiko globos teisėmis susijusius klausimus³²⁰. Per santuokos nutraukimo procesą susitariančiosios A valstybės teismas nusprendžia panaikinti tėvo turimas tėvų pareigas ir visiškai neleisti tėvui toliau bendrauti su vaiku vien dėl to, kad santuoka nutrūko dėl tėvo kaltės. Ši priemonė negali būti pripažinta susitariančiojoje B valstybėje todėl, kad priemonės, kuri nėra pagrįsta vaiko interesų vertinimu, pripažinimas aiškiai prieštarautų susitariančiosios B valstybės viešajai tvarkai, atsižvelgiant į vaiko interesus³²¹.

10 (H) pavyzdys

Šeima nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Nutrūkus tėvų santuokai, motina su vaiku, tėvui sutikus, grįžta į B valstybę, kurios piliečiai jie yra ir kuri nėra susitariančioji valstybė. Tėvai sutaria, kad susitariančiosios A valstybės institucijos, kurios nagrinėja jų santuokos nutraukimo bylą, turėtų taip pat išspręsti su vaiko globos teisėmis susijusius klausimus³²². Susitariančiosios A valstybės teismas nutaria, kad abu tėvai turi turėti vaiko globos teises ir kad vaikas su kiekvienu iš tėvų turėtų praleisti po maždaug tiek pat laiko.

³¹⁶ Žr. pirmiau, **3.11–3.13** punktus.

³¹⁷ 23 straipsnio 2 dalies a punktas.

³¹⁸ 23 straipsnio 2 dalies b punktas (ir tai nebuvo skubos atvejis).

³¹⁹ 23 straipsnio 2 dalies c punktas (jeigu tos priemonės imtasi ne skubos atveju).

³²⁰ 10 straipsnis – žr. pirmiau, **4 skyrių**.

³²¹ 23 straipsnio 2 dalies d punktas; šiomis aplinkybėmis, jeigu susitariančiosios B valstybės institucijos atsisako pripažinti priemonę, tėvas galėtų prašyti susitariančiojoje B valstybėje imtis vaiko apsaugos priemonių (be kita ko, dėl globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku teisių), nes susitariančioji B valstybė yra ta susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta (5 straipsnis).

³²² 10 straipsnis – žr. pirmiau, **4 skyrių**.

Po dvejų metų, kadangi šio susitarimo nebesilaikoma, B valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, institucijos priima nutartį, pagal kurią vaiko globos teises turi tik motina, o tėvui paliekamos tik ribotos teisės bendrauti su vaiku.

Tada motina su vaiku persikelia į susitariančiąją C valstybę. Tėvas pateikia prašymą (pagal Konvencijos 24 straipsnį³²³), kad susitariančiosios A valstybės nutartis būtų pripažinta susitariančiojoje C valstybėje. Susitariančiosios C valstybės teisėje nustatyta, kad ji pripažįsta ir ne susitariančiųjų valstybių sprendimus, jeigu jie atitinka tam tikrus kriterijus. Šis B valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, sprendimas atitinka tuos kriterijus. Taigi, susitariančioji C valstybė gali atsisakyti pripažinti susitariančiosios A valstybės institucijų sprendimą remdamasi tuo, kad jis nesuderinamas su vėlesniu B valstybės, ne susitariančiosios valstybės, priimtu sprendimu³²⁴.

C. Kaip asmuo gali būti tikras, kad sprendimas bus pripažintas kitoje susitariančiojoje valstybėje („išankstinis pripažinimas“³²⁵)? 24 straipsnis

- 10.16. Jei gali kilti kokia nors abejonė dėl to, ar apsaugos priemonė, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus pripažinta pagal teisę kitoje susitariančiojoje valstybėje, tą klausimą gali reikėti išspręsti taikant Konvencijos 24 straipsnyje nustatytą mechanizmą.
- 10.17. Kadangi kitų susitariančiųjų valstybių priemonės pripažįstamos pagal teisę, galimas ginčas dėl to, ar yra koks nors pagrindas, kuriuo remiantis priemonės reikėtų nepripažinti, gali būti išspręstas tik tuo metu, kai ta priemone siekiama pasinaudoti. Kai sprendimo dėl to, ar nutartis gali būti pripažinta, reikia laukti iki to momento, gali būti patirta nepatogumų ir sunkumų; įvairūs asmenys gali turėti pagrįstą interesą, kad būtų išsklaidytos bet kokios galimos abejonės dėl priemonės pripažinimo. Todėl suinteresuotas asmuo gali prašyti susitariančiosios valstybės kompetentingos institucijos priimti sprendimą dėl priemonių, kurių imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, pripažinimo.
- 10.18. 24 straipsniu gali pasinaudoti, pavyzdžiui, vienas iš tėvų, kurio vaikas persikelia gyventi į kitą susitariančiąją valstybę, arba vienas iš tėvų, kurio vaikas trumpam išvyksta į kitą susitariančiąją valstybę su kitu iš tėvų³²⁶.
- 10.19. Pagal šią procedūrą galima priimti sprendimą dėl apsaugos **priemonių** pripažinimo arba nepripažinimo. Tai reiškia, kad negalima gauti pareiškimo dėl tėvų pareigų nustatymo arba panaikinimo, kuris įvyko be teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo (pvz., pagal 16 straipsnio 3 arba 4 dalį, po nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo)³²⁷.
- 10.20. Procedūra, kuria galima naudotis siekiant, kad būtų priimtas toks sprendimas, turi būti nustatyta pagal prašomosios susitariančiosios valstybės teisę.³²⁸

³²³ Žr. toliau, **10.16–10.21** punktus.

³²⁴ 23 straipsnio 2 dalies e punktas.

³²⁵ Dėl naudojimosi „išankstiniu pripažinimu“ tarptautinėse bylose dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais žr. toliau, **13.19–13.22** punktus.

³²⁶ Žr. ten pat.

³²⁷ Taip pat žr. pirmiau, **9 skyriaus B skirsnį**, ir Aiškinamosios ataskaitos 129 punktą, kuriame nurodyta, kad pagal 24 straipsnį „daroma prielaida, jog sprendimas yra priimtas, kad būtų galima jį taikyti“.

³²⁸ Ten pat, 130 punktas.

- 10.21. Siekiant veiksmingai įgyvendinti Konvencijos 24 straipsnį, paprastai reikia, kad susitariančioji valstybė paskirtų ir aiškiai nurodytų kompetentingą instituciją arba institucijas, kurios svarstys apsaugos priemonių „išankstinio pripažinimo“ prašymus³²⁹.

10 (I) pavyzdys

Trys vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Jų motina nori kartu su jais persikelti į susitariančiąją B valstybę. Tėvas šiam persikėlimui neprieštarauja su sąlyga, kad galės toliau bendrauti su vaikais. Susitariančiojoje A valstybėje jis gauna teismo nutartį, kad vaikai didelę savo atostogų dalį praleis su juo. Tėvas nerimauja, kad motina po persikėlimo nesilaikys šios tvarkos, ir nori įsitikinti, kad susitariančiosios B valstybės institucijos šią teismo nutartį pripažins. Pagal 24 straipsnį tėvas gali susitariančiai B valstybei pateikti prašymą nustatyti, ar joje bus pripažinta ta nutartis, prieš motinos persikėlimą su vaikais į susitariančiąją B valstybę. Jeigu bus nuspręsta, kad nutartis bus pripažinta, visi suinteresuotieji asmenys žinos, kad pripažintas sprendimas galės būti paskelbtas vykdytinu arba užregistruotas vykdyti³³⁰ ir vykdomas pagal susitariančiosios B valstybės teisę, jeigu motina savo noru nesutiks jo laikytis³³¹. Jeigu bus nuspręsta, kad nutartis nebus pripažinta³³², tėvas apie tai sužinos dar prieš persikėlimą ir galės imtis veiksmų ištaisyti bet kokią pradinės susitariančiojoje A valstybėje teismo priimtos nutarties trūkumą, kad ji būtų pripažinta susitariančiojoje B valstybėje³³³.

D. Kada apsaugos priemonė, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, bus vykdoma kitoje susitariančiojoje valstybėje?

26 ir 28 straipsniai

- 10.22. Jeigu apsaugos priemonės, kurios imtasi vienoje susitariančiojoje valstybėje, nuostatų nesilaikoma kitoje susitariančiojoje valstybėje, gali reikėti pradėti jos vykdymo užtikrinimo toje susitariančiojoje valstybėje procedūrą³³⁴.
- 10.23. Pagal Konvencijoje nustatytą procedūrą suinteresuotoji šalis turi šiomis aplinkybėmis prašyti, kad apsaugos priemonė būtų paskelbta vykdytina arba užregistruota vykdyti prašomojoje susitariančiojoje valstybėje pagal tos valstybės teisės nustatytą procedūrą³³⁵.
- 10.24. Skelbiant priemonę vykdytina arba ją registruojant turi būti taikoma paprasta ir greita procedūra³³⁶. Svarbu tai, kad prašomoji susitariančioji valstybė gali atsisakyti priemonę paskelbti vykdytina arba ją užregistruoti tik remdamasi tais priemonės nepripažinimo pagrindais, kurie išvardyti pirmiau³³⁷.

³²⁹ 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) svarstyta galimybė šiuo tikslu įtraukti specialią taisyklę į įgyvendinimo teisės aktus. Dėl to žr. toliau IV skyriuje pridėtą „Įgyvendinimo kontrolinį sąrašą“.

³³⁰ 26 straipsnis.

³³¹ 28 straipsnis, taip pat žr. toliau, **D skirsnį**.

³³² 23 straipsnio 2 dalis.

³³³ Bendradarbiavimas šiuo klausimu tarp dalyvaujančių susitariančiųjų valstybių centrinių įstaigų arba dalyvaujančių sprendimus priimančių institucijų (pvz., palaikant tiesioginius teismų ryšius) gali būti naudingas siekiant efektyviai ištaisyti bet kokią nutarties trūkumą, kad būtų užtikrintas jos pripažinimas prašomojoje susitariančiojoje valstybėje – taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

³³⁴ 26 straipsnis.

³³⁵ 26 straipsnio 1 dalis.

³³⁶ 26 straipsnio 2 dalis.

³³⁷ 26 straipsnio 3 dalis.

- 10.25. Kai priemonės paskelbiamos vykdytinomis arba užregistruojamos, jos turi būti vykdomos prašomojoje susitariančiojoje valstybėje taip, tarsi jų būtų imtasi tos valstybės institucijų³³⁸.
- 10.26. Priemonė turi būti vykdoma pagal prašomosios susitariančiosios valstybės teisę ir tokiu mastu, kuris yra nustatytas šios teisės, atsižvelgiant į vaiko interesus³³⁹. Nuostata „tokiu mastu, kurį nustato [vykdančiosios susitariančiosios valstybės] teisė“ yra pripažinimas, kad susitariančiosiose valstybėse galioja skirtingi vidaus įstatymai dėl vykdymo užtikrinimo. Priemonė gali būti vykdoma tik tiek, kiek leidžiama pagal jų vidaus įstatymus³⁴⁰.
- 10.27. 28 straipsnyje minimų „vaiko interesų“ nereikėtų suprasti kaip raginimo išsamiau ištirti tą dalyką iš esmės.
- 10.28. Kaip ir tada, kai pripažįstamos apsaugos priemonės (žr. pirmiau, **10.15** punktą), priemonė neturi būti peržiūrima iš esmės, tikrintina tik tai, kas būtina siekiant nustatyti, ar tą priemonę galima paskelbti vykdytina arba užregistruoti vykdyti³⁴¹.

10 (J) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Nutrūkus jo tėvų santykiams, tėvas prašo teismo leidimo persikelti su vaiku į susitariančiąją B valstybę. Teismas duoda leidimą persikelti, tačiau išsamiai nustato vaiko bendravimo su motina tvarką³⁴². Nepaisant to, kai motina atvyksta į susitariančiąją B valstybę, kad galėtų bendrauti su vaiku pagal susitariančiosios A valstybės nutartį, tėvas neleidžia vaikui matytis su motina.

Pagal Konvencijos 26 straipsnį motina gali prašyti susitariančiojoje A valstybėje priimtą nutartį dėl bendravimo su vaiku paskelbti vykdytina arba užregistruoti vykdyti susitariančiojoje B valstybėje³⁴³. Kai ta nutartis bus paskelbta vykdytina arba užregistruota vykdyti susitariančiojoje B valstybėje, ji bus vykdoma susitariančiojoje B valstybėje pagal jos teisę ir tokiu mastu, kokiu yra nustatyta tos teisės, atsižvelgiant į vaiko interesus³⁴⁴.

10 (K) pavyzdys

Motina su vaiku nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje; tėvas nuolat gyvena susitariančiojoje B valstybėje. Tėvams nutraukus santuoką, susitariančiosios A valstybės teismas suteikia motinai vaiko globos teises, o tėvui teisę reguliariai bendrauti su vaiku. Numatyta, kad tėvo bendravimas su vaiku vyks susitariančiojoje B valstybėje. Šis sprendimas bus pripažintas pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje. Tačiau po pirmo bendravimo su vaiku laikotarpio susitariančiojoje B valstybėje tėvas pasilieka vaiką šioje valstybėje ir jo negražina, pažeisdamas susitariančiosios A valstybės

³³⁸ 28 straipsnis.

³³⁹ Ten pat.

³⁴⁰ Pvz., Aiškinamosios ataskaitos 134 punkte pateiktas toks pavyzdys: vaikas, kuris jau yra pakankamai subrendęs, kategoriškai atsisako gyventi su tuo iš tėvų, kuris pagal vaiko apsaugos priemonę paskirtas jo globėju; ataskaitoje rašoma: „Jeigu <...> pagal prašomosios susitariančiosios valstybės vidaus įstatymus tokiu atveju leidžiama teismo ar administracinio sprendimo nevykdyti, ši taisyklė gali būti taikoma ir kitoje susitariančiojoje valstybėje priimtam teismui ar administraciniam sprendimui.“

³⁴¹ 27 straipsnis.

³⁴² Jeigu motina būtų nerimavusi dėl tos nutarties pripažinimo prieš tėvui su vaiku persikeliant į susitariančiąją B valstybę, ji būtų galėjusi prašyti ją pripažinti prieš jiems persikeliant. Žr. pirmiau, **10.16–10.21** punktus.

³⁴³ 26 straipsnis.

³⁴⁴ 28 straipsnis. Reikėtų pažymėti, kad šiuo atveju, jeigu tėvas prašytų susitariančiosios B valstybės institucijų peržiūrėti nutartį dėl bendravimo su vaiku, susitariančiosios B valstybės (tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, pagal 5 straipsnį) institucijos turėtų jurisdikciją išspręsti šį klausimą. Tačiau tokiomis aplinkybėmis susitariančiosios B valstybės institucijos neturėtų skubėti peržiūrėti tos nutarties dėl bendravimo su vaiku – žr. toliau, **13.23–13.27** punktus.

nutartį. Motina gali prašyti, kad susitariančiosios A valstybės sprendimas būtų paskelbtas vykdytinu arba užregistruotas vykdyti susitariančiojoje B valstybėje³⁴⁵. Kai ši nutartis bus paskelbta vykdytina arba užregistruota vykdyti susitariančiojoje B valstybėje, ji ten bus vykdoma pagal susitariančiosios B valstybės teisę ir tokiu mastu, koku yra nustatyta tos teisės, atsižvelgiant į vaiko interesus³⁴⁶.

10 (L) pavyzdys

11 metų amžiaus mergaitė nuolat gyvena susitariančiojoje X valstybėje. Jos tėvas dingo, kai ji buvo dar visai maža, o motina neseniai mirė nuo AIDS. Susitariančiosios X valstybės institucijos nutaria, kad mergaitė turėtų gyventi su savo teta iš motinos pusės, kuri nori ją rūpintis. Po dviejų mėnesių mergaitė vieną dieną po pamokų dingsta. Teta apie tai iškart praneša atitinkamoms tarnyboms. Policija įtaria, kad ją pagrobė gerai žinomas vaikais prekiaujančių nusikaltėlių tinklas ir ji išvežta į susitariančiąją Z valstybę, kurioje mergaitės parduodamos vaikų prostitucijai. Naudojantis centrinės įstaigos pagalba surasti mergaitę³⁴⁷, ji galiausiai surandama susitariančiojoje Z valstybėje. Apsaugos priemonė, kurios imtasi susitariančiojoje X valstybėje, yra pripažįstama pagal teisę susitariančiojoje Z valstybėje, tačiau mergaitė nesutinka bendradarbiauti su institucijomis ir tvirtina, kad gyvena su savo tėvu (vyru, kurį susitariančiosios Z valstybės institucijos įtaria dalyvavimu tame prekybos vaikais tinkle). Susitariančiosios Z valstybės institucijos mano, kad mergaitei gresia tiesioginis pavojus, ir pagal 11 straipsnį imasi priemonių, kad mergaitė būtų paimta laikinai valstybės globai.

Jos teta iš motinos pusės prašo, kad susitariančiojoje X valstybėje priimta nutartis suteikti jai globos teises būtų paskelbta vykdytina. Šis tetos prašymas pateikiamas susitariančiosios Z valstybės institucijoms ir nutartis paskelbiama vykdytina. Nutartis dėl vaiko globos yra vykdoma pagal susitariančiosios Z valstybės teisę ir mergaitė grąžinama savo tetos iš motinos pusės globai susitariančiojoje X valstybėje

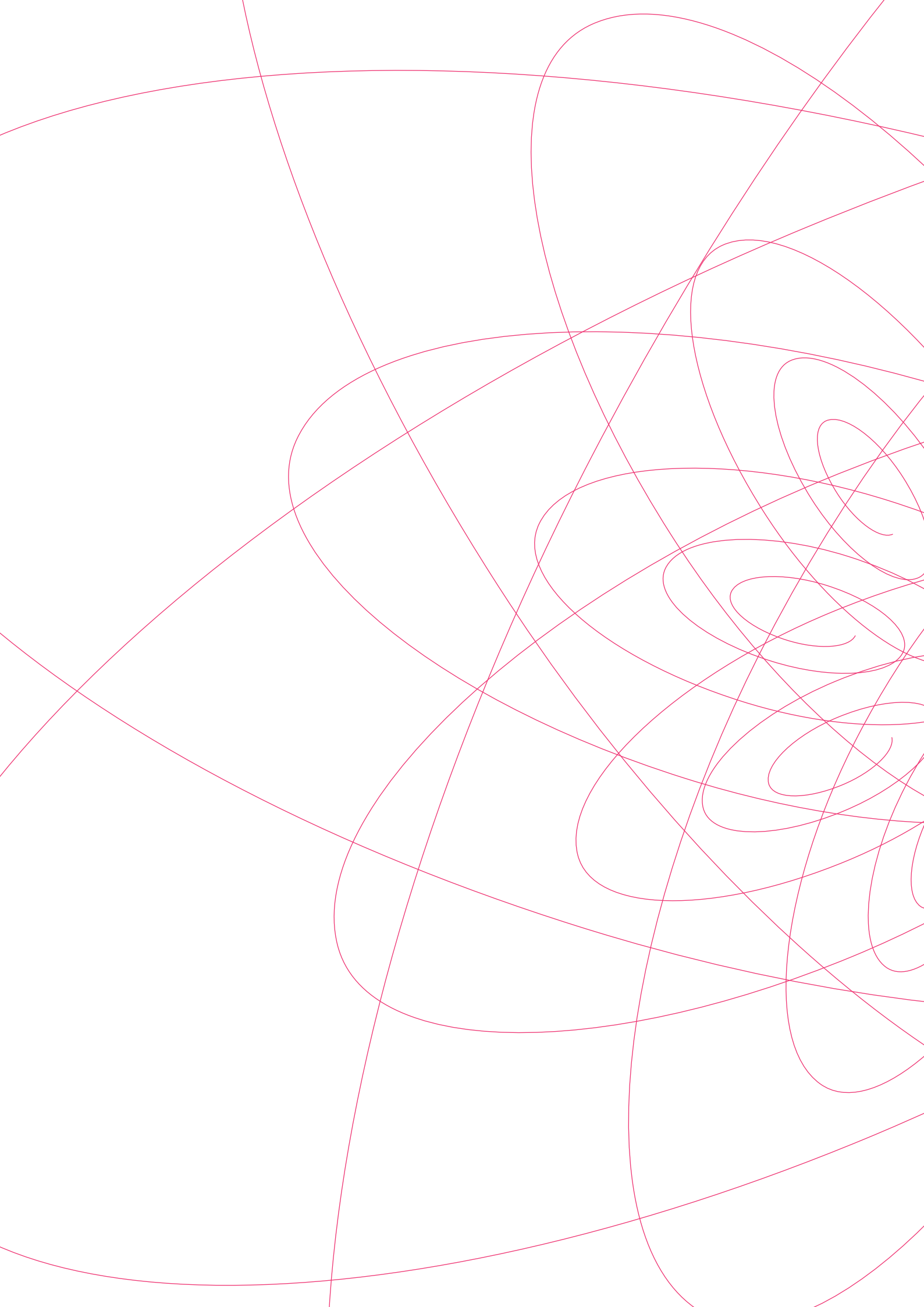
³⁴⁵ Šis pavyzdys yra ypač aktualus, jeigu bylai netaikoma 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo (pvz., todėl, kad ta valstybė nėra 1980 m. Konvencijos susitariančioji valstybė), nes jame parodyta galima teisių gynimo priemonė pagal 1996 m. Konvenciją tokiu vaiko pagrobimo atveju. Tačiau jeigu pagal šį scenarijų abi valstybės būtų 1980 m. Konvencijos (ir 1996 m. Konvencijos) susitariančiosios valstybės, nuo motinos (ir ją konsultuojančių teisininkų) priklausytų, ar ji pradės vaiko grąžinimo procedūrą pagal 1980 m. Konvenciją susitariančiojoje B valstybėje, ar susitariančiosios A valstybės nutarties vykdymo procedūrą pagal 1996 m. Konvenciją toje valstybėje, ar abi procedūras. Priimdama šį sprendimą motina gali atsižvelgti į šiuos aspektus: abiejų procedūrų susitariančiojoje B valstybėje spartą ir teises išlaidas (ir bet kokią galimą teisinę pagalbą) per kiekvieną procedūrą. Išsamesnį tarptautinio vaikų grobimo aptarimą žr. toliau, **13 skyriuje, 13.1–13.14** punktuose.

³⁴⁶ 28 straipsnis.

³⁴⁷ 31 straipsnio c punktas, taip pat žr. toliau, **11 skyrių**.

*CENTRINĖS ĮSTAIGOS IR
BENDRADARBIAVIMAS*

A. Centrinės įstaigos vaidmuo pagal 1996 m. Konvenciją 29–39 straipsniai

- 11.1. Centrinės įstaigos atlieka svarbų vaidmenį 1996 m. Konvenciją taikant praktikoje. Visų pirma, Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo, kurios yra itin svarbios tam, kad Konvencija būtų sėkmingai taikoma (taigi būtų pasiektas Konvencijos tikslas gerinti vaikų apsaugą tarptautinėmis aplinkybėmis), turi būti centrinių įstaigų arba tiesiogiai praktiškai įgyvendinamos, arba taikomos teikiant pagalbą ir lengvinant kitų dalyvių bendradarbiavimą pagal Konvenciją. Todėl kompetentingos, bendradarbiaujančios ir atsakančios tiems, kurie į jas kreipiasi, centrinės įstaigos pagal šią konvenciją yra labai svarbios.
- 11.2. Tačiau tiems, kurie žino apie centrinės įstaigas, paskirtas pagal 1980 m. Konvenciją, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad pagal 1996 m. Konvenciją akcentuojamos kitos centrinių įstaigų funkcijos. Palyginti su centrinių įstaigų pareigomis pagal 1980 m. Konvenciją, pagal 1996 m. Konvenciją yra kur kas mažiau pareigų teikti arba nagrinėti prašymus³⁴⁸. Vietoj to viena pagrindinių centrinių įstaigų užduočių pagal 1996 m. Konvenciją yra lengvinti ryšius ir bendradarbiavimą tarp savo susitariančiųjų valstybių kompetentingų institucijų. Be to, jos atlieka svarbų vaidmenį perduodamos prašymus ir informaciją atitinkamai savo valstybės kompetentingai institucijai ar institucijoms, taip pat perduodamos prašymus ir informaciją kitoms centrinėms įstaigoms³⁴⁹. Be to, kaip aptariama toliau, pagal 1996 m. Konvenciją yra daugiau galimybių kai kurias centrinių įstaigų funkcijas perduoti atlikti kitoms organizacijoms³⁵⁰. Todėl galima teigti, kad centrinė įstaiga pagal 1996 m. Konvenciją dirba lanksčiau negu pagal 1980 m. Konvenciją (tai galima paaiškinti tuo, kad 1996 m. Konvencijos materialinė taikymo sritis yra kur kas platesnė, taigi potencialiai apima kur kas daugiau vaikų³⁵¹).
- 11.3. Tačiau nors centrinių įstaigų vaidmenys pagal abi konvencijas yra šiek tiek skirtingi, reikėtų atidžiai apsvarstyti, ar tose valstybėse, kurios yra abiejų konvencijų šalys, tinka paskirti tą pačią įstaigą centrinei įstaiga pagal abi konvencijas (to priežastys aptariamos toliau, 11.6 punkte).

B. Centrinės įstaigos paskyrimas ir įsteigimas 29 straipsnis

- 11.4. Pagal Konvencijos 29 straipsnį kiekviena susitariančioji valstybė privalo paskirti centrinę įstaigą, kuri atliktų nustatytas tokių įstaigų pareigas pagal Konvenciją.
- 11.5. Jeigu susitariančioji valstybė yra: 1) federacinė valstybė, 2) valstybė, turinti daugiau kaip vieną teisės sistemą, arba 3) valstybė, turinti autonominių teritorinių

³⁴⁸ Žr. 1980 m. Konvencijos 7 ir 21 straipsnius.

³⁴⁹ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 137 punktą, kuriame paaiškinta: „Komisija nutarė, kad kiekvienoje susitariančiojoje valstybėje turėtų būti įsteigta centrinė įstaiga; ji būtų tam tikras pastovus ryšių punktas, į kurį galėtų kreiptis kitų susitariančiųjų valstybių institucijos ir kuris galėtų atsakyti į jų prašymus, tačiau iš esmės neprivalėtų imtis iniciatyvos, neprivalėtų teikti informacijos ar iš anksto koordinuoti priemonių, kurių imamasi (29–32 straipsniai), išskyrus vieną atvejį (33 straipsnis).“

³⁵⁰ Žr., pvz., 31 straipsnį, pagal kurį centrinė įstaiga gali savo pareigas atlikti tiesiogiai arba netiesiogiai, „per valstybės institucijas ar kitokias organizacijas“.

³⁵¹ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 136 punktą, kuriame paaiškinta, kad „Komisijai <...> atrodė naudinga <...> kad centrinei įstaigai būtų pavesta taip bendradarbiauti, tačiau ji taip pat išvelgė per didelio biurokratizmo pavojų, kuris turėtų dvejopą poveikį: ir kliudytų vaikų apsaugai, ir ypač atgrasytų kitas valstybes, kurioms tektų prisiimti šią naštą, nuo būsimos konvencijos ratifikavimo. Pastarąjį pavojų dar labiau didino tai, kad vaikų, kurių apsauga būtų užtikrinama būsima konvencija, skaičius yra nepalyginamai didesnis negu vaikų, kuriems taikomos Konvencijos dėl vaikų grobimo ar tarptautinio įvaikinimo.“

vienetų, ta susitariančioji valstybė gali paskirti daugiau kaip vieną centrinę įstaigą. Pagal šį scenarijų susitariančioji valstybė turi paskirti vieną centrinę įstaigą, kuri priimtų korespondenciją iš užsienio (ir toliau ją perduotų atitinkamai centrinei įstaigai toje valstybėje)³⁵².

- 11.6. Jeigu susitariančioji valstybė yra ir 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo šalis, reikėtų apsvarstyti, ar pagal 1996 m. Konvenciją centrinę įstaigą turėtų tapti ta pati centrinė įstaiga, kuri jau paskirta pagal 1980 m. Konvenciją. Pagal 1980 m. Konvenciją paskirtos centrinės įstaigos įgyta patirtis gali būti iš tiesų naudinga taikant 1996 m. Konvenciją. Be to, byloje dėl tarptautinio vaikų grobimo ir (arba) teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais tarptautinėmis aplinkybėmis dažnai yra sprendžiami klausimai **pagal abi konvencijas**: 1996 m. Konvenciją ir 1980 m. Konvenciją. Todėl dažnai gali reikėti, kad toje pačioje byloje dalyvautų pagal abi konvencijas paskirtos centrinės įstaigos³⁵³. Jeigu šios dvi centrinės įstaigos yra atskiros įstaigos, jos mažų mažiausiai turėtų glaudžiai bendradarbiauti ir gebėti greitai ir efektyviai palaikyti tarpusavio ryšius.
- 11.7. Duomenis apie paskirtą centrinę įstaigą (ir, kai susitariančioji valstybė yra paskyrusi daugiau kaip vieną centrinę įstaigą, apie paskirtą centrinę įstaigą, kuri priims korespondenciją iš užsienio) būtina pranešti Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui³⁵⁴. Ši informacija bus paskelbta Hagos konferencijos svetainėje (< www.hcch.net >, nuoroda *Convention 34 – Authorities*).
- 11.8. 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų I dalyje (*Centrinių įstaigų praktika*)³⁵⁵ nustatyta daug principų ir praktikos normų, kurie yra svarbūs ir pagal 1996 m. Konvenciją. Visų pirma, pagal 1996 m. Konvenciją paskirtoms centrinėms įstaigoms taip pat taikomi „pagrindiniai darbo principai“:
- **Ištekliai ir įgaliojimai**
Centrinėms įstaigoms turi būti suteikta pakankamai įgaliojimų, kvalifikuotų darbuotojų ir tinkamų materialinių išteklių, įskaitant šiuolaikines ryšių priemones, kad jos efektyviai atliktų savo užduotis.
 - **Bendradarbiavimas**
Centrinės įstaigos turėtų veiksmingai bendradarbiauti tarpusavyje ir su kitomis savo susitariančiosios valstybės institucijomis.
 - **Ryšiai**
Centrinės įstaigos turėtų garantuoti, kad su jomis būtų galima lengvai susisiekti, užtikrindamos, kad jų kontaktiniai duomenys būtų atnaujinti, kad komunikacija būtų aiški ir veiksminga, kad į pranešimus, gautus iš kitų centrinių įstaigų ar kitų organizacijų, būtų nedelsiant atsakoma ir, kai įmanoma, būtų naudojamosi sparčiojo ryšio priemonėmis.
 - **Nuoseklumas**
Nagrinėdamos prašymus ir (arba) paraiškas centrinės įstaigos turėtų vadovautis nuosekliu požiūriu.

³⁵² Žr. 29 straipsnio 2 dalį.

³⁵³ Be to, jeigu yra dvi atskiros centrinės įstaigos, kadangi jų funkcijos iš dalies sutampa, jų abiejų darbuotojai turi gerai išmanyti **abi** konvencijas.

³⁵⁴ 45 straipsnio 1 dalis.

³⁵⁵ Naudingos informacijos apie centrinių įstaigų steigimą ir darbą galima rasti Centrinių įstaigų gerosios praktikos vadove (*Guide to Good Practice on Central Authority Practice*, Jordan Publishing, 2003). Jis pateiktas svetainėje < www.hcch.net >, skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*.

- **Greitos procedūros**

Nors greitai imtis veiksmų yra ypač svarbu pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo, centrinės įstaigos turėtų visada stengtis laiku atsakyti į prašymus ir dėl jų imtis veiksmų visais su vaikų apsauga susijusiais atvejais³⁵⁶.

- **Skaidrumas**

Kai centrinės įstaigos privalo teikti su Konvencijos taikymu susijusią informaciją, ši informacija turėtų būti teikiama aiškia ir lengvai suprantama forma, kad būtų naudinga suinteresuotosioms šalims, įskaitant kitas centrines įstaigas ir teismus. Centrinių įstaigų pagal Konvenciją taikomos administracinės procedūros turėtų būti skaidrios, todėl būtina, kad informacija apie tokias procedūras būtų lengvai prieinama suinteresuotosioms šalims.

- **Laipsniškas įgyvendinimas**

Kai centrinės įstaigos įgyja daugiau praktinės Konvencijos taikymo patirties ir daugiau informacijos apie praktiką kitose valstybėse, jos turėtų peržiūrėti ir pakeisti savo procedūras, kad Konvencija būtų geriau taikoma.

11.9. Reikėtų pažymėti, kad susitariančiosios valstybės, siekiančios geriau tarpusavyje taikyti Konvencijos nuostatas dėl bendradarbiavimo (V skyrių), gali sudaryti susitarimus su viena arba keliomis kitomis susitariančiosiomis valstybėmis. Tokį susitarimą sudariusios susitariančiosios valstybės turi perduoti jo kopiją Konvencijos depozitarui³⁵⁷.

C. Kokią pagalbą turi teikti centrinė įstaiga?

30 ir 31 straipsniai

11.10. Centrinės įstaigos pagal Konvenciją atlieka dvi pareigas, kurių negali atlikti jokios kitos organizacijos:

- jos viena su kita bendradarbiauja ir skatina savo valstybių kompetentingų institucijų³⁵⁸ bendradarbiavimą siekiant Konvencijos tikslų³⁵⁹
- ir
- taikant Konvenciją, jos tinkamomis priemonėmis teikia informaciją apie savo valstybės įstatymus ir joje galimas gauti paslaugas, susijusias su vaikų apsauga³⁶⁰.

³⁵⁶ Žr. Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovą (*op. cit.* 216 išnašoje), 5.2 punktą, kuriame pripažinta, kad šiuo atžvilgiu yra skirtumas tarp prašymų dėl vaiko grąžinimo ir prašymų suteikti teisę bendrauti su vaiku, tačiau taip pat patvirtinta, kad bylose dėl teisių bendrauti su vaikais svarbu veikti greitai, ypač kai sutrinkdomi tėvų ir vaiko santykiai ir ypač nagrinėjant tarptautinę bylą, dėl kurios tarptautinio pobūdžio gali pagrįstai reikėti ją išnagrinėti dar greičiau: „Dėl didesnių atstumų ir galimų išlaidų, kai naudojamosi teise bendrauti su vaiku užsienyje, jeigu nėra galimybės greitai kreiptis į teismą, kartais tas iš tėvų, kuris siekia bendrauti su savo vaiku, dėl to gali patirti didelę neteisybę ir jam tai gali daug kainuoti.“

³⁵⁷ 39 straipsnis.

³⁵⁸ Konvencijoje neapibrėžta, kas yra „kompetentinga institucija“, tačiau aišku, kad tai yra institucija, kuri pagal tos susitariančiosios valstybės įstatymus yra kompetentinga atlikti pagal Konvenciją reikalingus veiksmus.

³⁵⁹ 30 straipsnio 1 dalis. Šia bendra ir visa apimančia nuostata centrinėms įstaigoms suteiktas pagrindas bendradarbiauti visada, kai tokiu bendradarbiavimu „siekiama šios Konvencijos tikslų“. Todėl ja galima remtis, kai tam tikroje byloje netinka taikyti jokios konkrečios Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo.

³⁶⁰ 30 straipsnio 2 dalis. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 139 punktą.

11.11. Daugiau konkrečių centrinių įstaigų pareigų nustatyta Konvencijos 31 straipsnyje. Pagal šią nuostatą centrinės įstaigos turi **tiesiogiai ar per valstybės institucijas arba kitas organizacijas** imtis visų tinkamų priemonių:

- lengvinti ryšius ir teikti pagalbą, numatytą Konvencijos 8 ir 9 straipsniuose (jurisdikcijos perdavimo nuostatos³⁶¹) ir V skyriuje (bendradarbiavimo nuostatos)³⁶²;
- tarpininkavimo, taikinimo ar panašiomis priemonėmis padėti susitarti dėl vaiko asmens ar turto apsaugos tokiomis aplinkybėmis, kuriomis taikoma Konvencija³⁶³;
- kitos susitariančiosios valstybės kompetentingos institucijos prašymu padėti nustatyti vaiko buvimo vietą, kai atrodo, kad vaikas gali būti prašomosios valstybės teritorijoje ir jam gali reikėti joje suteikti apsaugą³⁶⁴.

Šias konkrečias užduotis centrinė įstaiga gali atlikti tiesiogiai arba netiesiogiai, „per valstybės institucijas ar kitas organizacijas“³⁶⁵. Konvencijos tekste sąmoningai stengiasi nekonkretizuoti, kokios valstybės institucijos ar kitos organizacijos galėtų atlikti šias užduotis³⁶⁶; taip daryta todėl, kad Konvencijos rengėjai manė, jog plačioje tarptautinės vaikų apsaugos srityje būtų neišmintinga be reikalo riboti, kokio pobūdžio organizacijos galbūt galėtų teikti pagalbą³⁶⁷. Vis dėlto, kaip nurodyta Aiškinamojoje ataskaitoje, nors tinkamumo kriterijus (pvz., akreditavimas) netaikytinas, neatmetama galimybė, kad centrinės įstaigos naudosis neginčijamą kompetenciją šioje srityje turinčių organizacijų, tokių kaip „International Social Service“ (ISS)³⁶⁸, pagalba.

11 (A) pavyzdys

Vaikai su savo motina gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Jų tėvas, gyvenantis susitariančiojoje B valstybėje, nori su vaikais bendrauti. Motina nenori leisti jam bendrauti su vaikais, nes baiminasi, kad jeigu vaikai bendraus su tėvu, jis nesilaikys jokio susitarimo ir, su vaikais pabėgęs, gali nebegrąžinti jų motinai. Tėvas nesutinka, kad motinos baimė yra realiai pagrįsta, tačiau norėtų susitarti dėl jiems abiem priimtino sprendimo, todėl kreipiasi į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą³⁶⁹ norėdamas gauti informacijos apie įstatymus dėl bendravimo su vaikais tvarkos susitariančiojoje A valstybėje ir ypač apie priemones, kurių gali būti imtasi bet kurioje iš šių susitariančiųjų valstybių, siekiant išsklaidyti motinos baimes. Susitariančiosios B valstybės centrinė įstaiga kreipiasi į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą norėdama sužinoti tikslią informaciją apie tos valstybės teisės nuostatas. Abi centrinės įstaigos viena kitai suteikia naudingą bendrą informaciją šiais klausimais ir susitariančiosios B valstybės centrinė įstaiga ją perduoda vaikų tėvui³⁷⁰.

³⁶¹ Žr. pirmiau, 5 skyrių.

³⁶² 31 straipsnio a punktas.

³⁶³ 31 straipsnio b punktas.

³⁶⁴ 31 straipsnio c punktas. Taikant šią nuostatą „turėtų būtų lengviau surasti pagrobtus, pabėgusius ar apskritai į sunkią padėtį patekusius vaikus“: žr. Aiškinamosios ataskaitos 141 punktą. Taip pat žr. toliau, 13.61–13.64 punktus.

³⁶⁵ Plg. su siauriau suformuluota 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo 7 straipsnio nuostata.

³⁶⁶ T. y. nereikalaujama, kad centrinės įstaigos perduotų užduotis tik „tinkamai akredituotoms“ įstaigoms, kaip tai daroma pagal 1993 m. Hagos konvenciją dėl tarptautinio įvaikinimo (1993 m. Konvencijos 9 straipsnis).

³⁶⁷ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 140 punktą.

³⁶⁸ Ten pat.

³⁶⁹ Vaikų tėvas neprivalo kreiptis į centrinę įstaigą toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje gyvena; jis gali, jeigu nori, tiesiogiai kreiptis į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą ir prašyti jos suteikti informaciją.

³⁷⁰ Dėl prevencinių priemonių, kurių šiuo atveju galima imtis siekiant išsklaidyti motinos nuogąstavimus ir neleisti neteisėtai išvežti ar laikyti vaikų, žr. gerosios praktikos vadovą *Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part III – Preventive Measures* (Jordan Publishing, 2003), pateiktą svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*.

Susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga taip pat pasiūlo tarpininkavimą kaip galimą būdą išspręsti šios šeimos problemas ir nurodo, kad gali palengvinti šį procesą susitariančiojoje A valstybėje.

11 (B) pavyzdys

14 metų amžiaus vaikas pabėga iš savo namų susitariančiojoje A valstybėje po ypač žiaurių patyčių mokykloje. Motina, labai dėl jo nerimaudama, kreipiasi į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą. Ji mano, kad jos vaikas galbūt bando nuvykti pas savo draugą susitariančiojoje B valstybėje, tačiau tas draugas praneša, kad berniukas pas jį neatvyko, ir nežino, kur jis yra. Susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga, savo pačios tyrimais siekdama nustatyti, ar vaikas tebėra toje valstybėje, taip pat turėtų kreiptis į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą, kuri tokiu atveju privalėtų padėti (tiesiogiai ar per valstybės institucijas arba kitas organizacijas) nustatyti vaiko buvimo vietą³⁷¹. Kai vaikas surandamas, centrinės įstaigos (ir kitos dalyvaujančios institucijos) palaikydamos tarpusavio ryšius svarsto, ką reikėtų daryti toliau, atsižvelgiant į vaiko interesus (be kita ko, ar susitariančiajai B valstybei reikia imtis būtinų priemonių pagal 11 straipsnį, ar susitariančioji A valstybė gali imtis reikiamų priemonių, kad vaikas būtų nedelsiant grąžintas motinos globai, taip pat reikia pradėti tirti jo padėtį mokykloje ir imtis būtinų priemonių dėl to).

D. Situacijos, kai institucijoms³⁷² yra privaloma bendradarbiauti ar palaikyti ryšius

11.12. Dviem konkrečiais Konvencijoje nustatytais atvejais susitariančiųjų valstybių institucijos turi **pareigą** bendradarbiauti arba palaikyti ryšius. Reikėtų pažymėti, kad tai nebūtinai yra centrinių įstaigų pareigos – šias pareigas turi tos konkrečios institucijos, kurios nori imtis arba ėmėsi (tuo atveju, kai taikomas 36 straipsnis) tam tikros apsaugos priemonės pagal Konvenciją³⁷³. Tačiau numatoma, kad pagal šias nuostatas privalomi ryšiai ir bendradarbiavimas gali būti palaikomi per atitinkamą centrinę įstaigą ar įstaigas arba tai įstaigai (ar įstaigoms) padedant³⁷⁴.

a) Kai institucija planuoja įkurdinti vaiką užsienyje³⁷⁵ **33 straipsnis**

11.13. 33 straipsnyje nustatyta privalomo konsultavimosi procedūra tuo atveju, kai institucija, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos 5–10 straipsnius, planuoja įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar atiduoti *kafalos* arba analogiškos institucijos globai ir tas vaiko įkurdinimas arba atidavimas globai turi būti atliktas kitoje susitariančiojoje valstybėje.³⁷⁶

11.14. Pagal šį scenarijų institucija, planuojanti vaiką įkurdinti arba atiduoti globai, turi pirma pasitarti su tos kitos susitariančiosios valstybės centrine įstaiga ar kita kompetentinga institucija. Ji turi perduoti:

- ataskaitą dėl to vaiko kartu su

³⁷¹ 31 straipsnio c punktas.

³⁷² Šioje antraštėje sąmoningai neminimos centrinės įstaigos – žr. toliau, **11.12** punktą.

³⁷³ Konvencijos 33 straipsnyje minima „institucija, turinti jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius“, o 36 straipsnyje minimos atitinkamos susitariančiosios valstybės „kompetentingos institucijos“. Taigi, abiem atvejais turima omenyje institucija, kuri sprendžia, ar reikia imtis vaiko apsaugos priemonės (arba institucija, kuri tokios priemonės jau ėmėsi, kai taikomas 36 straipsnis).

³⁷⁴ Ypač 33 straipsnyje konkrečiai nurodyta, kad turi būti konsultuojamasi su prašomosios susitariančiosios valstybės „centrine įstaiga ar kita kompetentinga institucija“.

³⁷⁵ Taip pat žr. toliau, **13.31–13.42** punktus.

³⁷⁶ Kurioms apsaugos priemonėms taikomas 33 straipsnis, aptariama toliau, žr. **13.31–13.42** punktus.

- nurodytomis priežastimis, kodėl siūloma jį ten įkurdinti arba atiduoti globai³⁷⁷.

11.15. Kiekviena susitariančioji valstybė gali paskirti³⁷⁸ instituciją, kuriai turėtų būti adresuojami prašymai pagal 33 straipsnį³⁷⁹. Apie bet kokią tokios institucijos paskyrimą būtina pranešti Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui. Nuolatinis biuras paskelbs šią informaciją atitinkamame savo svetainės skyriuje (< www.hcch.net >, nuoroda *Convention 34 – Authorities*). Jei tokia institucija nėra paskirta, pranešimus galima siųsti atitinkamos susitariančiosios valstybės centrinei įstaigai.

11.16. Sprendimo įkurdinti vaiką kitoje susitariančiojoje valstybėje priimti **negalima**, jeigu tos kitos susitariančiosios valstybės centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija nėra sutikusi su tokiu vaiko įkurdinimu ar atidavimu globai, atsižvelgdama į vaiko interesus³⁸⁰.

11.17. Jeigu šios procedūros nesilaikoma, priemonę gali būti atsisakyta pripažinti pagal Konvenciją³⁸¹.

b) Informacijos teikimas, kai vaikui gresia rimtas pavojus ir pakeičiama jo gyvenamoji vieta arba jis yra kitoje valstybėje
36 straipsnis

11.18. Visais atvejais, kai vaikui gresia rimtas pavojus, tos susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi arba ketinama imtis vaiko apsaugos priemonių, kompetentingos institucijos, gavusios informaciją, kad to vaiko gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje arba jis pats dabar yra kitoje valstybėje, tos valstybės institucijoms praneša apie esamą pavojų ir apie priemones, kurių imtasi arba ketinama imtis³⁸².

11.19. Reikėtų pažymėti, kad ši pareiga turima ir tuo atveju, kai vaikas apsigyvena arba tuo metu yra **ne susitariančiojoje** valstybėje.

11.20. Atitinkamos institucijos turi nustatyti, ar tuo konkrečiu atveju vaikui „gresia rimtas pavojus“. Aiškinamojoje ataskaitoje išvardyti šie galimi pavyzdžiai: kai vaikas serga ir jam reikia nuolatinio gydymo, arba kai vaikas patiria narkotikų vartojimo poveikį ar kitą žalingą, pavyzdžiui, sektos įtaką³⁸³. Kiti galimi pavyzdžiai – kai tas asmuo, kuris turi pareigą rūpintis vaiku, yra pirmosios susitariančiosios valstybės institucijų prižiūrimas dėl kaltinimų, kad jis vaikui nesirūpina ar prieš jį smurtauja, arba kai vaikas yra nelydimas nepilnametis³⁸⁴.

³⁷⁷ 33 straipsnio 1 dalis.

³⁷⁸ Jos paskirti neprivaloma, tačiau tai gali padėti efektyviai palaikyti ryšius. Dėl to žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą *Health Services Executive / S.C., A.C.* (byla C-92/12, 2012 m. balandžio 26 d.), kuriame Teismas dėl Reglamento „Briuselis IIa“ 56 straipsnio nusprendė (82 punkte): „Taigi valstybės narės turi numatyti aiškias taisykles ir procedūras reglamento 56 straipsnyje numatytam sutikimui duoti, kad užtikrintų teisinį saugumą ir greitumą. Be kita ko, procedūros turi leisti įkurdinimą svarstančiam teismui nesunkiai nustatyti kompetentingą instituciją, o kompetentingai institucijai per trumpą terminą duoti ar atsisakyti duoti savo sutikimą.“

³⁷⁹ 44 straipsnis. Sprendime *Health Services Executive / S.C., A.C.* (byla C-92/12, 2012 m. balandžio 26 d.) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas patvirtino, kad pagal Reglamentą „Briuselis IIa“ tai turi būti „viešosios teisės reglamentuojama kompetentinga institucija“ (sprendimo 2 punktas). Analogiškai ir 1996 m. Konvencijoje vartojamas terminas „kompetentinga institucija“ reiškia valstybės instituciją.

³⁸⁰ 33 straipsnio 2 dalis.

³⁸¹ 23 straipsnio 2 dalies f punktas, taip pat žr. pirmiau, **10 skyrių** dėl apsaugos priemonių pripažinimo ir vykdymo.

³⁸² 36 straipsnis.

³⁸³ Aiškinamosios ataskaitos 150 punktas.

³⁸⁴ Taip pat žr. toliau, **13.61–13.64** punktus.

- 11.21. Kai atitinkamos institucijos tiksliai nežino, kur yra vaikas, tačiau **įtaria**, kad vaikas apsigyveno arba tuo metu yra kitoje **susitariančiojoje** valstybėje, 31 straipsnio c punktą galima taikyti³⁸⁵ siekiant tiksliai nustatyti vaiko buvimo vietą, kad tą informaciją būtų galima pranešti atitinkamai valstybei pagal 36 straipsnį.
- 11.22. Tačiau reikia pažymėti, kad jeigu institucija mano, jog dėl tokios informacijos perdavimo gali kilti pavojus vaiko asmeniui ar turtui arba rimta grėsmė vaiko šeimos nario laisvei ar gyvybei, institucija tokios informacijos neturi perduoti³⁸⁶.

11 (C) pavyzdys

Vaikų, kurie nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje, tėvai žūsta per nelaimingą atsitikimą. Šie vaikai neturi šeimos narių susitariančiojoje A valstybėje, tačiau jų teta ir dėdė susitariančiojoje B valstybėje nori tapti vaikų globėjais. Susitariančiosios A valstybės institucijos pritaria šiam pasiūlymui. Pagal 33 straipsnį jos kreipiasi į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą ar kitą instituciją ir praneša jai duomenis apie tuos vaikus bei nurodo priežastis, kodėl siūlomas toks jų globos planas. Susitariančiosios B valstybės institucijos apsvarsto siūlomą planą ir padaro išvadą, kad vaikų teta ir dėdė gali jais rūpintis ir kad toks veiksmas atitiktų vaikų interesus. Jos susisieikia su susitariančiosios A valstybės institucijomis ir praneša apie savo sutikimą su siūlomu vaikų globos planu. Tada susitariančiosios A valstybės institucijos priima nutartį vaikus perduoti tetos ir dėdės globai. Ši nutartis pripažįstama pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje.

11 (D) pavyzdys

Vaikas gimsta jaunai nesusituokusiai motinai, kuri nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje (tačiau yra susitariančiosios B valstybės pilietė). Tėvas visiškai nenori turėti jokių ryšių su vaiku, o motina mano esanti per jauna, kad pajėgtų užauginti vaiką. Ji turi vyresnę seserį susitariančiojoje B valstybėje, kuri yra susituokusi ir sutinka kartu su savo vyru globoti tą vaiką pagal kafalos sistemą. Pagal 33 straipsnį susitariančioji A valstybė pasitaria su susitariančiosios B valstybės centrine įstaiga ar kita kompetentinga institucija ir praneša duomenis apie tą vaiką, kartu nurodydama priežastis, kodėl siūloma atiduoti jį tokiai globai. Susitariančioji B valstybė apsvarsto jai praneštus duomenis, ištiria sesers ir jos vyro padėtį ir pritaria siūlomam planui, atsižvelgdama į vaiko interesus. Taigi, susitariančiosios A valstybės institucijos gali priimti nutartį perduoti vaiką jo motinos vyresnės sesers ir jos vyro globai pagal kafalos sistemą. Ši nutartis bus pripažinta pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje.

11 (E) pavyzdys

Šeima gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Iš mokyklos, kurią lanko vaikai, valstybės institucijos gauna pranešimą, kad vaikai dažnai į mokyklą ateina nešvarūs, labai pavargę, sumuštomis rankomis ir kojomis. Tėvai tvirtina, kad vaikai yra išdykę, nenori praustis ar eiti miegoti, o sumušimų patiria „žaisdami grumtynes“. Institucijos atlieka preliminarų tos šeimos tyrimą ir nustato, kad skubių apsaugos priemonių imtis nereikia, tačiau nori toliau atidžiai stebėti tą šeimą ir neatmeta tikimybės, kad ateityje gali reikėti papildomų intervencijų. Tėvai labai sunerimsta, manydami, kad iš jų gali būti atimti vaikai, todėl nutaria pabėgti į kaimyninę susitariančiąją B valstybę, kurioje gyvena jų giminaičiai. Susitariančiosios A valstybės institucijos sužino, kad šeima pabėgo ir kad tėvai galbūt nusprendė nuvykti pas savo giminaičius susitariančiojoje B valstybėje. Taigi, susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga kreipiasi į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą ir paprašo pagalbos nustatyti vaikų buvimo vietą³⁸⁷. Susitariančiosios B valstybės centrinei įstaigai padedant, šeima surandama

³⁸⁵ Žr. pirmiau, **11.11** punktą.

³⁸⁶ 37 straipsnis.

³⁸⁷ 31 straipsnio c punktas.

šioje valstybėje. Susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga gauna savo valstybės kompetentingų institucijų pranešimą, kad vaikams gali gręsti rimtas pavojus dėl netinkamos tėvų priežiūros ir dėl to, kad tų vaikų padėtis nebėra stebima. Todėl susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga mano, kad jos pareiga yra pranešti susitariančiosios B valstybės centrinei įstaigai apie šį atvejį³⁸⁸, apie vaikams gresiantį pavojų ir apie priemones, kurių norėta imtis susitariančiojoje A valstybėje³⁸⁹. Remdamosi šia informacija susitariančiosios B valstybės kompetentingos institucijos nusprendžia, kad tai yra skubos atvejis ir kad pagal 11 straipsnį jos turėtų toliau atidžiai stebėti šią šeimą, kaip tai darė susitariančiosios A valstybės institucijos, siekdamos įvertinti, ar reikia skubiai imtis kokių nors tolesnių būtinų tų vaikų apsaugos priemonių. Tuo tarpu susitariančioji A valstybė nustato, kad tų vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta tebėra susitariančiojoje A valstybėje, todėl ji turi jurisdikciją pagal 5 straipsnį imtis jų apsaugos priemonių. Kompetentinga institucija, atsižvelgdama į savo anksčiau išreikštą susirūpinimą dėl tų vaikų ir į tolesnius jų tėvų veiksmus, nutaria, kad vaikai turi būti nedelsiant grąžinti į susitariančiąją A valstybę ir perduoti laikinai šios valstybės institucijų globai iki bus visiškai iširtos jų aplinkybės. Tokia priemonė bus pripažinta pagal teisę ir galės būti vykdoma susitariančiojoje B valstybėje (taigi, susitariančiosios B valstybės priemonė nebebus taikoma – žr. 11 straipsnio 2 dalį).

11 (F) pavyzdys

Trys vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo motina, kuri serga priklausomybe nuo narkotikų ir alkoholio. Jos būklė neseniai pablogėjo, todėl susitariančiosios A valstybės institucijos priėmė nutartį paimti vaikus iš motinos globos ir perduoti jos globai šeimoje, nes, institucijų manymu, motina tuo metu nepajėgia saugiai jais rūpintis. Tačiau motina pagrobia vaikus iš jų globėjo. Susitariančiosios A valstybės institucijos sužino, kad motina vaikus išvežė į susitariančiąją B valstybę. Pagal 31 straipsnio c punktą jos paprašo susitariančiosios B valstybės centrinės įstaigos pagalbos nustatyti vaikų buvimo vietą. Kai vaikai surandami toje valstybėje, pagal 36 straipsnį susitariančiosios A valstybės institucijos privalo informuoti susitariančiosios B valstybės institucijas apie tiems vaikams gresiantį pavojų ir apie priemones, kurių dėl jų imtasi³⁹⁰. Tada susitariančiosios B valstybės institucijos gali, atsižvelgdamos į šią informaciją, imtis veiksmų ir nedelsdamos užtikrinti tų vaikų saugumą³⁹¹.

Kadangi susitariančiojoje A valstybėje priimta nutartis bus pripažinta pagal teisę ir vykdytina susitariančiojoje B valstybėje³⁹², susitariančiosios A valstybės institucijos turės apsvarstyti, ar jos nori siekti, kad ta priemonė būtų vykdoma ir būtų užtikrintas tų vaikų grąžinimas į globėjo šeimą susitariančiojoje A valstybėje. Tačiau taip pat reikėtų pažymėti, kad jeigu ta nutartimi, kad vaikai turi būti perduoti globai šeimoje, valstybės institucijoms buvo suteiktos tų vaikų globos teisės pagal susitariančiosios A valstybės teisę ir tiek susitariančioji A valstybė, tiek susitariančioji B valstybė taip pat yra 1980 m. Konvencijos šalys, šiuo atveju susitariančioji A valstybė taip pat gali gebėti remtis 1980 m. Konvencija siekdama, kad vaikai būtų į ją būtų grąžinti. Kokia procedūra bus taikoma šiuo atveju, priklausys nuo susitariančiosios A valstybės (susitariančioji A valstybė gali apsvarstyti galimybę patikrinti iš susitariančiosios B valstybės centrinės įstaigos gautą informaciją³⁹³ dėl to, kuri procedūra būtų spartesnė ir ekonomiškai efektyvesnė, taigi remtis vaikų interesais).

³⁸⁸ 36 straipsnis.

³⁸⁹ Prieš perduodama šią informaciją centrinė įstaiga turi įsitikinti, kad tuo atveju netaikytinas 37 straipsnis ir kad dėl tos informacijos perdavimo nekils pavojaus vaiko asmeniui ar turtui ar rimtos grėsmės vaiko šeimos nario laisvei arba gyvybei.

³⁹⁰ Reikėtų pažymėti, kad pagal 37 straipsnį institucijos negali perduoti jokios informacijos, jeigu dėl jos gali kilti pavojus vaiko asmeniui ar turtui ar rimta grėsmė vaiko šeimos nario laisvei arba gyvybei.

³⁹¹ Tai daroma taikant 11 straipsnį.

³⁹² Žr. pirmiau, **10 skyrių** dėl priemonių pripažinimo ir vykdymo, taip pat **8 skyrių** dėl priemonių tašos.

³⁹³ 30 straipsnio 2 dalis.

E. Konkretūs bendradarbiavimo atvejai

11.23. Kartu su pirmiau **C** ir **D skirsnuose** išdėstytais pareigomis Konvencijoje yra nurodyti konkretūs atvejai, kuriais numatomas bendradarbiavimas tarp institucijų³⁹⁴, ir šis bendradarbiavimas gali būti laikomas gerąja praktika, tačiau nėra privalomas. Tai, kad šie konkretūs atvejai nurodyti Konvencijoje, nereiškia, kad negalima bendradarbiauti kitokiomis aplinkybėmis³⁹⁵.

a) *Prašymas, kad kita susitariančioji valstybė praneštų duomenis apie vaiko padėtį arba imtųsi vaiko apsaugos priemonių* **32 straipsnis**

11.24. Susitariančiosios valstybės, su kuria vaikas yra glaudžiai susijęs, centrinės įstaigos ar kitos kompetentingos institucijos pagrįstu prašymu tos susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena ir tuo metu yra, centrinė įstaiga gali tiesiogiai ar per valstybės institucijas arba kitas organizacijas atlikti šias užduotis:

- suteikti duomenų apie vaiko padėtį³⁹⁶;
- prašyti savo valstybės kompetentingos institucijos apsvastyti, ar reikia imtis vaiko asmens arba turto apsaugos priemonių³⁹⁷.

Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- prašymą turi pateikti susitariančiosios valstybės, su kuria vaikas yra „glaudžiai susijęs“, centrinė įstaiga arba kita kompetentinga institucija. Žr. **13 skyrių**, kuriame pateikta pastabų dėl termino „glaudžiai susijęs“;
- prašymas turi būti pagrįstas nurodant jo priežastis (t. y. prašyme turėtų būti išdėstytos priežastys, kodėl jis teikiamas ir kodėl manoma, kad jis būtinas to vaiko apsaugai);
- prašymas turi būti pateiktas susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena ir tuo metu yra, centrinei įstaigai;
- centrinė įstaiga gali pati atlikti prašomą užduotį arba pavesti ją atlikti valstybės institucijai ar kitai organizacijai;
- šia nuostata „prašomajai centrinei įstaigai **leidžiama** atsakyti į tokį prašymą tiesiogiai arba per valstybės institucijas ar kitas organizacijas, tačiau ji to daryti **neprivalo**“³⁹⁸.

b) *Prašymas suteikti vaiko apsaugai svarbios informacijos, kai planuojama imtis apsaugos priemonės* **34 straipsnis**

11.25. Jeigu kompetentinga institucija planuoja imtis apsaugos priemonės ir mano, kad tai būtina dėl to vaiko padėties, ji gali prašyti bet kurios institucijos kitoje susitariančiojoje valstybėje, turinčios vaiko apsaugai svarbios informacijos, tą

³⁹⁴ Kaip pirmiau minėta **C skirsnyje**, šie bendradarbiavimo atvejai nėra vien centrinės įstaigos veiksmai, tačiau numatoma, kad toks bendradarbiavimas gali vykti per centrinės įstaigos arba joms padedant. 34 straipsnio 2 dalyje susitariančiajai valstybei iš tiesų leista pareikšti, kad prašymai pagal 34 straipsnio 1 dalį turi būti jos institucijoms perduodami **tik per jos centrinę įstaigą** (taip pat žr. toliau, **11.25–11.26** punktus).

³⁹⁵ Žr. bendrąją centrinių įstaigų pareigą bendradarbiauti pagal 30 straipsnį, pirmiau aptartą **A skirsnyje**.

³⁹⁶ 32 straipsnio a punktas.

³⁹⁷ 32 straipsnio b punktas. Valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentingos institucijos taip pat gali manyti, kad reikėtų perduoti jurisdikciją pagal Konvencijos 8 straipsnį, ypač jeigu vaikas tuo metu nėra tos kitos valstybės teritorijoje. Žr. pirmiau, **5 skyrių**.

³⁹⁸ Aiškinamosios ataskaitos 142 punktas (paryškinta mūsų).

informaciją suteikti.

- 11.26. Susitariančioji valstybė gali pareikšti, kad tokie prašymai turi būti jos institucijoms perduodami tik per jos centrinę įstaigą.

Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- šį informacijos prašymą galima pateikti tik jeigu kompetentinga institucija:
 - svarsto galimybę imtis vaiko apsaugos priemonės
 - ir
 - mano, kad tokį prašymą būtina pateikti dėl vaiko padėties.
 Prašančioji institucija turės apsvarstyti pastarąją sąlygą ir savo pateikiamame prašymo pagrindime įrodyti, kad ši sąlyga yra įvykdyta;
- kompetentinga institucija gali pateikti tokį prašymą bet kuriai kitai susitariančiajai valstybei, kuri turi vaiko apsaugai svarbios informacijos;
- šį prašymą galima pateikti bet kuriai tos susitariančiosios valstybės institucijai. Šiuo atveju turimos omenyje institucijos yra „valstybės institucijos“³⁹⁹, tačiau taikoma 34 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad susitariančioji valstybė gali pareikšti, jog tokie prašymai turi būti jos institucijoms perduodami **tik per jos centrinę įstaigą**. Toks pareiškimas turėtų būti pateiktas Konvencijos depozitarui⁴⁰⁰, o depozitaras apie tokį pareiškimą praneš valstybėms⁴⁰¹. Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatinis biuras užtikrins, kad tokia informacija būtų paskelbta jo svetainėje (< www.hcch.net >, nuoroda *Convention 34 – Authorities*);
- pagal šią nuostatą vaiko interesais turėtų vadovautis tiek prašančioji institucija (kuri bet kokiame atveju gali pateikti tokį prašymą tik tada, kai tai būtina dėl vaiko padėties), tiek prašomoji institucija⁴⁰²;
- prašomoji institucija niekada neprivalo suteikti prašomos informacijos, net jeigu yra įvykdytos prašymo pateikimo sąlygos. Ji pati turi galią dėl to nuspręsti⁴⁰³;
- jeigu, dalyvaujančios institucijos nuomone, dėl tos informacijos perdavimo gali kilti pavojus vaiko asmeniui ar turtui ar rimta grėsmė vaiko šeimos nario laisvei arba gyvybei, ta institucija neturi prašyti ar perduoti tokios informacijos⁴⁰⁴;
- be to, atitinkamos institucijos turi laikytis Konvencijos 41 ir 42 straipsniuose nustatytų bendrųjų taisyklių, taikytinų renkamai arba perduodamai informacijai⁴⁰⁵.

c) Pagalbos įgyvendinti apsaugos priemonės užsienyje prašymas
35 straipsnio 1 dalis

- 11.27. Kai pagal Konvenciją imamasi apsaugos priemonių, vienos susitariančiosios valstybės institucijos gali prašyti kitos susitariančiosios valstybės institucijų padėti tas priemones įgyvendinti.
- 11.28. Tai ypač taikoma užtikrinant, kad būtų veiksmingai naudojamasi teisėmis su vaiku bendrauti, taip pat teise palaikyti reguliarius tiesioginius santykius su vaiku.

³⁹⁹ Ten pat, 144 punktas.

⁴⁰⁰ 45 straipsnio 2 dalis. Konvencijos depozitaras yra Nyderlandų užsienio reikalų ministerija.

⁴⁰¹ 63 straipsnio d punktas.

⁴⁰² Žr. Aiškinamosios ataskaitos 144 punktą.

⁴⁰³ Ten pat.

⁴⁰⁴ 37 straipsnis.

⁴⁰⁵ Taip pat žr. toliau, **11.32–11.33** punktus.

Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- 35 straipsnio 1 dalyje numatytas savitarpio pagalbos teikimas tarp susitariančiųjų valstybių kompetentingų institucijų įgyvendinant apsaugos priemonės. Taigi, joje nustatytas bendrasis institucijų bendradarbiavimo įgyvendinant priemonės pagrindas;
- ši nuostata aiškiai taikoma „ypač“ užtikrinimui, kad būtų veiksmingai naudojamos teisėmis su vaiku bendrauti ir teise palaikyti reguliarius tiesioginius santykius su vaiku, taigi ja papildomas ir sustiprinamas numatytas bendradarbiavimas tarp 1980 m. Konvencijos susitariančiųjų valstybių centrinių įstaigų (žr. 1980 m. Konvencijos 21 straipsnį)⁴⁰⁶.
- Reguliarių ir tiesioginių santykių palaikymas numatytas JT Vaiko teisių konvencijos 10 straipsnyje.

d) Pagalbos prašymas arba teikimas tarptautinėse bylose dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais
35 straipsnio 2 dalis

11.29. Kai vienas iš tėvų, gyvenantis susitariančiojoje valstybėje, siekia gauti arba išlaikyti teisę bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku, nuolat gyvenančiu kitoje susitariančiojoje valstybėje, jis gali prašyti savo gyvenamosios vietos institucijų surinkti reikiamą informaciją ar įrodymus ir nustatyti faktus dėl jo tinkamumo bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku bei sąlygas, kuriomis toks bendravimas (ryšių palaikymas) turi vykti.

11.30. Šią informaciją, įrodymus ir nustatytus faktus privalo⁴⁰⁷ apsvarstyti institucija, turinti jurisdikciją nuspręsti dėl prašymo dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku, prieš priimdama šį sprendimą.

Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- institucija, turinti jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku, gali⁴⁰⁸ atidėti procesą, iki bus gautas tokio prašymo nagrinėjimo rezultatas, ypač tais atvejais, kai svarsto prašymą apriboti ar panaikinti teises bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku, suteiktas toje valstybėje, kurioje anksčiau buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta⁴⁰⁹;
- tačiau tai netrukdo jurisdikciją turinčiai institucijai imtis laikinų priemonių, kol laukiama to prašymo nagrinėjimo rezultato⁴¹⁰.

e) Dokumentų, kuriuose nurodomi tėvų pareigas turinčio arba už vaiko apsaugą atsakingo asmens įgaliojimai, pateikimas⁴¹¹
40 straipsnis

11.31. Susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, arba susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi apsaugos priemonės, institucijos gali tėvų pareigas turinčiam asmeniui arba asmeniui, kuriam patikėta vaiko asmens ar

⁴⁰⁶ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 146 punktą.

⁴⁰⁷ Kai susitariančiojoje valstybėje, kurioje gyvena atitinkamas iš tėvų, surenkama reikiama informacija, įrodymai ir nustatyti faktai, tą bylą nagrinėjančiai susitariančiajai valstybei yra **privaloma** atsižvelgti į tą informaciją, įrodymus ir nustatytus faktus.

⁴⁰⁸ Institucija proceso atidėti neprivalo – žr. aiškinamosios ataskaitos 148 punktą.

⁴⁰⁹ 35 straipsnio 3 dalis.

⁴¹⁰ 35 straipsnio 4 dalis.

⁴¹¹ 40 straipsnis įtrauktas ne į Konvencijos V skyrių kaip nuostata dėl bendradarbiavimo, o į Konvencijos VI skyrių „Bendrosios nuostatos“.

turto apsauga, jo paties prašymu išduoti pažymėjimą, kuriame būtų nurodytas to asmens vaidmuo, pagal kurį jis turi teisę veikti, ir jam suteikti įgaliojimai.

Reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos dalykus:

- susitariančiosios valstybės neprivalo išduoti tokių pažymėjimų, todėl kiekviena susitariančioji valstybė nusprendžia, ar reikia tai daryti;
- jeigu atitinkama susitariančioji valstybė nuspręstų tai daryti, ji turi paskirti institucijas, kompetentingas rengti šiuos pažymėjimus⁴¹²;
- kompetentinga išduoti pažymėjimą susitariančioji valstybė yra ta susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, arba ta susitariančioji valstybė, kurioje imtasi apsaugos priemonės;
- pažymėjime paprastai nurodoma:
 - kas turi tėvų pareigas;
 - ar jos įgytos pagal teisę (pagal 16 straipsnį taikytiną teisę), ar dėl apsaugos priemonės, kurios kompetentinga institucija ėmėsi pagal Konvencijos II skyriaus nuostatas;
 - tėvų pareigas turinčio asmens įgaliojimai;
 tinkamu atveju galima, priešingai, nurodyti, kokių įgaliojimų tas asmuo neturi⁴¹³;
- pažymėjime nurodytas vaidmuo ir įgaliojimai laikomi suteiktais tam asmeniui, jeigu nėra priešingų įrodymų⁴¹⁴. „Taip bet kuris suinteresuotas asmuo galės užginčyti pažymėjime nurodytą faktų tikrumą, bet jeigu jie nebus užginčyti, trečioji šalis galės visiškai užtikrintai dirbti su pažymėjime nurodytu asmeniu pagal jo įgaliojimus, kurie nurodyti tame dokumente“⁴¹⁵.

11 (G) pavyzdys

Motina ir jos 7 metų amžiaus vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Tėvas nuolat gyvena susitariančiojoje B valstybėje. Motina su vaiku į susitariančiąją A valstybę persikėlė prieš šešis mėnesius, tėvui sutikus. Kartą per mėnesį vaikas aplanko tėvą ir su juo bendrauja susitariančiojoje B valstybėje. Tėvas yra susirūpinęs, nes per paskutinius du apsilankymus vaikas skundėsi, kad dažnai naktimis paliekamas vienas namuose, kai motina išeina iš namų, o kai jis grįžta namo iš mokyklos, namuose visada būna svetimų vyrų. Dėl to, ką papasakojo vaikas, tėvas kreipiasi į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą. Jis nėra tikras dėl to, ką daryti, nes vaikas anksčiau yra pasakojęs pramanytų istorijų, norėdamas atkreipti į save dėmesį. Susitariančiosios B valstybės centrinė įstaiga nusprendžia kreiptis į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą ir prašo jos pranešti apie to vaiko padėtį⁴¹⁶. Susitariančiosios A valstybės centrinė įstaiga, informuota apie šias vaiko pastabas, išreiškia susirūpinimą dėl vaiko gerovės ir sutinka šį dalyką ištirti ir pranešti tokius duomenis⁴¹⁷.

11 (H) pavyzdys

Šeima nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje, į kurią prieš metus persikėlė iš susitariančiosios B valstybės. Susitariančiojoje B valstybėje gyvena vaikų seneliai iš motinos pusės. Vaikai (8 metų amžiaus berniukas ir 10 metų mergaitė) reguliariai lankosi pas šiuos senelius. Seneliams kyla susirūpinimas dėl vaikų, nes per praėjusį apsilankymą jie pastebėjo, kad pasikeitė vaikų elgesys: vaikai ėmė seksualizuotai elgtis ir nederamai kalbėti apie seksualinio pobūdžio dalykus. Kai seneliai vaikų paklausė, kodėl

⁴¹² 40 straipsnio 3 dalis.

⁴¹³ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 154 punktą.

⁴¹⁴ 40 straipsnio 2 dalis.

⁴¹⁵ Aiškinamosios ataskaitos 155 punktas.

⁴¹⁶ 32 straipsnio a punktas.

⁴¹⁷ Šiuo atveju susitariančiosios B valstybės institucijos taip pat gali prašyti, kad susitariančiosios A valstybės institucijos prašytų susitariančiosios A valstybės kompetentingų institucijų apsvarstyti, ar reikia imtis vaiko apsaugos priemonių (32 straipsnio b punktas).

jie taip elgiasi, vaikai teigė, kad tėvas kelis kartus nederamai juos lietė. Seneliai bijo su tėvais kalbėtis apie tokį elgesį, nes nerimauja, kad jiems nebebus leidžiama toliau su vaikais bendrauti. Nežinodami, ką daryti, seneliai kreipiasi į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą. Ši centrinė įstaiga susirūpina dėl vaikų gerovės, kreipiasi į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą ir paprašo, kad ji (arba tos valstybės institucijos ar kitos organizacijos) apsvarstytų, ar reikia imtis vaikų apsaugos priemonių⁴¹⁸. Susitariančiosios B valstybės centrinė įstaiga per atitinkamas savo valstybės institucijas iškart imasi tirti tų vaikų padėtį. Su vaikais pasikalba vaikų psichologas, kuriam jie pakartoja tą patį, ką pirmiau teigė apie savo tėvą. Susitariančiosios B valstybės kompetentingos institucijos, apklaususios tėvą ir motiną, iškart imasi priemonių, kad tėvas būtų pašalintas iš šeimos namų, kol šis dalykas toliau tiriamas ir iki bus pradėtas bet koks procesas, kurį gali reikėti pradėti dėl vaikų.

11 (I) pavyzdys

Vaikas neteisėtai išvežamas iš susitariančiosios A valstybės į susitariančiąją B valstybę. Abi susitariančiosios valstybės yra ir 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo šalys. Susitariančiosios B valstybės institucijoms pateikiamas prašymas grąžinti vaiką. Šis prašymas atmetamas, argumentuojant tuo, kad yra rizika, jog vaikui bus padaryta didelė žala. Susitariančiosios A valstybės institucijos tebeturi jurisdikciją priimti nutartį dėl vaiko globos teisių, jeigu nėra įvykdytos jurisdikcijos pakeitimo pagal 7 straipsnį sąlygos⁴¹⁹. Tačiau prieš priimdamos bet kokią nutartį institucijos nori sužinoti, dėl kokių priežasčių atmetas prašymas grąžinti vaiką, nes ši informacija bus labai svarbi priimant bet kokią esminį sprendimą vaiko globos teisių klausimais. Pagal 34 straipsnio 1 dalį susitariančiosios A valstybės institucijos gali prašyti susitariančiosios B valstybės institucijų suteikti šią informaciją⁴²⁰.

11 (J) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Motina nori su vaiku persikelti į susitariančiąją B valstybę. Tėvas tam prieštarauja, bet jo prieštaravimas atmetamas priimant teismo nutartį. Šia Teismo nutartimi nustatoma konkreti tėvo bendravimo su vaiku tvarka. Joje numatyta, kad per tokius pasimatymus vaikas bus perduodamas vieno tėvų kitam neutralioje vietoje, taip, kad tėvams nereikėtų susitikti (dėl to, kad jų santykiai yra labai įtempti, ir tai turi poveikį vaikui). Abiejų valstybių centrinėms įstaigoms padedant, susitariančiosios A valstybės institucijos kreipiasi į atitinkamas susitariančiosios B valstybės institucijas prašydamos pagalbos įgyvendinti šią bendravimo su vaiku tvarką⁴²¹. Susitariančiosios B valstybės institucijos suteikia šeimai galimybę naudotis priežiūros paslaugomis perduodant vaiką, kad būtų galima jį palikti ir pasiimti neutralioje vietoje, dalyvaujant trečiajai šaliai, taigi tėvams nereikėtų susitikti.

11 (K) pavyzdys

Du vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo tėvu. Jų motina gyvena susitariančiojoje B valstybėje. Nuo tada, kai vaikai su tėvu prieš metus persikėlė į susitariančiąją A valstybę, motinai yra sunku palaikyti bet kokių ryšių su vaikais. Motina susitariančiosios A valstybės institucijoms⁴²² pateikia prašymą, kad jai būtų sudarytos sąlygos su vaikais bendrauti. Tėvas nesutinka su šiuo prašymu, tvirtindamas, kad bet koks bendravimas su motina kenkia vaikų interesams dėl nestabilios jos psichikos būklės. Motina nori užginčyti šiuos teiginius ir siekia, kad vaikai su ja bendrautų jos namuose susitariančiojoje B valstybėje per kiekvienas mokinių atostogas. Ji prašo susitariančiosios B valstybės institucijų pagal 35

⁴¹⁸ 32 straipsnio b punktas.

⁴¹⁹ Taip pat žr. pirmiau, **4 skyrių, 4.20–4.25** punktus.

⁴²⁰ Plg. su Reglamento „Briuselis IIa“ 11 straipsnio 6 dalimi, išsamiau aptariama toliau, **13.10** punkte.

⁴²¹ 35 straipsnio 1 dalis.

⁴²² Kurios turi jurisdikciją pagal 5 straipsnį – žr. pirmiau, **4 skyrių**.

straipsnio 2 dalį surinkti informaciją ir įrodymus ir nustatyti faktus, kad 1) ji yra pajėgi bendrauti su savo vaikais ir 2) tokio bendravimo vieta gali būti jos namai susitariančiojoje B valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos, kurios priima sprendimą dėl motinos bendravimo su vaikais, susitaria atidėti procesą, iki susitariančiosios B valstybės institucijos joms praneš apie nustatytus faktus⁴²³. Susitariančiosios B valstybės institucijos parengia ataskaitą, kurioje, be kita ko, nurodo, kad 1) iš motinos medicinos dokumentų aišku, kad ji neserga ir niekada nesirgo jokiais žinomomis psichikos ligomis, 2) po kelių pokalbių su ja institucijos nenustatė jokios priežasties, kodėl ji negalėtų bendrauti su savo vaikais, ir 3) institucijų darbuotojams kelis kartus apsilankius jos namuose pripažinta, kad tai yra vaikams tinkama aplinka, ir iš tiesų vaikai jos namuose turi savo miegamąjį kambarį. Ši ataskaita kartu su patvirtinamaisiais dokumentais pateikiama kaip įrodymas ir į ją atsižvelgiama per procesą susitariančiojoje B valstybėje⁴²⁴.

11 (L) pavyzdys

Vaikui paskirtas globėjas susitariančiojoje A valstybėje, kurioje vaikas nuolat gyvena. Jis yra atsakingas už vaiko turto valdymą ir nori parduoti dalį jo turto, esančio susitariančiojoje B valstybėje. Galimi pirkėjai susitariančiojoje B valstybėje išreiškia susirūpinimą, kad globėjas neturi įgaliojimo parduoti turtą vaiko vardu. Jeigu susitariančiojoje A valstybėje išduodami pažymėjimai pagal 40 straipsnį, globėjas gali prašyti šios valstybės institucijų išduoti pažymėjimą, kuriame būtų nurodytas jo vaidmuo, pagal kurį jis turi teisę veikti, ir jam suteikti įgaliojimai.

F. Institucijų turimų asmens duomenų ir informacijos perdavimas

41 ir 42 straipsniai

- 11.32. Reikėtų pažymėti, kad pagal Konvenciją surinkti arba perduodami asmens duomenys turi būti naudojami tik tais tikslais, kuriais jie surinkti arba perduoti⁴²⁵.
- 11.33. Be to, institucijos, kurioms perduodama informacija, turi užtikrinti jos konfidencialumą pagal savo valstybės įstatymus⁴²⁶.

G. Centrinės įstaigos arba valdžios institucijos išlaidos

- 11.34. Apskritai centrinės įstaigos ir kitos valstybės institucijos padengia savo pačių išlaidas, patirtas atliekant savo užduotis pagal Konvenciją⁴²⁷. Tokios išlaidos gali būti pastoviosios institucijų veiklos išlaidos, korespondencijos ir duomenų perdavimo išlaidos, informacijos apie vaiką paieškos išlaidos, pagalbos nustatant vaiko buvimo vietą išlaidos, tarpininkavimo ar taikaus ginčų išsprendimo susitarimų išlaidos, taip pat priemonių, kurių imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, visų pirma vaiko įkurdinimo priemonių įgyvendinimo išlaidos⁴²⁸.
- 11.35. Tačiau 38 straipsnyje pripažinta, kad susitariančiųjų valstybių institucijos neatmeta „galimybės reikalauti pagrįstų mokesčių už suteiktas paslaugas“. Jeigu tokia susitariančioji valstybė iš tiesų nustato tokius mokesčius, nesvarbu, ar jais siekiama atlyginti jau patirtas išlaidas, ar prašoma skirti lėšų prieš suteikiant

⁴²³ 35 straipsnio 3 dalis.

⁴²⁴ 35 straipsnio 2 dalis.

⁴²⁵ 41 straipsnis.

⁴²⁶ 42 straipsnis.

⁴²⁷ 38 straipsnio 1 dalis.

⁴²⁸ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 152 punktą.

paslauga, tokio mokesčio dydis turėtų būti nustatomas „laikantis tam tikro saiko“⁴²⁹. Be to, institucijos turėtų iš anksto pateikti aiškią informaciją apie tokius mokesčius.

- 11.36. Sąvoka „valstybių institucijos“ 38 straipsnyje reiškia susitariančiųjų valstybių administracines institucijas, o ne teismus⁴³⁰. Teismų išlaidoms ir apskritai jų procesų ir teisininkų išlaidoms 38 straipsnis netaikomas.
- 11.37. Bet kuri susitariančioji valstybė taip pat gali su viena arba keliomis kitomis susitariančiosiomis valstybėmis susitarti dėl mokesčių pasiskirstymo taikant Konvenciją⁴³¹. Ši nuostata gali būti naudinga, pavyzdžiui, tais atvejais, kai vaikai įkurdinami užsienyje.

⁴²⁹

Ten pat.

⁴³⁰

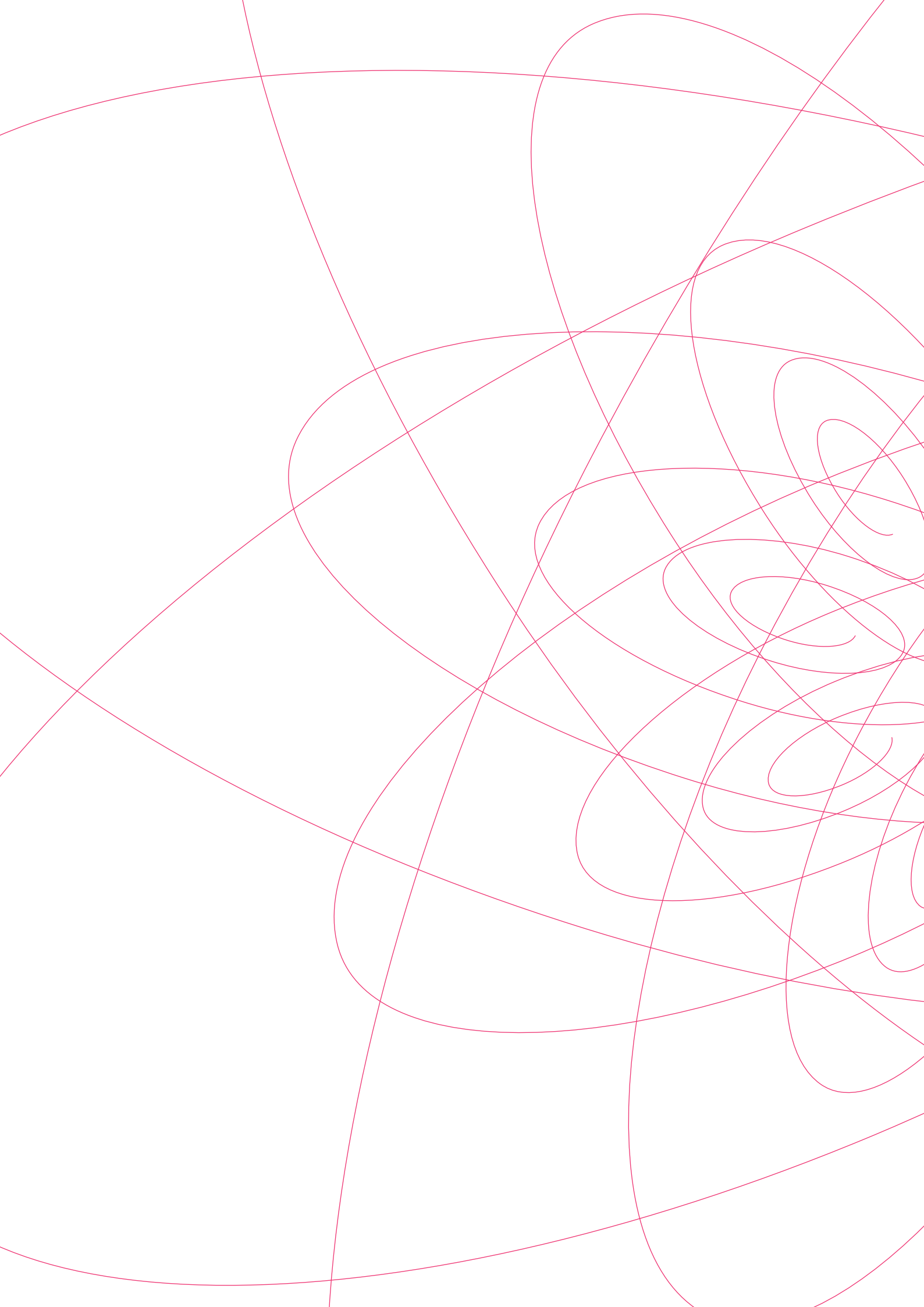
Ten pat.

⁴³¹

38 straipsnio 2 dalis.

12

*1996 M. KONVENCIJOS RYŠYS
SU KITAIŠ DOKUMENTAIS*

A. Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1902 m. birželio 12 d. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių globos⁴³² taikymui?

51 straipsnis

- 12.1. 1996 m. Konvencijos susitariančiųjų valstybių tarpusavio santykiuose 1902 m. Konvencija yra pakeista 1996 m. Konvencija.

B. Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencijos dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje⁴³³ taikymui?

51 straipsnis

- 12.2. 1996 m. Konvencijos susitariančiųjų valstybių tarpusavio santykiuose 1961 m. Konvencija dėl nepilnamečių apsaugos yra pakeista 1996 m. Konvencija, tačiau šis pakeitimas neturi poveikio priemonių, kurių pirmiau imtasi taikant 1961 m. Konvenciją, pripažinimui.

- 12.3. Tai reiškia, kad jeigu 1961 m. Konvencijos susitariančioji valstybė ėmėsi priemonės pagal tos konvencijos 4 straipsnį (pagal kurį jurisdikcija suteikta tos susitariančiosios valstybės, kurios pilietis yra vaikas, institucijoms), ši priemonė turi būti pripažinta pagal 1961 m. Konvenciją (1961 m. Konvencijos 7 straipsnį) bet kurios kitos valstybės, kuri tuo metu, kai imtasi tos priemonės, buvo 1961 m. Konvencijos šalis. Tai taikoma net tada, kai abi atitinkamos valstybės jau yra 1996 m. Konvencijos šalys.

12 (A) pavyzdys

A valstybė ir B valstybė yra 1961 m. Hagos konvencijos dėl nepilnamečių apsaugos susitariančiosios valstybės. B valstybėje 2007 m. įsigalioja 1996 m. Konvencija. A valstybės institucijos 2008 m. priima nutartį dėl vaiko, nuolat gyvenančio C valstybėje, remdamosi tuo, kad tas vaikas yra A valstybės pilietis. Ši nutartis atitinka pripažinimo pagal 1961 m. Konvenciją kriterijus. 1996 m. Konvencija 2009 m. įsigalioja A valstybėje. 2010 m. siekiama, kad minėta priemonė būtų pripažinta B valstybėje. Nors jos nėra leista pripažinti pagal 1996 m. Konvencijos 23 straipsnį⁴³⁴, ta nutartis turėtų būti pripažinta B valstybėje pagal 1961 m. Konvenciją, remiantis 1996 m. Konvencijos 51 straipsniu.

⁴³² 2013 m. rugpjūčio mėn. jos susitariančiosios valstybės buvo Austrija, Belgija, Italija, Liuksemburgas, Portugalija, Rumunija ir Ispanija. 1961 m. Hagos nepilnamečių apsaugos konvencijos susitariančiųjų valstybių tarpusavio santykiuose 1902 m. Konvencija yra pakeista 1961 m. Konvencija. Reikėtų pažymėti, kad visos likusios 1902 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės yra ES valstybės narės, taigi jos privalo laikytis Reglamento „Briuselis IIa“, kurio viršenybė pripažinta pagal jo 59 straipsnio 1 dalį.

⁴³³ 2013 m. rugpjūčio mėn. jos susitariančiosios valstybės buvo Austrija, Ispanija, Italija, Kinija (ši konvencija taikoma tik jos Ypatingajam Administraciniam Regionui Makao), Latvija, Lenkija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Šveicarija, Turkija ir Vokietija.

⁴³⁴ 53 straipsnio 2 dalis – žr. pirmiau, **3 skyrių**. Net jei nebūtų sunkumų dėl jos taikymo srities laiko atžvilgiu, ją pripažinti taip pat gali būti atsisakyta remiantis Konvencijos 23 straipsnio 2 dalies a punktu – žr. pirmiau, **10 skyrių**.

c) Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų taikymui?

50 straipsnis

- 12.4. Konvencijos 50 straipsnyje nustatyta, kad ši konvencija neturi poveikio 1980 m. Konvencijos taikymui tarp abiejų konvencijų šalių. Tačiau 50 straipsnyje taip pat nustatyta, kad tai netrukdo remtis 1996 m. Konvencijos nuostatomis „siekiant vaiko, kuris yra neteisėtai išvežtas ar laikomas, sugrąžinimo ar tvarkant bendravimo teises“. Išsamesnį abiejų dokumentų sąveikos aptarimą žr. toliau, **13.1–13.14** punktuose.

D. Kokį poveikį 1996 m. Konvencija turi kitų dokumentų taikymui?

52 straipsnis

- 12.5. Ši konvencija neturi poveikio jokiame tarptautiniame dokumentui, kurio šalys yra susitariančiosios valstybės ir kuriame yra nuostatų šios konvencijos reglamentuojamais klausimais, nebent tų dokumentų besilaikančios susitariančiosios valstybės padarytų pareiškimą, kuriame nuspręstų priešingai⁴³⁵.
- 12.6. Konvencija taip pat neturi poveikio vienos arba kelių susitariančiųjų valstybių gebėjimui sudaryti susitarimus, kuriuose būtų nuostatų šios konvencijos reglamentuojamais klausimais dėl vaikų, nuolat gyvenančių bet kurioje iš susitariančiųjų valstybių, sudariusių tokius susitarimus⁴³⁶. Bet kokie susitarimai, susitariančiųjų valstybių sudaryti tokiais klausimais, kurie įeina į šios konvencijos taikymo sritį, neturi poveikio šios konvencijos taikymui tarp tų susitariančiųjų valstybių ir kitų susitariančiųjų valstybių, kurios nėra sudariusios tokio susitarimo⁴³⁷.
- 12.7. Šiuo metu pagrindinis šios kategorijos dokumentas yra Reglamentas „Briuselis IIa“⁴³⁸, taikomas tarp Europos Sąjungos valstybių narių, išskyrus Daniją. Šio reglamento ir 1996 m. Konvencijos materialinė taikymo sritis yra labai panaši, nors reglamente nėra taisyklių dėl taikytinos teisės⁴³⁹. Dėl jo ryšio su 1996 m. Konvencija reikia pažymėti, kad Europos Sąjungos valstybėms narėms (išskyrus Daniją) šis reglamentas turi viršenybę, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra Europos Sąjungos valstybėje narėje (išskyrus Daniją) arba kai valstybės narės (išskyrus Daniją) kompetentingų institucijų priimtą sprendimą prašoma pripažinti ar vykdyti kitoje valstybėje narėje (išskyrus Daniją), nepriklausomai nuo to, kur yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta⁴⁴⁰.
- 12.8. Šios taisyklės taip pat taikomos suderintiems įstatymams, priimtiems remiantis ypatingais regioniniais ar kitokiais atitinkamų valstybių ryšiais. Pavyzdžiui, šia nuostata būtų galima pasinaudoti tarp Šiaurės šalių, kuriose yra priimti suderinti įstatymai.

⁴³⁵ 52 straipsnio 1 dalis.

⁴³⁶ 52 straipsnio 2 dalis. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 172 punktą.

⁴³⁷ 52 straipsnio 3 dalis.

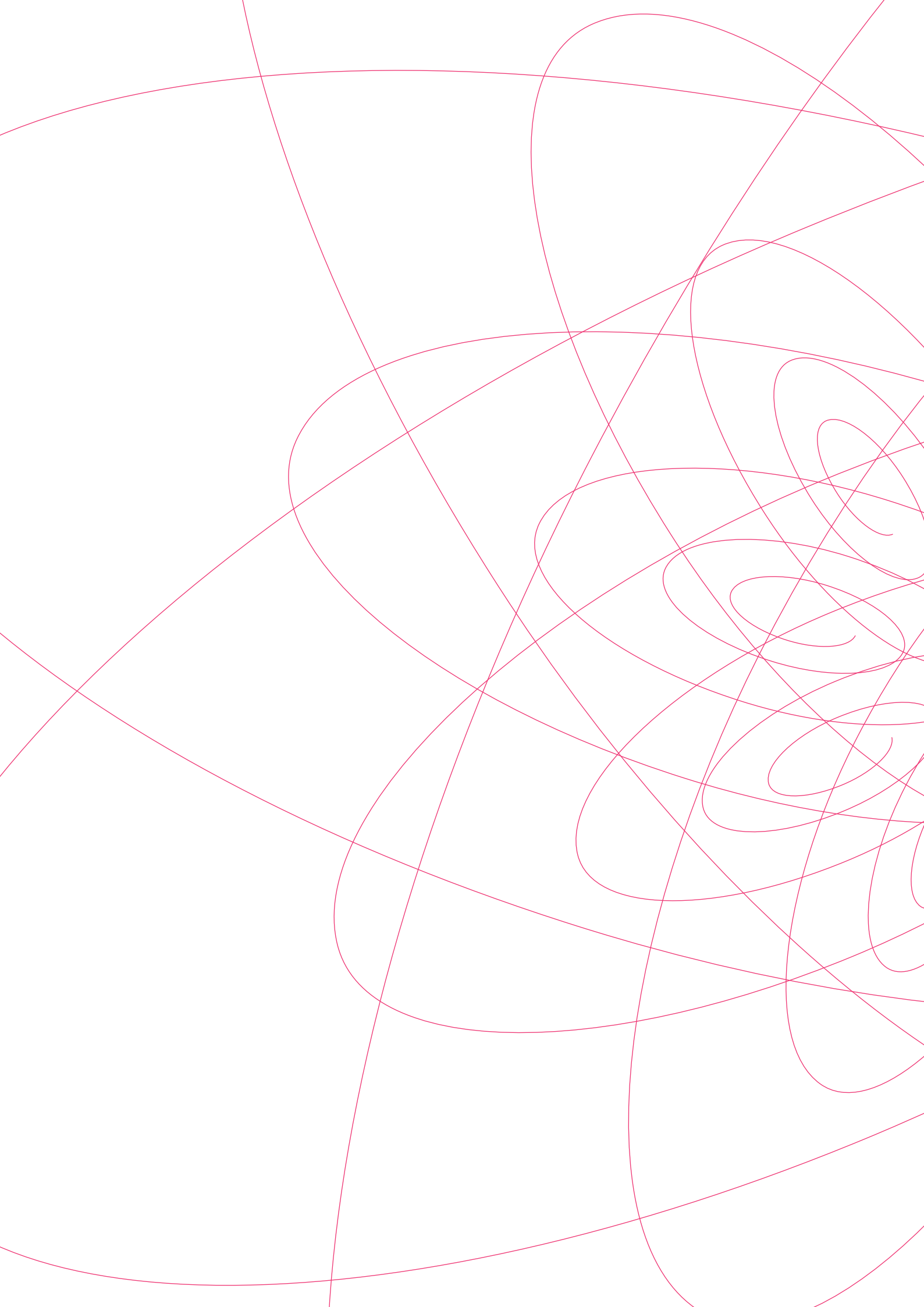
⁴³⁸ Žr. pirmiau, 8 išnašą.

⁴³⁹ Reikėtų pažymėti, kad 1996 m. Konvencijos taisyklės dėl taikytinos teisės yra taikomos ES valstybėje narėje nuolat gyvenantiems vaikams. Visų pirma, 1996 m. Konvencijos 15 straipsnis bus taikomas, jeigu ES valstybės narės, kuriai privaloma laikytis reglamento, teismas vykdydys savo jurisdikciją pagal reglamento taisykles (esant tam jurisdikcijos pagrindui, kuris nustatytas 1996 m. Konvencijos II skyriuje) – žr. pirmiau, **9 skyriaus 9.1** punktą.

⁴⁴⁰ Reglamento 61 straipsnis.

13

KONKREČIOS TEMOS

A. Tarptautinis vaikų grobimas

- 13.1. 1996 m. Konvencijos nuostatomis niekaip nekeičiamas 1980 m. Konvencijoje nustatytas mechanizmas, taikomas tarptautinio vaikų grobimo atvejais⁴⁴¹. Vietoj to 1980 m. Konvencijos nuostatos tam tikrais atžvilgiais papildytos ir sugriežtintos 1996 m. Konvencijos nuostatomis. Tai reiškia, kad kai kuriomis jos nuostatomis gali būti naudinga remtis papildant 1980 m. Konvencijoje nustatytą mechanizmą, kai tam tikru atveju taikoma 1980 m. Konvencija. Be to, tose valstybėse ar tomis aplinkybėmis, kurioms 1980 m. Konvencija **netaikoma**, 1996 m. Konvencijos nuostatos taip pat gali būti naudingas savarankiškas teisių gynimo priemonių tarptautinio vaikų grobimo bylose pagrindas. Šie du skirtingi atvejai aptariami toliau.
- 13.2. Kaip bendrąjį dalyką, susijusį su 1996 m. Konvencija ir tarptautiniu vaikų grobimu ir su tuo, ar 1980 m. Konvencija taikoma tam tikrai bylai, ar ne, reikėtų paminėti, kad 1996 m. Konvencijos II skyriuje nustatytomis jurisdikcijos taisyklėmis yra suformuotas bendras požiūris į jurisdikciją, kuris suteikia daugiau tikrumo bylos šalims, taigi gali atgrasyti nuo bandymų ieškoti palankesnio teisinio reglamentavimo pagrobiant vaiką iš vienos valstybės į kitą. 5 straipsnio nuostata, pagal kurią svarbiausias jurisdikcijos nustatymo pagrindas yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, tėvai yra skatinami bylinėtis (arba susitarti) sprendžiant vaiko globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su juo teisių bei persikėlimo į kitą vietą klausimus toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje vaikas tuo metu gyvena, ir nebandyti perkelti vaiko į kitą jurisdikciją prieš bandant tuos klausimus išspręsti.
- 13.3. Be to, kaip pirmiau aptarta **4 skyriuje**, 1996 m. Konvencijos 7 straipsnyje nustatyta speciali tarptautinio vaikų grobimo bylų jurisdikcijos taisyklė⁴⁴². Tos susitariančiosios valstybės, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtai jį išvežant arba laikant, institucijos tebeturi jurisdikciją imtis vaiko asmens ir turto apsaugai skirtų priemonių iki tol, kol bus įvykdytos kelios sąlygos. Šia taisykle siekiama suderinti du principus: pirma, asmeniui, kuris neteisėtai išveža arba pasilieka vaiką, neturėtų būti leidžiama tuo veiksmu pasiekti, kad kitos institucijos įgytų jurisdikciją imtis priemonių dėl vaiko globos ar bendravimo (ryšių palaikymo) su juo teisių; antra, vaiko gyvenamosios vietos pakeitimas, jeigu jis yra ilgalaikis, yra faktas, kurio dažniausiai negalima nepaisyti tiek, kad tos valstybės, kurioje yra naujoji gyvenamoji vieta, institucijos negalėtų jurisdikcijos įgyti neribotą laiką⁴⁴³. Jurisdikciją tebeturi tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas neteisėtai išvežtas arba už kurios ribų jis neteisėtai laikomas, institucijos, o tos susitariančiosios valstybės, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje jis neteisėtai laikomas, institucijos gali imtis tik būtinų apsaugos priemonių tik pagal 11 straipsnį (kai tas atvejis laikomas skubiu⁴⁴⁴) ir negali imtis laikinų priemonių pagal Konvencijos 12 straipsnį⁴⁴⁵.
- 13.4. 1996 m. Konvencijoje vartojamos neteisėto išvežimo arba laikymo sąvokos apibrėžtis yra tokia pati kaip 1980 m. Konvencijoje; tai rodo, kad abi konvencijos viena kitą papildo⁴⁴⁶, todėl 1980 m. Konvencijos nuostatų dėl neteisėto vaikų išvežimo ir laikymo aiškinimas ir taikymas gali padėti nustatyti jurisdikciją pagal 1996 m. Konvenciją⁴⁴⁷.

⁴⁴¹ Tai akivaizdu iš 1996 m. Konvencijos 50 straipsnio, pirmiau minėto **12.4** punkte.

⁴⁴² Tai pirmiau aptarta **4.20–4.25** punktuose.

⁴⁴³ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 46 punktą.

⁴⁴⁴ Tai išsamiau aptarta pirmiau, **6 skyriuje**.

⁴⁴⁵ Žr. Konvencijos 7 straipsnio 3 dalį ir Aiškinamosios ataskaitos 51 punktą.

⁴⁴⁶ 1996 m. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalis ir 1980 m. Konvencijos 3 straipsnis. Žr. pirmiau, **4.21** punktą.

⁴⁴⁷ Žr. pirmiau, **4.21** punktą. Dėl sprendimų, priimtų aiškinant neteisėto išvežimo ar laikymo sąvokas, žr. teismų praktiką ir komentarus duomenų bazėje INCADAT (< www.incadat.com >).

a) Koks yra 1996 m. Konvencijos vaidmuo tais atvejais, kai vaiko pagrobimui taikytina 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo?

- 13.5. 1980 m. Konvencija toliau taikoma tarp 1996 m. Konvencijos susitariančiųjų valstybių, kurios taip pat yra 1980 m. Konvencijos šalys⁴⁴⁸.
- 13.6. 1996 m. Konvencija papildytos ir sustiprintos 1980 m. Konvencijos nuostatos: joje nustatyta aiški jurisdikcijos sistema, apimanti ir išimtinius atvejus, kai vaiką grąžinti atsisakoma arba jo grąžinti neprašoma. Šia konvencija 1980 m. Konvencijos nuostatos sustiprintos pabrėžiant pagrindinį vaidmenį, kurį atlieka tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos, priimdamos sprendimus dėl bet kokių ilgalaikės vaiko apsaugos priemonių, kurių gali reikėti imtis⁴⁴⁹. Tai pasiekta užtikrinant, kad susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, išlaikytų jurisdikciją, iki bus įvykdytos tam tikros sąlygos⁴⁵⁰.
- 13.7. 1996 m. Konvencijoje taip pat yra nuostatų, kurios gali būti naudingos, kai teisminė ar administracinė institucija nori įsakyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvenciją, tačiau **tai daroma remiantis tik tuo pagrindu, kad** imamasi tam tikrų būtinų skubių priemonių siekiant užtikrinti saugų vaiko grįžimą ir užtikrinti tolesnę to vaiko apsaugą prašančiojoje susitariančiojoje valstybėje (iki tos susitariančiosios valstybės institucijos galės imtis vaiko apsaugos veiksmų). 1996 m. Konvencijoje tam skirtas specialus jurisdikcijos pagrindas, pagal kurį skubos atveju prašomoji susitariančioji valstybė gali dėl vaiko imtis „būtinų apsaugos priemonių“⁴⁵¹. Taikant 1996 m. Konvenciją didinamas bet kokių tokių apsaugos priemonių, kurių nutarta imtis, efektyvumas, nes užtikrinama, kad tokios nutartys būtų pripažintos pagal teisę toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią vaikas bus grąžintas, ir būtų toje susitariančiojoje valstybėje vykdytinos bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu (iki tol, kol prašančiosios susitariančiosios valstybės institucijos galės imtis bet kokių būtinų apsaugos priemonių)⁴⁵².
- 13.8. 1996 m. Konvencija taip pat gali padėti spręsti laikinų bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku sąlygų klausimus nagrinėjant vaikų pagrobimo bylas, kol nebaigtas vaiko grąžinimo procesas pagal 1980 m. Konvenciją⁴⁵³. Kai susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, negali išspręsti laikinų bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku sąlygų klausimo ir kai tai yra skubos atvejis, Konvencijos 11 straipsnis gali būti pagrindas, kuriuo remdamosi vaiko grąžinimo bylą nagrinėjančios susitariančiosios valstybės

⁴⁴⁸ 50 straipsnis. Žr. pirmiau, **12.4** punktą.

⁴⁴⁹ Dėl 1980 m. Konvencijos žr. tos konvencijos 16 ir 19 straipsnius, taip pat 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo aiškinamosios ataskaitos 16 ir 19 punktus (E. Pérez-Vera, *Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention, Proceedings of the Fourteenth Session (1980), Tome III, Child abduction, The Hague, Imprimerie Nationale, 1982, p. 425–476*). Aiškinamojoje ataskaitoje nurodyta, kad 1980 m. Konvencija netiesiogiai pagrįsta principu, jog bet koks ginčas dėl globos teisių iš esmės turėtų būti nagrinėjamas kompetentingų institucijų toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta iki jo neteisėto išvežimo ar laikymo (19 punktas).

⁴⁵⁰ 7 straipsnis – žr. pirmiau, **4.20–4.25** punktus.

⁴⁵¹ 11 straipsnis – žr. pirmiau, **6 skyrių** (ir ypač **6 (G) pavyzdį**).

⁴⁵² Žr. pirmiau, **6.12** punktą dėl apsaugos priemonių, kurių imtasi pagal 11 straipsnį, pripažinimo ir vykdymo, ir bendresnį šių dalykų aptarimą **10 skyriuje**.

⁴⁵³ Dėl to žr. pirmiau, **6 skyrių**, ir ypač **6 (F) pavyzdį** bei aptarimą 216 išnašoje. Taip pat žr. Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovo (*op. cit.* 216 išnašoje) 4.6.2 punktą, kuriame, atsižvelgiant į 1980 m. Konvencijos 21 straipsnį, teigiama: „Kai kuriose valstybėse laikomasi požiūrio, kad 21 straipsnis netaikomas prašymams sudaryti laikinas bendravimo su vaiku sąlygas, iki bus priimtas sprendimas dėl jo grąžinimo. Tai irgi neatitinka pagrindinio principo, kad ryšiai su vaiku turėtų būti palaikomi visomis aplinkybėmis, kai nėra rizikos vaikui. Be to, jeigu per vaiko grąžinimo procesą, kuris kartais gali užsitęsti ilgiau, neatnaujinami vaiko ryšiai su tuo iš tėvų, nuo kurio vaikas buvo atskirtas, kyla rizika, kad vaikui bus padaryta dar daugiau žalos ir jis nutols nuo to iš tėvų, nuo kurio buvo atskirtas.“

institucijos gali priimti tokią nutartį⁴⁵⁴. Ši nutartis nustos galioti, kai tik tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos dėl to imsis būtinų apsaugos priemonių⁴⁵⁵.

- 13.9. 1996 m. Konvencijos nuostatomis dėl bendradarbiavimo taip pat galima remtis siekiant vykdyti 1980 m. Konvencijoje nustatytus bendradarbiavimo reikalavimus. Pagal 1980 m. Konvenciją centrinė įstaiga turi teikti „bendro pobūdžio informaciją apie savo valstybės teisės normas, susijusias su šios Konvencijos taikymu“⁴⁵⁶, o pagal 1996 m. Konvenciją centrinė įstaiga turi imtis reikiamų veiksmų, kad taikant šią konvenciją suteiktą „informaciją apie savo valstybės įstatymus ir [savo valstybėje] galimas paslaugas, susijusias su vaikų apsauga“⁴⁵⁷. Taip kita centrinė įstaiga arba kuris nors iš vaiko tėvų gali gauti daugiau įvairios informacijos apie tos susitariančiosios valstybės, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje vaikas neteisėtai laikomas, įstatymus.
- 13.10. 1996 m. Konvencijos 34 straipsnis, kuriuo kompetentingoms institucijoms, ketinančioms imtis apsaugos priemonės, leista, jeigu to reikia dėl vaiko padėties, prašyti kitos susitariančiosios valstybės institucijos, turinčios vaiko apsaugai svarbios informacijos, tą informaciją suteikti⁴⁵⁸, gali būti ypač naudingas tada, kai nutartį, jog vaikas turi būti grąžintas, **atsisakoma** vykdyti pagal 1980 m. Konvenciją⁴⁵⁹. Šiomis aplinkybėmis, kai tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijai tenka spręsti ginčą dėl jo globos ir ji dar neturi informacijos, kuria pagrįstas atsisakymas vaiką grąžinti, pagal 34 straipsnį ši institucija gali reikalauti iš institucijos, atsisakiusios grąžinti vaiką, pateikti tą informaciją. Taip galima išvengti situacijos, kai susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos, nagrinėjančios ginčą dėl to vaiko globos, neturi informacijos, į kurią atsižvelgė institucijos, nagrinėjusios prašymą grąžinti vaiką. Reikėtų pažymėti, kad 1996 m. Konvencijos taikymas šiuo atžvilgiu skiriasi nuo Reglamento „Briuselis IIa“ taikymo⁴⁶⁰. Reglamento „Briuselis IIa“ 11 straipsnio 6 dalyje nustatyta teismo, nesutikusių grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvencijos 13 straipsnį, **pareiga** perduoti visus su tos bylos nagrinėjimu susijusius dokumentus tos valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno iki neteisėto jo išvežimo ar laikymo, institucijoms. 1996 m. Konvencijoje tokios pareigos nenustatyta, tačiau, kaip pirmiau aptarta **11 skyriuje**, joje numatytas toks bendradarbiavimas ir ryšiai tarp institucijų⁴⁶¹.
- 13.11. **Prašomoji** susitariančioji valstybė, nagrinėjanti bylą dėl vaiko grąžinimo pagal 1980 m. Konvenciją, taip pat gali pasinaudoti 1996 m. Konvencijos 34 straipsniu. Jeigu informacija, gauta iš susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, yra svarbi priimant sprendimą, ar vaiką reikia grąžinti, ar ne⁴⁶²,

⁴⁵⁴ Žr. pirmiau, **6.2–6.5** punktus dėl to, kokį atvejį galima laikyti „skubos“ atveju pagal 11 straipsnį.
⁴⁵⁵ 11 straipsnio 2 dalis – žr. pirmiau, **6.8–6.9** punktus. 11 straipsnio taikymas nustatant jurisdikciją imtis būtinų apsaugos priemonių, siekiant užtikrinti saugų vaiko grąžinimą arba bendravimą su vaiku laikinomis sąlygomis, kol vyksta grąžinimo procesas (kaip minima šiame punkte ir **13.7** punkte, taip pat pirmiau, **6 skyriuje**), buvo aptartas 2011 m. Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) svarstant, kada tokios situacijos būtų „skubos atvejai“, taigi būtų galima remtis 11 straipsniu. Kaip pirmiau nurodyta **6 skyriuje**, ar galima imtis priemonės remiantis 11 straipsniu, t. y. ar tą situaciją tinka apibūdinti kaip „skubos“ atvejį, visada turi nustatyti kompetentinga institucija, remdamasi tuo konkrečiu atveju žinomais faktais.

⁴⁵⁶ 7 straipsnio 2 dalies e punktas.

⁴⁵⁷ 30 straipsnio 2 dalis.

⁴⁵⁸ 34 straipsnis. Taip pat žr. pirmiau, **11.25–11.26** punktus.

⁴⁵⁹ Ypač jeigu grąžinti vaiką atsisakoma remiantis tuo, kad yra didelė rizika, jog grąžintas vaikas patirtų fizinės ar psichologinės žalos arba jo padėtis būtų nepriimtina kitais atžvilgiais, pagal 1980 m. Konvencijos 13 straipsnio 1 dalies b punktą.

⁴⁶⁰ Žr. pirmiau, 8 išnašą.

⁴⁶¹ 34 straipsnis. Taip pat žr. pirmiau, **11.25–11.26** punktus. Taip pat žr. **11 (I) pavyzdį**.

⁴⁶² Pvz., ji yra svarbi gynybai pagal 1980 m. Konvencijos 13 straipsnį. Tačiau siekiant atsakyti į klausimą, ar vaiko išvežimas arba laikymas buvo „neteisėtas“, kaip apibrėžta 1980 m. Konvencijos 3 straipsnyje,

arba imantis bet kokių kitų skubių apsaugos priemonių, kurių imtis ketina prašomosios susitariančiosios valstybės teisminė ar administracinė institucija (pvz., skubių apsaugos priemonių siekiant, kad vaikas būtų saugiai grąžintas), atitinkama institucija gali naudotis 34 straipsnyje nustatytu mechanizmu siekdama gauti tą svarbią informaciją iš susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta.

- 13.12. Galiausiai reikia pažymėti, kad nei 1996 m. Konvencijoje, nei 1980 m. Konvencijoje nėra nustatytos procedūros, kurios reikėtų laikytis, kai vaiko grąžinimo procesas vienu metu pradedamas ir toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta (pagal 1996 m. Konvencijos 5 ir 7 straipsnius), ir toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje jis neteisėtai laikomas (pagal 1980 m. Konvencijos 12 straipsnį). Šis klausimas neišspręstas 1996 m. Konvencijos 13 straipsniu, nes jurisdikcija imtis veiksmų pagal 1980 m. Konvenciją nėra pagrįsta 1996 m. Konvencijos 5–10 straipsniais (žr. 1996 m. Konvencijos 13 straipsnį). Tokiomis aplinkybėmis atitinkamos susitariančiosios valstybės turės palaikydamos ryšius ir bendradarbiaudamos (centrinių įstaigų padedamos ir (arba) naudodamosi tiesioginiais teismų ryšiais) nuspręsti, ką būtų geriausia daryti toliau, atsižvelgiant į vaiko interesus.⁴⁶³

13 (A) pavyzdys

Šiame pavyzdyje minimos A ir B valstybės yra ir 1996 m. Konvencijos, ir 1980 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės.

Vaikas nuolat gyvena A valstybėje. Po to, kai jo tėvai pradeda gyventi skyrium, abu tėvai tebeturi vaiko globos teises, tačiau susitaria, kad vaikas gyvens su motina, kuri bus atsakinga už pagrindinę jo priežiūrą, ir reguliariai bendraus su tėvu. Po trijų mėnesių motina su vaiku be tėvo sutikimo persikelia į B valstybę.

Tėvas pradeda vaiko grąžinimo procesą pagal 1980 m. Konvenciją. Motinai pareiškus kaltinimus, kad tėvas vaiką seksualiai išnaudojo, B valstybės teismai atmeta prašymą grąžinti vaiką, remdamiesi tuo, kad yra didelė rizika, jog grąžintas vaikas patirtų fizinės ar psichologinės žalos⁴⁶⁴.

Todėl tėvas pateikia prašymą grąžinti vaiką A valstybės institucijoms (kadangi A valstybės institucijos išlaiko jurisdikciją pagal 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį, vien dėl atsisakymo grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvenciją jurisdikcija nekeičiama⁴⁶⁵). Pagal 34 straipsnio 1 dalį A valstybės teismai gali (ir, jeigu būtina, turėtų) prašyti B valstybės institucijų pateikti informaciją, dėl kokių priežasčių atsisakyta patenkinti prašymą grąžinti vaiką, ir informaciją bei įrodymus, kuriais tas sprendimas pagrįstas.

A valstybės institucijos peržiūri bylą ir nustato, kad nėra rizikos, jog į A valstybę grąžintas vaikas gali patirti žalos, ir kad B valstybės teismui nebuvo pateikti visi svarbūs faktai. Jos priima nutartį, kad vaikas turi būti grąžintas į A valstybę.

A valstybės nutartis turi būti pripažinta pagal teisę B valstybėje, jeigu nėra pagrindo atsisakyti ją pripažinti pagal 23 straipsnio 2 dalį. Vien tai, kad B valstybėje priimtas sprendimas negrąžinti vaiko remiantis 1980 m. Konvencijos 13 straipsniu, nėra pakankamas pagrindas atsisakyti pripažinti nutartį pagal 23 straipsnį. Jeigu motina nėra pasirengusi savanoriškai vykdyti A valstybės nutartį, tos nutarties vykdymas gali būti užtikrintas

žr. konkretų 1980 m. Konvencijos 15 straipsnyje nustatytą mechanizmą.

⁴⁶³ Kitas svarbus veiksnys sprendžiant šį klausimą gali būti grąžinimo proceso pagal 1980 m. Konvenciją sparta (žr. 1980 m. Konvencijos 2 ir 11 straipsnius).

⁴⁶⁴ 1980 m. Konvencijos 13 straipsnio 1 dalies b punktas.

⁴⁶⁵ Žr. pirmiau, 4.20–4.25 punktus.

pagal 1996 m. Konvencijos 26 ir 28 straipsnius⁴⁶⁶.

*B valstybės teismams tinkamas alternatyvus sprendimas (priklausomai nuo tos konkrečios bylos faktų) gali būti įsakyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Konvencijos 12 straipsnį ir tuo pat metu imtis būtinų vaiko apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį, kad būtų užtikrintas saugus vaiko grįžimas ir tolesnė jo apsauga A valstybėje (iki jos institucijos galės imtis reikiamų veiksmų). Šiomis priemonėmis gali būti nustatyta, kad, pavyzdžiui, iki tol, kol būtinų apsaugos priemonių galės imtis A valstybės institucijos, 1) tėvui nebus leidžiama bendrauti su vaiku ir 2) tėvas turės parūpinti atskirą gyvenamąją vietą A valstybėje vaikui ir motinai. Tada šios nutartys turės būti pripažintos A valstybėje (nebent būtų nustatytas pagrindas jų nepripažinti – žr. 23 straipsnio 2 dalį) iki A valstybės institucijos galės imtis būtinų priemonių vaiko apsaugai užtikrinti. B valstybė gali norėti, kiek įmanoma, įsitikinti, kad tos apsaugos priemonės yra įgyvendinamos A valstybėje, **prieš** leisdama vykdyti vaiko grąžinimo nutartį (pagal šį scenarijų, prieš leidžiant vaiką grąžinti, galima patikrinti, kaip vykdomas reikalavimas dėl jo apgyvendinimo, tačiau nutarties, kad tėvas negali bendrauti su vaiku, vykdymas yra toks dalykas, kurį turėtų užtikrinti A valstybė, jeigu to reikėtų, vaikui grįžus į A valstybę).*

b) Koks yra 1996 m. Konvencijos vaidmuo tais atvejais, kai vaiko pagrobimui 1980 m. Hagos konvencija dėl vaikų grobimo netaikytina?

13.13. Yra keli atvejai, kai tam tikrai bylai gali nebūti taikoma 1980 m. Konvencija, nors 1996 m. Konvencija taikoma. Pavyzdžiui, 1980 m. Konvencija netaikoma vaikams nuo tada, kai jiems sukanka 16 metų, o 1996 m. Konvencija taikoma vaikui iki 18 metų⁴⁶⁷. Dar svarbiau tai, kad 1980 m. Konvencija taikoma tais atvejais, kai susijusios dvi valstybės yra tos konvencijos susitariančiosios valstybės ir ta konvencija yra įsigaliojusi tarp jų. Pavyzdžiui, jeigu valstybė yra prisijungusi prie 1980 m. Konvencijos, 1980 m. Konvencija taikoma tik tarp jos ir kitos susitariančiosios valstybės, **sutikusios** su jos prisijungimu prie Konvencijos⁴⁶⁸. Taigi, abi valstybės, susijusios su tarptautinio vaiko pagrobimo byla, gali būti 1996 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės, tačiau 1980 m. Konvencija tarp jų gali ir negaliooti.

13.14. Daugelis būdų, kuriais 1996 m. Konvencija gali būti naudinga neteisėto vaikų išvežimo arba laikymo atvejais, kai 1980 m. Konvencija **netaikoma**, nurodyti pirmesniuose šio vadovo skyriuose. Pavyzdžiui:

- jurisdikcijos nuostatos, kuriomis užtikrinama, kad jurisdikciją tebeturėtų ta susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, iki bus įvykdytos tam tikros griežtos sąlygos⁴⁶⁹, aptartos **4.20–4.25** punktuose, taip pat **13.2–13.4** punktuose (žr. pirmiau);
- bendradarbiavimo nuostatos, kuriomis užtikrinama, kad 1996 m. Konvencijos susitariančiosiose valstybėse tėvams būtų teikiamos labai įvairios pagalbos paslaugos tarptautinio vaiko pagrobimo atvejais; jos aptartos **11 skyriuje** (pirmiau). Svarbiausios nuostatos, kurios gali būti naudingos, kai vaikas yra neteisėtai išvežtas ar laikomas, yra centrinių įstaigų pareigos padėti nustatyti vaiko buvimo vietą ir padėti priimti susitarimu pagrįstus sprendimus dėl vaiko asmens apsaugos⁴⁷⁰;

⁴⁶⁶ Žr. pirmiau, **10.22–10.28** punktus.

⁴⁶⁷ 1996 m. Konvencijos 2 straipsnis; 1980 m. Konvencijos 4 straipsnis.

⁴⁶⁸ Žr. 1980 m. Konvencijos 38 straipsnį.

⁴⁶⁹ 1996 m. Konvencijos 7 straipsnis.

⁴⁷⁰ 31 straipsnio b ir c punktai – šias užduotis centrinė įstaiga gali atlikti tiesiogiai arba netiesiogiai, per valstybės institucijas ar kitas organizacijas. Žr. pirmiau, **11.11** punktą.

- Kai pirmiau **10 skyriuje** aptartos nutarčių pripažinimo ir vykdymo nuostatos derinamos su jurisdikcijos taisyklėmis, jomis taip pat tam tikromis aplinkybėmis galima naudotis užtikrinant, kad vaikas būtų iš tiesų grąžintas į tą susitariančiąją valstybę, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta. Pavyzdžiui, vienas iš tėvų, esantis toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, jau gali būti pasiekęs, kad būtų priimta vykdytina nutartis dėl to vaiko globos ar grąžinimo, arba gali gebėti greitai gauti tokią nutartį šioje susitariančiojoje valstybėje. Tada tą nutartį galima nusiųsti pripažinti ir vykdyti pagal Konvenciją toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią vaikas neteisėtai išvežtas arba kurioje vaikas neteisėtai laikomas. Kai ta nutartis paskelbiama vykdytina arba užregistruojama vykdyti, ji turi būti pastarojoje susitariančiojoje valstybėje vykdoma taip, tarsi būtų priimta šios valstybės institucijų, nebent ją būtų galima atsisakyti pripažinti, remiantis vienu iš nustatytų pagrindų⁴⁷¹.

13 (B) pavyzdys

Abi šiame pavyzdyje minimos A ir B valstybės yra 1996 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės, tačiau B valstybė nėra 1980 m. Konvencijos susitariančioji valstybė⁴⁷².

Vaikas nuolat gyvena A valstybėje. Po to, kai jo tėvai pradeda gyventi skyrium, abu tėvai tebeturi vaiko globos teises, tačiau susitaria, kad vaikas gyvens su motina, kuri bus atsakinga už pagrindinę jo priežiūrą, ir reguliariai bendraus su tėvu. Po trijų mėnesių motina su vaiku be tėvo sutikimo persikelia į B valstybę.

Pagal 1996 m. Konvenciją tėvas gali prašyti A valstybės centrinės įstaigos, kad ji paprašytų B valstybės centrinės įstaigos padėti nustatyti vaiko buvimo vietą toje valstybėje⁴⁷³.

Jis taip pat gali prašyti A valstybės centrinės įstaigos gauti iš B valstybės centrinės įstaigos informaciją apie B valstybės vaikų apsaugos įstatymus ir susijusias joje teikiamas paslaugas⁴⁷⁴.

A valstybės institucijos tebeturi jurisdikciją imtis vaiko apsaugos priemonių⁴⁷⁵. Taigi, tėvo prašymu šios institucijos gali gebėti įsakyti nedelsiant grąžinti vaiką A valstybės jurisdikcijai (motinos globojamą arba, jeigu motina nenori grįžti į A valstybę, grąžinti vaiką tėvo globai). Ši nutartis vaiko tėvo ar bet kurio suinteresuoto asmens prašymu turi būti vykdoma B valstybėje⁴⁷⁶, tačiau priklausomai nuo bylos faktų, A valstybės teismai gali vietoj to įsakyti palikti vaiką motinos globai B valstybėje, iki bus visiškai išnagrinėti vaiko globos klausimai (tai bus padaryta A valstybėje), o tuo tarpu, kol šis procesas tebevyksta, vaikui turi būti sudarytos laikinos sąlygos bendrauti su tėvu.

⁴⁷¹ Nutarčių vykdymo klausimu žr. pirmiau, **10.22–10.28** punktus.

⁴⁷² Todėl 1980 m. Konvencija tarp šių dviejų valstybių negalioja ir šiuo atveju negali būti taikoma.

⁴⁷³ 31 straipsnio c punktas. Žr. pirmiau, **11.11** punktą.

⁴⁷⁴ 30 straipsnio 2 dalis. Tėvas gali prašyti susitariančiosios B valstybės (savo valstybės, kurioje nuolat gyvena) centrinės įstaigos, kad ji pateiktų prašymą suteikti tokią informaciją, arba gali tiesiogiai kreiptis į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą. Žr. pirmiau, **11.10** punktą.

⁴⁷⁵ 1996 m. Konvencijos 7 straipsnis, pirmiau aptartas **4.20–4.25** punktuose.

⁴⁷⁶ Nebent būtų nustatytas pagrindas jos nepripažinti pagal Konvenciją – žr. 26 straipsnio 3 dalį, kuri pirmiau aptarta **10.24** punkte.

B. Teisės bendrauti (palaikyti ryšius) su vaikais⁴⁷⁷

a) Kas yra „bendravimo teisės“?

- 13.15. 3 straipsnio b punkte nustatyta, kad priemonės, kuriomis siekiama „apsaugoti vaiko asmenį ar turtą“, gali būti konkrečiai taikomos „bendravimo su juo teisėms“. Nors Konvencijoje šis terminas, „bendravimo teisės“, nėra apibrėžtas visiškai išsamiai, joje aiškiai nustatyta, kad šios teisės apima „teisę paimti vaiką ribotam laikui iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos į kitą vietą“⁴⁷⁸. Šia formuluote pakartota „teisės matytis su vaiku“ apibrėžtis, pateikta 1980 m. Konvencijos 5 straipsnio b punkte⁴⁷⁹. Tokios suderintos formuluotės abiejose konvencijose pateiktos sąmoningai ir abu terminus reikėtų taip pat savarankiškai⁴⁸⁰ aiškinti pagal abi konvencijas, siekiant užtikrinti, kad abi konvencijos viena kitą papildytų. Reikėtų pažymėti, kad iš 1996 m. Konvencijos aiškinamosios ataskaitos aišku, jog tokios „bendravimo teisės“ apima ir „nuotolinį ryšių palaikymą, kai vienam iš tėvų leidžiama palaikyti ryšius su savo vaiku susirašinėjant, telefonu ar telefaksu“⁴⁸¹.
- 13.16. Visame šiame vadove pateikta pavyzdžių, kuriuose parodyta kiekvieno 1996 m. Konvencijos skyriaus nuostatų svarba tarptautinėms byloms dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių. Šiame skirsnyje apibendrintos kai kurios 1996 m. Konvencijos nuostatos, kurios yra šioms byloms ypač svarbios.

b) Tarpvalstybinis administracinis bendradarbiavimas⁴⁸² tarptautinėse bylose dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių

- 13.17. Kartu su bendrosiomis centrinių įstaigų pareigomis, iš kurių kai kuriomis (pavyzdžiui, pareigomis padėti surasti vaiką ir padėti priimti susitarimu pagrįstus sprendimus) padedama užtikrinti bendravimą arba ryšių palaikymą su vaiku, 1996 m. Konvencijos 35 straipsnis yra konkrečiai skirtas bendradarbiavimui tarptautinėse bylose dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių. 35 straipsnyje nustatyta, kad vienos susitariančiosios valstybės kompetentingos institucijos gali prašyti kitos susitariančiosios valstybės institucijų padėti įgyvendinti apsaugos priemones, kurių imamasi pagal šią konvenciją, ypač siekiant užtikrinti, kad būtų veiksmingai naudojamas bendravimo teisėmis ir teise palaikyti reguliarius tiesioginius santykius su vaiku.⁴⁸³
- 13.18. 35 straipsnyje taip pat nustatytas mechanizmas, pagal kurį tas iš tėvų, kuris gyvena kitoje susitariančiojoje valstybėje negu vaikas, gali prašyti savo valstybės institucijų surinkti informaciją ir įrodymus ir nustatyti faktus dėl jo tinkamumo bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku ir sąlygų, kuriomis turi vykti toks bendravimas (ryšių palaikymas)⁴⁸⁴. Į šią informaciją, įrodymus arba nustatytus faktus turi atsižvelgti institucijos, kurios turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku. Jurisdikciją turinčioms institucijoms šiuo straipsniu taip

⁴⁷⁷ Daugiau informacijos apie tai galima rasti Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadove (*op. cit.* 216 išnašoje). Terminijos klausimai (pvz., dėl „ryšių palaikymo“ ir „bendravimo“) aptariami p. xxvi.

⁴⁷⁸ 3 straipsnio b punktas. Taip pat žr. pirmiau, 3.22 punktą, dėl 3 straipsnio b punkto reikšmės.

⁴⁷⁹ „Globos teisių“ formuluotė 1996 m. Konvencijos 3 straipsnio b punkte taip pat atitinka 1980 m. Konvencijos 5 straipsnio b punkto formuluotę.

⁴⁸⁰ Tai reiškia, kad šie terminai turėtų turėti savarankišką, nacionalinės teisės nuostatų nesusiaurintą reikšmę.

⁴⁸¹ Aiškinamosios ataskaitos 20 punktas. Tikėtina, kad šiuo metu toks netiesioginis ryšių palaikymas taip pat apimtų susirašinėjimą e. paštu ir ryšius internetu, įskaitant ir vaizdo konferencijų priemonių naudojimą.

⁴⁸² Bendradarbiavimo nuostatos išsamiau aptartos pirmiau, 11 skyriuje.

⁴⁸³ 35 straipsnio 1 dalis. Žr. pirmiau, 11.27–11.30 punktus.

⁴⁸⁴ 35 straipsnio 2 dalis.

pat suteikta laisvė savo nuožiūra atidėti bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku teisių nustatymo procesą iki bus gautas tokio prašymo nagrinėjimo rezultatas⁴⁸⁵. Konvencijoje pabrėžta, kad taip atidėti procesą laukiant, iki bus gauta tokia informacija, gali būti ypač tinkama tada, kai per tą procesą svarstomas poreikis apriboti arba panaikinti bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku teises, suteiktas toje valstybėje, kurioje anksčiau buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta.⁴⁸⁶

13 (C) pavyzdys

Motina su vaiku prieš kelerius metus teisėtai persikėlė iš susitariančiosios B valstybės į susitariančiąją A valstybę, o tėvas liko susitariančiojoje B valstybėje. Buvo susitarta dėl bendravimo su vaiku tvarkos, ir vaikas palaikė reguliarius santykius su tėvu. Dabar motina nori sutrumpinti arba panaikinti sutartus vaiko bendravimo su tėvu laikotarpius ir dėl to pradeda procesą susitariančiosios A valstybės institucijose. Tėvas prašo, kad susitariančiosios B valstybės institucijos surinktų reikiamą informaciją ir įrodymus ir nustatytų faktus dėl jo tinkamumo bendrauti su vaiku ir dėl sąlygų, kuriomis turėtų vykti toks bendravimas⁴⁸⁷. Tėvas taip pat prašo, kad institucijos, nagrinėjančios šią bylą susitariančiojoje A valstybėje, sustabdytų procesą iki tol, kol gaus susitariančiosios B valstybės nustatytus faktus⁴⁸⁸. Institucijos sutinka patenkinti šį prašymą ir procesas susitariančiojoje A valstybėje sustabdomas. Susitariančiosios B valstybės institucijos ištiria padėtį ir parengia ataskaitą, kurioje įrodomas tėvo tinkamumas bendrauti su vaiku. Ši ataskaita kartu su papildoma informacija pateikiama kaip įrodymas ir susitariančiosios A valstybės institucijos į ją atsižvelgia priimdamos savo sprendimą dėl bendravimo su vaiku⁴⁸⁹.

c) Išankstinis pripažinimas⁴⁹⁰

13.19. Pagal 1996 m. Konvenciją nutartis dėl bendravimo su vaiku, priimta vienoje susitariančiojoje valstybėje, paprastai pripažįstama pagal teisę visose kitose susitariančiosiose valstybėse⁴⁹¹. Pagrindų, kuriais remiantis galima atsakyti ją pripažinti, nėra daug ir jie visi išvardyti Konvencijos 23 straipsnio 2 dalyje⁴⁹².

13.20. Tačiau Konvencijos 24 straipsnyje numatyta „išankstinio pripažinimo“ galimybė yra itin naudinga priemonė, galinti palengvinti bendravimą (ryšių palaikymą) su vaiku tarptautinėmis aplinkybėmis, nes ją taikant galima sumažinti tėvų nuogąstavimus, kad kitos bylos šalys kitose susitariančiosiose valstybėse nesilaikys nutarčių dėl bendravimo su vaiku. Kaip naudojimosi šia priemone pavyzdžius galima nurodyti dvi situacijas, susijusias su tarptautiniais bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių klausimais:

- kai vaikas ketina keliauti į kitą valstybę, kurioje tam tikrą laikotarpį bendraus su kitu asmeniu, pagrindinis vaiką prižiūrintis asmuo arba asmenys gali nerimauti, kad tas kitas asmuo, bendraudamas su vaiku, nesilaikys nutarties dėl tokio bendravimo sąlygų ir, kai baigsis jo bendravimo su vaiku laikotarpis, gali vaiko negrąžinti. Tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, nutarčių dėl globos ir bendravimo teisių išankstiniu pripažinimu bus užtikrinta, kad jeigu toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje bus naudojamosi teise bendrauti su vaiku, nebūtų laikomasi dėl tokio bendravimo priimtose nutarties sąlygų, bus galima užtikrinti, kad vaikas būtų grąžintas pagrindiniam jį prižiūrinčiam asmeniui

⁴⁸⁵ 35 straipsnio 3 dalis.

⁴⁸⁶ Ten pat.

⁴⁸⁷ 35 straipsnio 2 dalis.

⁴⁸⁸ 35 straipsnio 3 dalis.

⁴⁸⁹ 35 straipsnio 2 dalis.

⁴⁹⁰ Tai išsamiau aptarta pirmiau, **10 skyriuje, 10.16–10.21** punktuose.

⁴⁹¹ 23 straipsnio 1 dalis.

⁴⁹² Žr. pirmiau, **10.4–10.15** punktus.

(pagal 1996 m. Konvencijos 26 ir 28 straipsnius). Turėdamas tokį teisinį tikrumą pagrindinis vaiką prižiūrintis asmuo gali lengviau leisti kitam asmeniui su vaiku bendrauti⁴⁹³;

- kai vienas iš tėvų nori persikelti su vaiku į kitą valstybę, kitas iš tėvų, kuris nepersikelia, gali nerimauti, kad persikėlęs gyventi į kitą valstybę tas iš tėvų nesilaikys bet kokios nutarties, kuri galėtų būti priimta dėl bendravimo su vaiku. Išankstiniu nutarties pripažinimu tam iš tėvų, kuris nepersikelia, bus užtikrinta, kad jeigu kitas iš tėvų, persikėlęs gyventi kitur, nesilaikytų nutarties dėl bendravimo su vaiku, tos nutarties vykdymas bus užtikrintas toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią persikėlė tas iš tėvų ir vaikas, taip, tarsi ta nutartis būtų priimta tos valstybės institucijų⁴⁹⁴.

13.21. Išankstinio pripažinimo sistema taip pat gali padėti užtikrinti, kad pagrindinę jurisdikciją vykdančių institucijų nustatytos bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku **sąlygos** būtų vykdytinos nuo to momento, kai vaikas atvyks į kitą susitariančiąją valstybę – joje lankysis arba persikels į ją gyventi.

13.22. Kai 1996 m. Konvencija **negalioja** tarp atitinkamų valstybių, dažnai naudojamos vadinamosios „analogiškos nutartys“ kaip būdas užtikrinti, kad vienoje valstybėje priimtą nutartį būtų galima vykdyti kitoje valstybėje. „Analogiška nutartis“ yra teismo nutartis, priimta toje valstybėje, kurioje, pavyzdžiui, bus bendraujama (palaikomi ryšiai) su vaiku, arba toje valstybėje, į kurią vaikas persikels gyventi; ši nutartis yra tapati kitoje valstybėje priimtai nutarčiai arba į ją panaši. Taigi, tokia pastarojoje valstybėje priimta nutartis yra be išlygų vykdytina ir galiojanti abiejose valstybėse. Vis dėlto kai kuriose valstybėse ir tam tikromis aplinkybėmis bylos šalims kartais yra sunku gauti analogiškas nutartis, dažnai dėl to, kad atitinkama valstybė nemano turinti jurisdikciją priimti prašomą analogišką nutartį, nes vaikas joje nuolat negyvena (pvz., vaikas toje valstybėje tik lankosi, joje bendraudamas su kitu asmeniu). Taigi, 1996 m. Konvencija padedama šios kliūties išvengti ir nustatomas kur kas paprastesnis ir greitesnis metodas, kuriuo vienos susitariančiosios valstybės nutartis pripažįstama ir tampa vykdytina kitoje susitariančiojoje valstybėje.

d) Tarptautinis persikėlimas⁴⁹⁵

13.23. Daugelio valstybių institucijos vis labiau atsižvelgia į su tarptautiniu persikėlimu susijusias problemas. „Tarptautinis persikėlimas“ yra vaiko persikėlimas visam laikui gyventi iš vienos valstybės į kitą, paprastai kartu su pagrindiniu asmeniu, kuris tuo vaiku rūpinasi. Dėl to dažnai atsitinka taip, kad vaikas pradeda gyventi kur kas toliau nuo to iš savo tėvų, kuris kartu nepersikelia, ir tam iš tėvų toliau bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku yra sunkiau ir daugiau kainuoja.

⁴⁹³ Jeigu tarp atitinkamų valstybių galioja 1980 m. Konvencija, joje nustatyta teisių gynimo priemonė, kuria užtikrinamas vaiko grąžinimas, šiomis aplinkybėmis taip pat būtų suteikta daugiau tikrumo pagrindiniam vaiką prižiūrinčiam asmeniui, nes šis asmuo žinotų, kad galėtų pasinaudoti efektyvia savo teisių gynimo priemonė tuo atveju, jeigu kitas asmuo neteisėtai pasilikėtų vaiką, pažeisdamas teismo nutartį. Taigi, 1980 m. Konvencijos nuostatomis taip pat palengvintas bendravimas (ryšių palaikymas) su vaikais tarptautinėmis aplinkybėmis.

⁴⁹⁴ Vis dėlto žr. toliau, **13.23–13.27** punktus dėl tarptautinio persikėlimo ir dėl fakto, kad ta susitariančioji valstybė, į kurią persikelia vaikas, bendrąją jurisdikciją dėl to vaiko turinčia susitariančiąją valstybę tampa tik tada, kai vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą joje (5 straipsnio 2 dalis; žr. pirmiau, **4.8–4.11** punktus).

⁴⁹⁵ Tarptautinis vaikų persikėlimas ir bendravimas su jais aptariami Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovo 8 skyriuje (*op. cit.* 216 išnašoje).

- 13.24. Svarbu, kad tarptautinio persikėlimo aplinkybėmis dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku priimtos nutarties sąlygų ir nuostatų būtų kuo labiau laikomasi toje valstybėje, į kurią persikeliama. Tai svarbu dėl dviejų priežasčių: 1) sprendimą dėl persikėlimo priimančios institucijos gali geriausiai nustatyti vaiko interesus dėl tolesnio bendravimo (ryšių palaikymo) su tuo iš tėvų, kuris kartu nepersikelia, ir 2) jei konkrečioje valstybėje nesilaikoma tokiomis aplinkybėmis priimtų nutarčių, tai gali ateityje neigiamai paveikti teisėjų sprendimus, ar leisti persikelti į tą valstybę (t. y. gali būti neduota leidimo persikelti, nes nebūtų įmanoma pakankamai užtikrinti galimybes bendrauti su vaiku).
- 13.25. Kai nutartis dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku teisių priimama tarptautinio persikėlimo aplinkybėmis (ją priima tos susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas nuolat gyvena, institucijos), ta nutartis pagal Konvencijos 23 straipsnio 1 dalį turėtų būti pripažinta pagal teisę toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią persikeliama. Ši nutartis turėtų būti toje susitariančiojoje valstybėje vykdoma pagal 26 ir 28 straipsnius taip, tarsi būtų priimta toje susitariančiojoje valstybėje. Jeigu nerimaujama, kad nutartis gali būti nepripažinta po persikėlimo į kitą valstybę, reikėtų pateikti prašymą dėl išankstinio jos pripažinimo pagal 24 straipsnį⁴⁹⁶.
- 13.26. Vis dėlto tarptautinio persikėlimo atvejais gali kilti susirūpinimas dėl to, kad pagal 1996 m. Konvenciją, kai tik vaikas pradeda nuolat gyventi toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią teisėtai⁴⁹⁷ persikėlė, pagrindinė jurisdikcija imtis to vaiko apsaugos priemonių atitenka tos susitariančiosios valstybės kompetentingoms institucijoms (žr. 5 straipsnio 2 dalį ir pirmiau, **4.8–4.11** punktus). Todėl nerimaujama, kad tas iš tėvų, kuris persikelia kartu su vaiku, gali pasinaudoti šiuo jurisdikcijos pakeitimu ir vėliau pateikti prašymą pakeisti, apriboti ar net panaikinti kito iš tėvų, likusio toje susitariančiojoje valstybėje, iš kurios vaikas kilęs, teises bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku. Šiuo klausimu žr. Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovo 8 skyrių, kuriame dėl to pateikta išsamių gairių⁴⁹⁸.
- 13.27. Kaip pirmiau minėta, viena galima apsaugos priemonė būtų tokia, kad tas iš tėvų, kuris nepersikelia, galėtų prašyti nutarties dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku „išankstinio pripažinimo“⁴⁹⁹ naujojoje susitariančiojoje valstybėje, kad būtų užtikrintos jo teisės su vaiku bendrauti (palaikyti ryšius). Pripažinus tokią nutartį, tos susitariančiosios valstybės, kurią persikelia vaikas, institucijos jai suteiktų tokį patį statusą kaip tos susitariančiosios valstybės institucijų priimtai nutarčiai. Tačiau net kai nutarties „išankstinis pripažinimas“ nėra atliktas, susitariančioji valstybė, į kurią persikėlė vaikas, neturėtų leisti tos nutarties peržiūrėti ir keisti, nebent tokiomis pačiomis aplinkybėmis ji leistų peržiūrėti ar keisti savo pačios institucijų nutartį dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku.⁵⁰⁰ Be to, kai susitariančioji valstybė, į kurią vaikas persikėlė, nagrinėja prašymą peržiūrėti arba pakeisti nutartį dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su juo, priimtą **netrukus po to**, kai teismas leido persikelti, prašymą peržiūrėti tą nutartį nagrinėjantis teismas turėtų vengti keisti bendravimo (ryšių palaikymo) sąlygas, nustatytas institucijų, kurios priėmė sprendimą dėl to vaiko persikėlimo⁵⁰¹. Tuo atveju, jeigu manoma, kad nutartį būtina peržiūrėti ar pakeisti, vertėtų apsvarstyti galimybę naudotis Konvencijoje nustatytais mechanizmais, siekiant gauti reikiamą informaciją iš tos

⁴⁹⁶ Tai pirmiau aptarta **13.19–13.22** punktuose.

⁴⁹⁷ Jei tai ne teisėtas persikėlimas, o neteisėtas vaiko išvežimas arba laikymas, žr. 7 straipsnį ir pirmiau, **4.20–4.25** punktus.

⁴⁹⁸ *Op. cit.* 216 išnašoje, 8.5.4 punktas.

⁴⁹⁹ Išankstinis pripažinimas išsamiu aptartas pirmiau, **13.19–13.21** punktuose.

⁵⁰⁰ Žr. Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovo (*op. cit.* 216 išnašoje) 8 skyrių ir ypač 8.5 punktą.

⁵⁰¹ Ten pat, 8.5.3 punktas.

susitariančiosios valstybės, kurioje anksčiau buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijų (pvz., reikėtų apsvastyti galimybę, taikant Konvencijos 9 straipsnį, perduoti jurisdikciją tai susitariančiajai valstybei arba pasinaudoti 35 straipsnyje nustatytu mechanizmu)⁵⁰².

e) Bendravimas (ryšių palaikymas) su vaiku tarp valstybių tais atvejais, kai taikytina ir 1980 m. Konvencija, ir 1996 m. Konvencija

- 13.28. Reikėtų atminti, kad tomis aplinkybėmis, kai taikytina ir 1980 m. Konvencija, atitinkamoms valstybėms 1980 m. Konvencijos 7 straipsnio 2 dalies f punkte ir 21 straipsnyje yra nustatytos svarbios pareigos dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais⁵⁰³. Šios nuostatos šiame vadove išsamiau neapartamos, tačiau reikėtų remtis Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadovu⁵⁰⁴ (ypač jo 4 skyriumi) ir Centrinų įstaigų gerosios praktikos vadovu⁵⁰⁵ (ypač jo 5 skyriumi).
- 13.29. Susitariančiosios valstybės turėtų atsižvelgti į tai, kad 1980 ir 1996 m. konvencijose akcentuojami skirtingi bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių aspektai. 1980 m. Konvencijos 21 straipsnyje konkrečiai nustatyta, kad centrinės įstaigos tiesiogiai arba per tarpininkus „gali iškelti ar padėti iškelti bylą, siekdamas įgyvendinti ar ginti tą teisę [bendrauti su vaiku] ir užtikrinti, kad būtų vykdomos sąlygos, taikomos norint naudotis ta teise“. Kai taikomos abi konvencijos, 1996 m. Konvencijos nuostatos dėl bendravimo (ryšių palaikymo) turėtų „papildyti ir sustiprinti“ bendradarbiavimą dėl 1980 m. Konvencijoje nustatytų teisių bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku⁵⁰⁶.
- 13.30. Kai prašymas dėl tarptautinio bendravimo (ryšių palaikymo) su vaiku pateikiamas tokiomis aplinkybėmis, kai taikomos abi konvencijos, siūloma, kai tinka, tame prašyme nurodyti, jog remiamasi abiem konvencijomis⁵⁰⁷.

C. Globa šeimoje, kafala ir vaikų įkurdinimas globos institucijose užsienyje

- 13.31. Sprendimai, priimami dėl vaiko įkurdinimo globėjų šeimoje ar globos institucijoje⁵⁰⁸ arba atidavimo *kafalos* ar analogiškos institucijos globai, yra vaikų apsaugai skirtos priemonės ir jiems taikoma Konvencija⁵⁰⁹, todėl jurisdikcija taip įkurdinti vaikus arba sprendimai dėl to yra reglamentuojami Konvencijos jurisdikcijos nuostatų⁵¹⁰ ir vaikų įkurdinimo veiksmai arba sprendimai dėl to

⁵⁰² Šie mechanizmai taip pat gali būti naudingi tokiomis aplinkybėmis, kai nutartis dėl bendravimo su vaiku priimta ne tada, kai prašyta leisti persikelti, tačiau netrukus po tos nutarties priėmimo buvo teisėtai persikelta kartu su vaiku. Žr. ten pat.

⁵⁰³ Kaip pirmiau minėta 493 išnašoje, taip pat reikėtų atminti, kad 1980 m. Konvencijoje nustatyta vaiko gražinimo teisių gynimo priemonė yra labai svarbi priemonė, padedanti lengvinti bendravimą (ryšių palaikymą) su vaikais tarptautinėmis aplinkybėmis. Asmeniui, kuris rūpinasi vaiku, tai yra patikimiausia garantija, kad vaikas nebus neteisėtai laikomas, todėl tai yra patikimas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis gali būti bendraujama (palaikomi ryšiai) su vaiku tarptautinėmis aplinkybėmis.

⁵⁰⁴ *Op. cit.* 216 išnašoje.

⁵⁰⁵ *Op. cit.* 355 išnašoje.

⁵⁰⁶ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 146 punktą.

⁵⁰⁷ Taip pat žr. pirmiau, **11.2** ir **11.6** punktus dėl to, kad reikia deramai apsvastyti galimybę pagal 1980 ir 1996 m. konvencijas paskirti tą pačią centrinę įstaigą, kai atitinkama valstybė yra abiejų konvencijų šalis. Ši situacija yra vienas iš pavyzdžių, kada paskirti tą pačią įstaigą pagal abi konvencijas gali būti naudinga.

⁵⁰⁸ Dėl alternatyvios vaikų globos žr. pirmiau, 83 išnašoje, nurodytas „Alternatyvios vaikų globos gairės“, kurioms buvo oficialiai pritarta 2010 m. vasario 24 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje A/RES/64/142.

⁵⁰⁹ 3 straipsnio e punktas. Žr. pirmiau, **3.25–3.28** punktus.

⁵¹⁰ 5–10 straipsniai. Žr. pirmiau, **4 skyrių**.

vienoje susitariančiojoje valstybėje turi būti pripažinti ir vykdomi ir kitose susitariančiosiose valstybėse, jeigu nėra pagrindo, kuriuo remiantis reikėtų jų nepripažinti.⁵¹¹

- 13.32. Svarbu tai, kad Konvencijoje taip pat numatytas bendradarbiavimas tarp valstybių atsižvelgiant į tai, kad daugėja atvejų, kai vaikai, patikėti alternatyviai globai, persikelia į užsienį, pavyzdžiui, pagal globos šeimoje arba kitus ilgalaikius susitarimus, kurie nėra įvaikinimas, įskaitant ir susitarimus rūpintis vaiku pagal islamo teisės *kafalos* instituciją⁵¹².

13 (D) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos priima sprendimą, kad vaiku turėtų rūpintis jo dėdė su žmona pagal kafalos instituciją. Ši pora su vaiku vėliau persikelia gyventi į susitariančiąją B valstybę. Kadangi susitariančiosios A valstybės institucijų priimtas sprendimas atitinka visus pripažinimo reikalavimus, šį kafalos susitarimą pagal teisę pripažįsta susitariančiosios B valstybės institucijos⁵¹³.

- 13.33. Jeigu institucija ketina įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar atiduoti *kafalos* arba analogiškos institucijos globai **ir tokia globa bus suteikta kitoje susitariančiojoje valstybėje**, Konvencijoje yra nustatytos griežtos taisyklės, kurių laikytis privaloma norint taip įkurdinti vaiką. Pagal šias taisykles abiejų susitariančiųjų valstybių institucijos turi bendradarbiauti ir užtikrinti, kad būtų paisoma vaiko interesų. Jeigu šių taisyklių nesilaikoma, toks vaiko įkurdinimas užsienyje gali būti nepripažintas pagal Konvenciją⁵¹⁴.

- 13.34. Šios taisyklės nustatytos Konvencijos 33 straipsnyje⁵¹⁵. Šis straipsnis taikomas, jeigu:

- institucija turi jurisdikciją pagal Konvencijos 5–10 straipsnius ir
- institucija ketina įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar atiduoti *kafalos* arba analogiškos institucijos globai kitai susitariančiojoje valstybėje.

- 13.35. Institucija, norinti taip įkurdinti vaiką, turi nusiųsti kitos susitariančiosios valstybės institucijai ataskaitą, kurioje būtų pateikti vaiko duomenys ir nurodytos priežastys, kodėl siūloma jį taip įkurdinti arba globoti⁵¹⁶. Jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius turinti institucija negali priimti sprendimo įkurdinti vaiką užsienyje, jei kitos susitariančiosios valstybės institucija nėra sutikusi su tokiu įkurdinimu arba globojimu, atsižvelgdama į vaiko interesus⁵¹⁷. Jeigu šios procedūros nesilaikoma, tai reiškia, kad tokią priemonę gali būti atsisakyta pripažinti pagal Konvenciją⁵¹⁸.

⁵¹¹ 23 straipsnio 2 dalis. Žr. pirmiau, **10.4–10.15** punktus.

⁵¹² Kaip pirmiau minėta šiame vadove, *kafalos* susitarimams netaikoma 1993 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio įvaikinimo; žr. pirmiau, **3.25–3.28** punktus.

⁵¹³ 23 straipsnis. Žr. pirmiau, **10.1–10.3** punktus.

⁵¹⁴ 23 straipsnio 2 dalies f punktas. Žr. pirmiau, **10.4–10.15** punktus.

⁵¹⁵ Žr. pirmiau, **11.13–11.17** punktus.

⁵¹⁶ 33 straipsnio 1 dalis.

⁵¹⁷ 33 straipsnio 2 dalis.

⁵¹⁸ 23 straipsnio 2 dalies f punktas.

- 13.36. Kiekviena susitariančioji valstybė gali paskirti⁵¹⁹ instituciją, kuriai turėtų būti adresuojami prašymai pagal 33 straipsnį; žr. pirmiau, **11.15** punktą.
- 13.37. Nėra visiškai atsakyta į klausimą, kurioms apsaugos priemonėms taikomas Konvencijos 33 straipsnis (taigi reikia taikyti 33 straipsnio procedūrą)⁵²⁰. Visų pirma, kyla klausimas, ar apsaugos priemonė, kurios ėmėsi kompetentinga institucija nusprenddama, kad vaikas turėtų gyventi kitoje susitariančiojoje valstybėje su savo išplėstinės šeimos nariais (pvz., seneliais, teta ar dėde), įeina į 33 straipsnio taikymo sritį. Aštuntosios diplomatinės sesijos protokole aiškaus atsakymo į šį klausimą nėra. 33 straipsnio pagrindinė mintis iš pradžių buvo išreikšta Nyderlandų pateiktame darbiname dokumente Nr. 59, kuriame pasiūlytas toks paaiškinimas: „Kai įkurdinant vaiką ne toje šeimoje, iš kurios jis kilęs, o kitur, vaikas išvežamas į kitą susitariančiąją valstybę, reikėtų laikytis panašios procedūros į tą, kuri numatyta 1993 m. gegužės 29 d. Konvencijoje.“⁵²¹ Tačiau taip lieka neatsakyta į klausimą, ar frazė „šeima, iš kurios vaikas kilęs“ reikėtų paprastai suprasti kaip vaiko šeimą siaurąja prasme, su kuria jis anksčiau gyveno („šėimos branduolį“), ar plačiau, į šią sąvoką įtraukiant ir bet kokius kitus šeimos ryšiais susijusius giminaičius⁵²².
- 13.38. 33 straipsnio taikymo sritis buvo šiek tiek svarstyta 2011 m. Specialiosios komisijos (I dalyje). Kai kurie ekspertai išreiškė susirūpinimą, kad į 33 straipsnio taikymo sritį įtraukus tiek daug apsaugos priemonių, kiltų nereikalingų kliūčių vaikų įkurdinimui pas giminaičius kitose susitariančiose valstybėse. Kiti ekspertai išreiškė susirūpinimą, kad jeigu tokioms priemonėms nebūtų taikomas 33 straipsnis, nebūtų privalomų garantijų, skirtų užtikrinti, kad ta susitariančioji valstybė, kurioje ketinama įkurdinti vaiką, iš anksto žinotų apie to vaiko perkėlimą į ją, taip pat užtikrinti, kad tokie kaip su imigracija ar galimybe naudotis viešosiomis paslaugomis susiję klausimai būtų apsvarstyti ir išspręsti dar iki vaiko persikėlimo⁵²³. Be to, atitinkamos viešosios institucijos toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje vaikas gyvens, gali nežinoti apie tokius svarbius dalykus kaip vaiko kilmė (pvz., apie bet kokias vaiko apsaugos problemas, dėl kurių jam suteikta alternatyvi globa) ir apie jo įkurdinimo pobūdį – tokius dalykus, dėl kurių gali reikėti toliau stebėti vaiko padėtį⁵²⁴. Dar nėra nusistovėjusios praktikos, kaip spręsti šį klausimą.

⁵¹⁹ Jos paskirti neprivaloma, bet tai gali padėti efektyviai palaikyti ryšius. Dėl to žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą *Health Services Executive / S.C., A.C.* (byla C-92/12, 2012 m. balandžio 26 d.), kuriame Teismas dėl Reglamento „Briuselis IIa“ 56 straipsnio nusprendė (82 punkte): „Taigi valstybės narės turi numatyti aiškas taisykles ir procedūras reglamento 56 straipsnyje numatytam sutikimui duoti, kad užtikrintų teisinį saugumą ir greitumą. Be kita ko, procedūros turi leisti įkurdinimą svarstančiam teismui nesunkiai nustatyti kompetentingą instituciją, o kompetentingai institucijai per trumpą terminą duoti ar atsisakyti duoti savo sutikimą.“ Taip pat žr. toliau, **13.31–13.42** punktus.

⁵²⁰ Šiuo atžvilgiu reikėtų pažymėti, kad tarp Konvencijos 33 straipsnio ir Reglamento „Briuselis IIa“ 56 straipsnio formulotės yra svarbus skirtumas: reglamento 56 straipsnyje nustatyta, kad jis taikomas, kai teismas „svarsto vaiko įkurdinimą į globos instituciją ar šeimą“, o Konvencijos 33 straipsnyje, kita vertus, nustatyta, kad ji taikoma, kai kompetentinga institucija „planuoja įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje **ar atiduoti kafalos ar analogiškos institucijos globai**“ (paryškinta mūsų).

⁵²¹ Žr. *Proceedings of the Eighteenth Session (1996), Tome II, Protection of children*, p. 249, *op. cit.* 19 išnašoje.

⁵²² Į Aštuonioliktosios sesijos protokolą Nr. 16 įtrauktame išsamiau parengto darbinio dok. Nr. 89 (kurį pateikė Nyderlandai, Ispanija, Airija, Šveicarija, Belgija, Liuksemburgas ir Švedija) svarstyme tiksliai siūlomo straipsnio taikymo sritis neaparta.

⁵²³ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 143 punktą, kuriame nurodyta, kad 33 straipsniu priimančiai valstybei suteikta „galia peržiūrėti sprendimą“ ir „institucijoms leista iš anksto nustatyti sąlygas, kuriomis vaikas bus priimančiojoje valstybėje, ypač atsižvelgiant į toje valstybėje galiojančius imigracijos įstatymus, ar net numatant pasidalyti su vaiko įkurdinimo priemonės įgyvendinimu susijusius išlaidas“.

⁵²⁴ Ir šiuo atveju taip būtų todėl, kad nėra **įpareigojimo** (tokio kaip pagal 33 straipsnį) dėl to palaikyti ryšius tarp susitariančiųjų valstybių. Tačiau reikėtų pažymėti, kad pagal kitas Konvencijos nuostatas dėl bendradarbiavimo gali būti būdų gauti informaciją iš tos susitariančiosios valstybės, kurioje norima įkurdinti vaiką (pvz., remiantis 34 straipsniu), taip pat būdų perduoti informaciją šiai susitariančiai valstybei. Vis dėlto šių nuostatų taikymas nėra privalomas. Taip pat žr. pirmiau, **11 skyrių**.

- 13.39. Reikėtų pažymėti, kad pačioje Konvencijoje nėra tiksliai nustatyta, kaip turėtų būti praktiškai vykdoma procedūra pagal 33 straipsnį, joje pateiktos tik pagrindinės taisyklės. Sukurti reikiamą procedūrą, laikydamosi šių pagrindinių taisyklių, turi pačios susitariančiosios valstybės. Joms gali būti naudinga nustatyti aiškias ir efektyvias taisykles ir procedūras, pagal kurias, visų pirma, įkurdinti vaiką planuojanti institucija galėtų lengvai surasti kompetentingą instituciją kitoje susitariančiojoje valstybėje, kuriai turi būti adresuotas prašymas duoti sutikimą.
- 13.40. Nors 1996 m. Konvencijoje aiškiai nustatyta, kad įvaikinimas į jos materialinę taikymo sritį neįeina, 1993 m. Hagos konvencijoje dėl tarptautinio įvaikinimo nustatyta panaši procedūra tarptautinio įvaikinimo atvejais, kuri gali padėti suprasti ir (arba) įgyvendinti 1996 m. Konvencijos 33 straipsnį. Be to, nors įvaikinimo ir kitų formų globos teisinis poveikis ir reikalavimai skiriasi, 1993 m. Konvencijos bendradarbiavimo mechanizmai ir kai kurie bendrieji principai vis vien gali būti naudingi suteikiant vaikui globą užsienyje. Šie mechanizmai ir principai gerai išaiškinti 1993 m. Hagos konvencijos dėl tarptautinio įvaikinimo gerosios praktikos vadove⁵²⁵.
- 13.41. Vienas pavyzdys, kai 1993 m. Hagos konvencijoje dėl tarptautinio įvaikinimo nustatyta procedūra šiek tiek remtasi nustatant 1996 m. Konvencijos 33 straipsnio taikymo taisykles, yra Nyderlanduose priimtas įgyvendinimo teisės aktas, kuriame atskiras skyrius skirtas procedūrai, taikomai tais atvejais, kai iš Nyderlandų kilusį vaiką ketinama įkurdinti kitoje susitariančiojoje valstybėje arba iš kitos susitariančiosios valstybės kilusį vaiką ketinama įkurdinti Nyderlanduose⁵²⁶. Pagal šias taisykles Nyderlandų centrinė įstaiga yra kompetentinga institucija, priimanti sprendimą įkurdinti vaiką, nuolat gyvenantį Nyderlanduose, globėjo šeimoje ar globos institucijoje arba kitaip suteikti vaikui globą kitoje susitariančiojoje valstybėje. Prieš priimdama šį sprendimą ji turi pateikti pagrįstą prašymą, kartu pranešdama duomenis apie tą vaiką tos susitariančiosios valstybės, kurioje vaiką reikėtų įkurdinti ar suteikti jam globą, centrinei įstaigai arba kitai kompetentingai institucijai. Tada centrinė įstaiga turi pasikonsultuoti su ta kita institucija. Prieš priimdama sprendimą centrinė įstaiga turi gauti:
- asmenų, pas kuriuos bus įkurdintas vaikas arba kurie vaiką globos, ar institucijos, kurioje vaikas bus įkurdintas arba globojamas, raštu duotą sutikimą;
 - jeigu norima, tos valstybės, kurioje vaikas bus įkurdintas, centrinės įstaigos ar kitos kompetentingos institucijos parengtą ataskaitą, kurioje įrodytas globėjo tinkamumas globoti vaiką šeimoje;
 - tos kitos valstybės centrinės įstaigos ar kitos kompetentingos institucijos sutikimą;
 - jei tinka, dokumentus, kuriuose patvirtinta, kad vaikui duotas arba bus duotas leidimas atvykti į kitą susitariančiąją valstybę ir yra suteiktos arba bus suteiktos teisės toje susitariančiojoje valstybėje gyventi.
- 13.42. Jeigu Nyderlanduose norima įkurdinti vaiką, atvykusį iš užsienio, Nyderlandų centrinė įstaiga turi duoti privalomą sutikimą tai daryti. Prieš duodama šį sutikimą centrinė įstaiga turi būti gavusi pagrįstą prašymą kartu su ataskaita dėl to vaiko. Ji taip pat turi būti surinkusi minėtus lygiaverčius dokumentus ir perdavusi juos valstybės, iš kurios vaikas kilęs, kompetentingai institucijai. Nyderlandų teisės aktuose taip pat nustatyta, ką daryti, jeigu nesilaikoma šios procedūros. Prokuratūra arba centrinė įstaiga gali prašyti vaikų bylų teisėjo laikinai perduoti vaiko globą fondui pagal kitų teisės aktų nuostatas. Paprastai ši laikina globa trunka šešias savaites, iki Vaikų apsaugos taryba gauna sprendimą dėl to vaiko

525

Op. cit. 2 išnašoje, vadovas Nr. 1, visų pirma 7 skyrius, p. 79 ir toliau.

526

2006 m. vasario 16 d. Tarptautinės vaikų apsaugos įgyvendinimo įstatymas, 3 skyrius.

globos.

13 (E) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje su savo tėvais. Jo tėvai žūsta per automobilio avariją. Artimiausi vaiko giminaičiai, motinos pusbrolis su žmona, gyvena susitariančiojoje B valstybėje. Susitariančiosios A valstybės institucijos nori patikėti vaiką šios poros globai pagal kafalos sistemą.

Kadangi susitariančiosios A valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis vaiko apsaugai skirtų priemonių ir ketina perduoti jį globoti pagal kafalos sistemą susitariančiojoje B valstybėje, jos turi pateikti susitariančiosios B valstybės institucijoms ataskaitą, kurioje būtų pateikti duomenys apie vaiką ir nurodytos priežastys, kodėl siūloma jį taip globoti⁵²⁷. Tada susitariančiosios B valstybės institucijos turi apsvarstyti, ar sutikti, ar nesutikti su siūloma priemone, atsižvelgdamos į vaiko interesus⁵²⁸. Jeigu susitariančiosios B valstybės institucijos sutinka su siūloma priemone, susitariančiosios A valstybės institucijos gali priimti šią nutartį. Jeigu susitariančiosios B valstybės institucijos su siūloma priemone nesutinka arba jeigu susitariančiosios A valstybės institucijos netaiko šios procedūros, bet kokį jų priimtą sprendimą dėl vaiko globos susitariančiojoje B valstybėje pas motinos pusbrolių ir jo žmoną gali būti atsisakyta pripažinti susitariančiojoje B valstybėje (ir visose kitose susitariančiosiose valstybėse) pagal Konvenciją⁵²⁹.

13 (F) pavyzdys

16 mėnesių amžiaus vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje C valstybėje. Kompetentingos institucijos neseniai paėmė šį vaiką į valstybės globą, nes skyrium gyvenantys jo tėvai negalėjo arba nenorėjo toliau juo rūpintis. Anksčiau buvo įvertinta, kad tėvas nėra tinkamas asmuo rūpintis vaiku dėl savo psichikos sveikatos sutrikimų. Motina vaiku rūpinosi, atidžiai prižiūrima valstybės institucijų, tačiau vėliau buvo už smurtinį nusikaltimą nuteista penkerius metus kalėti. Ji pareiškė, kad nebenori toliau rūpintis vaiku.

Svarstydamas galimus alternatyvius vaiko globos būdus⁵³⁰ susitariančiosios C valstybės kompetentingos institucijos sužino apie vaiko protetę iš motinos pusės, kuri gyvena susitariančiojoje D valstybėje ir nori būti pripažinta ilgalaikė to vaiko globėja.

Pagal 1996 m. Konvenciją yra nustatyta aiški, skaidri ir efektyvi taikytina procedūra:

1) Susitariančiosios C valstybės (kaip susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta) institucijos turi jurisdikciją imtis vaiko apsaugos priemonių pagal 5 straipsnį ir ketina patikėti vaiką ilgalaikiai globai susitariančiojoje D valstybėje. Abi susitariančiosios valstybės žino apie pareigas pagal 33 straipsnį.

2) Pagal Konvencijos 44 straipsnį susitariančioji D valstybė Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui pranešė, kad prašymas pagal 33 straipsnį turėtų būti pateiktas jos centrinei įstaigai. Taigi, susitariančiosios C valstybės institucijos, savo centrinės įstaigos padedamos, kreipiasi į susitariančiosios D valstybės centrinę įstaigą ir jai praneša apie siūlomą vaiko įkurdinimą toje valstybėje. Jos pateikia susitariančiosios D valstybės centrinei įstaigai išsamią ataskaitą dėl to

⁵²⁷ 33 straipsnio 1 dalis. Žr. toliau, **13.39** punktą dėl poreikio tuo tikslu taikyti aiškas ir efektyvias taisykles bei procedūras.

⁵²⁸ 33 straipsnio 2 dalis. Žr. ten pat.

⁵²⁹ 23 straipsnio 2 dalies f punktas.

⁵³⁰ Dėl alternatyvios vaikų globos žr. pirmiau, 83 išnašoje, nurodytas „Alternatyvios vaikų globos gairės“, kurioms buvo oficialiai pritarta 2010 m. vasario 24 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje A/RES/64/142.

vaiko, kurioje nurodo jo siūlomo įkurdinimo toje valstybėje priežastis (visų pirma nurodo, kodėl mano, kad toks vaiko įkurdinimas atitiktų jo interesus, ir pateikia visą svarbią turimą informaciją apie siūlomą jo globėją).

3) Abiejų susitariančiųjų valstybių institucijos susitaria, kad susitariančiosios D valstybės institucijų darbuotojai susitiks su vaiko protete iš motinos pusės ir patikrins jos gyvenimo sąlygas. Susitariančiosios D valstybės institucijos pateikia savo vertinimo ataskaitą susitariančiosios C valstybės institucijoms ir tada patvirtina, kad sutinka su siūlomu vaiko įkurdinimu.

4) Abiejų susitariančiųjų valstybių institucijos vėliau bendradarbiauja dėl įvairių vaiko persikėlimo aspektų ir bet kokių reikalavimų (pvz., dėl imigracijos), kurie turi būti įvykdyti prieš jam persikeliant, įskaitant ir bet kokias bendravimo su vaiku sąlygas, kurias gali nustatyti susitariančioji C valstybė (pvz., vaikas su tėvais bendraus susirašinėdamas laiškais ir telefonu).

5) Pagal Konvenciją sprendimas dėl vaiko įkurdinimo pas protetę iš motinos pusės ir bet kokie sprendimai dėl tolesnio jo bendravimo su tėvais yra pripažįstami pagal teisę susitariančiojoje D valstybėje ir visose kitose susitariančiosiose valstybėse.

Jeigu susitariančiosios D valstybės institucijos nesutinka su siūlomu vaiko įkurdinimu arba jeigu susitariančiosios C valstybės institucijos netaiko 33 straipsnyje nustatytos procedūros, bet kokį priimtą sprendimą dėl vaiko globos susitariančiojoje C valstybėje pas protetę iš motinos pusės gali būti atsisakyta pripažinti susitariančiojoje D valstybėje (ir visose kitose susitariančiosiose valstybėse) pagal Konvenciją⁵³¹.

Jeigu vaikas bus sėkmingai įkurdintas susitariančiojoje D valstybėje, ji ateityje turės jurisdikciją imtis to vaiko apsaugos priemonių pagal 5 straipsnio 2 dalį.

D. Įvaikinimas

13.43. Kaip pirmiau minėta **3 skyriuje**, sprendimams dėl įvaikinimo, parengiamosioms priemonėms iki įvaikinimo, įvaikinimo panaikinimui arba atšaukimui 1996 m. Konvencija netaikoma⁵³². Tačiau reikėtų pažymėti, kad kai įvaikinimas **įvyksta**, Konvencija taikoma to vaiko, kaip ir bet kurio kito vaiko, asmens ir turto apsaugos priemonėms.

13 (G) pavyzdys

Vaiką įvaikina tėviai susitariančiojoje A valstybėje, kurioje ir vaikas, ir tėviai nuolat gyvena. Po šešerių metų tėviai pradeda gyventi skyrium ir įmotė su vaiku persikelia gyventi į susitariančiąją B valstybę. Prieš jiems persikeliant, susitariančiosios A valstybės institucijos priima nutartį, kad įmotės pareiga yra rūpintis kasdiene vaiko priežiūra, tačiau jis turi palaikyti reguliarius santykius ir su tėviu. Ši priemonė bus pagal Konvenciją pripažinta susitariančiojoje B valstybėje pagal jos teisę.

⁵³¹ 23 straipsnio 2 dalies f punktas.

⁵³² 4 straipsnio b punktas. Taip pat žr. pirmiau, **3.38–3.39** punktus.

- 13.44. Be to, yra tam tikrų su **tarptautiniu** įvaikinimu susijusių situacijų, kai gali būti naudinga remtis 1996 m. Konvencijos nuostatomis⁵³³. Vienas pavyzdys yra gana retas atvejis, kai praėjus nedaug laiko po tarptautinio įvaikinimo, to įvaikinimo nutartis yra paskelbiama negaliojančia arba atšaukiama priimančiojoje susitariančiojoje valstybėje. Tokiomis aplinkybėmis reikia imtis priemonių, kad būtų užtikrinta vaiko globa. Tačiau ta susitariančioji valstybė, iš kurios vaikas kilęs, gali tebeturėti svarbų interesą rūpintis to vaiko apsauga. Galimas susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas kilęs, institucijų dalyvavimo mechanizmas būtų jurisdikcijos perdavimo mechanizmas pagal 1996 m. Konvenciją (8 ir 9 straipsniai⁵³⁴). Jurisdikcija gali būti perduota susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijų prašymu (8 straipsnis) – šiomis aplinkybėmis tai paprastai būtų priimančioji susitariančioji valstybė – arba tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas kilęs, institucijų prašymu (9 straipsnis). Žinoma, turi būti įvykdyti jurisdikcijos perdavimo pagal 1996 m. Konvenciją reikalavimai (žr. pirmiau, **5 skyrių**). Toks jurisdikcijos perdavimas reikštų, kad tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas kilęs, institucijos turėtų jurisdikciją imtis priemonių dėl vaiko globos ateityje ir tokios priemonės būtų pripažintos pagal teisę priimančiojoje susitariančiojoje valstybėje⁵³⁵.
- 13.45. Po tarptautinio įvaikinimo kartais taip pat galima naudotis 1996 m. Konvencijos nuostatomis dėl bendradarbiavimo. Pavyzdžiui, labai retu atveju, kai valstybės, iš kurios vaikas kilęs, institucijos yra labai susirūpinusios dėl to, kad gyvenant su naujaisiais tėvais vaikui gali grėsti pavojus, galima, remiantis 32 straipsniu, prašyti priimančiosios valstybės (kurioje vaikas dabar nuolat gyvena ir yra) apsvarstyti, ar nereikėtų imtis vaiko apsaugos priemonių (žr. 32 straipsnio b punktą). Kitas pavyzdys gali būti atvejis, kai priimančioji valstybė svarsto galimybę imtis vaiko apsaugos priemonės, o kilmės valstybė turi jo apsaugai svarbios informacijos. Priimančioji valstybė gali, remdamasi 34 straipsniu, prašyti kilmės valstybės perduoti tokią informaciją, jeigu to reikia dėl vaiko aplinkybių⁵³⁶.

E. Tarpininkavimas⁵³⁷, taikinimas ir panašūs taikaus ginčų sprendimo būdai

a) Pagalba priimti sutartus sprendimus dėl vaiko asmens ar turto apsaugos tais atvejais, kai taikoma 1996 m. Konvencija 31 straipsnio b punktas

- 13.46. Pagal 1996 m. Konvenciją centrinių įstaigų pareiga yra tiesiogiai ar per valstybės institucijas arba kitas organizacijas imtis visų reikiamų veiksmų, padedant tarpininkavimu, taikinimu ar panašiais būdais priimti susitarimu pagrįstus sprendimus dėl vaiko asmens arba turto apsaugos tais atvejais, kai taikoma ši konvencija⁵³⁸.

⁵³³ Žinoma, tada, kai abi dalyvaujančios valstybės yra ir 1996 m. Konvencijos, ir 1993 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės. Šiame punkte minimos „susitariančiosios valstybės“ reiškia tokias valstybes pagal **1996 m. Konvenciją**.

⁵³⁴ Išsamesnį jurisdikcijos perdavimo nuostatų aptarimą žr. pirmiau, **5 skyriuje**.

⁵³⁵ 23 straipsnio 1 dalis – žr. pirmiau, **5 skyrių** dėl jurisdikcijos perdavimo nuostatų.

⁵³⁶ Taip pat žr. pirmiau, **11.25–11.26** punktus dėl 34 straipsnio taikymo.

⁵³⁷ Dėl tarpininkavimo žr. 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų gerosios praktikos vadovą dėl tarpininkavimo (toliau – Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovas). Šis vadovas pateiktas Hagos konferencijos svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Guides to Good Practice*. Papildomai dėl tarpininkavimo pagal Maltos procesą žr. „Tarpininkavimo struktūrų pagal Maltos procesą kūrimo principus“ (*Principles for the Establishment of Mediation Structures in the context of the Malta Process*) ir prie jų pridėtą aiškinamąjį memorandumą; jie pateikti svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Child Abduction*, žr. nuorodą *Cross-border family mediation*.

⁵³⁸ 31 straipsnio b punktas. Ši pareiga turi būti tiesiogiai atliekama centrinės įstaigos arba netiesiogiai per

- 13.47. Tarpininkavimu vis dažniau naudojamosi kaip šeimų ginčų sprendimo priemone. Jis laikomas naudinga toms aplinkybėmis, kai ginčo šalims reikia išlaikyti santykius, kaip dažnai būna šeimose ginčijantis dėl vaikų. Jis taip pat teikia galimybę susijusioms šalims atrasti savo konkrečius poreikius atitinkančius problemų sprendimo būdus ir joms pačioms tenka atsakomybė už sprendimų priėmimą; tarpininkavimu galima sukurti tam tikrą pagrindą būsimam bendradarbiavimui ir sušvelninti šalių konfliktą.
- 13.48. Tarpininkavimu vis dažniau naudojamosi sprendžiant **tarpvalstybinius** šeimų ginčus, tačiau kyla tam tikrų specifinių su juo susijusių sunkumų. Nauji ir sudėtingi dalykai, į kuriuos reikia atsižvelgti svarstant, ar rinktis tarpininkavimo metodiką, yra kalbų ir kultūrų skirtumai, taip pat geografiniai atstumai. Be to, kadangi dalyvauja ne viena, o daugiau valstybių ir taikoma daugiau kaip viena teisinė sistema, būtina dėti pastangas užtikrinti, kad tarpininkavimas ir tarpininkaujant sudarytas susitarimas atitiktų vykdymo reikiamoje valstybėje arba valstybėse teisinius reikalavimus ir sąlygas⁵³⁹.
- 13.49. Kai atitinkamos valstybės yra 1996 m. Konvencijos šalys, ši konvencija joms gali būti itin naudinga šioje srityje. Taikant jos nuostatas dėl apsaugos priemonių pripažinimo ir vykdymo, paprastai pakanka, remiantis tarpininkaujant sudarytu susitarimu, priimti teismo nutartį vienoje susitariančiojoje valstybėje⁵⁴⁰, nes jos vykdymas kitoje susitariančiojoje valstybėje bus užtikrintas (jei tik ta nutartimi nustatyti dalykai įeina į Konvencijos materialinę taikymo sritį – žr. toliau, **13.50** punktą). Siekiant išsklaidyti abejones dėl to, ar nėra pagrindo nepripažinti nutarties, galima siekti apsaugos priemonės „išankstinio pripažinimo“.⁵⁴¹
- 13.50. Svarbu pažymėti, kad tarpininkaujant šeimų bylose sudaryti susitarimai gali apimti ir su vaiko asmens ar turto apsauga nesusijusias priemones, kurios į 1996 m. Konvencijos taikymo sritį neįeina⁵⁴². Šiomis kitomis priemonėmis gali būti reguliuojami, pavyzdžiui, tėvų susitarimai dėl jų tarpusavio santykių, kaip antai prašymas nutraukti santuoką, finansinis aprūpinimas po santuokos nutraukimo arba susitarimai dėl išlaikymo. Kai tarpininkaujant sudarytame susitarime yra tokių nuostatų ir pagal jį priimama teismo nutartis, 1996 m. Konvencijos nuostatos netaikomos toms teismo nutarties dalims, kurios į materialinę Konvencijos taikymo sritį neįeina. Tačiau bet kurios teismo nutarties dalys, kuriomis nustatyta apsaugos priemonė pagal Konvenciją, turi būti pripažįstamos ir vykdomos pagal Konvencijos nuostatas.

13 (H) pavyzdys

Motina su dviem savo vaikais prieš dvejus metus iš susitariančiosios A valstybės persikėlė į susitariančiąją B valstybę ir buvo nustatyta vaikų bendravimo su tėvu tvarka. Vėliau tėvai suprato, kad esamos tvarkos laikytis neįmanoma, nes keliaujant tarp šių valstybių patiriama per daug išlaidų. Nors motina sutinka, kad tėvas turėtų bendrauti su savo vaikais, tėvams sunku susitarti dėl jiems abiem priimtinos naujos tvarkos. Tarpininkavimu galima padėti tėvams susitarti dėl tinkamos bendravimo su vaikais tvarkos.

Dėl bet kokio susitarimo, kurį pavyksta sudaryti sprendžiant šiuos bendravimo su vaikais klausimus, gali būti įmanoma priimti teismo nutartį susitariančiojoje B valstybėje, kurioje vaikai nuolat gyvena⁵⁴³. Jei tai bus

⁵³⁹ valstybės institucijas ar kitas organizacijas – taip pat žr. pirmiau, **11.11** punktą.
⁵⁴⁰ Dėl to reikėtų remtis Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovu 12 ir 13 skyriais (op. cit. 537 išnašoje).
⁵⁴¹ Susitariančioji valstybė, turinti jurisdikciją pagal Konvencijos II skyriaus nuostatas.
⁵⁴² Pagal 24 straipsnį, žr. pirmiau, **10.16–10.21** punktus.
⁵⁴³ Žr. pirmiau, **3 skyriaus C skirsnį** dėl Konvencijos materialinės taikymo srities.
 5 straipsnis. Ar tai bus įmanoma, priklausys nuo susitariančiosios B valstybės nacionalinės teisės nuostatų dėl tarpininkaujant sudarytų susitarimų teisinės galios ir vykdytinumo.

padaryta, pagal tokią teismo nutartį bus imtasi „apsaugos priemonių“ pagal 1996 m. Konvenciją (jų imsis susitariančiosios B valstybės teisminės institucijos) ir ji bus pripažinta pagal teisę ir vykdytina visose susitariančiose valstybėse, įskaitant susitariančiąją A valstybę, pagal 1996 m. Konvencijos IV skyriaus nuostatas⁵⁴⁴.

b) Tarpininkavimas tarptautinio vaikų grobimo byloje

- 13.51. Tarpininkavimas sparčiai plinta kaip svarbus mechanizmas nagrinėjant prašymus, pateiktus pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo. Su tarpininkavimu tarptautinio vaikų grobimo byloje susijusios gerosios praktikos išsamesnį aptarimą žr. Tarpininkavimo gerosios praktikos vadove⁵⁴⁵.
- 13.52. Labai svarbus principas, kurio reikia laikytis šiose bylose naudojantis tarpininkavimu, yra tai, kad tarpininkavimu nederėtų kliudyti ar vilkinti bet kokio vaiko grąžinimo proceso, pradėto pagal 1980 m. Konvenciją⁵⁴⁶.

13 (I) pavyzdys

Šiame pavyzdyje minimos A ir B valstybės yra ir 1980 m. Konvencijos, ir 1996 m. Konvencijos susitariančiosios valstybės.

Motina savo vaiką neteisėtai išveža iš susitariančiosios A valstybės į susitariančiąją B valstybę. Paliktas tėvas pradeda procesą susitariančiojoje B valstybėje pagal 1980 m. Konvenciją siekdamas, kad vaikas būtų grąžintas. Atrodo, kad tėvas galbūt sutiktų, jog motina su vaiku persikeltų į susitariančiąją B valstybę, jeigu turėtų pakankamai garantijų, kad galės toliau su vaiku bendrauti. Vykstant vaiko grąžinimo procesui pagal Hagos konvenciją, ir šio proceso nestabdant, motina ir tėvas pradeda tarpininkavimo procedūrą.

Tarpininkaujant susitariama, kad vaikas gali persikelti į susitariančiąją B valstybę, kurioje jį globos motina, ir į šį susitarimą įtraukiamos išsamios nuostatos dėl tėvo bendravimo su vaiku.

- 13.53. Šiame pavyzdyje aprašytu atveju motinai ir tėvui reikia tikrai žinoti, kad jų sudaryto susitarimo bus laikomasi abiejose susitariančiose A ir B valstybėse. Vienas galimas būdas tai pasiekti yra to susitarimo patvirtinimas ar kitoks jo įteisinimas, atliekamas teismo arba kitos kompetentingos institucijos⁵⁴⁷. Tačiau jeigu norima siekti taip patvirtinti arba įteisinti susitarimą, bylos šalims svarbu apsvarstyti, ar prašymą dėl to reikėtų pateikti susitariančiosios A valstybės, **ar** susitariančiosios B valstybės institucijoms.
- 13.54. Gali atrodyti, kad būtų paprasčiausia, jog susitariančiosios B valstybės institucijos, bylos šalims sutinkant, suteiktų tam susitarimui teisiškai privalomą galią pagal savo vidaus procedūras⁵⁴⁸, nes vaiko grąžinimo procesas ir tarpininkavimas vyksta susitariančiojoje B valstybėje. Tačiau ir 1980 m. Konvencija, ir 1996 m. Konvencija yra pagrįsta principu, kad vaiko pagrobimo atveju tos susitariančiosios valstybės, į kurią pateko pagrobtas vaikas (tai – „prašomoji valstybė“), institucijos turi turėti kompetenciją spręsti vaiko grąžinimo klausimą, **bet ne** jo globos teisių

⁵⁴⁴ Žr. pirmiau, **10 skyrių**. Taip pat žr. Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovo (op. cit. 537 išnašoje) 297 punktą.

⁵⁴⁵ Ten pat.

⁵⁴⁶ Daugiau apie tai žr. Tarpininkavimo gerosios praktikos vadove (ten pat).

⁵⁴⁷ Kiekvienos valstybės nacionalinėje teisėje yra tiksliai nustatyta, kaip galima pasiekti, kad tarpininkaujant sudarytas susitarimas būtų teisiškai privalomas ir vykdytinas toje valstybėje.

⁵⁴⁸ Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovas (op. cit. 537 išnašoje).

klausimus iš esmės⁵⁴⁹. Taigi, prašomosios valstybės teismui, vykdančiam vaiko grąžinimo procesą pagal Hagos konvenciją, gali būti sunku priimti teismo nutartį pagal tarpininkaujant sudarytą susitarimą, jeigu į tą susitarimą įeina ne tik vaiko grąžinimo klausimas, bet ir jo globos teisių klausimai arba kiti dalykai, dėl kurių teismas, vykdamas procesą pagal Hagos konvenciją, neturi (tarptautinės) jurisdikcijos (taip, kaip **13 (H) pavyzdyje** pirmiau aprašytu atveju). Pagal 1996 m. Konvenciją tai, ar susitariančioji B valstybė tarptautinio vaiko pagrobimo byloje turi jurisdikciją priimti teismo nutartį remdamasi tarpininkaujant sudarytu susitarimu, kuriuo išspręsti vaiko globos ir bendravimo (ryšių palaikymo) su juo teisių klausimai (taigi, imtis apsaugos priemonių pagal 1996 m. Konvenciją), priklauso nuo to, ar įvykdyti 7 straipsnio reikalavimai⁵⁵⁰. Tokiomis kaip **13 (I) pavyzdyje** aprašytomis aplinkybėmis, kai susitarimas sudaromas tarpininkaujant, reikėtų atidžiai apsvarstyti, ar įvykdytos 7 straipsnio 1 dalies a punkto sąlygos. Pavyzdžiui, jeigu: 1) nustatoma, kad vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą susitariančiojoje B valstybėje, ir 2) tarpininkaujant sudarytas susitarimas susitariančiojoje B valstybėje laikomas įrodymu, kad bylos šalys, **griežtai laikydamosi to susitarimo, sėkmingai įforminto teismo nutartimi, nuostatų**, pritarė neteisėtam vaiko išvežimui (susitardamos, kad vaikas persikels ten gyventi)⁵⁵¹, jurisdikcija perduodama susitariančiajai B valstybei⁵⁵². Pagal tokį 7 straipsnio aiškinimą susitariančiosios B valstybės institucijos, teismui pradėjus vaiko grąžinimo procesą ir pradėjus naudotis tarpininkavimu, galėtų turėti jurisdikciją įforminti tarpininkaujant sudarytą susitarimą teismo nutartimi, kuri bus pripažinta ir vykdytina susitariančiojoje A valstybėje.

- 13.55. Tačiau jeigu nustatoma, kad 7 straipsnio reikalavimai dėl jurisdikcijos pakeitimo **nėra** įvykdyti tuo konkrečiu atveju (pvz., nes negalima teigti, jog vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą susitariančiojoje B valstybėje), susitarimą galima pateikti susitariančiosios A valstybės institucijoms, turinčioms bendrąją jurisdikciją imtis to vaiko apsaugos priemonių (5 straipsnio 1 dalis). Šių institucijų sprendimas patvirtinti arba kitaip įforminti tarpininkaujant sudarytą susitarimą galės būti pripažintas ir vykdomas susitariančiojoje B valstybėje. Vis dėlto bylos šalys gali norėti apsvarstyti galimybę pasinaudoti 1996 m. Konvencijos jurisdikcijos perdavimo nuostatomis. Šiuo atveju susitariančiosios A valstybės institucijos gali svarstyti galimybę perduoti jurisdikciją susitariančiosios B valstybės institucijoms pagal Konvencijos 8 straipsnį arba susitariančiosios B valstybės institucijos galėtų prašyti perduoti jurisdikciją pagal 9 straipsnį⁵⁵³. Taip būtų galima pateikti tarpininkaujant sudarytą susitarimą susitariančiosios B valstybės teismui patvirtinti⁵⁵⁴. Susitariančiosiose A ir B valstybėse pagal Konvenciją paskirtos centrinės įstaigos turėtų bendradarbiaudamos padėti tėvams susitarti dėl tokios tvarkos, **jeigu** manoma, kad to reikia dėl to vaiko interesų⁵⁵⁵.

⁵⁴⁹ Žr. 1980 m. Konvencijos 16 straipsnį; 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį.

⁵⁵⁰ Žr. pirmiau, **4.20–4.25** punktus. Taip pat žr. Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovo (*op. cit.* 537 išnašoje) 13 skyrių dėl jurisdikcijos klausimų, susijusių su tarpininkaujant sudarytų susitarimų teisinės galios pripažinimu tarptautinio vaikų grobimo bylose.

⁵⁵¹ Šiuo atveju bus labai svarbu, kad tas iš tėvų, kuris paliktas be vaiko, bet kokį pritarimą vaiko išvežimui duotų **tik su sąlyga**, kad tas susitarimas būtų sėkmingai įformintas teismo nutartimi (t. y. tas iš tėvų, kuris liko be vaiko, pritarė neteisėtam vaiko išvežimui tik **tuo pagrindu, kad** tas susitarimas bus sėkmingai patvirtintas kaip teisiškai privalomas ir vykdytinas abiejų atitinkamų jurisdikcijų). To reikia todėl, kad jeigu susitarimo įforminimo procesas vėliau nebūtų sėkmingas ir nebūtų nustatyta tokios sąlygos, kad vaiko išvežimui bus pritarta tik įforminus tą susitarimą, vaiką pagrobęs asmuo vėliau per bet kokius paskesnius vaiko grąžinimo procesus galėtų remtis tuo susitarimu kaip įrodymu, jog vaiko išvežimui buvo pritarta. Tai gali atgrasyti tuos iš tėvų, kurie palikti be vaikų, nuo naudojimosi tarpininkavimu.

⁵⁵² 7 straipsnio 1 dalies a punktas.

⁵⁵³ Žinoma, turėtų būti įvykdyti jurisdikcijos perdavimo reikalavimai – žr. pirmiau, **5 skyrių**.

⁵⁵⁴ Dėl perduodant jurisdikciją privalomų reikalavimų žr. pirmiau, **5 skyrių**.

⁵⁵⁵ Galima teigti, kad tokiame bendradarbiavime taikomas 31 straipsnio b punktas, siekiant padėti priimti sutartus sprendimus dėl vaiko apsaugos tais atvejais, kai taikoma Konvencija. Žr. pirmiau, **11.11** punktą.

- 13.56. Nepaisant to, kad 1980 m. ir 1996 m. Konvencijomis nereglamentuojamos sąlygos, kaip (ir kas) turėtų atlikti tarpininkavimo, taikinimo ar panašius taikaus ginčų sprendimo procesus⁵⁵⁶, akivaizdu, kad tų paslaugų teikėjai turi gebėti išspręsti konkrečias problemas, kurių kyla per **tarpvalstybinius** šeimų ginčus dėl vaikų. Reikėtų pažymėti, kad Tarpininkavimo gerosios praktikos vadove⁵⁵⁷ išsamiai aprašytos rekomenduojamos garantijos ir priemonės, kuriomis padedama įveikti šiuos sunkumus. Nors šiame gerosios praktikos vadove daugiausia dėmesio skirta tarpininkavimui ir panašioms procesams, kuriais siekiama priimti susitarimu pagrįstus sprendimus tarptautinio vaikų grobimo bylose pagal 1980 m. Hagos konvenciją dėl vaikų grobimo, didelė jo turinio dalis tinka ir tarpininkavimui apskritai per tarptautinius šeimų ginčus dėl vaikų. Vis dėlto reikia nepamiršti, kad tarpininkavimas ir panašūs procesai tinka ne visoms byloms. Siekiant nustatyti tokias bylas ypač svarbu, prieš bandant naudotis tarpininkavimu, iš pradžių įvertinti, ar tarpininkavimas tinka tuo individualiu atveju⁵⁵⁸.

c) *Vaikų dalyvavimas tarpininkavimo procese*

- 13.57. Galiausiai pagal 1996 m. Konvenciją svarbu išklausti vaiką per jam svarbius procesus – joje nustatyta, kad jeigu vaikas nėra išklaustas, tuo remiantis galima atsisakyti pripažinti to vaiko apsaugos priemonę, kurios imtasi⁵⁵⁹. Nors tarpininkavimo procedūroms netaikomi tokie formalumai kaip teismo procesams, reikėtų skirti dėmesio vaikų dalyvavimui tarpininkavimo procese⁵⁶⁰.

F. Ypatingų kategorijų vaikai

a) *Vaikai, kurie yra pabėgėliai, tarptautiniu mastu perkelti arba neturi nuolatinės gyvenamosios vietos*

- 13.58. Vaikų pabėgėlių ir vaikų, kurie yra tarptautiniu mastu perkelti dėl jų valstybėje vykstančių neramumų, atvejais ta susitariančioji valstybė, kurios teritorijoje yra vaikas, turi jurisdikciją imtis to vaiko asmens arba turto apsaugai skirtų priemonių.⁵⁶¹ Tai taikoma ir tiems vaikams, kurių nuolatinės gyvenamosios vietos

⁵⁵⁶ Žr. 1980 m. Konvencijos 7 straipsnio antrą pastraipą: „Visų pirma jos tiesiogiai arba per tarpininkus imasi reikiamų priemonių <...> c) <...> kad klausimas būtų taikiai išspręstas“; žr. 1996 m. Konvencijos 31 straipsnį, kuriame nustatyta, kad tarpininkavimą gali palengvinti „Susitariančiosios Valstybės centrinė įstaiga tiesiogiai ar per valstybės institucijas ar kitokias organizacijas <...>“. Tarpininkavimo sistemos pagal 1980 m. Konvenciją įvairiose susitariančiose valstybėse yra iš tiesų labai skirtingos: pavyzdžiui, Argentinoje tarpininkavimu tiesiogiai užsiima centrinė įstaiga; Prancūzijos programą MAMIF vykdo valstybės institucija, įsteigta prie Prancūzijos teisingumo ministerijos, tačiau neseniai ji buvo integruota į Prancūzijos centrinės įstaigos struktūrą; Jungtinėje Karalystėje bandomąjį projektą „Reunite“ įgyvendina nevyriausybinių organizacijų; Vokietijos federalinė teisingumo ministerija ir siūlo, ir remia tarpininkavimą bylose pagal Konvenciją, tačiau pačiu tarpininkavimu užsiima profesionalūs tarpininkai iš nevyriausybinių organizacijų.

⁵⁵⁷ *Op. cit.* 537 išnašoje.

⁵⁵⁸ Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovas (*op. cit.* 537 išnašoje).

⁵⁵⁹ Kai tos priemonės imamos ne skubos atveju – žr. 23 straipsnio 2 dalies b punktą ir pirmiau, **10.4–10.15** punktus.

⁵⁶⁰ Dėl vaiko išklausymo per tarpininkavimo procesą žr. Tarpininkavimo gerosios praktikos vadovą (*op. cit.* 537 išnašoje).

⁵⁶¹ Dėl gairių, kaip turėtų būti nustatoma tarptautiniu mastu perkeltų vaikų tarptautinio įvaikinimo tvarka, žr. „Rekomendaciją dėl Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje taikymo vaikams pabėgėliams ir kitiems tarptautiniu mastu perkeltiems vaikams“, kuri pateikta 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje įgyvendinimo specialiosios komisijos ataskaitos (Nuolatinis biuras, 1994 m.) A priede. Šis dokumentas pateiktas svetainės < www.hcch.net > skyriuje *Intercountry Adoption*, žr. nuorodą *Special Commissions – Previous Special Commissions*. Daugiau informacijos apie 1993 m. Konvencijos dėl tarptautinio įvaikinimo taikymą žr. 1993 m. Hagos tarptautinio įvaikinimo konvencijos gerosios praktikos vadovuose (*op. cit.* 2 išnašoje).

nepavyko nustatyti.⁵⁶² Reikėtų pažymėti, kad jurisdikcija pagal 6 straipsnį suteikiama ne skubos atveju ir ne laikinai: šiomis aplinkybėmis susitariančiosios valstybės, kurios teritorijoje yra vaikas, institucijos turi **bendrają** jurisdikciją imtis apsaugos priemonių dėl ilgalaikės to vaiko globos.

- 13.59. Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras (UNHCR) ir kitos tarptautinės organizacijos atkreipė dėmesį į tai, kad kai kurios šalys, ypač patiriančios spaudimą dėl didelių tarptautiniu mastu perkeltų asmenų srautų, yra linkusios siaurinti „pabėgėlio“ sąvokos apibrėžtį arba taikyti kitus metodus, kad galėtų nesuteikti pabėgėliams pagalbos pagal tokius standartus, kurie siejami su pripažintu pabėgėlio statusu⁵⁶³. 6 straipsnio taikymu vaikams, kurie dėl jų šalyje kilusių neramumų yra „tarptautiniu mastu perkelti“, siekiama užtikrinti plačią šio straipsnio taikymo sritį.
- 13.60. Nuolatinės gyvenamosios vietos neturinčių vaikų atveju (6 straipsnio 2 dalis), jeigu vėliau sužinoma, kad vaikas vis dėlto kažkur **turi** nuolatinę gyvenamąją vietą, tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra vaikas, jurisdikcija pagal Konvenciją apribojama ir apima tik 11 ir 12 straipsnių taikymą.⁵⁶⁴

13 (J) pavyzdys

Po gaivalinės nelaimės susitariančiojoje A valstybėje perkeliama tūkstančiai žmonių. Tarp jų, kurie atvyksta į susitariančiąją B valstybę, yra 10 metų amžiaus berniukas ir jo 8 metų amžiaus sesuo, likę našlaičiai. Pagal 6 straipsnį susitariančioji B valstybė gali vykdydama savo jurisdikciją imtis ilgalaikių šių vaikų apsaugai skirtų priemonių. Tačiau prieš imantis ilgalaikių apsaugos priemonių, abiejų susitariančiųjų A ir B valstybių institucijos bendradarbiaudamos bando gauti kuo daugiau informacijos apie šių vaikų kilmę ir sužinoti, ar įmanoma surasti kitus jų šeimos narius⁵⁶⁵. Kol vyksta tokie tyrimai, susitariančioji B valstybė imasi apsaugos priemonių, kurios joje laikomos tinkamomis šių vaikų apsaugai užtikrinti. Baigus tuos tyrimus, priklausomai nuo jų rezultatų, susitariančioji B valstybė gali, pavyzdžiui, apsvaistyti galimybę suteikti tėvų pareigas vaikų gimimaičiui, gyvenančiam trečioje valstybėje, arba patikėti vaikus ilgalaikiai globali šeimai. Pagal Konvenciją priemonės, kurių bus imtasi, turės būti pripažintos ir vykdomos visose kitose susitariančiosiose valstybėse.

13 (K) pavyzdys

11 metų amžiaus berniukas nelydimas atvyksta į susitariančiąją A valstybę. Jis teigia, kad iš susitariančiosios B valstybės turėjo išvykti dėl joje vykstančio pilietinio karo, per kurį buvo nužudyti jo tėvai, broliai ir seserys. Pagal susitariančiosios A valstybės įstatymus, kad šis vaikas galėtų prašyti suteikti pabėgėlio statusą, jam turi būti paskirtas globėjas. Pagal 6 straipsnio 1 dalį tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra vaikas (šiuo atveju susitariančiosios A valstybės), institucijos turi bendrąją jurisdikciją dėl šio vaiko, įskaitant jurisdikciją paskirti vaikui globėją. Susitariančiosios A valstybės institucijos gali imtis ir kitų priemonių, kuriomis tam vaikui būtų suteikta globa ir apsauga.

⁵⁶² 6 straipsnis. Žr. pirmiau, **4.13–4.18** punktus.

⁵⁶³ Žr., pvz., JT vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro 2001 m. rugsėjo 13 d. pranešimą dėl tarptautinės apsaugos (*Note on international protection*), A/AC.96/951, pateiktą <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bb1c6cc4.html> (paskutinį kartą juo remtasi 2013 m. rugpjūčio mėn.), 85 punktą, ir 1994 m. balandžio mėn. darbo grupės ataskaitos *Report of the Working Group to study the application to refugee children of the Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption* (1994) 12 punktą; ji pateikta svetainėje www.hcch.net (žr. nuorodą pirmiau, 561 išnašoje).

⁵⁶⁴ Žr. pirmiau, **4.16–4.19** punktus, ir Aiškinamosios ataskaitos 45 punktą.

⁵⁶⁵ 30 straipsnis.

13 (L) pavyzdys

Nelydimas vaikas atvyksta į susitariančiąją A valstybę. Kurioje valstybėje iki tol buvo nuolatinė to vaiko gyvenamoji vieta, nustatyti nepavyksta. Pagal 6 straipsnio 2 dalį susitariančiosios A valstybės institucijos imasi apsaugos priemonių, suteikdamos tam vaikui globą. Po mėnesio sužinoma, kad nuolatinė to vaiko gyvenamoji vieta yra B valstybėje, kuri nėra susitariančioji valstybė, ir vaikas iš tos valstybės išvyko ne dėl tarptautinio masto perkėlimo ar pabėgėlio padėties. Nepaisant to, kad nustatyti šie faktai, apsaugos priemonės, kurių pirmiau imtasi dėl šio vaiko pagal 6 straipsnį, tebetaikomos, nors pasikeitus aplinkybėms nebėra pagrindo, kuriuo remiantis buvo įgyta jurisdikcija⁵⁶⁶. Jeigu B valstybės, kuri nėra susitariančioji valstybė, institucijos priims sprendimą dėl to vaiko, to užsienyje priimto sprendimo poveikis bus nustatytas pagal susitariančiosios A valstybės ne Konvencijos taisykles dėl užsienyje priimtų sprendimų pripažinimo ir vykdymo.

Kadangi jau nustatyta, kurioje valstybėje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, susitariančiosios A valstybės institucijos ateityje neturės jurisdikcijos imtis tolesnių to vaiko apsaugos priemonių pagal 6 straipsnio 2 dalį. Vietoj to pagal Konvenciją jos galės imtis tik apsaugos priemonių remdamosi Konvencijos 11 ir 12 straipsniais⁵⁶⁷. Vis dėlto žr. pirmesnius 3.11–3.13 punktus dėl to, kad susitariančioji A valstybė, nustačiusi, jog vaikas nuolat gyvena ne susitariančiojoje valstybėje, gali imtis jo apsaugos priemonių remdamasi savo jurisdikcijos taisyklėmis ne pagal Konvenciją. Tačiau jeigu ji tai darys, tokios priemonės nebus pripažįstamos ir vykdytinos pagal Konvenciją.

b) Pabėgę, palikti arba parduoti vaikai

- 13.61. Gali būti taip, kad nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą galima nustatyti, siekiant taikyti Konvencijos 5 straipsnį, tačiau ta susitariančioji valstybė, kurios teritorijoje vaikas tuo metu yra, vis vien turi imtis jo apsaugos priemonių pagal 11 ir 12 straipsnius. Tai gali būti, pavyzdžiui, toks atvejis, kai vaikas pabėga, yra paliktas arba parduotas į užsienį.⁵⁶⁸
- 13.62. Kai jurisdikcija yra nustatyta remiantis 11 arba 12 straipsniu, tai reiškia, kad atitinkamos priemonės galioja tik laikinai ir už vaiko priežiūros užtikrinimą galiausiai yra atsakingos tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos⁵⁶⁹. Susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas tuo metu yra, institucijos turėtų bendradarbiaudamos su valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijomis nustatyti tam vaikui tinkamiausias ilgalaikes priemones.
- 13.63. Reikėtų pažymėti, kad jeigu tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos to vaiko apsaugos priemonių imtis negali, tinkamas ilgalaikis sprendimas dėl to vaiko turi būti priimtas toje susitariančiojoje valstybėje, kurios teritorijoje vaikas tuo metu yra. Iki tol, kol bus imtasi apsaugos priemonių valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, tos susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas tuo metu yra, institucijos turės jurisdikciją suteikti tam vaikui apsaugą skubos atveju arba laikinai⁵⁷⁰. Be to, priklausomai nuo aplinkybių,

⁵⁶⁶ 14 straipsnis.

⁵⁶⁷ Jeigu susitariančioji A valstybė ateityje imsis apsaugos priemonių pagal 11 arba 12 straipsnį, jos bus pripažįstamos pagal teisę ir vykdytinos visose kitose susitariančiosiose valstybėse. Ar jos bus pripažintos ir vykdytinos **ne susitariančiojoje** B valstybėje, žinoma, priklausys nuo pačios B valstybės tarptautinės privatinės teisės nuostatų.

⁵⁶⁸ Žr. pirmiau, 3 išnašą dėl to, kad 1996 m. Konvencijos nuostatos ir *Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio Protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos* (2000 m. gegužės 25 d., Niujorkas) nuostatos vienos kitas papildo.

⁵⁶⁹ Žr. pirmiau, **6 ir 7 skyrius**.

⁵⁷⁰ T. y. pagal Konvencijos 11 arba 12 straipsnį.

susitariančiosios valstybės, kurioje yra vaikas, institucijos gali svarstyti galimybę prašyti joms perduoti bendrąją jurisdikciją pagal Konvencijos 9 straipsnį. Žinoma, tai įmanoma tik tada, kai valstybė, kurioje iki tol buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, yra kita **susitariančioji** valstybė ir yra įvykdytos kitos jurisdikcijos perdavimo sąlygos⁵⁷¹.

- 13.64. Konvencijoje taip pat numatytas bendradarbiavimas tarp susitariančiųjų valstybių institucijų padedant surasti vaikus, kuriems reikia apsaugos⁵⁷².

13 (M) pavyzdys

14 metų amžiaus mergaitė, kilusi iš susitariančiosios B valstybės, surandama susitariančiojoje A valstybėje, į kurią ji buvo parduota ir priversta dirbti. Susitariančiosios A valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių dėl šio vaiko pagal 11 ir 12 straipsnius, pavyzdžiui, paskirti šiai mergaitei laikiną globėją ir pasirūpinti, kad jai nedelsiant būtų suteikta globa, tačiau jos turėtų susisiekti ir bendradarbiauti su susitariančiosios B valstybės institucijomis siekdamos nustatyti, kokie sprendimai bus priimti dėl ilgalaikės šio vaiko globos⁵⁷³.

13 (N) pavyzdys

13 metų amžiaus berniukas pabėga iš savo šeimos namų susitariančiojoje A valstybėje ir atvyksta į susitariančiąją B valstybę. Jo tėvas įtaria, kad vaikas gali būti susitariančiojoje B valstybėje, nes keli šeimos nariai susitariančiojoje B valstybėje praneša jį matę. Vaiko tėvai kreipiasi pagalbos į susitariančiosios B valstybės centrinę įstaigą⁵⁷⁴. Ši centrinė įstaiga suteikia informaciją apie susitariančiosios B valstybės įstatymus ir paslaugas, kuri gali būti naudinga tėvams⁵⁷⁵. Centrinė įstaiga taip pat teikia pagalbą ieškant vaiko⁵⁷⁶.

Kai vaikas surandamas, susitariančioji B valstybė imasi būtinos jo apsaugos priemonės, patikėdama vaiką laikinai valstybės globai⁵⁷⁷. Tėvai nori atvykti į susitariančiąją B valstybę vaiko pasiimti. Prieš tai susitariančiųjų A ir B valstybių institucijos turėtų glaudžiai bendradarbiaudamos šiuo klausimu, įsitikinti, kad tai yra vaikui saugus ir tinkamas sprendimas. Priklausomai nuo to atvejo aplinkybių, iš tiesų gali būti taip, kad vaiką reikėtų grąžinti tik po to, kai susitariančiosios A valstybės institucijos (bendrąją jurisdikciją toje byloje turinčios institucijos) imsis jo apsaugos priemonių, užtikrindamos, kad į namus grąžintas vaikas būtų saugus⁵⁷⁸.

⁵⁷¹ Žr. pirmiau, **5 skyrių** dėl jurisdikcijos perdavimo nuostatų – šios nuostatos taikomos tik tarp dviejų **susitariančiųjų valstybių**. Taip pat žr. 9 straipsnio 1 dalyje nustatytą reikalavimą, kad susitariančioji valstybė, prašanti perduoti jurisdikciją, būtų viena iš 8 straipsnio 2 dalies sąraše nurodytų susitariančiųjų valstybių.

⁵⁷² 31 straipsnio c punktas, taip pat žr. pirmiau, **11 skyrių**.

⁵⁷³ 30 straipsnis.

⁵⁷⁴ Šiame pavyzdyje aprašytu atveju tėvai kreipiasi tiesiai į susitariančiosios B valstybės, kurioje, jų manymu, yra vaikas, centrinę įstaigą. Jie taip pat sėkmingai galėtų kreiptis pagalbos į susitariančiosios A valstybės, kurioje gyvena, centrinę įstaigą, o ši centrinė įstaiga tada perduotų jų prašymus susitariančiosios B valstybės centrinei įstaigai.

⁵⁷⁵ 30 straipsnio 2 dalis.

⁵⁷⁶ 31 straipsnio c punktas.

⁵⁷⁷ 11 straipsnis.

⁵⁷⁸ Tuo atveju, kai vaikas yra pabėgęs, dažnai itin svarbu jį išklausti ir ypač tiksliai išsiaiškinti priežastis, kodėl jis pabėgo, svarstant, kokių vaiko apsaugos priemonių reikėtų imtis, ar tai turėtų būti priemonės, kurių imamasi skubos tvarka, ar ilgalaikės priemonės (dėl to žr. JT Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnio reikalavimus). Abiejų susitariančiųjų valstybių institucijų glaudus bendradarbiavimas taip pat bus labai svarbus siekiant sužinoti, pavyzdžiui, ar anksčiau buvo išreikštas susirūpinimas dėl to vaiko apsaugos ir ar tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos anksčiau buvo įsikišusios į tos šeimos gyvenimą.

13 (O) pavyzdys

13 metų amžiaus mergaitė pabėga iš savo namų susitariančiojoje A valstybėje kartu su 20 metų amžiaus vaiku, su kuriuo draugauja. Mergaitė su savo draugu iš pradžių nuvyksta į susitariančiąją B valstybę, norėdami joje pradėti kartu gyventi, tačiau susitariančiojoje B valstybėje vaikas patenka į policijos akiratį ir tada pora pabėga į susitariančiąją C valstybę. Tuo tarpu mergaitės tėvai susitariančiojoje A valstybėje praneša apie jos dingimą. Jie nerimauja dėl jos gerovės, nes žino, kad jos draugas yra teistas. Tėvai kreipiasi į susitariančiosios A valstybės centrinę įstaigą prašydami jos pagalbos surasti mergaitę⁵⁷⁹. Kadangi tėvai turi labai nedaug informacijos apie tai, kur ji galėtų būti, susitariančiojoje A valstybėje centrinės įstaigos pradėti mergaitės paieškos tyrimai vyksta lėtai.

Praėjus mėnesiui, susitariančiojoje C valstybėje policija imasi priemonių prieš vaiką, o į mergaitę atkreipia dėmesį atitinkamos institucijos. Institucijos ištiria padėtį ir manydamos, kad mergaitės padėtis yra pavojinga, imasi būtinų apsaugos priemonių pagal 11 straipsnį ir perduoda ją laikinai globai šeimoje. Šios institucijos susisieikia su susitariančiosios A valstybės centrine įstaiga ir jai praneša, kad mergaitė pateko į jų jurisdikciją, ir apie apsaugos priemones, kurių imtasi.

Tačiau mergaitėi pavyksta pabėgti iš savo globos vietos ir ji su savo draugu greitai persikelia į susitariančiąją D valstybę. Pagal 36 straipsnį susitariančiosios C valstybės institucijos (įsitikinusios, kad mergaitė atvyko į susitariančiąją D valstybę) praneša susitariančiosios D valstybės institucijoms apie mergaitėi gresiantį pavojų ir apie priemones, kurių dėl jos ėmėsi. Šios apsaugos priemonės bus pripažintos pagal teisę susitariančiojoje D valstybėje ir visose kitose susitariančiosiose valstybėse. Susitariančiosios C valstybės institucijos taip pat, laikydamosi gerosios praktikos, praneša susitariančiajai A valstybei, kad mergaitė išvyko iš C valstybės ir yra susitariančiojoje D valstybėje.

Šiuo atveju kiekviena susitariančioji valstybė, į kurią patenka mergaitė, turi jurisdikciją imtis jos apsaugos priemonių skubos tvarka arba laikinai (pagal Konvencijos 11 ir 12 straipsnius). Tačiau kol mergaitės „nuolatinė gyvenamoji vieta“ tebėra susitariančiojoje A valstybėje, tai yra vienintelė susitariančioji valstybė, galinti imtis ilgalaikių jos apsaugos priemonių (5 straipsnis). Taigi, šiame pavyzdyje aprašytu atveju susitariančiosios D valstybės institucijos gali arba pripažinti ir vykdyti apsaugos priemonę, kurios ėmėsi susitariančioji C valstybė, arba, jeigu mano, kad tai būtina, gali imtis kitos šios mergaitės apsaugos priemonės pagal 11 straipsnį.

Tuo atveju, kai vaikas yra pabėgęs ir negrįžta ilgesnį laiką, jeigu, sprendžiant iš žinomų faktų apie tą atvejį, aplinkybės keičiasi taip, kad to vaiko dėl jo padėties nebegalima laikyti turinčiu „nuolatinę gyvenamąją vietą“, ta susitariančioji valstybė, kurioje tuo metu yra vaikas, gali nuspręsti, kad turi bendrąją jurisdikciją imtis ilgalaikių vaiko apsaugos priemonių pagal Konvencijos 6 straipsnio 2 dalį. Tačiau nereikėtų pernelyg lengvai nustatyti, kad vaikas nebeturi nuolatinės gyvenamosios vietos⁵⁸⁰.

13 (P) pavyzdys

11 metų amžiaus mergaitė nuolat gyvena su savo tėvais susitariančiojoje E valstybėje. Šios susitariančiosios valstybės institucijoms nežinant, tėvai ją ilgam laikui išsiunčia į susitariančiąją F valstybę, kurioje ji gyvens su savo teta iš tėvo pusės, jai padės ir įgis išsilavinimą. Mergaitė išvyksta gavusi trumpalaikę 6 mėnesių vizą. Teta nebando įteisinti jos imigracijos statuso ir neleidžia jai lankyti mokyklos – jos padėtis iš esmės yra tarnystė buityje.

Praėjus ketveriems metams po šio vaiko atvykimo į susitariančiąją F valstybę, jos institucijos sužino apie šią padėtį iš tetos naujos kaimynės.

⁵⁷⁹ 31 straipsnio c punktas.

⁵⁸⁰ Žr. pirmiau, 4.16–4.19 punktus, ir toliau, 13.83–13.87 punktus.

Kompetentingos institucijos, įvertinusios situaciją, nedelsdamos imasi priemonių ir paima vaiką į valstybės globą. Kol vyksta tolesni tyrimai, vaikas įkurdinamas globėjo šeimoje. Pagal 1996 m. Konvencijos 5 straipsnį institucija laiko tą vaiką jau nuolat gyvenančiu susitariančiojoje F valstybėje.

Pagal 32 straipsnį susitariančiosios F valstybės kompetentinga institucija, savo valstybės centrinės įstaigos padedama, kreipiasi į susitariančiosios E valstybės centrinę įstaigą norėdama gauti bet kokią turimą informaciją apie tą mergaitę ir jos šeimą. Susitariančiosios F valstybės kompetentinga institucija nori įvertinti, ar mergaitės grąžinimas jos tėvams susitariančiojoje E valstybėje gali būti įmanomas to vaiko ilgalaikės globos variantas (pvz., jeigu tėvai visiškai nežinojo apie jos padėtį, nes tėta iš tėvo pusės jiems melavo). Susitariančiosios E valstybės kompetentinga institucija praneša, kad tėvai nenori, jog vaikas būtų grąžintas jų globai. Ši institucija taip pat praneša, kad E valstybėje nėra kitų išplėstinės šeimos narių, kuriuos būtų galima laikyti kandidatais į vaiko globėjus. Gavusi šią informaciją, susitariančiosios F valstybės kompetentinga institucija gali pradėti svarstyti ilgalaikes šio vaiko apsaugos priemones.

c) Vaikų perkėlimas iš vienos valstybės į kitą po valstybės institucijų įsikišimo

13.65. Vis daugėja atvejų, kai tėvai išveža savo vaikus į užsienį galbūt siekdami išvengti vaikų apsaugos institucijų dėmesio ir procedūrų toje valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta⁵⁸¹. Šiame skirsnyje pateikta informacijos apie tai, kaip šiomis aplinkybėmis galima pasinaudoti 1996 m. Konvencija. Yra du galimi scenarijai, kuriuos reikia apsvarstyti.

13.66. 1) Kai jau yra imtasi apsaugos priemonės

Kai susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentinga institucija jau ėmėsi vaiko apsaugos priemonės (pvz., priimta nutartis patikėti vaiką valstybės globai), tačiau tėvai vėliau išvežė vaiką į kitą susitariančiąją valstybę, norėdami, pavyzdžiui, išvengti tos priemonės vykdymo, 1996 m. Konvencija susitariančiosioms valstybėms gali nemažai padėti išspręsti šią problemą. Visų pirma, ta apsaugos priemonė gali būti pripažįstama ir vykdoma pagal 1996 m. Konvenciją toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią vaikas išvežtas⁵⁸², todėl gali būti įmanoma greitai grąžinti vaiką kompetentingų institucijų globai toje susitariančiojoje valstybėje, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta. Siekiant, kad apsaugos priemonė būtų pripažinta ir vykdoma greitai ir efektyviai ir kompetentingoms institucijoms gavus visą reikiamą informaciją, taip pat yra naudingos 1996 m. Konvencijos nuostatos dėl bendradarbiavimo⁵⁸³. Be to, jei tas atvejis yra skubus, 1996 m. Konvencijoje yra nustatytas pagrindas, pagal kurį susitariančioji valstybė, į kurią vaikas išvežtas, gali įgyti jurisdikciją imtis būtinų priemonių tam vaikui apsaugoti, kol jis yra toje valstybėje (11 straipsnis)⁵⁸⁴.

⁵⁸¹ Keli šio reiškinių pavyzdžiai yra Jungtinės Karalystės byla *Tower Hamlets London Borough Council prieš MK ir kt.* [2012], EWHC 426 (Fam), ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylos: 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje C-435/06 ir 2009 m. balandžio 2 d. sprendimas byloje C-523/07.

Specialiosios komisijos posėdyje (I dalyje) organizacija „International Social Service“ (ISS) nurodė, jog „dažnėja reiškinys“, kai tėvai išveža savo vaikus į užsienį, norėdami išvengti vaikų apsaugos institucijų dėmesio ir procedūrų toje valstybėje, kurioje vaikas nuolat gyvena.

⁵⁸² Dėl to, kaip taikomos 1996 m. Konvencijos nuostatos dėl pripažinimo ir vykdymo, žr. pirmiau, **10 skyrių**.

⁵⁸³ Dėl to taip pat žr. pirmiau, **11 skyrių**.

⁵⁸⁴ Dėl to taip pat žr. pirmiau, **6 skyrių**.

Jeigu abi atitinkamos valstybės yra 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo šalys ir ta konvencija yra tarp jų įsigaliojusi⁵⁸⁵, taip pat, priklausomai nuo konkrečių bylos faktų, gali būti įmanoma, kad tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, kompetentinga institucija siektų vaiko grąžinimo pagal 1980 m. Konvenciją, jeigu įvykdytos tos konvencijos sąlygos.

- 13.67. 2) Kai yra tiriamos vaiko apsaugos problemos, tačiau jokios apsaugos priemonės dar nesiimta ir jokio proceso nepradėta⁵⁸⁶

Šiuo atveju nėra apsaugos priemonės, kurią būtų galima pripažinti ir vykdyti pagal 1996 m. Konvenciją toje susitariančiojoje valstybėje, į kurią vaikas išvežtas. Be to, nors tai priklauso nuo konkrečių bylos faktų ir nuo konkrečių veiksmų, kurių kompetentinga institucija ėmėsi iki vaiko išvežimo, net jeigu abi tos valstybės yra 1980 m. Hagos konvencijos dėl vaikų grobimo šalys, gali būti mažai tikėtina, jog tos institucijos atliktų tyrimų pakaktų, kad ji įgytų „globos teises“ (pagal savarankišką šios sąvokos reikšmę 1980 m. Konvencijoje), taigi būtų galima siekti vaiko grąžinimo pagal šią konvenciją⁵⁸⁷.

- 13.68. 1996 m. Konvencija tebėra labai svarbi šiomis aplinkybėmis ir gali labai padėti abiem susitariančiosioms valstybėms išspręsti vaiko padėties problemą, pavyzdžiui, šiomis nuostatomis:

▪ **Bendradarbiavimo nuostatos**⁵⁸⁸

Konvencijos 36 straipsnyje nustatyta, kad kai susitariančioji valstybė imasi arba ketina imtis vaiko apsaugos priemonių, nes mano, kad vaikui „gresia rimtas pavojus“, ir yra informuojama apie to vaiko gyvenamosios vietos pakeitimą arba kad vaikas tuo metu yra kitoje valstybėje⁵⁸⁹, jos pareiga yra pranešti tos kitos valstybės institucijoms apie „esamą pavojų ir apie taikomas ar ketinamas taikyti priemones“. Pagal šią nuostatą paprastai tos susitariančiosios valstybės, iš kurios vaikas išvežtas, pareiga yra informuoti apie to vaiko padėtį kitą valstybę, į kurią jis išvežtas. Taip pastaroji valstybė bus perspėta, kad gali reikėti surasti tą vaiką⁵⁹⁰ ir nustatyti, ar būtina imtis tolesnių jo apsaugos priemonių.

Kita nuostata, kuri gali būti naudinga, yra Konvencijos 34 straipsnis. Jei bet kuri iš atitinkamų susitariančiųjų valstybių ketina imtis vaiko apsaugos priemonės (kuri šiomis aplinkybėmis gali būti reikalinga tolesnei vaiko apsaugai užtikrinti), ji gali prašyti kitos susitariančiosios valstybės kompetentingų institucijų suteikti to vaiko apsaugai svarbią informaciją. Pavyzdžiui, susitariančiajai valstybei, į kurią vaikas išvežtas, gali reikėti informacijos apie to vaiko kilmę ir jo šeimos istoriją, kad jos institucijos galėtų įvertinti, ar tai skubos atvejis ir ar būtina imtis kokių nors apsaugos priemonių.

⁵⁸⁵ Žr. 1980 m. Konvencijos 38 straipsnį dėl būtinos procedūros, kad 1980 m. Konvencija įsigaliotų tarp jos susitariančiųjų valstybių, kai viena susitariančioji valstybė yra prisijungusi prie Konvencijos.

⁵⁸⁶ Žr. pirmiau, **11 (E) pavyzdį**.

⁵⁸⁷ Žr. duomenų bazės INCADAT (< www.incadat.com >) skyriuje *Case Law Analysis* pateiktus komentarus dėl to, kada galima teigti, kad valstybės institucija turi vaiko „globos teises“ pagal 1980 m. Konvenciją, taigi gali pasinaudoti vaiko grąžinimo priemone.

⁵⁸⁸ Dėl to žr. pirmiau, **11.18–11.22** punktus.

⁵⁸⁹ Pagal 36 straipsnį tai nebūtinai turi būti 1996 m. Konvencijos **susitariančioji** valstybė: žr. pirmiau, **11.18** punktą ir paskesnius punktus.

⁵⁹⁰ Pagal 31 straipsnio c punktą dėl to taip pat galima gauti tiesioginį prašymą iš kitos susitariančiosios valstybės.

Apskritai bus labai svarbu, kad kiekvienos iš šių susitariančiųjų valstybių atitinkamos kompetentingos institucijos, kai tinka, savo centrinių įstaigų padedamos, aiškiai ir veiksmingai palaikytų ryšius viena su kita ir koordinuotų savo veiksmus, taip suteikdamos nuolatinę apsaugą vaikui⁵⁹¹.

▪ **Jurisdikcijos nuostatos**

Konvencijos nuostatose dėl jurisdikcijos pateiktos aiškos ir vienodos taisyklės dėl to, kuri susitariančioji valstybė turi jurisdikciją dėl vaiko. Konvencijoje nustatyta, kad tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos turi bendrąją jurisdikciją imtis vaiko apsaugos priemonių⁵⁹². Pagal čia aprašytą faktinį scenarijų dažnai laikoma, kad vaikas nuolat tebegyvena toje susitariančiojoje valstybėje, iš kurios yra tėvų išvežtas. Jei taip yra, jurisdikciją imtis ilgalaikių vaiko apsaugos priemonių tebeturi ši susitariančioji valstybė, taigi ji gali imtis tokių apsaugos priemonių (ir tos priemonės bus pagal Konvenciją pripažintos ir vykdytinos kitoje susitariančiojoje valstybėje). Tačiau ta susitariančioji valstybė, kurioje vaikas tuo metu yra, taip pat turi jurisdikciją laikinai imtis bet kokių būtinų vaiko apsaugos priemonių, jeigu manoma, kad tai yra skubos atvejis. Bet kokių tokių priemonių taikymas bus nutrauktas, kai tik veiksmų imsis ta susitariančioji valstybė, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, pagal 11 straipsnio 2 dalį.

Galiausiai pagal šį scenarijų abi susitariančiosios valstybės taip pat turi atsižvelgti į 1996 m. Konvencijos 7 straipsnį⁵⁹³.

▪ **Pripažinimo ir vykdymo nuostatos**

Šios 1996 m. Konvencijos nuostatos tebėra svarbios, nes jomis užtikrinama, kad kai apsaugos priemonių imasi viena susitariančioji valstybė, jos būtų pripažintos pagal teisę kitoje susitariančiojoje valstybėje ir galėtų būti joje vykdomos.

- 13.69. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad šiais atvejais bus svarbu, jog visuose etapuose abiejų susitariančiųjų valstybių veiksmai būtų aiškūs, efektyvūs ir spartūs, taigi būtų užtikrinta, jog esamos padėties problema bus išspręsta kuo greičiau ir paisant vaiko interesų.

13 (Q) pavyzdys

Motina ir tėvas su savo vaiku gyvena susitariančiojoje A valstybėje. Kadangi jie nepajėgia vaiku rūpintis, nes vartoja narkotikus, vaikas paimamas iš tėvų globos ir perduodamas įvaikinti susitariančiojoje A valstybėje.

Po dvejų metų motina tampa nėščia ir ketina pagimdyti antrą vaiką. Tėvai tvirtina, kad jie sėkmingai išsigydydė nuo savo priklausomybės ligų ir nori rūpintis gimsiančiu vaiku. Susitariančiosios A valstybės kompetentinga institucija tiria jų padėtį, tačiau dar nepriėmus sprendimo dėl to, motina pagimdo prieš laiką. Tėvų pora, baimindamasi, kad vaikas bus paimtas į valstybės globą, iškart pabėga į kaimyninę susitariančiąją B valstybę.

Pagal 36 straipsnį susitariančiosios A valstybės institucijos (savo centrines įstaigas padedamos) iškart praneša susitariančiosios B valstybės kompetentingoms institucijoms (nes įtaria, kad į šią valstybę pabėgo vaiko tėvai) apie galimą pavojų naujagimiui ir apie apsaugos priemones, kurių ketino imtis susitariančiosios A valstybės institucijos. Jos taip pat pagal 31

⁵⁹¹ Žr. 30 straipsnio 1 dalį. Tiesioginiai teismų ryšiai taip pat gali būti svarbūs šiomis aplinkybėmis: žr. pirmiau, 147 išnašą.

⁵⁹² „Nuolatinė gyvenamoji vieta“ yra faktais grindžiama sąvoka; žr. toliau, **13.83** punktą ir paskesnius punktus.

⁵⁹³ Išsamiau apie 7 straipsnio taikymą žr. pirmiau, **4 skyriuje** ir ypač **4.20–4.25 punktuose**.

straipsnio c punktą prašo, kad atitinkama susitariančiosios B valstybės institucija (centrinė įstaiga arba įgaliota šios valstybės institucija, atliekanti šią funkciją) padėtų nustatyti šeimos buvimo vietą.

Kūdikis surandamas susitariančiojoje B valstybėje; sužinoma, kad tėvai su juo gyvena nakvynės namuose. Susitariančiosios B valstybės institucijos perduoda šią informaciją susitariančiosios A valstybės institucijoms. Susitariančioji B valstybė nusprendžia, kad būtina imtis skubių vaiko apsaugos priemonių (pagal 11 straipsnį) ir paimti tą vaiką į valstybės globą susitariančiojoje B valstybėje. Ji praneša šią informaciją susitariančiajai A valstybei. Susitariančiosios A valstybės institucijos, sutikdamos su susitariančiaja B valstybe dėl to, kad vaikas laikomas nuolat tebegyvenančiu susitariančiojoje A valstybėje, siekia, kad būtų priimta nutartis (pagal 5 straipsnį) patikėti vaiką susitariančiosios A valstybės institucijų globai, kol atliekamas tyrimas dėl tolimesnės jo ateities. Ši priemonė pripažįstama pagal teisę susitariančiojoje B valstybėje ir ja remdamosi abiejų susitariančiųjų valstybių institucijos gali koordinuoti vaiko perdavimą susitariančiosios A valstybės kompetentingoms institucijoms (taigi, skubi susitariančiosios B valstybės priemonė nustoja galioti pagal 11 straipsnio 2 dalį).

G. Vaiko turtas

- 13.70. Konvencijos 1 straipsnyje nustatyta, kad vaiko **turto** apsaugai skirtos priemonės įeina į Konvencijos taikymo sritį. Konvencijos tikslas šiuo atžvilgiu yra nustatyti „tikslas taisykles, pagal kurias būtų paskirtas ir įgaliotas vaiko teisėtas atstovas, turintis administruoti kitoje valstybėje esantį vaiko turtą“⁵⁹⁴. Manyta, kad tai gali būti ypač naudinga tada, kai būtina imtis teisinių priemonių dėl vaiko paveldėto turto.⁵⁹⁵
- 13.71. 3 straipsnio g punkte nustatyta, kad vaiko turto apsaugai skirtos apsaugos priemonės gali būti visų pirma taikomos „vaiko turto administravimui, išsaugojimui ar perleidimui“. „Ši labai plati formuluotė apima visus su [vaiko] turtu susijusius veiksmus, įskaitant įsigijimus, laikomus investicijomis arba teisėmis disponuoti tuo turtu, perleidžiamu pagal tokį įsigijimo sandorį.“⁵⁹⁶ Vaiko turto apsaugai skirtos apsaugos priemonės gali apimti, pavyzdžiui, vaiko turtui parduoti ar pirkti privalomų leidimų arba patvirtinimų gavimą.
- 13.72. Svarbu pažymėti, kad Konvencijos nuostatomis nepažeidžiamos nuosavybės teisės sistemos ir ji neapima materialinės teisės nuostatų dėl turto nuosavybės teisių turinio, kaip antai ginčų dėl turto nuosavybės ar nuosavybės teisės⁵⁹⁷. Pavyzdžiui, jeigu parduodant ar perkant žemę arba pastatus yra reikalavimų, kuriuos susitariančioji valstybė apskritai yra nustačiusi visiems tam tikrų žemės sklypų pardavėjams arba pirkėjams (pvz., reikalingas specialus leidimas arba patvirtinimas parduodant ar perkant žemę ar pastatus, kuriems suteiktas specialus statusas dėl jų kultūrinės ar istorinės vertės arba kai jie yra vietinių gyventojų rezervatuose, arba kai žemę ar pastatus parduoda ar perka užsieniečiai) ir kurie visiškai nesusiję su tuo, kad turtą perka arba parduoda vaiko atstovas, šių leidimų parduoti turtą davimas į materialinę Konvencijos taikymo sritį neįeina.

⁵⁹⁴ Aiškinamosios ataskaitos 10 punktas.

⁵⁹⁵ Ten pat. Reikėtų pažymėti, kad nors vaiko atstovo paskyrimas ir jo įgaliojimų sritis yra dalykai, įeinantys į Konvencijos taikymo sritį, turtinių reikalų sprendimui iš esmės Konvencija netaikoma. Paveldėjimo klausimas į Konvencijos taikymo sritį neįeina (4 straipsnio f punktas). Taip pat žr. pirmiau, **3 skyriaus C skirsnį** dėl Konvencijos materialinės taikymo srities.

⁵⁹⁶ Aiškinamosios ataskaitos 25 punktas.

⁵⁹⁷ Žr. pirmiau, **3.30 ir 3.31 punktus**. Šiomis aplinkybėmis taip pat reikėtų nepamiršti, kad yra aiškiai nustatyta, jog jokios turto patikėjimo priemonės į Konvencijos taikymo sritį neįeina; žr. 4 straipsnio f punktą, kuris aptartas pirmiau, **3.43** punkte.

- 13.73. Konvencijos 55 straipsnyje susitariančiosioms valstybėms leista daryti dvejopą išlygą dėl jų teritorijoje esančio vaiko turto. Pirmą, pagal 55 straipsnio 1 dalies a punktą susitariančioji valstybė gali palikti savo institucijoms jurisdikciją imtis savo teritorijoje esančio vaiko turto apsaugai skirtų priemonių **nepriklausomai** nuo to, kur tas vaikas nuolat gyvena. Reikėtų pažymėti, kad tokia išlyga nebus kliūtis kitos susitariančiosios valstybės institucijoms turėti jurisdikciją imtis to turto apsaugos priemonių pagal Konvenciją. Tačiau, antra vertus, pagal 55 straipsnio 1 dalies b punktą susitariančioji valstybė taip pat gali pasilikti teisę pagal Konvenciją nepripažinti jokių tėvų pareigų ar apsaugos priemonių, jeigu jos nesuderinamos su kokia nors priemone, šios valstybės institucijų taikoma tokiam turtui.
- 13.74. Šios išlygos gali būti taikomos ribotai, tik tam tikrų kategorijų turtui, dažniausiai nekilnojamajam turtui.
- 13.75. Bet kokia išlyga pagal 55 straipsnį turi būti daroma pagal 60 straipsnyje nustatytą procedūrą ir apie ją bus pranešta Konvencijos depozitarui. Apie šią išlygą bus pranešta 1996 m. Konvencijos statuso lentelėje, kuri paskelbta Hagos konferencijos svetainėje (< www.hcch.net >, nuoroda *Conventions – Convention 34 – Status Table*).

13 (R) pavyzdys

Vaikas nuolat gyvena susitariančiojoje A valstybėje ir turi nuosavo turto susitariančiojoje B valstybėje. Susitariančiojoje A valstybėje paskiriamas globėjas, turintis prižiūrėti šio vaiko turtą, ir jam perduodama atsakomybė už tam tikrų žemės sklypų, esančių susitariančiojoje B valstybėje, valdymą vaiko vardu. Nutartis, kuria paskirtas šis globėjas, pripažįstama pagal teisę visose susitariančiosiose valstybėse. Jeigu susitariančiojoje A valstybėje išduodami pažymėjimai, kuriais patvirtinamas asmens įgaliojimas veikti (pagal Konvencijos 40 straipsnį), šiomis aplinkybėmis vaiko globėjui gali būti naudinga gauti tokį pažymėjimą⁵⁹⁸.

13 (S) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje nuolat gyvenanti mergaitė išvyksta atostogauti į susitariančiąją B valstybę. Būdama susitariančiojoje B valstybėje ji patenka į automobilio avariją, per kurią sužalojama. Vėliau pasveikusi ji grįžta į savo namus susitariančiojoje A valstybėje. Susitariančiojoje B valstybėje pradedamas teismo procesas, per kurį šiam vaikui paskiriama didelė pinigų suma kaip kompensacija už sužalojimus, patirtus per tą automobilio avariją, tačiau kompetentinga institucija negali susitariančiojoje B valstybėje rasti asmens, kuris veiktų kaip šio vaiko globėjas ir priimtų pinigus vaiko vardu. Šiomis aplinkybėmis kompetentinga institucija gali vykdyti jurisdikciją pagal Konvencijos 12 straipsnį ir nutarti, kad susitariančiojoje B valstybėje turi būti paskirtas globėjas, laikinai tvarkysiantis tuos pinigus vaiko vardu. Ši nutartis nustos galioti, kai tik globėją paskirs susitariančiosios A valstybės institucijos. Kitu atveju susitariančiosios B valstybės kompetentinga institucija gali pagal 9 straipsnį pateikti prašymą, kad susitariančiosios A valstybės kompetentinga institucija susitariančiosios B valstybės teisme sutiktų prisiimti jurisdikciją paskirti tą vaiko globėją. Jeigu susitariančiosios B valstybės kompetentinga institucija gauna teigiamą atsakymą, ji gali priimti nutartį paskirti globėją, kuris tvarkytų pinigus vaiko vardu.

H. Atstovavimas vaikams

- 13.76. Vaikams dažnai turi būti atstovaujama dėl jų teisinio neveiksnumo. „Atstovavimas“ vaikui paprastai reiškia veikimą vietoj vaiko arba vaiko vardu trečiųjų šalių atžvilgiu. Atvejai, kada galima tai daryti, yra teismo procesai, kuriuose vaikas dalyvauja, taip pat turtinių ar finansinių sandorių sudarymas ir sutikimas su medicininio gydymu.
- 13.77. Sprendimai dėl atstovavimo vaikui aiškiai įeina į Konvencijos taikymo sritį. Jos 3 straipsnio d punkte nustatyta, kad apsaugos priemonės gali visų pirma apimti bet kokio asmens ar organizacijos, atstovaujančio ar padedančio vaikui, paskyrimą ir funkcijas. Be to, apibrėžiant tėvų pareigas vartojamas terminas „įgaliojimai“ (tėvų, globėjų ar kitų teisėtų atstovų įgaliojimai) reiškia atstovavimą vaikams⁵⁹⁹.
- 13.78. Tai reiškia, kad jeigu susitariančiosios valstybės institucijos priima sprendimą dėl atstovavimo vaikui, jos turi įsitikinti, kad pagal Konvenciją turi jurisdikciją tai daryti. Tačiau kai institucijos neturi jurisdikcijos pagal Konvenciją, jeigu jos mano, kad tuo konkrečiu atveju geba geriau įvertinti vaiko interesus tuo klausimu, jos gali apsispręsti, ar reikia prašyti perduoti jurisdikciją (kai yra įvykdyti 9 straipsnio reikalavimai)⁶⁰⁰. Taip pat gali būti tokių aplinkybių, kai jurisdikciją **turinčiai** susitariančiajai valstybei reikia svarstyti galimybę perduoti jurisdikciją kitai susitariančiajai valstybei, pvz., kai reikia paskirti teisėtą vaiko atstovą per teismo procesą toje kitoje susitariančiojoje valstybėje⁶⁰¹.
- 13.79. Kai imamasi šių apsaugos priemonių, jos turi būti pripažįstamos ir vykdomos visose kitose susitariančiose valstybėse pagal Konvencijos taisykles.
- 13.80. Kai „tėvų pareigos“⁶⁰² apima atstovavimą vaikui, taikomos 16 ir 17 straipsniuose nustatytos taisyklės. Konvencijos 16 straipsnyje išdėstyta, kaip turi būti nustatomi tėvų pareigų **turėtojai**⁶⁰³. 17 straipsnyje nustatyta, kad tėvų pareigų **vykdymas** yra reglamentuojamas tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisės. Tai reiškia, kad nuo tėvų pareigų turinčių asmenų atstovavimo vaikui taisyklių toje valstybėje, kurioje vaikas nuolat gyvena, priklausys tokio atstovavimo pobūdis, su juo susiję įgaliojimai ir atsakomybė.

13 (T) pavyzdys

Pagal A valstybės teisę tėvai, veikdami kaip teisėti savo vaiko atstovai, turi galią savarankiškai pateikti civilinį ieškinį vaiko vardu. Pagal susitariančiosios B valstybės teisę abu tėvai turi susitarti prieš pateikdami prašymą pradėti tokį procesą. Šeima gyvena A valstybėje. Motina su vaiku išvyksta į susitariančiąją B valstybę. Susitariančiojoje B valstybėje vaiką ištinka nelaimė, todėl motina nori procesą pradėti toje valstybėje. Motina gali tai daryti be tėvo sutikimo, nes pagal A valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, teisę tėvo sutikimo nereikia.

- 13.81. Dėl susijusių įstatymų skirtumų gali kilti neaiškumų dėl asmens, kuris atsakingas už rūpinimąsi vaiko asmeniu arba turtu, vaidmens ar įgaliojimų pobūdžio arba masto. Todėl Konvencijos 40 straipsnyje numatyta galimybė išduoti pažymėjimą tėvų pareigų turėtojui arba asmeniui, kuriam patikėta rūpintis vaiko apsauga; turint šį pažymėjimą tokio netikrumo nebūtų. Šį pažymėjimą gali išduoti tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, arba tos

⁵⁹⁹ 1 straipsnio 2 dalis. Taip pat žr. pirmiau, **3.18–3.24** punktus.

⁶⁰⁰ 9 straipsnis. Taip pat žr. pirmiau, **5 skyrių**.

⁶⁰¹ 8 straipsnis. Žr. ten pat.

⁶⁰² 1 straipsnio 2 dalis.

⁶⁰³ Tai pirmiau aptarta **9 skyriuje**.

susitariančiosios valstybės, kurioje imtasi jo apsaugos priemonės, institucijos⁶⁰⁴. Jame turėtų būti nurodyta, kokį vaidmenį tas asmuo turi teisę atlikti ir kokie įgaliojimai jam suteikti. Jeigu nėra priešingų įrodymų, manoma, kad pažymėjime nurodytas vaidmuo ir įgaliojimai yra suteikti tam asmeniui⁶⁰⁵.

13.82. Konvencijos 19 straipsniu taip pat suteikta tam tikra apsauga trečiosioms šalims, kurios sudaro sandorius su teisėtu vaiko atstovu. Ši apsauga skirta toms trečiosioms šalims, iš kurių negalima tikėtis, kad jos žinos, jog tos valstybės, kurioje sudaromas sandoris, taisyklės dėl to, kas gali būti teisėtu vaiko atstovu, tam konkrečiam vaikui netaikomos dėl taikytinų Konvencijos teisės nuostatų. Taigi, jeigu sandoris atitinka tam tikrus kriterijus, jo galiojimo užginčyti negalima ir tos trečiosios šalies negalima laikyti atsakinga vien dėl to, kad tas kitas asmuo neturėjo teisės veikti kaip teisėtas vaiko atstovas pagal Konvencijos nuostatų nurodytą teisę. Kriterijai, kuriuos reikia atitikti, yra tokie:

- sandoris yra sudarytas asmens, kuris pagal tos valstybės, kurioje sudarytas sandoris, teisę turėtų teisę veikti kaip teisėtas vaiko atstovas;
- trečioji šalis nežinojo arba neturėjo žinoti, kad tėvų pareigos yra reglamentuojamos Konvencijoje nurodytos teisės, ir
- sandorį sudarė tos pačios valstybės teritorijoje esantys asmenys⁶⁰⁶.

13 (U) pavyzdys

Susitariančiojoje A valstybėje abu tėvai gali veikti kaip teisėti vaiko atstovai visomis aplinkybėmis, nebent kompetentinga institucija nuspręstų kitaip. Susitariančiojoje B valstybėje nesusituokęs tėvas negali veikti kaip teisėtas vaiko atstovas, nebent tas atvejis atitiktų tam tikrus kriterijus.

Vaikas yra gimęs nesusituokusiems tėvams susitariančiojoje B valstybėje ir joje gyvena su savo motina. Tas atvejis neatitinka kriterijų, kad tėvas galėtų veikti kaip teisėtas vaiko atstovas pagal susitariančiosios B valstybės teisę. Vaiko tėvas yra susitariančiosios A valstybės pilietis ir joje gyvena, o vaikas dažnai jį aplanko.

Vaiko senelis iš tėvo pusės mirdamas palieka vaikui savo retų knygų kolekciją. Tėvas susitariančiojoje A valstybėje su trečiąja šalimi, taip pat įsikūrusia susitariančiojoje A valstybėje, sudaro sandorį, pagal kurį jai tą kolekciją parduoda.

Jeigu nėra priežasties, kodėl ta trečioji šalis turėtų žinoti, kad tėvų pareigos tam vaikui yra reglamentuojamos susitariančiosios B valstybės teisės, tos kolekcijos pardavimo sandorio galiojimo užginčyti negalima ir pirkėjo negalima laikyti atsakingu vien todėl, kad tėvas, kuris veikė kaip teisėtas vaiko atstovas, neturėjo teisės to daryti pagal teisę, kurią nurodyta taikyti Konvencijoje.

I. Susiję veiksniai

a) Nuolatinė gyvenamoji vieta

13.83. Nuolatinė gyvenamoji vieta yra pagrindinis siejamasis veiksnys ir jurisdikcijos pagrindas, taikomas 1996 m. Konvencijoje⁶⁰⁷. Nuolatinė gyvenamoji vieta yra bendras visas šiuolaikines Hagos konvencijas dėl vaikų⁶⁰⁸ siejantis veiksnys. Nė vienoje iš šių konvencijų „nuolatinė gyvenamoji vieta“ neapibrėžta – jos apibrėžti

⁶⁰⁴ 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad susitariančiosios valstybės, kuriose išduodami tokie pažymėjimai, turi paskirti institucijas, kurios bus kompetentingos rengti tuos pažymėjimus.

⁶⁰⁵ Žr. 40 straipsnio aptarimą pirmiau, **11.31** punkte.

⁶⁰⁶ 19 straipsnio 2 dalis.

⁶⁰⁷ 5 straipsnis, pirmiau aptartas **4.4** punkte ir paskesniuose punktuose.

⁶⁰⁸ Kitos konvencijos yra 1980 m. Konvencija dėl vaikų grobimo, 1993 m. Konvencija dėl tarptautinio įvaikinimo ir 2007 m. Konvencija dėl vaikų išlaikymo ir jos protokolai. Visų šių konvencijų išsamius tekstus žr. Hagos konferencijos svetainėje < www.hcch.net > – nuoroda *Conventions*.

turi nustatyti atitinkamos institucijos, kiekvienu atveju remdamosi faktinėmis aplinkybėmis. Tai savarankiška sąvoka, kuri turėtų būti aiškinama atsižvelgiant į Konvencijos tikslus, o ne į apribojimus nacionalinėje teisėje.

- 13.84. Pagal 1980 m. Konvenciją ir 1996 m. Konvenciją nustatyti nuolatinę gyvenamąją vietą yra itin svarbu. Reikėtų pažymėti, kad 1996 m. Konvencijoje terminas „nuolatinė gyvenamoji vieta“ vartojamas kitame kontekste negu 1980 m. Konvencijoje. Pagal 1980 m. Konvenciją būtina nustatyti, kad vaikas nuolat gyvena prašančiojoje valstybėje, kad būtų galima taikyti teisių gynimo priemonės pagal 1980 m. Konvenciją, ir tai yra platesnio tyrimo, ar vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, dalis. 1996 m. Konvencijoje nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka apskritai vartojama siekiant įvertinti, kurios susitariančiosios valstybės institucijos turi jurisdikciją imtis apsaugos priemonių ir ar jų sprendimai turėtų būti pripažįstami ir vykdomi kitose susitariančiose valstybėse. Kadangi nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktais grindžiama sąvoka, gali būti įvairių dalykų, į kuriuos reikėtų atsižvelgti nustatant nuolatinę vaiko gyvenamąją vietą pagal 1996 m. Konvenciją.
- 13.85. Tarptautinėje teismų praktikoje galima išskirti kelias su „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka susijusias tendencijas. Kaip minėta pirmiau, jos gali būti svarbios nustatant faktines aplinkybes pagal 1980 m. Konvenciją arba 1996 m. Konvenciją. Pirmia, kai yra aiškių įrodymų, kad ketinama įsikurti ir pradėti gyventi kitoje valstybėje, ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos paprastai nelieka ir įgyjama nauja nuolatinė gyvenamoji vieta⁶⁰⁹. Antra, kai persikėlimas į kitą vietą yra negalutinis arba galbūt negalutinis, taip pat galima gana greitai netekti nuolatinės gyvenamosios vietos, turėtos tuo metu, kai persikelta, ir įgyti naują nuolatinę gyvenamąją vietą⁶¹⁰. Tačiau kai persikeliamas apibrėžtam laikotarpiui, net jei tas laikotarpis yra gana ilgas, pagal kai kurių jurisdikcijų nuostatas leidžiama per visą tą laiką išlaikyti ankstesnę gyvenamąją vietą⁶¹¹. Taip gali būti ypač tada, kai tėvai susitaria, kad vaikas laikinai gyvens kitoje valstybėje⁶¹². Kitokios aplinkybės paprastai vertinamos laikantis vieno iš dviejų požiūrių: pagal „tėvų ketinimų“ požiūrį vertinami bendri tėvų ketinimai dėl to persikėlimo esmės⁶¹³. Pagal kitą požiūrį, pagal kurį „vaikas yra dėmesio centre“, vietoj to

⁶⁰⁹ Paprastai toks ketinimas, į kurį atsižvelgiama, yra **tėvų** ketinimas. Žr. pvz., *DeHaan v. Gracia* [2004] AJ No 94 (QL), [2004] ABQD 4 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/CA 576); *Re J. (A Minor) (Abduction: Custody Rights)* [1990] 2 AC 562 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 2); *Re F. (A Minor) (Child Abduction)* [1992] 1 FLR 548, [1992] Fam Law 195 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 40). Reikėtų pažymėti, kad retais atvejais yra įmanoma, jog vaikas gali netekti nuolatinės gyvenamosios vietos ir neįgyti naujos nuolatinės gyvenamosios vietos (tokiu atveju pagal 1996 m. Konvenciją būtų taikytina 6 straipsnio 2 dalis). Tačiau tokio sprendimo reikėtų, kiek įmanoma, vengti – žr. pirmiau, **4.16–4.19** punktus.

⁶¹⁰ Žr. *Al Habtoor v. Fotheringham* [2001] EWCA Civ 186 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 875); *Callaghan v. Thomas* [2001] NZFLR 1105 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/NZ 413); *Cameron v. Cameron*, 1996 SC 17, 1996 SLT 306, 1996 SCLR 25 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 71); *Moran v. Moran*, 1997 SLT 541 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 74); *Karkkainen v. Kovalchuk*, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 2006) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 879).

⁶¹¹ Žr. *Re H (Abduction: Habitual Residence: Consent)* [2000] 3 FCR 412 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 478); *Morris v. Morris*, 55 F. Supp 2d 1156 (D. Colo., Aug. 30, 1999) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 306); *Mozes v. Mozes*, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 301).

⁶¹² Žr. *Denmark Ø.L.K.*, 2002 m. balandžio 5 d., 16. afdeling, B-409-02 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/DK 520).

⁶¹³ Žr. *Re B (Minors Abduction)* [1993] 1 FLR 993 (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/UK 173); *Mozes v. Mozes*, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 301); *Holder v. Holder*, 392 F.3d 1009, 1014 (9th Cir. 2004) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 777); *Ruiz v. Tenorio*, 392 F.3d 1247, 1253 (11th Cir. 2004) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 780); *Tsarbopoulos v. Tsarbopoulos*, 176 F. Supp.2d 1045 (E.D. Wash. 2001) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 482); *Gitter v. Gitter*, 396 F.3d 124, 129-30 (2d Cir. 2005) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 776); *Koch v. Koch*, 450 F.3d 703 (7th Cir. 2006) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USF 878). Reikėtų pažymėti, kad pagal tokį požiūrį, kokio

dėmesys sutelkiamas į realius vaiko gyvenimo faktus⁶¹⁴. Šie realūs faktai apima tokius dalykus kaip išsilavinimas, socialiniai ryšiai, šeimos santykiai, ir apskritai dėmesys skiriamas vaiko gyvenimui. Taip pat yra buvę atvejų, kai derinti abu požiūriai, atsižvelgiant ir į tėvų ketinimus, ir į vaiko gyvenimą⁶¹⁵. Spręsdami, kuriuo požiūriu vadovautis, kai kurie teismai atsižvelgia į vaiko amžių: kuo vyresnis vaikas, tuo labiau tikėtina, kad teismas skirs daugiau dėmesio jo paties gyvenimui.

- 13.86. Laikinas vaiko išvykimas iš nuolatinės gyvenamosios vietos atostogauti, lankyti mokyklą arba tuo tikslu, kad kiti asmenys galėtų naudotis savo teisėmis su juo bendrauti (palaikyti ryšius), iš esmės nebūtų vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimas.
- 13.87. Nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka yra svarstyta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo⁶¹⁶ (toliau – ESTT) pagal Reglamentą „Briuselis IIa“⁶¹⁷. ESTT nusprendė, kad nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta turi būti nustatyta atsižvelgiant į visas konkrečias to individualaus atvejo aplinkybes. Visų pirma, ši sąvoka „turi būti aiškinama taip, kad ši gyvenamoji vieta atitinka vietą, kur vaikas tam tikra dalimi integravosi į socialinę ir šeiminių aplinką. Šiuo tikslu, be kita ko, turi būti atsižvelgta į gyvenimo valstybės <...> teritorijoje ir šeimos persikėlimo į šią valstybę trukmę, teisėtumą, sąlygas ir priežastis, vaiko pilietybę, mokyklos lankymo vietą ir sąlygas, kalbų žinias ir šeiminius bei socialinius vaiko ryšius toje valstybėje“⁶¹⁸.

b) Buvimas valstybėje

- 13.88. Yra keli atvejai, kai vaiko (ar vaiko turto) buvimu valstybėje remiamasi kaip siejamuoju veiksniu pagal 1996 m. Konvenciją⁶¹⁹. „Buvimo“ sąvoka reiškia fizinį buvimą atitinkamos susitariančiosios valstybės teritorijoje. Vartojant šią sąvoką nereikia jokio įrodymo, kad vaikas joje gyvena – pakanka žinoti, kad vaikas fiziškai yra jos teritorijoje.

laikytasi Mozes byloje, JAV 9-osios apygardos teismas pripažino, jog vaiko gyvenime praėjus pakankamai laiko ir patyrus teigiamų įspūdžių, jo gyvenimas gali tapti taip glaudžiai susijęs su naująja valstybe, kad ji taptų nuolatine jo gyvenamąja vieta, nepaisant to, kad tėvai vis dar ketina perkelti jį kitur.

⁶¹⁴ *Friedrich v. Friedrich*, 983 F.2d 1396, (6th Cir. 1993) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USf 142); *Robert v. Tesson* (6th Cir. 2007) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/US 935); *Re M (Abduction: Habitual Residence)* [1996] 1 FLR 887.

⁶¹⁵ Pagrindinis sprendimas priimtas byloje *Feder v. Evans-Feder*, 63 F.3d 217, 222 (3d Cir. 1995) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USf 83). Taip pat žr. *Karkkainen v. Kovalchuk*, 445 F.3d 280 (3rd Cir. 1995) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USf 879). Šiuo atveju nustatytas skirtumas tarp mažų vaikų padėties (nuspręsta, kad dėl jų turėtų būti daugiausia remiamasi bendrais tėvų ketinimais) ir vyresnių vaikų, kurių tėvų ketinimai jų atžvilgiu būtų mažiau reikšmingi. *Silverman v. Silverman*, 338 F.3d 886 (8th Cir. 2003) (nuoroda duomenų bazėje INCADAT: HC/E/USf 530).

⁶¹⁶ Iki 2011 m. sausio 1 d. – Europos Bendrijų Teisingumo Teismas.

⁶¹⁷ Byla C-523/07, A, 2009 m. balandžio 2 d. Taip pat žr. ESTT 2010 m. gruodžio 22 d. sprendimą *Barbara Mercredi / Richard Chaffe* (C-497/10 PPU), kuriame tokiam požiūriui pritarta.

⁶¹⁸ Byla C-523/07, A, 2009 m. balandžio 2 d., 37–39 punktai. Žinoma, jeigu iš nustatytų veiksmų paaiškėja, kad yra dvi arba daugiau valstybių, kuriose galėtų būti nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, tą bylą nagrinėjanti teisminė ar administracinė institucija galiausiai turi nustatyti, kurie veiksniai yra svarbiausi tuo konkrečiu atveju.

⁶¹⁹ Žr., pvz., 6, 11 ir 12 straipsnius, kurie pirmiau aptarti 4, 6 ir 7 skyriuose.

c) *Pilietybė*

- 13.89. Šis siejamasis veiksnys pagal 1996 m. Konvenciją nėra visiškai atskiras, tai yra vienas iš veiksnių, svarbių taikant jurisdikcijos perdavimo mechanizmą, kuris nustatytas 8 ir 9 straipsniuose⁶²⁰. Susitariančiosios valstybės, kurios pilietis yra vaikas, institucijos gali prašyti perduoti joms jurisdikciją, taip pat jų pačių gali būti prašoma sutikti su jurisdikcijos perdavimu. Vien vaiko pilietybė nėra tam pakankama priežastis; taip pat turi būti manoma, kad tos susitariančiosios valstybės institucijos gali geriausiai įvertinti to vaiko interesus. Kai kurie vaikai turi daugiau kaip vienos valstybės pilietybę. Bet kuri iš susitariančiųjų valstybių, kurių pilietybę turi vaikas, gali atitikti 8 straipsnyje nustatytas jurisdikcijos perdavimo sąlygas.
- 13.90. 47 straipsniu reglamentuojama susitariančiųjų valstybių, sudarytų iš kelių teritorinių vienetų, kuriuose galioja atskiri įstatymai, padėtis ir paaiškinama, kad bet kokia nuoroda į valstybę, kurios pilietis yra vaikas, suprantama kaip nuoroda į jos teritorijos vienetą, kuris yra nurodytas tos valstybės teisės, arba, jei atitinkamų normų nėra, – į jos teritorijos vienetą, su kuriuo vaikas yra labiausiai susijęs.

d) *Glaudus ryšys („glaudžiai susijęs“)*

- 13.91. Kai vaikas yra „glaudžiai susijęs“ su tam tikra susitariančiąja valstybe, tos susitariančiosios valstybės institucijos gali prašyti perduoti joms jurisdikciją (kad galėtų imtis to vaiko asmens arba turto apsaugai skirtų priemonių – 9 straipsnis) arba jų gali būti paprašyta **prisiimti** jurisdikciją, kuri taip perduodama (8 straipsnis). Ši nuostata taikoma, jeigu manoma, kad tos susitariančiosios valstybės institucijos gali geriausiai įvertinti to vaiko interesus⁶²¹.
- 13.92. Be to, pagal Konvencijos 32 straipsnį centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija bet kurioje susitariančiojoje valstybėje, su kuria vaikas yra „labiausiai susijęs“, gali prašyti pranešti duomenis apie to vaiko padėtį arba svarstyti, ar reikia, kad apsaugos priemonių imtųsi tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, centrinė įstaiga⁶²².
- 13.93. Galiausiai „glaudaus ryšio“ kriterijumi taip pat gali būti remiamasi pagal 1996 m. Konvenciją taikant teisę, kuri skiriasi 15 straipsnio 2 dalyje nurodytos teisės⁶²³.
- 13.94. Vis dėlto 15 straipsnio ir 8, 9 ir 32 straipsniuose akcentuojami dalykai dėl tokio kriterijaus taikymo šiek tiek skiriasi. Pagal 15 straipsnį jurisdikciją vykdanti susitariančioji valstybė gali išimties tvarka taikyti kitos valstybės, su kuria **atitinkama padėtis** yra glaudžiai susijusi, teisę ar į ją atsižvelgti. Pagal jurisdikcijos perdavimo nuostatas ir 32 straipsnį **vaikas** turi būti glaudžiai susijęs su susitariančiąja valstybe, kuri gauna arba pateikia prašymą dėl jurisdikcijos perdavimo (8 ir 9 straipsniai) arba teikia prašymą pranešti duomenis ar imtis apsaugos priemonių (32 straipsnis).

⁶²⁰ Tai pirmiau aptarta **5.9–5.12** punktuose. Tačiau 1961 m. Hagos konvencijoje dėl nepilnamečių apsaugos pilietybė yra naudojama kaip siejamasis veiksnys. Jos 4 straipsniu tai valstybei, kurios pilietis yra vaikas, leista vykdyti jurisdikciją imtis to vaiko asmens arba turto apsaugos priemonių, jeigu ji mano, kad tai būtina atsižvelgiant į vaiko interesus, apie tai pranešus tos valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijoms.

⁶²¹ Žr. pirmiau, **5 skyrių**, kuriame išsamiai aptartos jurisdikcijos perdavimo nuostatos.

⁶²² Tai pirmiau aptarta **11.24** punkte.

⁶²³ Tai pirmiau aptarta **9.2** punkte.

- 13.95. Kiekvienu konkrečiu atveju reikia įvertinti, ar vaikas yra „glaudžiai susijęs“, ar tam tikra padėtis yra „glaudžiai susijusi“ su tam tikra valstybe. Valstybės, su kuriomis vaikas gali būti „glaudžiai susijęs“, yra, pavyzdžiui, valstybė, kurioje anksčiau buvo nuolatinė to vaiko gyvenamoji vieta, valstybė, kurioje gyvena vaiko šeimos nariai, norintys juo rūpintis, valstybė, kurioje gyvena tas iš tėvų, kuris turi teises bendrauti (palaikyti ryšius) su vaiku, kai tėvai gyvena skyrium, arba valstybė, kurioje gyvena vaiko išplėstinės šeimos nariai, kuriuos jis reguliariai aplanko.

13 (V) pavyzdys

Susitariančiosios A valstybės institucijos gauna prašymą nutraukti santuoką. Šis atvejis atitinka 10 straipsnyje nustatytus kriterijus ir tos institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių dėl santuoką nutraukiančių tėvų vaikų. Tie vaikai nuolat gyvena susitariančiojoje B valstybėje ir yra sutarta, kad jie turėtų likti joje gyventi. Šiuo atveju faktinė nuolatinė gyvenamoji vieta yra „siejamasis veiksnys“ ir susitariančiosios A valstybės institucijos gali ja remtis siekdamos, kad tam sprendimui būtų taikoma susitariančiosios B valstybės teisė⁶²⁴.

⁶²⁴

15 straipsnio 2 dalis, pirmiau aptarta 9.2 punkte.

I PRIEDAS

1996 m. spalio 19 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje tekstas

34. KONVENCIJA DĖL JURISDIKCIJOS, TAIKYTINOS TEISĖS, PRIPAŽINIMO, VYKDYMO IR BENDRADARBIAVIMO TĖVŲ PAREIGŲ IR VAIKŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ SRITYJE

Sudaryta 1996 m. spalio 19 d.

Valstybės, pasirašiusios šią Konvenciją,

svarstydamos būtinybę gerinti vaikų apsaugą tarptautiniu mastu;

siekdamos išvengti savo teisės sistemų prieštaravimų, susijusių su jurisdikcija, taikytina teise, pripažinimu ir vykdymu, vaikų apsaugos priemonių srityje;

prisimindamos tarptautinio bendradarbiavimo svarbą vaikų apsaugai;

patvirtindamos, kad svarbiausia yra vaiko interesai; pažymėdamos, kad reikia keisti 1961 m. spalio 5 d. *Konvenciją dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje*;

norėdamos šiuo tikslu nustatyti bendras nuostatas, atsižvelgdamos į 1989 m. lapkričio 20 d. *Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją*;

susitarė dėl šių nuostatų:

I SKYRIUS. KONVENCIJOS TAIKymo SRITIS

1 straipsnis

1. Šios Konvencijos tikslai:
 - a) nustatyti valstybę, kurios institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių apsaugoti vaiko asmenį ar turtą;
 - b) nustatyti, kokią teisę turi taikyti tokios institucijos vykdydamos savo jurisdikciją;
 - c) nustatyti tėvų pareigoms taikytiną teisę;
 - d) užtikrinti tokių apsaugos priemonių pripažinimą ir vykdymą visose Susitariančiose Valstybėse;
 - e) suformuoti tokį bendradarbiavimą tarp Susitariančiųjų Valstybių institucijų, kurio gali prireikti šios Konvencijos tikslams pasiekti.
2. Šioje Konvencijoje sąvoka „tėvų pareigos“ apima tėvų valdžią ar bet koki analogišką valdžios santykį, nustatantį tėvų, globėjų ir kitų teisėtų atstovų teises, galias ir pareigas vaiko asmens ar turto atžvilgiu.

2 straipsnis

Konvencija taikoma vaikams nuo jų gimimo momento, iki jiems sukanka 18 metų.

3 straipsnis

1 straipsnyje nurodytos priemonės gali visų pirma būti taikomos:

- a) tėvų pareigų priskyrimui, vykdymui, panaikinimui ar apribojimui bei jų perdavimui kitiems asmenims;
- b) globos teisėms, įskaitant teises, susijusias su rūpinimusi vaiko asmeniu, ir ypač su teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, taip pat bendravimo su juo teisėms, įskaitant teisę paimti vaiką ribotam laikui iš jo nuolatinės gyvenamosios vietos į kitą vietą;
- c) globos, rūpybos ir analogiškoms institucijoms;
- d) asmens ar organizacijos, kurie turi rūpintis vaiko asmeniu ar jo turtu, atstovauti ar padėti vaikui, paskyrimui ir funkcijoms;
- e) vaiko įkurdinimui globėjo šeimoje ar institucinėje priežiūroje arba *kafalos* ar analogiškos institucijos teikiamai globai;
- f) atsakingo už vaiką asmens globos priežiūrai, kurią vykdo valstybės institucija;
- g) vaiko turto administravimui, išsaugojimui ar perleidimui.

4 straipsnis

Konvencija netaikoma:

- a) tėvų ir vaiko santykių nustatymui ar užginčijimui;
- b) sprendimams dėl įvaikinimo, pasirengimo įvaikinti priemonėms, įvaikinimo panaikinimui ar atšaukimui;
- c) vaiko vardui ar pavardėms;
- d) emancipacijai;
- e) išlaikymo pareigoms;
- f) turto patikėjimui ar paveldėjimui;
- g) socialinei apsaugai;
- h) viešosioms bendro pobūdžio priemonėms švietimo ar sveikatos apsaugos srityje;
- i) priemonėms, taikomoms vaikams padarius baudžiamuosius nusižengimus;
- j) sprendimams dėl prieglobsčio teisės ir dėl imigracijos.

II SKYRIUS. JURISDIKCIJA

5 straipsnis

1. Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, teisminės ar administracinės institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių vaiko asmeniui ar turtui apsaugoti.
2. Atsižvelgiant į 7 straipsnį, tais atvejais, kai vaikas pakeičia nuolatinę gyvenamąją vietą ir persikelia į kitą Susitariančiąją Valstybę, jurisdikciją turi naujos nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės institucijos.

6 straipsnis

1. Vaikams pabėgėliams ir vaikams, kurie dėl jų valstybėje vykstančių neramumų yra tarptautiniu mastu perkeliami, Susitariančiosios Valstybės, kurios teritorijoje tokie vaikai yra dėl jų perkėlimo, institucijos turi jurisdikciją, nurodytą 5 straipsnio 1 dalyje.
2. Ankstesnės dalies nuostatos taip pat taikomos vaikams, kurių nuolatinės gyvenamosios vietos nustatyti negalima.

7 straipsnis

1. Tais atvejais, kai vaikas neteisėtai išvežamas arba laikomas, jurisdikciją ir toliau turi Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyveno prieš pat jo išvežimą ar laikymą, institucijos tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje, ir
 - a) kol kiekvienas asmuo, institucija ar kuri nors kita organizacija, turinti globos teises, pritars vaiko išvežimui ar laikymui, arba
 - b) kol vaikas bus išgyvenęs toje kitoje valstybėje bent vienerius metus po to, kai asmuo, institucija ar kuri nors kita organizacija, turinti globos teises, sužinojo arba turėjo sužinoti vaiko buvimo vietą, nėra jokio tuo laikotarpiu pateikto ir dar nagrinėjamo prašymo sugrąžinti vaiką ir vaikas yra apsipratęs su savo nauja aplinka.
2. Laikoma, kad vaiko išvežimas ar laikymas yra neteisėtas, jei:
 - a) jis pagal valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyveno prieš pat jo išvežimą ar laikymą, teisę pažeidžia asmeniui, institucijai ar kuriais nors kitai organizacijai individualiai ar bendrai paskirtas globos teises ir
 - b) išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo faktiškai naudojamosi, individualiai ar bendrai, arba būtų buvę taip naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikytas.

Globos teisės, nurodytos ankstesniame a punkte, gali atsirasti visų pirma pagal teisę, pagal teisminį ar administracinį sprendimą arba pagal susitarimą, kuris pagal tos valstybės teisę yra teisiškai galiojantis.
3. Tol, kol jurisdikciją turi 1 dalyje pirmą kartą nurodytos institucijos, Susitariančiosios Valstybės, į kurią vaikas buvo išvežtas arba kurioje jis yra laikomas, institucijos pagal 11 straipsnį gali imtis tik tokių skubių priemonių, kurios yra būtinos vaiko asmens ar jo turto apsaugai.

8 straipsnis

1. Išimties tvarka, jei vienos Susitariančiosios Valstybės institucija, kuri pagal 5 arba 6 straipsnį turi jurisdikciją, mano, kad kitos Susitariančiosios Valstybės institucija konkrečiu atveju galėtų geriau įvertinti vaiko interesus, ji gali:
 - tiesiogiai ar savo valstybės centrinės įstaigos padedama prašyti tos kitos institucijos prisiimti jurisdikciją taikyti tokias apsaugos priemones, kurias ji laiko esant būtinomis, arba
 - sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pasiūlyti šalims pateikti tokį prašymą tos kitos valstybės institucijai.
2. Susitariančiosios Valstybės, į kurių institucijas gali būti kreiptasi, kaip nurodyta ankstesnėje dalyje, yra:
 - a) valstybė, kurios pilietis yra vaikas;
 - b) valstybė, kurioje yra vaiko turtas;
 - c) valstybė, kurios institucijos turi vaiko tėvų prašymą nutraukti jų santuoką, teisiškai pripažinti gyvenančiais skyrium (separacija) arba jų santuoką pripažinti negaliojančia;
 - d) valstybė, su kuria vaikas yra glaudžiai susijęs.
3. Atitinkamos institucijos gali keisti savo nuomonėmis.
4. Institucija, į kurią kreipiamasi, kaip nurodyta 1 dalyje, gali prisiimti jurisdikciją iš institucijos, kuri ją turi pagal 5 arba 6 straipsnį, jei ji mano, kad tai atitinka vaiko interesus.

9 straipsnis

1. Jei Susitariančiosios Valstybės institucijos, nurodytos 8 straipsnio 2 dalyje, mano, kad konkrečiu atveju jos galėtų geriau įvertinti vaiko interesus, jos gali:
 - tiesiogiai ar tos Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, valstybės centrinės įstaigos padedamos, prašyti kompetentingos institucijos, kad joms suteiktų jurisdikciją imtis apsaugos priemonių, kurias jos laiko esant būtinomis, arba
 - pasiūlyti šalims pateikti tokį prašymą Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, institucijai.
2. Atitinkamos institucijos gali keistis savo nuomonėmis.
3. Institucija, inicijavusi prašymą, gali vykdyti jurisdikciją vietoj Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, institucijos tik tuo atveju, jei pastaroji institucija pritarė prašymui.

10 straipsnis

1. Nepažeisdamos 5–9 straipsnių, Susitariančiosios Valstybės institucijos, turinčios jurisdikciją spręsti dėl vaiko, kuris nuolatos gyvena kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, tėvų prašymo nutraukti jų santuoką, teisiškai pripažinti gyvenančiais skyrium (separacija) arba jų santuoką pripažinti negaliojančia, gali, jei jų valstybės teisė tai numato, imtis priemonių tokio vaiko asmeniui arba jo turtui apsaugoti, jei:
 - a) pradedant bylos nagrinėjimą, vienas iš jo tėvų nuolatos gyvena toje valstybėje ir vienas iš jų turi tėvų pareigas vaiko atžvilgiu, ir
 - b) šių institucijų jurisdikciją imtis tokių priemonių pripažįsta tėvai ir bet kuris kitas asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui, ir tai atitinka vaiko interesus.
2. 1 dalyje nurodyta jurisdikcija imtis vaiko apsaugos priemonių nustoja galioti, kai tik sprendimas patenkinti ar atmesti prašymus nutraukti santuoką, teisiškai pripažinti gyvenančiais skyrium (separacija) ar pripažinti santuoką negaliojančia tapo galutiniu, arba bylos nagrinėjimas baigiamas dėl kurios nors kitos priežasties.

11 straipsnis

1. Visais skubos atvejais bet kurios Susitariančiosios Valstybės, kurios teritorijoje yra vaikas ar jam priklausantis turtas, institucijos turi jurisdikciją imtis būtinų apsaugos priemonių.
2. Priemonės, kurių pagal ankstesnę dalį imamasi dėl Susitariančiojoje Valstybėje nuolatos gyvenančio vaiko, nustoja galioti, kai tik institucijos, kurios turi jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, ėmėsi priemonių, kurių reikalauja konkreči situacija.
3. Priemonės, kurių imamasi pagal 1 dalį vaiko, nuolatos gyvenančio ne Susitariančiojoje Valstybėje, atžvilgiu nustoja galioti kiekvienoje Susitariančiojoje Valstybėje, kai tik priemonės, kurios buvo būtinos dėl konkrečios situacijos, ir kurių ėmėsi kitos valstybės institucijos, pripažįstamos toje Susitariančiojoje Valstybėje.

12 straipsnis

1. Atsižvelgiant į 7 straipsnį, Susitariančiosios Valstybės, kurios teritorijoje yra vaikas ar jam priklausantis turtas, institucijos turi jurisdikciją imtis laikino pobūdžio vaiko asmens ar turto apsaugos priemonių, kurių poveikis apsiriboja tik tos konkrečios valstybės teritorija, jei tokios priemonės neprieštarauja priemonėms, kurių jau ėmėsi institucijos, turinčios jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius.

2. Priemonės, kurių pagal ankstesnę dalį buvo imtasi dėl vaiko, nuolatos gyvenančio Susitariančiojoje Valstybėje, nustoja galioti, kai tik institucijos, kurios turi jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, priima sprendimą dėl apsaugos priemonių, kurių gali reikalauti konkreči situacija.
3. Priemonės, kurių pagal 1 dalį buvo imtasi vaiko, nuolatos gyvenančio ne Susitariančiojoje Valstybėje, atžvilgiu, nustoja galioti Susitariančiojoje Valstybėje, kurioje buvo imtasi tų priemonių, kai tik priemonės, kurios buvo būtinos dėl konkrečios situacijos, ir kurių ėmėsi kitos valstybės institucijos pripažįstamos toje Susitariančiojoje Valstybėje.

13 straipsnis

1. Susitariančiosios Valstybės institucijos, kurios pagal 5–10 straipsnius turi jurisdikciją imtis vaiko asmens ar turto apsaugos priemonių, privalo susilaikyti nuo tokios jurisdikcijos vykdymo, jei pradedant bylos nagrinėjimą kitos Susitariančiosios Valstybės institucijos, kurios prašymo metu turi jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, prašo imtis atitinkamų priemonių, ir tas prašymas dar yra svarstomas.
2. Ankstesnės dalies nuostatos netaikomos, jei institucijos, kurioms iš pradžių buvo paduotas prašymas imtis priemonių, tokios jurisdikcijos atsisakė.

14 straipsnis

Priemonės, kurių imamas taikant 5–10 straipsnius, lieka galioti pagal jose nustatytas sąlygas net tuo atveju, kai aplinkybių pasikeitimas panaikino jurisdikcijos nustatymo pagrindą, tol, kol pagal šią Konvenciją jurisdikciją turinčios institucijos iš dalies ar visiškai nepakeitė ar nenutraukė tokių priemonių.

III SKYRIUS. TAIKYTINA TEISĖ

15 straipsnis

1. Vykdydamos savo jurisdikciją pagal II skyriaus nuostatas, Susitariančiųjų Valstybių institucijos taiko savo teisę.
2. Tačiau jei vaiko asmens ar turto apsaugai to reikia, jos gali išimties tvarka taikyti ar atsižvelgti į kitos valstybės, su kuria padėtis yra artimai susijusi, teisę.
3. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta tampa kita Susitariančioji Valstybė, nuo tokio pasikeitimo momento priemonių, kurių buvo imtasi pirmojoje nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, taikymo sąlygas reglamentuoja tos kitos valstybės teisė.

16 straipsnis

1. Tėvų pareigų nustatymą arba panaikinimą pagal teisę, be teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo, reglamentuoja valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, teisė.
2. Tėvų pareigų nustatymą arba panaikinimą susitarimu arba vienašališku aktu, be teisminės ar administracinės institucijos įsikišimo, reglamentuoja valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena tuo metu, kai įsiteisėja susitarimas ar vienašališkas aktas, teisė.
3. Tėvų pareigos pagal valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, teisę išlieka ir po to, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta tampa kita valstybė.

4. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia, tėvų pareigų priskyrimą pagal teisę kitam asmeniui, kuris tokių pareigų dar neturi, reglamentuoja valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė.

17 straipsnis

Tėvų pareigų vykdymą reglamentuoja valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, teisė. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia, tėvų pareigų vykdymą reglamentuoja valstybės, kurioje yra naujoji nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė.

18 straipsnis

Tėvų pareigos, nurodytos 16 straipsnyje, gali būti panaikintos arba jų vykdymo sąlygos pakeistos priemonėmis, kurios yra taikomos pagal šią Konvenciją.

19 straipsnis

1. Sandorio, sudaryto trečiosios šalies ir kito asmens, kuris pagal valstybės, kurioje buvo sudarytas sandoris, teisę turėtų teisę veikti kaip teisėtas vaiko atstovas, galiojimo negalima užginčyti ir trečioji šalis negali būti laikoma atsakinga vien tik tuo pagrindu, kad kitas asmuo pagal šio skyriaus nuostatas nustatytą teisę neturėjo teisės veikti kaip teisėtas vaiko atstovas, nebent trečioji šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad tėvų pareigas reglamentuoja pastaroji teisė.
2. Ankstesnė dalis taikoma tik tuo atveju, jei sandorį sudarė asmenys, esantys tos pačios valstybės teritorijoje.

20 straipsnis

Šio skyriaus nuostatos taikomos net ir tuo atveju, kai jų nurodyta teisė yra ne Susitariančiosios Valstybės teisė.

21 straipsnis

1. Šiame skyriuje sąvoka „teisė“ – tai valstybėje galiojanti teisė, išskyrus teisės pasirinkimo taisykles.
2. Tačiau jei teisė, taikytina pagal 16 straipsnį, yra ne Susitariančiosios Valstybės ir jei tos valstybės teisės pasirinkimo taisyklės nustato teisę kitos ne Susitariančiosios Valstybės, kuri taikytų savo teisę, taikoma pastarosios valstybės teisė. Jei toji kita ne Susitariančioji Valstybė netaikytų savo teisės, taikytina yra teisė, kurią nustato 16 straipsnis.

22 straipsnis

Teisę, kurią nurodo šio skyriaus nuostatos, galima atsisakyti taikyti tik tuo atveju, jei, atsižvelgiant į vaiko interesus, jos taikymas aiškiai prieštarautų viešajai tvarkai.

IV SKYRIUS. PRIPAŽINIMAS IR VYKDYMAS

23 straipsnis

1. Priemonės, kurias taiko vienos Susitariančiosios Valstybės institucijos, pripažįstamos pagal teisę visose kitose Susitariančiosiose Valstybėse.
2. Tačiau galima atsisakyti pripažinti:
 - a) jei priemonę taikė institucija, kurios jurisdikcija nebuvo pagrįsta kuriuo nors vienu II skyriuje nurodytu pagrindu;
 - b) jei, išskyrus skubos atvejus, priemonė buvo taikyta teisminio ar administracinio bylos nagrinėjimo metu, nesuteikus vaikui galimybės būti išklausytam ir pažeidžiant prašomosios valstybės pagrindinius bylos nagrinėjimo principus;
 - c) bet kurio asmens, teigiančio, kad priemonė pažeidžia jo kaip tėvo pareigas, prašymu, jei, išskyrus skubos atvejus, tokia priemonė buvo taikyta nesuteikus tokiam asmeniui galimybės būti išklausytam;
 - d) jei, atsižvelgiant į vaiko interesus, toks pripažinimas aiškiai prieštarauja prašomosios valstybės viešajai tvarkai;
 - e) jei priemonė yra nesuderinama su vėlesne priemone, kurios imamas ne Susitariančiojoje Valstybėje, kurioje vaikas nuolatos gyvena, kai vėlesnė priemonė atitinka prašomosios valstybės pripažinimo reikalavimus;
 - f) jei nebuvo laikomasi 33 straipsnyje nustatytos procedūros.

24 straipsnis

Nepažeidžiant 23 straipsnio 1 dalies, bet kuris suinteresuotas asmuo gali prašyti vienos Susitariančiosios Valstybės kompetentingų institucijų, kad jos nuspręstų dėl priemonės, taikytos kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, pripažinimo ar nepripažinimo. Procedūrą reglamentuoja prašomosios valstybės teisė.

25 straipsnis

Prašomosios valstybės institucija privalo atsižvelgti į valstybės, kurioje taikoma priemonė, institucijos nustatytus faktus, kuriais paremta jos jurisdikcija.

26 straipsnis

1. Jei priemonės, taikomas ir vykdytinas vienoje Susitariančiojoje Valstybėje, reikia vykdyti kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, suinteresuotos šalies prašymu tokios priemonės toje kitoje valstybėje skelbiamos vykdytinomis arba registruojamos vykdymui toje kitoje valstybėje vadovaujantis procedūra, nustatyta pastarosios valstybės teisėje.
2. Kiekviena Susitariančioji Valstybė priemonių vykdytinumo skelbimui ar registravimui taiko paprastą ir greitą procedūrą.
3. Atsisakyti priemonės skelbti vykdytinomis ar registruoti galima tik dėl vienos iš priežasčių, nurodytų 23 straipsnio 2 dalyje.

27 straipsnis

Nepažeidžiant peržiūrėjimo, būtino taikant ankstesnius straipsnius, priemonės, kurių imamasi, neperžiūrimos iš esmės.

28 straipsnis

Priemonės, kurių imamasi vienoje Susitariančiojoje Valstybėje ir kurios paskelbtos vykdytinomis ar registruotos vykdymui kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, vykdomos toje kitoje valstybėje, tarsi jų būtų imtasi tos valstybės institucijų. Vykdytas atliekamas pagal prašomosios valstybės teisę ir tokiu mastu, kurį nustato ši teisė, atsižvelgiant į vaiko interesus.

V SKYRIUS. BENDRADARBIAVIMAS

29 straipsnis

1. Susitariančioji Valstybė paskiria centrinę įstaigą pareigoms, kurias tokioms įstaigoms nustato ši Konvencija, atlikti.
2. Federacinės valstybės, valstybės, kuriose yra daugiau nei viena teisės sistemos, arba valstybės, turinčios autonominius teritorijos vienetus, gali paskirti daugiau nei vieną centrinę įstaigą ir nurodyti jų funkcijų teritorinį ar asmeninį mastą. Kai valstybė yra paskyrusi daugiau nei vieną centrinę įstaigą, ji paskiria vieną centrinę įstaigą, kuriai gali būti adresuojama bet kokia korespondencija, skirta perduoti atitinkamai tos valstybės centrinei įstaigai.

30 straipsnis

1. Centrinės įstaigos bendradarbiauja viena su kita ir skatina savo valstybių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą siekiant šios Konvencijos tikslų.
2. Taikydamos šią Konvenciją, jos imasi atitinkamų priemonių suteikti informaciją apie savo valstybės įstatymus ir jų valstybėse galimas paslaugas, susijusias su vaikų apsauga.

31 straipsnis

Susitariančiosios Valstybės centrinė įstaiga tiesiogiai ar per valstybės institucijas ar kitokias organizacijas imasi visų atitinkamų priemonių:

- a) palengvinti susižinojimą ir teikti 8 ir 9 straipsniuose bei šiame skyriuje nurodytą pagalbą;
- b) tarpininkavimo, sutaikinimo ar panašiomis priemonėmis padeda susitarti dėl vaiko asmens ar turto apsaugos tais atvejais, kuriems taikoma ši Konvencija;
- c) kitos Susitariančiosios Valstybės kompetentingos institucijos prašymu teikia pagalbą nustatant vaiko buvimo vietą, kai atrodo, kad vaikas gali būti prašomos valstybės teritorijoje ir jam gali reikėti apsaugos.

32 straipsnis

Susitariančiosios Valstybės, su kuria vaikas yra labiausiai susijęs, centrinės įstaigos ar kitos kompetentingos institucijos prašymu, kuris pateikiamas kartu nurodant pagrindas tokio prašymo priežastis, Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena ir yra, centrinė įstaiga tiesiogiai ar per valstybės institucijas ar kitas organizacijas gali:

- a) suteikti duomenų apie vaiko padėtį;
- b) prašyti savo valstybės kompetentingos institucijos apsvastyti, ar reikia imtis priemonių vaiko asmeniui ar turtui apsaugoti.

33 straipsnis

- 1) Jei institucija, turinti jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, planuoja įkurdinti vaiką globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar atiduoti *kafalos* ar analogiškos institucijos globai ir jei toks įkurdinimas ar atidavimas globai turi vykti kitoje Susitariančiojoje Valstybėje, toji institucija pirmiausia konsultuojasi su pastarosios valstybės centrine įstaiga ar kita kompetentinga institucija. Tuo tikslu ji pateikia ataskaitą dėl vaiko kartu su planuojamo įkurdinimo ar atidavimo globai pagrindu.
2. Sprendimas dėl įkurdinimo ar globos paskyrimo gali būti priimtas prašančiojoje valstybėje tik tuo atveju, jei prašomosios valstybės centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija, atsižvelgdama į vaiko interesus, sutinka su tokiu įkurdinimu ar globos paskyrimu.

34 straipsnis

1. Jei yra planuojama kokia nors apsaugos priemonė ir to reikalauja vaiko padėtis, kompetentingos pagal šią Konvenciją institucijos gali prašyti bet kurios kitos Susitariančiosios Valstybės institucijos, kuri turi informacijos, susijusios su vaiko apsauga, tokią informaciją joms suteikti.
2. Susitariančioji Valstybė gali pareikšti, kad prašymai pagal šio straipsnio 1 dalį turi būti perduodami jos institucijoms tik per jos centrinę įstaigą.

35 straipsnis

1. Susitariančiosios Valstybės kompetentingos institucijos gali prašyti kitos Susitariančiosios Valstybės institucijų padėti įgyvendinti apsaugos priemones, taikomas pagal šią Konvenciją, ypač užtikrinant bendravimo su vaiku teises ir teisę palaikyti su juo reguliarius tiesioginius santykius.
2. Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos negyvena, institucijos gali vieno iš tėvų, gyvenančio toje valstybėje ir norinčio gauti ar toliau turėti galimybę bendrauti su vaiku, prašymu rinkti informaciją ar įrodymus ir nustatyti faktus, kurių reikia sprendžiant, ar tokiam tėvui tinka suteikti galimybę bendrauti su vaiku ir kokiomis sąlygomis toks bendravimas turi vykti. Institucija, kuri pagal 5–10 straipsnius turi jurisdikciją spręsti, ar patenkinti prašymą dėl bendravimo su vaiku, prieš priimdama sprendimą, priima ir svarsto tokią informaciją, įrodymus bei nustatytus faktus.
3. Institucija, turinti jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius spręsti dėl bendravimo, gali atidėti procesą, laukdama pagal 2 dalį pateikto prašymo rezultatų, ypač tais atvejais, kai ji svarsto prašymą apriboti ar panaikinti bendravimo teises, suteiktas valstybėje, kurioje vaikas anksčiau nuolatos gyveno.
4. Šis straipsnis nekliudo institucijai, turinčiai jurisdikciją pagal 5–10 straipsnius, imtis laikinų priemonių tol, kol laukiama pagal šio straipsnio 2 dalį pateikto prašymo rezultatų.

36 straipsnis

Visais atvejais, kai vaikui gresia rimtas pavojus, Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra imamasi ar ketinama imtis vaiko apsaugos priemonių, kompetentingos institucijos, gavusios informaciją, kad vaiko gyvenamoji vieta perkelta į kitą valstybę arba kad vaikas yra kitoje valstybėje, tos kitos valstybės institucijoms praneša apie esamą pavojų ir apie taikomas ar ketinamas taikyti priemones.

37 straipsnis

Institucija neprašo ir neperduoda jokios informacijos pagal šį skyrių, jei, jos nuomone, tai keltų pavojų vaiko asmeniui ar turtui arba sudarytų rimtą grėsmę vaiko šeimos nario laisvei ar gyvybei.

38 straipsnis

1. Nepažeisdamos galimybės reikalauti pagrįstų mokesčių už suteiktas paslaugas, Susitariančiųjų Valstybių centrinės įstaigos ir kitos valstybės institucijos padengia savo pačių sąnaudas, patirtas taikant šio skyriaus nuostatas.
2. Bet kuri Susitariančioji Valstybė gali sudaryti susitarimus su viena ar keliomis kitomis Susitariančiosiomis Valstybėmis dėl mokesčių pasiskirstymo.

39 straipsnis

Bet kuri Susitariančioji Valstybė gali sudaryti susitarimus su viena ar keliomis kitomis Susitariančiosiomis Valstybėmis, siekdamas patobulinti šio skyriaus nuostatų taikymą jų tarpusavio santykiams. Valstybės, sudariusios tokį susitarimą, jo kopiją perduoda šios Konvencijos depozitarui.

VI SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

40 straipsnis

1. Susitariančiosios Valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, arba Susitariančiosios Valstybės, kurioje imamasi kokios nors apsaugos priemonės, institucijos tėvų pareigas už vaiką turinčio asmens arba asmens, kuriam patikėta vaiko asmens ar turto apsauga, prašymu gali išduoti pažymėjimą, nurodantį to asmens vaidmenį, kuris suteikia jam teisę veikti ir suteiktus įgaliojimus.
2. Laikoma, kad, nesant priešingų įrodymų, pažymėjime nurodytas vaidmuo ir įgaliojimai yra suteikti tam asmeniui.
3. Kiekviena Susitariančioji Valstybė paskiria institucijas, kompetentingas pažymėjimui parengti.

41 straipsnis

Asmens duomenys, surinkti ar perduoti pagal šią Konvenciją, naudojami tik tais tikslais, kuriais jie buvo surinkti ar perduoti.

42 straipsnis

Institucijos, kurioms perduota informacija, užtikrina jos konfidencialumą pagal savo valstybės teisę.

43 straipsnis

Visiems pagal šią Konvenciją persiųstiems ar pristatytiems dokumentams legalizavimas ar kitas panašus formalumas netaikomas.

44 straipsnis

Kiekviena Susitariančioji Valstybė gali paskirti institucijas, kurioms adresuojami prašymai pagal 8, 9 ir 33 straipsnius.

45 straipsnis

1. Apie paskyrimus, nurodytus 29 ir 44 straipsniuose, pranešama Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui.
2. 34 straipsnio 2 dalyje nurodytas pareiškimas pateikiamas Konvencijos depozitarui.

46 straipsnis

Susitariančioji Valstybė, kurioje vaiko ir jo turto apsaugai taikomos skirtingos teisės sistemos ar teisės normų rinkiniai, Konvencijos normų neprivalo taikyti prieštaravimams, kurie kyla tik dėl tokių skirtingų sistemų ar teisės normų rinkinių.

47 straipsnis

Jei valstybėje, kurioje šios Konvencijos taikymo srityje skirtinguose teritorijos vienetuose taikomos dvi ar daugiau teisės sistemų ar teisės normų rinkinių:

- 1) nuoroda į nuolatinę gyvenamąją vietą toje valstybėje suprantama kaip nuoroda į nuolatinę gyvenamąją vietą teritorijos vienetė;
- 2) nuoroda į vaiko buvimą toje valstybėje suprantama kaip vaiko buvimas teritorijos vienetė;
- 3) nuoroda į vaiko turto buvimą toje valstybėje suprantama kaip vaiko turto buvimas vieta teritorijos vienetė;
- 4) nuoroda į valstybę, kurios pilietis yra vaikas, suprantama kaip nuoroda į teritorijos vienetą, kurį nurodo tos valstybės teisė, arba, jei atitinkamų normų nėra, – į teritorijos vienetą, su kuriuo vaikas yra labiausiai susijęs;

- 5) nuoroda į valstybę, kurios institucijos turi vaiko tėvų prašymą nutraukti jų santuoką, teisiškai pripažinti gyvenančiais skyrium (separacija) ar jų santuoką pripažinti negaliojančia, suprantama kaip nuoroda į teritorijos vienetą, kurio institucijos turi tokį prašymą;
- 6) nuoroda į valstybę, su kuria vaikas labiausiai susijęs, suprantama kaip nuoroda į teritorijos vienetą, su kuriuo vaikas labiausiai susijęs;
- 7) nuoroda į valstybę, į kurią vaikas yra išvežtas arba kurioje jis yra sulaikytas, suprantama kaip nuoroda į atitinkamą teritorijos vienetą, į kurį vaikas yra išvežtas ar kuriame jis yra laikomas;
- 8) nuoroda į tos valstybės organizacijas ir institucijas, išskyrus centrinės įstaigas, suprantama kaip nuoroda į organizacijas ir institucijas, įgaliotas veikti tame teritorijos vienetė;
- 9) nuoroda į valstybės, kurioje imtasi tam tikros priemonės, teisę ar procedūrą suprantama kaip nuoroda į teritorijos vieneto, kuriame imtasi tos priemonės, teisę ir procedūrą;
- 10) nuoroda į prašomosios valstybės teisę, procedūrą ar instituciją suprantama kaip nuoroda į teritorijos vieneto, kuriame prašoma pripažinimo ar vykdymo, teisę, procedūrą ar instituciją.

48 straipsnis

Nustatant taikytiną pagal III skyrių teisę valstybei, kurioje yra du ar keli teritorijos vienetai – kiekvienas su savo teisės sistema arba teisės normų rinkiniu, taikytinu šios Konvencijos klausimais, taikomos šios taisyklės:

- a) jei tokioje valstybėje yra galiojančios normos, nurodančios, kurio teritorijos vieneto teisė yra taikytina, taikoma to vieneto teisė;
- b) jei tokių normų nėra, taikoma atitinkamo teritorijos vieneto, apibrėžto 47 straipsnyje, teisė.

49 straipsnis

Nustatant taikytiną pagal III skyrių teisę valstybei, kurioje yra dvi ar kelios teisės sistemos ar teisės normų rinkiniai, taikytini įvairių kategorijų asmenims šios Konvencijos klausimais, taikomos šios taisyklės:

- a) jei tokioje valstybėje yra normos, nurodančios, kuri iš tokių teisių yra taikytina, taikoma ta teisė;
- b) jei tokių normų nėra, taikoma teisės sistema ar teisės normų rinkinys, su kuriuo vaikas yra labiausiai susijęs.

50 straipsnis

Ši Konvencija nedaro poveikio 1980 m. spalio 25 d. Konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų taikymui abiejų Konvencijų Šalių santykiams. Tačiau nekliudoma remtis šia Konvencija, siekiant vaiko, kuris yra neteisėtai išvežtas ar laikomas, sugrąžinimo ar tvarkant bendravimo teises.

51 straipsnis

Susitariančiųjų Valstybių tarpusavio santykiams ši Konvencija pakeičia 1961 m. spalio 5 d. Konvenciją dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje ir Nepilnamečių globos konvenciją, pasirašytą 1902 m. birželio 12 d. Hagoje, nepažeidžiant priemonių, taikomų pagal pirmiau nurodytą 1961 m. spalio 5 d. Konvenciją, pripažinimo.

52 straipsnis

1. Ši Konvencija nedaro poveikio jokiame tarptautiniam dokumentui, kurio šalys yra Susitariančiosios Valstybės ir kuriame yra nuostatos šios Konvencijos reglamentuojamais klausimais, jei valstybės, tokio dokumento šalys, nėra padariusios priešingo pareiškimo.
2. Ši Konvencija nedaro poveikio vienos ar kelių Susitariančiųjų Valstybių galimybei sudaryti susitarimus, kuriuose yra nuostatų šios Konvencijos reglamentuojamais klausimais, susijusiais su vaikais, kurie nuolatos gyvena vienoje iš valstybių, tokio susitarimo šalių.
3. Susitarimai, kuriuos viena ar kelios Susitariančiosios Valstybės sudarys šios Konvencijos taikymo srityje, nedaro poveikio šios Konvencijos nuostatų taikymui tokių valstybių santykiams su kitomis Susitariančiosiomis Valstybėmis.
4. Ankstesnės šio straipsnio dalys taip pat taikomos bendriesiems įstatymams, paremtiems specialiais atitinkamų valstybių regioninio ar kitokio pobūdžio ryšiais.

53 straipsnis

1. Ši Konvencija taikoma priemonėms tik tuo atveju, jei jos taikomos valstybėje, kurios atžvilgiu Konvencija yra įsigaliojusi.
2. Ši Konvencija taikoma priemonių, kurių po jos įsigaliojimo imtasi vienoje valstybėje, pripažinimui ir vykdymui tarp tos valstybės ir prašomosios valstybės.

54 straipsnis

1. Visa informacija, siunčiama Susitariančiosios Valstybės centrinei įstaigai ar kitai institucijai, rašoma originalo kalba, pridedant vertimą į kitos valstybės valstybinę kalbą ar vieną iš jos valstybinių kalbų arba, kai tai neįmanoma, vertimą į anglų ar prancūzų kalbas.
2. Tačiau Susitariančioji Valstybė, darydama išlygą pagal 60 straipsnį, gali prieštarauti anglų ar prancūzų kalbų vartojimui, bet ne abiejų.

55 straipsnis

1. Susitariančioji Valstybė, vadovaudamasi 60 straipsniu, gali:
 - a) pasilikti savo institucijų jurisdikciją imtis priemonių vaiko turtui, esančiam jos teritorijoje, apsaugoti;
 - b) pasilikti teisę nepripažinti tėvų pareigų ar priemonės, jei ji yra nesuderinama su bet kuria priemone, kurią jos institucijos taiko tokiam turtui.
2. Išlyga gali būti apribota tam tikromis turto kategorijomis.

56 straipsnis

Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos generalinis sekretorius reguliariai kviečia specialią komisiją šios Konvencijos praktiniam veikimui apžvelgti.

VII SKYRIUS. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

57 straipsnis

1. Ši Konvencija teikiama pasirašyti valstybėms, kurios dalyvavo Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos aštuonioliktoje sesijoje.
2. Konvencija turi būti ratifikuota, priimta arba patvirtinta; ratifikavimo, priėmimo arba patvirtinimo dokumentai deponuojami Nyderlandų Karalystės užsienio reikalų ministerijoje, kuri yra šios Konvencijos depozitaras.

58 straipsnis

1. Bet kuri kita valstybė gali prisijungti prie šios Konvencijos po jos įsigaliojimo pagal 61 straipsnio 1 dalį.
2. Prisijungimo dokumentas deponuojamas depozitarui.
3. Toks prisijungimas įsigalioja tik prisijungiančiosios valstybės ir tų Susitariančiųjų Valstybių, kurios per šešis mėnesius nuo pranešimo, nurodyto 63 straipsnio b punkte, gavimo dienos nepareiškė prieštaravimų dėl prisijungimo, santykiams. Tokį prieštaravimą valstybės taip pat gali pareikšti ratifikuodamos, priimdamos ar patvirtindamos Konvenciją po prisijungimo. Apie visus tokius prieštaravimus pranešama depozitarui.

59 straipsnis

1. Jei valstybė turi du ar daugiau teritorijos vienetų, kuriuose šios Konvencijos reglamentuojamais klausimais taikomos skirtingos teisės sistemos, tokia valstybė pasirašydama, ratifikuodama, priimdama, patvirtindama ar prisijungdama gali pareikšti, kad Konvencija galioja visiems jos teritorijos vienetams arba tik vienam ar keliems iš jų, ir gali pakeisti tokį pareiškimą bet kuriuo metu pateikdama kitą pareiškimą.
2. Apie tokį pareiškimą pranešama depozitarui ir jame aiškiai nurodomi tie teritorijos vienetai, kuriems taikoma Konvencija.
3. Jei valstybė nepadarė jokio pareiškimo pagal šį straipsnį, Konvencija taikoma visiems tos valstybės teritorijos vienetams.

60 straipsnis

1. Bet kuri valstybė ne vėliau kaip ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo metu ar darydama pareiškimą pagal 59 straipsnį gali padaryti vieną arba abi išlygas, numatytas 54 straipsnio 2 dalyje ir 55 straipsnyje. Jokių kitų išlygų daryti negalima.
2. Bet kuri valstybė bet kuriuo metu gali atšaukti savo išlygą. Apie išlygos atšaukimą pranešama depozitarui.
3. Išlyga nustoja galioti pirmąją trečio kalendorinio mėnesio dieną nuo ankstesnėje dalyje nurodyto pranešimo dienos.

61 straipsnis

1. Konvencija įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus trimis mėnesiams nuo trečio ratifikavimo, priėmimo ar patvirtinimo dokumento, nurodyto 57 straipsnyje, deponavimo dienos.

2. Vėliau Konvencija įsigalioja:
 - a) kiekvienai ją vėliau ratifikuojančiai, priimančiai ar patvirtinančiai valstybei – pirmą mėnesio dieną praėjus trims mėnesiams nuo jos ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumento deponavimo dienos;
 - b) kiekvienai prisijungiančiai valstybei – pirmą mėnesio dieną praėjus trims mėnesiams nuo 58 straipsnio 3 dalyje nurodyto šešių mėnesių laikotarpio pabaigos;
 - c) teritorijos vienetui, kuriam išplečiamas šios Konvencijos taikymas vadovaujantis 59 straipsniu, – pirmą mėnesio dieną praėjus trims mėnesiams nuo tame straipsnyje nurodyto pranešimo dienos.

62 straipsnis

1. Valstybė, šios Konvencijos Šalis, gali šią Konvenciją denonsuoti depozitarui adresuotu rašytiniu pranešimu. Denonsavimą galima apriboti tam tikrais teritorijų vienetais, kuriems taikoma ši Konvencija.
2. Denonsavimas įsigalioja pirmą mėnesio dieną praėjus dvylikai mėnesių nuo tos dienos, kai depozitaras gavo apie jį pranešimą. Kai pranešime yra nurodytas ilgesnis denonsavimo įsigaliojimo laikotarpis, denonsavimas įsigalioja pasibaigus tam ilgesniam laikotarpiui.

63 straipsnis

Depozitaras Hagos privatinės tarptautinės teisės konferencijos valstybėms narėms ir valstybėms, prisijungusioms pagal 58 straipsnį, praneša apie:

- a) kiekvieną pasirašymą, ratifikavimą, priėmimą ir patvirtinimą, nurodytą 57 straipsnyje;
- b) kiekvieną prisijungimą ir pareikštą prieštaravimą dėl prisijungimo, nurodytą 58 straipsnyje;
- c) datą, kada ši Konvencija įsigalioja pagal 61 straipsnį;
- d) pareiškimus, nurodytus 34 straipsnio 2 dalyje ir 59 straipsnyje;
- e) susitarimus, nurodytus 39 straipsnyje;
- f) išlygas, nurodytas 54 straipsnio 2 dalyje ir 55 straipsnyje, bei jų atšaukimus, nurodytus 60 straipsnio 2 dalyje;
- g) denonsavimus, nurodytus 62 straipsnyje.

Tai patvirtindami, toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys pasirašė šią Konvenciją.

PRIIMTA 1996 m. spalio 19 d. Hagoje anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra autentiški ir vienu egzemplioriumi deponuojami Nyderlandų Karalystės Vyriausybės archyvuose. Patvirtinta kopija diplomatiniais kanalais siunčiama kiekvienai valstybei, dalyvavusiai Hagos privatinės tarptautinės teisės konferencijos aštuonioliktojoje sesijoje.

II PRIEDAS

Įgyvendinimo kontrolinis sąrašas

1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje

ĮGYVENDINIMO KONTROLINIS SĄRAŠAS

Įvadas

Dalykų, kuriuos gali reikėti patikrinti įgyvendinant Konvenciją, kontrolinis sąrašas

Šiuo kontroliniu sąrašu siekiama atkreipti dėmesį į klausimus, kuriuos valstybėms gali reikėti apsvarstyti įgyvendinant Konvenciją.

Šiame sąrašė nesiekama nurodyti, pagal kokį metodą Konvencija turėtų būti įgyvendinama susitariančiosiose valstybėse. Jame nurodyti kai kurie klausimai, kurių gali kilti prieš įgyvendinant Konvenciją arba jos įgyvendinimo metu. Sąrašas nėra išsamus; neabejotinai kils ir kitų konkrečioms valstybėms narėms aktualių klausimų, kuriuos reikės apsvarstyti.

Į šį kontrolinį sąrašą įtraukti svarstylini „Pradiniai klausimai“, susiję su Konvencija apskritai, o skyrelis „Konkrečios įgyvendinimo priemonės“ ir šio kontrolinio sąrašo priedai taip pat gali padėti valstybei apsvarstyti konkrečius Konvencijos aspektus. Prieduose aptariami tokie dalykai:

I priedas

Jame apibendrintos Konvencijos nuostatos, kurių įgyvendinimo priemonių gali reikėti imtis, pvz., pakeisti teisės aktus, prieš įsigaliojant Konvencijai.

II priedas

Jame apibendrinta informacija, kurią reikia pateikti depozitarui (Nyderlandų Karalystės užsienio reikalų ministerijai) ir Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui.

III priedas

Jame apžvelgtos centrinių įstaigų, kompetentingų institucijų ir kitų institucijų pagal Konvenciją atliekamos funkcijos.

IV priedas

Valstybių turimų išteklių, kurie gali būti naudingi kitoms valstybėms, sąrašas.

Pradiniai klausimai

1. Galimybės tapti Konvencijos šalimi svarstymas

- ☐ Su Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatinio biuro ir kitomis susitariančiosiomis valstybėmis pasikonsultuokite dėl to, kokios naudos teikia ši konvencija.
- ☐ Nustatykite įvairius suinteresuotuosius subjektus ir ekspertus savo valstybėje ir konsultuokitės su jais, pavyzdžiui, su vyriausybėmis ir nevyriausybėmis įstaigomis, teisminėmis institucijomis, vaikų apsaugos tarnybomis ir teisės specialistais, siekdami:
 - nustatyti, kokį poveikį turėtų jūsų valstybės tapimas Konvencijos šalimi;
 - nuspręsti, ar jūsų valstybei reikia tapti Konvencijos šalimi;
 - nustatyti geriausius Konvencijos įgyvendinimo metodus ir
 - parengti Konvencijos įgyvendinimo ir taikymo planą.

2. Įgyvendinimo metodai

- ☐ Apsvarstykite, pagal kokį metodą Konvencija bus įgyvendinama jūsų valstybėje:
 - ar jūsų valstybės teisės sistemoje Konvencija savaime taps nacionalinės teisės dalimi iškart, kai tik įsigalios?
 - ar
 - jūsų teisės sistemoje Konvenciją būtina įtraukti į nacionalinę teisę arba paversti ją nacionalinės teisės aktu? Jei taip, kokiomis priemonėmis tai bus pasiekta?

Nepriklausomai nuo to, ar Konvenciją reikia įtraukti į jūsų teisės sistemą arba paversti nacionalinės teisės aktu, reikės imtis tam tikrų jos įgyvendinimo priemonių, kuriomis bus padedama efektyviai įgyvendinti ir taikyti Konvenciją pagal jūsų valstybės teisines ir administracines sistemas.
- ☐ Nuodugniai peržiūrėkite savo valstybės teisės aktus, taisykles, norminius aktus, nutartis, politikos ir praktikos priemones ir įsitikinkite, kad esamos nuostatos Konvencijai neprieštarauja.
- ☐ Jeigu yra kokių nors nuostatų, kliudančių arba neleidžiančių veiksmingai įgyvendinti ar taikyti Konvenciją, kokius pakeitimus reikia atlikti? (žr. toliau skyrelyje „Konkrečios įgyvendinimo priemonės“ ir I priede)
- ☐ Apsvarstykite, kuriuos dalykus jūsų teisės sistemoje reikės reglamentuoti:
 - administraciniais aktais (pvz., paskiriant centrinę įstaigą⁶²⁵);
 - teisės aktais (pvz., taisyklėmis dėl jurisdikcijos imtis apsaugos priemonių, įskaitant jurisdikcijos perdavimo ar perėmimo nuostatas⁶²⁶);
 - taisyklėmis, norminiais aktais arba nutartimis (pvz., taisyklėmis, pagal kurias teismas priima ir svarsto iš kitos susitariančiosios valstybės gautus įrodymus per procesus, susijusius su teise bendrauti su vaiku⁶²⁷).

⁶²⁵ 29 straipsnis.

⁶²⁶ 8 ir 9 straipsniai.

⁶²⁷ 35 straipsnis.

3. Valstybės tapimas Konvencijos šalimi – jos pasirašymas ir ratifikavimas arba prisijungimas prie jos

Bet kuri valstybė gali tapti Konvencijos šalimi, tačiau Konvencijos šalimi valstybė gali tapti įvairiais būdais. Apsvarstykite, kuris iš jų yra tinkamas:

- **Pasirašymas ir, vėliau, ratifikavimas.** Valstybė, kuri 1996 m. spalio 19 d. buvo Hagos konferencijos narė, gali **pasirašyti ir ratifikuoti** Konvenciją⁶²⁸. **Pasirašydama** Konvenciją valstybė iš esmės išreiškia savo norą tapti Konvencijos šalimi, tačiau Konvencijos pasirašymas nėra valstybės įpareigojimas ją ratifikuoti⁶²⁹. Vėliau valstybė turi **ratifikuoti** Konvenciją, kad ji įsigaliotų. Konvencija įsigalioja po trijų mėnesių nuo jos ratifikavimo⁶³⁰.
- **Prisijungimas.** Kitos valstybės, norinčios tapti Konvencijos šalimis, gali prie jos **prisijungti**⁶³¹. Prie Konvencijos prisijungusiai valstybei Konvencija įsigalioja po devynių mėnesių nuo jos prisijungimo dienos⁶³². Per pirmus šešis to devynių mėnesių laikotarpio mėnesius jos prisijungimui gali paprieštarauti bet kuri kita susitariančioji valstybė. Konvencija tarp prisijungiančios valstybės ir tam paprieštaravusios valstybės neįsigalios, iki tas prieštaravimas bus atsiimtas. Nepaisant to, Konvencija įsigalios tarp prisijungiančios valstybės ir visų kitų susitariančiųjų valstybių, kurios tam neprieštarauja⁶³³.

Norėdama ratifikuoti Konvenciją arba prie jos prisijungti valstybė turi deponuoti atitinkamus dokumentus depozitarui⁶³⁴. II priede apibendrinta kita informacija, kurią reikėtų pateikti depozitarui ir (arba) Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui prieš ratifikuojant Konvenciją, prieš prisijungiant prie jos arba ratifikavimo ar prisijungimo proceso metu.

4. Tvarkaraščio sudarymas

Nustatykite datą, nuo kurios Konvencija turėtų įsigalioti jūsų valstybėje. Rengdami Konvencijos įgyvendinimo tvarkaraštį, turėkite omenyje šią datą ir imkitės šių veiksmų:

- ☐ užtikrinkite, kad reikiami dokumentai ir informacija būtų deponuoti depozitarui ir perduoti Nuolatiniam biurui (žr. II priedą);
- ☐ užtikrinkite, kad būtų nustatytos tinkamos įgyvendinimo priemonės arba jų būtų imtasi ir jos įsigaliotų iki Konvencijos įsigaliojimo jūsų valstybėje;
- ☐ užtikrinkite, kad visi pagrindiniai suinteresuotieji subjektai (pvz., vyriausybės departamentai, už vaikų gerovę atsakingos tarnybos, teismai, policija, teisininkai) būtų informuoti apie tai, nuo kada įsigalios Konvencija, apie bet kokius teisės ir procedūrų pakeitimus ir, kai tinka, apie atitinkamus savo vaidmenis pagal Konvenciją;

⁶²⁸ 57 straipsnio 1 dalis. Konvencija teikiama pasirašyti valstybėms, kurios dalyvavo Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos aštuonioliktoje sesijoje (1996 m. spalio 19 d.).

⁶²⁹ *Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės* 18 straipsnyje valstybės, išreiškusios sutikimą laikytis sutarties, įpareigotos nesiimti veiksmų, kurie prieštarautų tos sutarties dalykui ir tikslui, iki tos sutarties įsigaliojimo.

⁶³⁰ 61 straipsnio 2 dalies a punktas. Konvencija įsigalioja kiekvienai ją vėliau **ratifikuojančiai, priimančiai ar patvirtinančiai** valstybei pirmą mėnesio dieną praėjus trimis mėnesiams nuo jos ratifikavimo, priėmimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumento deponavimo dienos.

⁶³¹ 58 straipsnio 1 dalis. Bet kuri kita valstybė gali prisijungti prie šios konvencijos po jos įsigaliojimo.

⁶³² 61 straipsnio 2 dalies b punktas. Konvencija įsigalioja kiekvienai **prisijungiančiai** valstybei pirmą mėnesio dieną praėjus trimis mėnesiams nuo 58 straipsnio 3 dalyje nurodyto šešių mėnesių laikotarpio pabaigos.

⁶³³ 58 straipsnio 3 dalis. Atminkite, kad prieštaravimą dėl ankstesnio prisijungimo valstybės taip pat gali pareikšti **ratifikuodamos, priimdamos ar patvirtindamos** Konvenciją.

⁶³⁴ 57 straipsnio 2 dalis; 58 straipsnio 2 dalis.

- ☐ užtikrinkite, kad asmenys, dalyvaujantys taikant Konvenciją (pvz., vyriausybės departamentai, už vaikų gerovę atsakingos tarnybos, teismai, policija) būtų tinkamai mokomi;
- ☐ skleiskite informaciją apie Konvenciją visuomenei.

5. Institucijų paskyrimas, pareiškimai ir išlygos

Pagal Konvenciją yra privaloma paskirti tam tikras institucijas, taip pat yra tam tikri neprivalomi pareiškimai ir išlygos, kuriuos valstybės gali laikyti reikalingais.

Informacijos, kurią reikia perduoti depozitarui ir (arba) Hagos konferencijos Nuolatiniam biurui, santrauka pateikta II priede, tačiau visų pirma:

- ☐ užtikrinkite, kad tuo metu, kai Konvencija ratifikuojama ar prie jos prisijungiama (arba bent iki jos įsigaliojimo), būtų paskirta centrinė įstaiga arba kelios centrinės įstaigos;⁶³⁵
- ☐ užtikrinkite, kad Nuolatiniam biurui būtų pirmumo tvarka perduoti ir vėliau atnaujinami kiekvienos centrinės įstaigos kontaktiniai duomenys ir būtų nurodyta, kokia kalba (ar kalbomis) bus palaikomi ryšiai;
- ☐ susitariančiosios valstybės gali paskirti institucijas, kurioms turi būti adresuojami prašymai pagal 8 ir 9 straipsnius (dėl jurisdikcijos perdavimo) ir 33 straipsnį (prašymai įkurdinti vaikus globos vietoje)⁶³⁶. Užtikrinkite, kad Nuolatiniam biurui būtų pirmumo tvarka nedelsiant pranešta apie šių institucijų paskyrimą ir pateikti jų kontaktiniai duomenys (taip pat būtų nurodyta, kokia kalba ar kalbomis tos institucijos palaikys ryšius);
- ☐ apsvarstykite, ar reikia pateikti pareiškimą pagal 34 straipsnio 2 dalį (kai ketinama imtis apsaugos priemonės, vaiko apsaugai svarbi informacija valstybės institucijoms turi būti perduodama tik per centrinę įstaigą);⁶³⁷
- ☐ apsvarstykite, ar reikia padaryti išlygų pagal 54 straipsnį (dėl kalbos, kuria palaikomi ryšiai) ir 55 straipsnį (dėl turto).⁶³⁸
- ☐ Apsvarstykite, ar reikia pateikti pareiškimą pagal 59 straipsnį (dėl Konvencijos taikymo teritoriniams vienetams).⁶³⁹

6. Tolesni įgyvendinimo procesai

- ☐ Sukurkite ir įdiekite Konvencijos taikymui ir veikimui stebėti ir vertinti skirtus mechanizmus, pavyzdžiui, konsultavimosi su teismais ir kitomis pagal Konvenciją atsakingomis institucijomis tvarką. Reguliariai atliekamas vertinimas padės nustatyti ir spręsti bet kokias galimas įgyvendinimo problemas.
- ☐ Užtikrinkite, kad apie bet kokius centrinių įstaigų ir paskirtųjų institucijų kontaktinių duomenų pakeitimus ateityje būtų pranešta Nuolatiniam biurui.
- ☐ Pagalbos galima gauti iš šių šaltinių:
 - Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos svetainė www.hcch.net.
 - P. Lagarde, „Explanatory Report on the Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children“, *Proceedings of the Eighteenth Session, Tome II, Protection of children, The Hague, SDU, 1998*; leidinys pateiktas svetainės www.hcch.net

⁶³⁵ 29 straipsnis; 45 straipsnis. Jeigu centrinė įstaiga nėra paskirta tuo metu, kai Konvencija ratifikuojama arba prie jos prisijungiama, kyla rizika, kad tai gali paskatinti kitas susitariančiąsias valstybes svarstyti, ar nereikėtų paprieštarauti jos prisijungimui,

⁶³⁶ 44 straipsnis; 45 straipsnis.

⁶³⁷ 45 straipsnis; 60 straipsnis. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 144 punktą.

⁶³⁸ 60 straipsnis. Taip pat žr. Aiškinamosios ataskaitos 181 punktą.

⁶³⁹ 60 straipsnis.

leidinių skyriaus („Publications“) aiškinamųjų ataskaitų skyrelyje („Explanatory Reports“).

- *The Judges' Newsletter on International Child Protection* (Teisėjų informacinis biuletenis tarptautinės vaikų apsaugos klausimais), pateiktas Hagos konferencijos svetainės leidinių skyriuje („Publications“) – nuoroda „Judges' Newsletter“.
- Valstybių turimų išteklių, kurie gali būti naudingi kitoms valstybėms, sąrašas (žr. IV priedą).

Konkrečios įgyvendinimo priemonės

I skyrius. Taikymo sritis

- ☐ Nustatykite, kokios apsaugos priemonės jau yra numatytos pagal jūsų valstybės nacionalinę teisę ir kaip jos siejasi su Konvencija. 3 straipsnyje pateiktas priemonių sąrašas nėra išsamus, jūsų valstybėje gali būti ir kitokių apsaugos priemonių.⁶⁴⁰
- ☐ Apsvarstykite, kokios teisės ir pareigos pagal nacionalinę teisę atitinka „tėvų pareigų“ sąvoką (žr. 1 straipsnio 2 dalį).

II skyrius. Jurisdikcija

- ☐ Apsvarstykite, ar būtina pakeisti teisės aktus, kad teisminės ar administracinės institucijos turėtų jurisdikciją imtis apsaugos priemonių remdamosi vaiko „nuolatine gyvenamąja vieta“ (5 straipsnis).
- ☐ Institucijos taip pat turi gebėti imtis tam tikrų apsaugos priemonių, kai vaikas tuo metu **yra** toje valstybėje, bet joje **nuolat negyvena** (6, 11 ir 12 straipsniai).
- ☐ Atminkite, kad pagal Konvenciją valstybės institucijos gali imtis apsaugos priemonių dėl vaiko, nuolat gyvenančio kitoje susitariančiojoje valstybėje, kai tai susiję su jo tėvų prašymu dėl santuokos nutraukimo, separacijos ar santuokos pripažinimo negaliojančia. Tačiau tai daroma labai ribotomis aplinkybėmis ir tik jei tai yra leidžiama tos valstybės teisės nuostatų (10 straipsnis).
- ☐ Nustatykite, kurios teisminės ar administracinės institucijos bus kompetentingos vykdyti jurisdikciją pagal Konvenciją, ir užtikrinkite, kad jos būtų informuotos apie bet kokius teisės aktų, politikos ar praktikos pakeitimus.
- ☐ Apsvarstykite, kokių įgyvendinimo priemonių gali reikėti imtis siekiant, kad būtų lengviau perduoti jurisdikciją pagal 8 ir 9 straipsnius, pavyzdžiui:
 - pakeisti teisės aktus arba taisykles, kad kompetentingos institucijos galėtų perduoti arba perimti jurisdikciją (institucijos turėtų žinoti, kokiomis sąlygomis toks perdavimas bus galimas, visų pirma, kad jis turi atitikti vaiko interesus ir dėl jo turi susitarti abi kompetentingos institucijos (žr. 8 ir 9 straipsnius);
 - įdiegti vidaus procedūras, kaip antai:
 - jurisdikcijos perdavimo arba perėmimo mechanizmus (institucijos turėtų gebėti sutikti patenkinti prašymus arba perduoti ar prisiimti jurisdikciją tinkamais atvejais). Apsvarstykite:
 - kaip prašymas imtis apsaugos priemonių bus pateiktas institucijai, kai bus prisiimta jurisdikcija, ir
 - kaip užtikrinti, kad kai jurisdikcija bus perduota, tos bylos nebeagrinėtų jūsų valstybės institucijos;
 - prašymų perduoti jurisdikciją siuntimo ir gavimo procedūras ir bet kokią galimą centrinės įstaigos vaidmenį (valstybės turėtų apsvarstyti, kaip jų institucijos palaikys ryšius su kitų susitariančiųjų valstybių institucijomis, pavyzdžiui, ryšiai bus palaikomi tiesiogiai tarp atitinkamų

⁶⁴⁰

4 straipsnyje pateiktas dalykų, kuriems Konvencija netaikoma, sąrašas, priešingai, yra išsamus. Žr. Aiškinamosios ataskaitos 26–36 punktus.

procesą vykdančių kompetentingų institucijų arba ryšiai bus palaikomi per centrinę įstaigą; jos taip pat turėtų apsvastyti, ar reikia pateikti pareiškimą pagal 44 straipsnį (t. y. paskirti institucijas, kurioms turi būti adresuojami prašymai pagal 8 ir 9 straipsnius));

- procedūras, taikomas bylos šalims (kitoms nei centrinės įstaigos ar kompetentingos institucijos), kurioms siūloma prašyti, kad būtų perduota jurisdikcija; reikėtų atminti, kad viena iš bylos šalių gali būti kitoje susitariančiojoje valstybėje.

III skyrius. Taikytina teisė

- ☐ Apsvarstykite, ar reikia kaip nors keisti galiojančius teisės aktus, kad būtų galima:
 - pripažinti tėvų pareigas, kurios jiems suteiktos arba panaikintos pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos įstatymus, t. y. kitos valstybės įstatymus (16 straipsnis);
 - institucijoms **išimties tvarka** taikyti kitos valstybės, su kuria vaikas yra „glaudžiai susijęs“, teisę ar į ją atsižvelgti (15 straipsnio 2 dalis).

IV skyrius. Pripažinimas ir vykdymas

- ☐ Apsvarstykite, ar reikia imtis kokių nors įgyvendinimo priemonių, siekiant pakeisti galiojančius teisės aktus ar procedūras, kurie prieštarauja šioms nuostatomis:
 - apsaugos priemonės, kurių imasi susitariančiosios valstybės institucijos, turi būti pripažįstamos „**pagal teisę**“ (23 straipsnio 1 dalis);
 - atsisakyti pripažinti apsaugos priemones, kurių imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, galima tik remiantis 23 straipsnio 2 dalyje nustatytais pagrindais;
 - bet kuris „**suinteresuotas asmuo**“ gali prašyti priimti sprendimą dėl priemonės, kurios imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, pripažinimo arba nepripažinimo (24 straipsnis); gali būti taip, kad suinteresuotas asmuo yra ne prašomojoje valstybėje;
 - apsaugos priemonių paskelbimo vykdytinomis arba užregistravimo vykdyti procedūra turi būti „**paprasta ir greita**“ (26 straipsnis);
 - apsaugos priemonių vykdymas užtikrinamas pagal prašomosios valstybės teisę tiek, kiek yra nustatyta tos teisės, atsižvelgiant į vaiko interesus (28 straipsnis).
- ☐ Išnagrinėkite bet kokius galiojančius nacionalinius įstatymus, kurie nesusiję su Konvencija ir yra taikomi apsaugos priemonių iš užsienio, kurių imtasi kitoje valstybėje, pripažinimui, jų vykdytinumo paskelbimui ar užregistravimui vykdyti; apsvastykite, kaip šie įstatymai siejasi su Konvencija.

V skyrius. Bendradarbiavimas

a) Centrinės įstaigos

Centrinės įstaigos atliks svarbų vaidmenį siekiant veiksmingai taikyti Konvenciją. Būtų geriausia, kad centrinės įstaigos būtų įsteigtos ir valdomos kaip ryšių centrai, kartu papildydamos darbą pagal bet kokias esamas nacionalines ir tarpvalstybines procedūras.

- ☐ Kai planuosite įsteigti centrinę įstaigą, apsvastykite:
 - kuri įstaiga gali geriausiai atlikti centrinės įstaigos funkcijas (tai tikriausiai bus įstaiga, turinti su Konvencijos reglamentuojamu dalyku glaudžiai susijusių pareigų. Centrinė įstaiga taip pat turėtų gebėti skatinti bendradarbiavimą tarp nacionalinių institucijų, atsakingų už įvairius vaikų apsaugos aspektus, ir bendradarbiauti su kitų susitariančiųjų valstybių centrinėmis įstaigomis. Centrinė įstaiga gali būti, pavyzdžiui, vyriausybinių institucijų, tokia kaip teisingumo ministerija ar vaikų ir šeimos reikalų ministerija, arba galima ją paskirti nevyriausybinių organizacijų, turinčių panašių su vaikais susijusių pareigų);

- funkcijas, kurias atliks centrinės įstaigos, ir funkcijas, kurias atliks kitos institucijos (žr. III priedą);
 - priemonės, reikalingas užtikrinti, kad kiekviena įstaiga turėtų reikiamus įgaliojimus ir išteklius savo užduotims pagal Konvenciją efektyviai vykdyti;
 - ar reikia vidaus procedūromis užtikrinti, kad būtų greitai siunčiami ir nagrinėjami prašymai, pavyzdžiui:
 - ryšiais tarp centrinių įstaigų, kompetentingų institucijų ir kitų **jūsų** valstybės institucijų;
 - ryšiais su kitų valstybių institucijomis;
 - kaip galima naudotis tarpininkavimu, taikiniu ar panašiomis priemonėmis priimant sutartus sprendimus dėl apsaugos priemonių (31 straipsnio b punktas) (nustatykite, kokias paslaugas būtų galima teikti, kad bylos šalys galėtų priimti bendru sutarimu pagrįstus sprendimus, ir padedant joms tai daryti);
 - nors centrinės įstaigos ir kitos susitariančiųjų valstybių institucijos turi padengti savo pačių sąnaudas atlikdamos savo pareigas pagal Konvenciją, apsvastykite, ar galima nustatyti „pagrįstus mokesčius“ už tam tikrų paslaugų teikimą (38 straipsnis)⁶⁴¹.
- ☐ Jeigu jūsų valstybė yra 1980 m. Konvencijos dėl vaikų grobimo šalis, apsvastykite, ar pagal abi konvencijas bus paskirtos tos pačios centrinės įstaigos.
- Jei paskiriamos ne tos pačios centrinės įstaigos, užtikrinkite, kad tos centrinės įstaigos galėtų konsultuotis dėl bylų, susijusių su neteisėtu vaiko išvežimu ar laikymu⁶⁴², arba bylų dėl bendravimo (ryšių palaikymo) su vaikais teisių.

b) Bendravimo teisės – 35 straipsnis

- ☐ Apsvarstykite, ar reikia imtis kokių nors įgyvendinimo priemonių arba pakeisti galiojančius teisės aktus, kad būtų galima:
- padėti „užtikrinti bendravimo su vaiku teises“ tam iš tėvų, kuris gyvena kitoje susitariančiojoje valstybėje (nustatyti, kurios institucijos siųs ir priims pagalbos prašymus);
 - institucijoms, kurios pradeda nagrinėti bylą dėl bendravimo teisių, suteikti galimybę atsižvelgti į informaciją, gautą iš kitos susitariančiosios valstybės, apie to iš tėvų, kuris gyvena kitoje valstybėje, tinkamumą bendrauti su vaiku.
- ☐ Nustatykite, kokią teisinę pagalbą ar kitokias konsultacijas gali būti įmanoma gauti tėvams iš užsienio, siekiantiems, kad būtų imtasi apsaugos priemonių dėl bendravimo su vaiku, nuolat gyvenančiu jūsų valstybėje.

Daugiau patarimų dėl šio Konvencijos aspekto rasite Bendravimo su vaikais tarp valstybių gerosios praktikos vadove *Transfrontier Contact Concerning Children – General Principles and Guide to Good Practice (2008)*; jis pateiktas svetainės www.hcch.net skyriaus apie vaikų grobimą („Child Abduction Section“) gerosios praktikos vadovų skyrelyje („Guides to Good Practice“).

c) Vaikų įkurdinimas užsienyje – 33 straipsnis

- ☐ Apsvarstykite, ar būtina imtis įgyvendinimo priemonių arba iš dalies pakeisti galiojančius teisės aktus dėl vaiko įkurdinimo užsienyje globėjo šeimoje ar globos institucijoje ar patikėjimo *kafalos* arba analogiškos institucijos globai;
- ☐ apsvastykite, kurios institucijos gali geriausiai:
- konsultuoti dėl siūlomo įkurdinimo;
 - rengti ataskaitas dėl vaiko;
 - gauti ir persiųsti prašymus iš kitos susitariančiosios valstybės.
- ☐ Apsvarstykite, kokios apsaugos priemonės ir standartai turėtų būti taikomi prieš centrinei įstaigai ar kitai kompetentingai institucijai sutinkant su vaiko įkurdinimu ar globos suteikimu užsienyje.

⁶⁴¹ Žr. Aiškinamosios ataskaitos 152 punktą.

⁶⁴² Žr. 7 straipsnį.

- ☐ Gali reikėti paskirti instituciją pagal 44 straipsnį (susitariančiosios valstybės gali paskirti institucijas, kurioms bus siunčiami prašymai pagal 33 straipsnį).
- ☐ Užtikrinkite, kad būtų įdiegtos ryšių palaikymo procedūros jūsų valstybėje ir su kitomis susitariančiosiomis valstybėmis, kad vaikai nebūtų įkurdinami be priimančiosios valstybės sutikimo.

d) Teismų ryšiai

Tarptautinis Hagos teisėjų tinklas lengvina tiesioginius teismų ryšius ir dalijimąsi informacija tarp įvairių valstybių teisėjų.

- ☐ Jeigu jūsų valstybė turi savo atstovų šiame tinkle, apsvarstykite, ar taip pat turėtų būti paskirtas teisėjas, kuriam būtų pavesta perduoti informaciją pagal Konvenciją. Apsvarstykite, ar gali būti pravartu paskirti papildomą teisėją, besidominčią Konvencija arba jos specialistą.
- ☐ Jeigu jūsų valstybė šiame tinkle neturi savo atstovų, apsvarstykite, ar kuris nors jūsų valstybės teismų sistemos narys turi su Konvencijos vykdymu susijusį profesinį interesą ir norėtų jame dalyvauti. Daugiau informacijos apie šį tinklą galima gauti iš Hagos konferencijos Nuolatinio biuro.
- ☐ Apsvarstykite galimą tiesioginių teismų ryšių funkciją taikant 8 ir 9 straipsnius jūsų valstybėje.
- ☐ Apsvarstykite, ar būtina imtis kokių nors įgyvendinimo priemonių, kad būtų nustatytas tiesioginių teismų ryšių teisinis pagrindas.

Konfidencialumas (41–42 straipsniai)

- ☐ Apsvarstykite, ar esamų nacionalinės teisės aktų pakanka, kad būtų užtikrintas pagal Konvenciją renkamos arba perduodamos informacijos konfidencialumas.
- ☐ Jeigu jūsų valstybėje yra apribojimų, kokio pobūdžio informaciją galima atskleisti trečiosioms šalims, apsvarstykite, ar galima padaryti išimčių keičiantis informacija, kai tai atitinka Konvencijos tikslus, pavyzdžiui, kai vaikui reikia skubiai suteikti apsaugą.

Konvencijos ir kitų dokumentų ryšys

- ☐ Nustatykite bet kokius kitus tarptautinius dokumentus, kurių šalis yra jūsų valstybė ir kurie susiję su vaikų apsauga, ir apsvarstykite, kaip jie derės su Konvencija. Jei tinka, kartu su kitomis tų dokumentų šalimis apsvarstykite, ar reikia padaryti kokią nors pareiškimą, kad būtų užtikrintas jų suderinamumas su Konvencija (52 straipsnis).

2009 m. kovo mėn.

I PRIEDAS

1996 m. Konvencijos nuostatų, dėl kurių gali reikėti pakeisti nacionalinės teisės aktus arba procedūras, kontrolinis sąrašas

Tolėsneje lentelėje apibendrintos nuostatos, dėl kurių gali reikėti apsvarstyti poreikį pakeisti teisės aktus ar procedūras, kad Konvencija būtų veiksmingai įgyvendinama ir taikoma. Žinoma, tokių pakeitimų mažiau reikia tose valstybėse, kuriose Konvencijos nuostatos automatiškai tampa teisės sistemos dalimi.

<i>Straipsnis</i>	<i>Nuostata</i>	<i>Klausimas</i>
5 straipsnis	Valstybė, kurioje yra vaiko „nuolatinė gyvenamoji vieta“, turi jurisdikciją imtis jo apsaugos priemonių.	Ar institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių remdamosi vaiko „nuolatine gyvenamąja vieta“?
6, 11, 12 straipsniai	Susitariančiosios valstybės gali imtis tam tikrų apsaugos priemonių dėl vaiko, kuris toje valstybėje nuolat negyvena, tačiau joje tuo metu yra.	Ar institucijos turi jurisdikciją imtis apsaugos priemonių, kai vaikas yra toje valstybėje, bet joje nuolat negyvena? Ar institucijos gali imtis apsaugos priemonių pagal 12 straipsnį, kurios būtų laikinos ir jų poveikio teritorija apribota?
7 straipsnis	Vaikų pagrobimo atvejais tos valstybės, kurioje buvo nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą jo išvežimą arba laikymą, institucijos išlaiko jurisdikciją imtis jo apsaugos priemonių, iki bus įvykdytos tam tikros sąlygos.	Ar taikomi mechanizmai, skirti užtikrinti, kad jurisdikciją turinčios institucijos žinotų, jog jų tiriamas atvejis yra tarptautinio vaiko pagrobimo atvejis? Ar tos vietos, kurioje yra vaikas, institucijų jurisdikcija yra ribota, todėl jos gali imtis tik skubių priemonių?
8, 9 straipsniai	Jurisdikcija gali būti perduodama tarp susitariančiųjų valstybių institucijų, kai yra įvykdytos tam tikros sąlygos.	Ar institucijos gali prisiimti arba perduoti jurisdikciją pagal Konvenciją? Ar taikomos procedūros, kuriomis palengvinamas jurisdikcijos perdavimas?
10 straipsnis	Kai yra įvykdytos tam tikros sąlygos, institucijos gali gebėti imtis vaiko, nuolat gyvenančio kitoje susitariančiojoje valstybėje, apsaugos priemonių, jeigu tos priemonės yra susijusios su prašymu dėl tėvų santuokos nutraukimo, separacijos ar santuokos pripažinimo negaliojančia.	Užtikrinkite, kad jeigu jūsų valstybės institucijos gali imtis apsaugos priemonių, susijusių su tėvų prašymu nutraukti santuoką ar separacija, jos tai darytų tik tada, kai yra įvykdytos 10 straipsnio 1 dalies a ir b punktų sąlygos.

1, 3 ir 16–18 straipsniai	Tėvų pareigos yra apibrėžtos Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje. Apsaugos priemonės apima tėvų pareigų suteikimą, vykdymą, perdavimą ir panaikinimą arba apribojimą.	Ar „tėvų pareigų“ sąvoka yra įprasta jūsų teisės sistemoje? Kokios teisės ir pareigos jūsų valstybėje atitinka tėvų pareigų sampratą? Ar bus pripažintos tėvų pareigos, kurios yra suteiktos arba panaikintos pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos įstatymus, t. y. kitos valstybės įstatymus?
23 straipsnis	Apsaugos priemonės turi būti visose susitariančiose valstybėse pripažįstamos „pagal teisę“.	Ar apsaugos priemonės, kurių imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, yra jūsų valstybėje pripažįstamos pagal teisę, t. y. ar priemonė bus pripažinta ir dėl to nereikės pradėti jokios procedūros?
24 straipsnis	Bet kuris „suinteresuotas asmuo“ gali prašyti priimti sprendimą dėl priemonės, kurios imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, pripažinimo arba nepripažinimo.	Ar suinteresuotas asmuo gali prašyti pripažinti arba nepripažinti apsaugos priemonę? Gali būti taip, kad suinteresuotas asmuo yra kitoje susitariančiojoje valstybėje.
26 straipsnis	Apsaugos priemonių paskelbimas vykdytinomis arba užregistravimas vykdyti turi būti „paprasta ir greita procedūra“.	Ar apsaugos priemonių registravimo procedūros yra „paprastos ir greitos“?
30–39 straipsniai	Bendradarbiavimas pagal Konvenciją.	Ar kiekviena institucija turi reikiamus įgaliojimus ir išteklius, kad galėtų efektyviai atlikti savo užduotis pagal Konvenciją?

II PRIEDAS

Informacija, kurią valstybės, kurios yra 1996 m. Konvencijos šalys, turi perduoti depozitarui arba Nuolatiniam biurui

Paskirtos institucijos, apie kurias susitariančiosios valstybės turi tiesiogiai pranešti Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatiniam biurui (45 straipsnio 1 dalis)

29 straipsnis	Susitariančiosios valstybės paskiria centricines įstaigas, kurios turi atlikti Konvencijoje tokioms įstaigoms nustatytas pareigas. Nuolatiniam biurui reikėtų pirmumo tvarka perduoti centrinių įstaigų kontaktinius duomenis ir pranešti, kokia kalba ar kalbomis jos palaikys ryšius. Federacinės valstybės, valstybės, kuriose yra daugiau kaip viena teisės sistema, arba valstybės, turinčios autonominių teritorijos vienetų, gali paskirti daugiau kaip vieną centrinę įstaigą. Kai yra paskirta ne viena, o daugiau centrinių įstaigų, valstybė paskiria vieną centrinę įstaigą, kuriai gali būti adresuojama bet kokia korespondencija, skirta perduoti atitinkamai centrinei įstaigai toje valstybėje.
44 straipsnis	Susitariančiosios valstybės gali paskirti institucijas, kurioms turi būti adresuojami prašymai pagal 8, 9 ir 33 straipsnius.

Rekomenduojama Nuolatiniam biurui perduoti šią informaciją:

40 straipsnis	Kiekviena susitariančioji valstybė paskiria kompetentingas institucijas išduoti pažymėjimus pagal 40 straipsnį. Nuolatiniam biurui reikėtų pranešti apie paskirtųjų institucijų kontaktinius duomenis ir kokia kalba ar kalbomis jos palaikys ryšius.
----------------------	---

Pranešimai, kuriuos reikia pateikti depozitarui¹⁹

57 straipsnis	Ratifikavimo, priėmimo ir patvirtinimo dokumentai.
58 straipsnis	Prisijungimo dokumentai. Prieštaravimai prisijungimui. Susitariančiosios valstybės gali paprieštarauti prie Konvencijos prisijungiančios valstybės <i>prisijungimui</i> per šešis mėnesius po pranešimo apie jos prisijungimą gavimo²⁰.

¹⁹ Nyderlandų Karalystės užsienio reikalų ministerija.

²⁰ Atminkite, kad prieštaravimą ankstesniam prisijungimui valstybės gali pareikšti tuo metu, kai ratifikuoja, priima arba patvirtina Konvenciją.

62 straipsnis	Valstybė, kuri yra Konvencijos šalis, gali Konvenciją denonsuoti pranešimu depozitarui.
----------------------	---

Pareiškimai, kuriuos galima parengti ir būtina pateikti depozitarui

45 straipsnis	Valstybė gali pareikšti, kad informacijos prašymai pagal 34 straipsnio 2 dalį turi būti perduodami tik per jos centrinę įstaigą.
52 straipsnis	Konvencija nedaro poveikio jokiame tarptautiniame dokumentui, kurio šalys yra susitariančiosios valstybės ir kuriame yra nuostatų šios konvencijos reglamentuojamais klausimais, jeigu valstybės, kurios yra tokio dokumento šalys, nėra padariusios priešingo pareiškimo.
59 straipsnis	Kai susitariančioji valstybė turi du arba daugiau teritorijos vienetų, kuriuose taikomos skirtingos teisės sistemos, ji gali pareikšti, kad Konvencija galioja visiems jos teritorijos vienetams arba tik vienam ar keliems iš jų (jie turi būti nurodyti). Šį pareiškimą galima keisti.

Informacija, kurią reikia pateikti depozitarui apie susitarimus tarp susitariančiųjų valstybių:

39 straipsnis	Susitariančiosios valstybės, siekdamos gerinti Konvencijos taikymą, gali sudaryti susitarimus su kitomis susitariančiosiomis valstybėmis. Visų tokių susitarimų kopijos turi būti perduotos depozitarui.
----------------------	--

Išlygos, kurias galima daryti ir apie kurias būtina pranešti depozitarui

54 straipsnio 2 dalis	Valstybė gali padaryti išlygą, paprieštaraudama anglų arba prancūzų kalbos, bet ne abiejų kalbų vartojimui.
55 straipsnis	Susitariančioji valstybė gali pasilikti savo institucijų jurisdikciją imtis vaiko turto, esančio jos teritorijoje, apsaugos priemonių, ir pasilikti teisę nepripažinti jokios tėvų pareigos ar priemonės, jei ji yra nesuderinama su bet kokia jos institucijų priemone, kurios imtasi dėl to turto.
60 straipsnio 2 dalis	Bet kokių išlygų atšaukimas.

III PRIEDAS

Centrinių įstaigų ir kitų institucijų funkcijos pagal 1996 m. Konvenciją

Tiesioginės centrinių įstaigų pareigos

30 straipsnio 1 dalis	Centrinės įstaigos bendradarbiauja viena su kita ir skatina savo valstybių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą.
30 straipsnio 2 dalis	Centrinės įstaigos imasi tinkamų priemonių teikdamos informaciją apie savo valstybės įstatymus ir savo valstybėje galimas paslaugas, susijusias su vaikų apsauga.

Užduotys, kurioms atlikti susitariančiosios valstybės gali paskirti specialias institucijas, kurioms turi būti adresuojami prašymai (44 straipsnis)

8 straipsnio 1 dalis	Prašymai leisti perduoti jurisdikciją: jurisdikciją turinti susitariančiosios valstybės institucija gali pati prašyti arba nurodyti bylos šalims prašyti kitos susitariančiosios valstybės institucijos prisiimti jurisdikciją tuo konkrečiu atveju.
9 straipsnio 1 dalis	Prašymai leisti prisiimti jurisdikciją: susitariančiosios valstybės institucija, kuri jurisdikcijos neturi, gali pati prašyti arba nurodyti bylos šalims prašyti tos susitariančiosios valstybės, kurioje yra nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta, institucijos perduoti jai jurisdikciją tuo konkrečiu atveju.
33 straipsnis	Prašymai dėl vaiko įkurdinimo užsienyje: susitariančiosios valstybės centrinė įstaiga arba kompetentinga institucija privalo tartis su kitos susitariančiosios valstybės centrine įstaiga arba kompetentinga institucija dėl vaiko įkurdinimo toje valstybėje globėjo šeimoje ar globos institucijoje arba <i>kafalos</i> ar analogiškos institucijos globos suteikimo joje. Prašančioji valstybė turi pateikti ataskaitą, kurioje būtų nurodytos tokio vaiko įkurdinimo priežastys. Prašomoji valstybė praneša apie savo sprendimą dėl siūlomo įkurdinimo.

Kitos funkcijos, kurias gali atlikti centrinės įstaigos, kompetentingos institucijos arba kitos valstybės institucijos, nustatytos susitariančiosios valstybės²¹²

23, 24 straipsniai	Su priemonių pripažinimu arba nepripažinimu susijusių prašymų gavimas ir siuntimas.
26 straipsnis	Apsaugos priemonių, kurių imtasi kitoje susitariančiojoje valstybėje, paskelbimas vykdytinomis arba užregistravimas vykdyti.
28 straipsnis	Apsaugos priemonių vykdymas.
31 straipsnio a punktas	Institucijos, turinčios palengvinti ryšius ir teikti pagalbą pagal 8 ir 9 straipsnius ir V skyrių.
31 straipsnio b punktas	Pagalba priimti bendru sutarimu pagrįstus sprendimus dėl apsaugos priemonių, kurioms taikoma Konvencija.
31 straipsnio c punktas	Pagalbos teikimas kompetentingų institucijų prašymu padedant surasti dingusius vaikus, kuriems reikia apsaugos.
32 straipsnio a punktas	Duomenų apie vaiko padėtį valstybėje, kurioje yra nuolatinė jo gyvenamoji vieta, pateikimas.
32 straipsnio b punktas	Prašymas, kad kompetentinga institucija apsvaistytų poreikį imtis vaiko apsaugos priemonių.
34 straipsnio 1 dalis	Prašymų suteikti vaiko apsaugai svarbią informaciją gavimas arba siuntimas. Valstybė gali pareikšti, kad prašymai pagal 34 straipsnio 1 dalį turi būti perduodami tik per jos centrinę įstaigą.
35 straipsnio 1 dalis	Pagalba užtikrinti, kad būtų veiksmingai naudojamos teisėmis bendrauti su vaiku.
35 straipsnio 2 dalis	Susitariančiosios valstybės, kurioje gyvena tas iš tėvų, kuris neturi vaiko globos teisių, institucijos gali paprašytos surinkti informaciją ir nustatyti faktus dėl to iš tėvų tinkamumo bendrauti su vaiku. Susitariančios valstybės institucijos, svarstančios užsienyje gyvenančio vieno iš tėvų prašymą leisti bendrauti su vaiku, priima ir svarsto surinktą informaciją arba nustatytus faktus, pateiktus tos susitariančiosios valstybės, kurioje gyvena tas iš tėvų, institucijų.
36 straipsnis	Kai vaikas yra perkeltas į kitą valstybę ir jam gresia rimtas pavojus, kompetentingos institucijos, nagrinėjančios jo bylą, privalo informuoti valstybę, kurioje yra vaikas, apie tą pavojų (nepaisant 37 straipsnio).

21

Pavyzdžiui, vyriausybės agentūros, teismai, administracinės institucijos ar administraciniai teismai, vaikų gerove besirūpinančios tarnybos, sveikatos priežiūros specialistai, socialinės rūpybos tarnybos, konsultacinių paslaugų teikėjai, teismų tarnybos, policijos tarnybos, tarpininkavimo specialistai. Valstybės turėtų užtikrinti, kad kiekviena institucija turėtų reikiamus įgaliojimus ir išteklius, kad galėtų efektyviai atlikti savo užduotis pagal Konvenciją. Taip pat gali reikėti tinkamomis procedūromis užtikrinti, kad institucijos žinotų apie įvairių institucijų atsakomybės sritis ir užduotis, atliekamas toje valstybėje.

40 straipsnis	Pagal 40 straipsnį gali būti išduotas pažymėjimas asmeniui, kuris turi tėvų pareigas arba jam yra patikėta vaiko asmens ar turto apsauga. Tame pažymėjime turėtų būti nurodyta, kokį vaidmenį pažymėjimo turėtojas turi teisę atlikti.
----------------------	--

IV PRIEDAS

Valstybių turimi ištekliai, kurie gali būti naudingi kitoms valstybėms

HAGOS TARPTAUTINĖS PRIVATINĖS TEISĖS KONFERENCIJA

< www.hcch.net >

AUSTRALIJA (anglų k.)

Family Law (Child Protection) Regulations 2003 (Cth)

<http://www.comlaw.gov.au/comlaw/legislation/LegislativeInstrument1.nsf/0/71EB7B19DB0B4659CA256F700080E993?OpenDocument>

Family Law Act 1975 (Cth) – Division 4

<http://www.comlaw.gov.au/ComLaw/Legislation/ActCompilation1.nsf/current/bytitle/59D7F763D13627B5CA2573B5001A451B?OpenDocument&mostrecent=1>

Child Protection (International Measures) Act 2003 (Qld)

<https://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/CURRENT/C/ChildProtInMA03.pdf>

Child Protection (International Measures) Act 2006 (NSW)

[http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20\(International%20Measures\)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y](http://www.legislation.nsw.gov.au/scanview/inforce/s/1/?TITLE=%22Child%20Protection%20(International%20Measures)%20Act%202006%20No%2012%22&nohits=y)

Child Protection (International Measures) Act 2003 (Tas)

http://www.thelaw.tas.gov.au/tocview/index.w3p;cond=;doc_id=23%2B%2B2003%2BAT%40EN%2B20080731230000;histon=;prompt=;rec=;term

EUROPOS SAJUNGA (anglų, prancūzų, ispanų k.)

2008 m. birželio 5 d. Tarybos sprendimas, kuriuo tam tikros valstybės narės įgaliotos Europos bendrijos labui ratifikuoti 1996 m. Konvenciją arba prie jos prisijungti

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:EN:PDF>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:FR:PDF>

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:151:0036:0038:ES:PDF)

DANIJA (danų k.)

Lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Aktas dėl 1996 m. Konvencijos

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31721>

PRANCŪZIJA (prancūzų k.)

Enfance: responsabilité parentale et protection des enfants (convention de La Haye)

http://www.assemblee-nationale.fr/13/dossiers/lahaye_responsabilite_parentale.asp

AIRIJA (anglų k.)

Protection of Children (Hague Convention) Act, 2000

<http://www.irishstatutebook.ie/2000/en/act/pub/0037/index.html>

NYDERLANDAI (nyderlandų k.)

Uitvoeringswet internationale kinderbescherming

2006 m. vasario 16 d. Tarptautinės vaikų apsaugos įgyvendinimo aktas

<http://wetten.overheid.nl/BWBR0019574/>

ŠVEICARIJA (prancūzų, vokiečių, italų k.)

Pranešimas ir dokumentai „Siekis užtikrinti veiksmingesnę vaikų apsaugą tarptautinio pagrobimo atvejais“, 2007 m. vasario 28 d.

Vers une protection plus efficace des enfants en cas d'enlèvement international

Entführte Kinder werden besser geschützt

Migliore protezione dei minori rapiti

http://www.bj.admin.ch/bj/fr/home/dokumentation/medieninformationen/2007/ref_2007-02-281.html

**Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos
nuolatinis biuras**

Churchillplein 6b
2517 JW Den Haag
Nyderlandai

Telefonas: +31 70 363 3303

Faksas: +31 70 360 4867

E. paštas: secretariat@hcch.net

Interneto svetainė: www.hcch.net

DOI 10.2838/05902